

અનુક્રમણિકા.

પૃષ્ઠાંક

વિષય.

- ૧ વીરજીન સ્તુતિ તથા ગ્રંથ હેતુના હકા.
- ૨ શ્રાવક અને સંપતિનો ધર્મ, ઉપશમ, ક્યોપશમ યોગે સંપત્તિ તે વિનાના લાભે એમ વ્યાખ્યા કરી પ્રથમ અજ્ઞાનના ક્યોપશમની ગવેષણા કરી છે.
- ૪ જ્ઞાનાવરણીયના ક્યોપશમ યોગે જ્ઞાન સંપત્તિ તેમાં પ્રથમ મતિજ્ઞાનના અઘાવીસ, ચઢી ત્રણસોને ઠગીસ જેદ ગવેષ્યા છે.
- ૭ શ્રુતજ્ઞાનના ચૌદ જેદ કહ્યા છે.
- ૧૦ અવધિજ્ઞાનના ઠ જેદ કહ્યા છે.
- ૧૨ મનઃપર્યવજ્ઞાનના ચે જેદ કહ્યા છે.
- ૧૪ કેવલજ્ઞાનનો એક જેદ કહ્યો છે.
- ૧૫ વ્યવહાર સમકિત ત્રણ તત્ત્વની શ્રદ્ધાપૂર્વક સવિસ્તરે જણાવ્યું છે.
- ૨૪ યથામત્તિ આદિ ત્રણ કરણ કરીને પ્રથમ ઉપશમ સમકિતની વ્યાખ્યા કરી છે
- ૨૭ ક્યોપશમ સમકિત ત્રણ જેદે કહ્યું છે.
- ૩૯ શ્રાવકનાં વારત્રત તેમાં પ્રથમ પાંચ અણુવ્રત કહ્યાં છે.
- ૪૨ ત્રણ ગુણવ્રત સવિસ્તરે વર્ણવ્યાં છે.
- ૪૭ ચાર શિદ્ધાવ્રત તેમાં સાત નયપદ્ધે સામાયક આદિ સવિસ્તરે વર્ણવ્યાં છે.
- ૪૯ સાધુનાં પાંચ મહાવ્રત દર્શાવ્યાં છે.
- ૫૧ જ્યેષ્ઠી પાંચ સમિતિ વ્યવહારે જણાવી છે.
- ૫૨ ત્રણ ગુપ્તિ સવિસ્તરે કહી છે.
- ૫૪ જાવચી શુદ્ધ નયની મુલ્યતા પાંચ સમિતિ વિસ્તારીને કહી છે
- ૬૫ દશજેદે યતિધર્મ તેમાં પ્રથમ પાંચ જેદે ક્રમા જણાવી છે.
- ૬૬ સંયતિ ધર્મનો વીજો જેદ માર્દવ ધર્મ છે તે આઠમદના ત્યાગ પૂર્વક સવિસ્તારે કહ્યો છે.
- ૭૨ યતિધર્મનો વીજો જેદ આર્યવ ધર્મ છે તે કપટના ત્યાગ પૂર્વક ગવેષ્યો છે.
- ૭૩ યતિધર્મનો ચોથો જેદ મુક્તિધર્મ છે તે લોજના ત્યાગ પૂર્વક ગતાવ્યો છે.
- ૭૫ યતિધર્મનો પાંચમો જેદ તપધર્મ છે, તેમાં પ્રથમ વ્રાજાતપના ઠ જેદ વિસ્તારે કહ્યા છે.
- ૭૯ અન્યંતર તપના ઠ જેદ તેમાં પ્રથમ પ્રાયશ્ચિત્ત તપની ગવેષણા કરી છે.
- ૮૧ અન્યંતર તપનો વીજો જેદ વિનય તપ તે સાત જેદે સ્વ અપેક્ષા જણાવ્યો છે.

- ૮૨ અન્યંતર તપનો ત્રીજો જેદ વૈવાચક તપ વિસ્તારે દર્શાવ્યો છે.
- ૮૩ અન્યંતર તપનો ચોથો જેદ સજ્જાય તપ પાંચ જેદે કહીને પાંચમો ધ્યાનતપ તેમાં પ્રથમ આજ્ઞા વિચય ધર્મધ્યાનના પેહેલા પાયાની ચિંતવના કરી છે.
- ૮૫ ધર્મધ્યાનનો ત્રીજો પાયો અપાયવિચય તેની અર્થ સાથે વિસ્તારે વ્યાખ્યા કરી છે.
- ૮૫ ધર્મધ્યાનનો ત્રીજો પાયો વિપાકવિચય તેની ગવેષણા કરી છે.
- ૮૬ ધર્મધ્યાનનો ચોથો પાયો સંસ્યાન વિચય તેની ચૌદ રાજ્યલોકના સ્વરૂપ સાથે વિસ્તારે વ્યાખ્યા કરી છે.
- ૧૦૫ શુદ્ધધ્યાનના ચાર પાયા વિસ્તારે કથા છે.
- ૧૦૬ અન્યંતર તપનો ઠગો જેદ કાયોત્સર્ગ તપ વિસ્તારે દર્શાવ્યો છે.
- ૧૧૦ યતિધર્મનો ઠગો જેદ સંયમ તે સત્તર જેદે વર્ણવ્યો છે.
- ૧૧૧ યતિધર્મનો સાતમો જેદ સત્ત્વ ધર્મ તે વિસ્તારે જણાવ્યો છે.
- ૧૧૪ યતિધર્મનો આઠમો જેદ શૌચધર્મ તે વિસ્તારે ગવેષ્યો છે.
- ૧૧૬ યતિધર્મનો નવમો જેદ અર્કિચન ધર્મ તે મોહના ત્યાગપૂર્વક ગવેષ્યો છે.
- ૧૧૮ યતિધર્મનો દશમો જેદ ગ્રહચર્ય ધર્મ વિસ્તારે વતાવ્યો છે, ૧ યતિ ધર્મની સંપૂર્ણતા કહી.
- ૧૨૦ સદ્ગુરુનો ઉપદેશ સાંજઙ્ગ્યો ઇત્યાદિ ધર્મસાધન કરવામાં તેર કાઠીઆ વિ કારક યાય છે તેની ગવેષણા વિસ્તારે કરી છે.
- ૧૨૨ સદ્ગુરુરાય અધ્યાત્મનો ઉપદેશ કર્તાયકા દૃષ્ટાંત પૂર્વક સાત નયપદ્ધે ઘટ વેપી જીવની અને જીવના ધર્મની ઓઢણાણ વિસ્તારે કરાવી છે.
- ૧૨૪ પાંચ કારણ મઢતાં મોહ કાર્ય નીપજે તેની ગવેષણા કરી છે.
- ૧૨૬ સમકિતને જાણવા શ્રદ્ધા કરવાને માટે ઠ ચોલ વિસ્તારીને ગવેષ્યા છે.
- ૧૨૮ ગ્રંથિજેદ પૂર્વક જીવો ચૌદે ગુણઠાણે લાધે અંતે કાર્ય સિદ્ધિને પામે તે આઠ ચોલ વિસ્તારીને કથા છે.
- ૧૪૨ ઇવ્યાર્થિક નયના દશ જેદ ગવેષ્યા છે.
- ૧૪૩ પર્યાયાર્થિક નયના ઠ જેદ ગવેષ્યા છે.
- ૧૪૬ નૈગમ, મંગ્રહ, વ્યવહાર, ઋતુમૂલ નયની વિસ્તારે વ્યાખ્યા કરી છે.
- ૧૫૨ શબ્દનયની વ્યાર્યા કરતાં સમ્પ્રજંગીની વ્યાખ્યા વિસ્તારે કરી, એવંમૂલ નય ગવેષીને નયજ્ઞાન અધિકાર સંપૂર્ણ કર્યો છે.
- ૧૬૦ નામાદિ ચાર નિદ્દેપા વિસ્તારે કથા છે.
- ૧૬૨ મૂલ સામાન્ય મંગ્રહ નયના ઠ જેદ અસ્તિત્વાદિક પ્રમાણના સ્વરૂપ ગવેષ્યા છે.

- ૧૮૪ ત્રિજંગીયોની વિવિધ પ્રકારે વ્યાख्या કરી છે.
- ૧૮૫ પરિણતિષ્ સમક્તિ જાવ અયુદ્ધ પરિણતિના ત્યાગ પૂર્વક સવિસ્તારે ગવેષ્યો છે.
- ૧૮૬ દાનાદિ કૃયોપશમ જાવની અને ક્ષાયક જાવની પાંચ પાંચ જોડે લઘ્વિ વિસ્તારે જણાવી છે.
- ૧૮૭ સિદ્ધના પંદર જોડ વિસ્તારે ગવેષ્યા છે. તેમાં દિગમ્બરની ચર્ચા સાથે સ્ત્રીને મુક્તિનું પામવું સિદ્ધ કર્યું છે.
- ૧૮૮ સિદ્ધપદની સાધના કરવા માટે કેવળમાં દૃઢનો દૃષ્ટાંત કહી સાધનતા દર્શાવી છે.
- ૧૮૯ બોધિચીજ પામવાને માટે મગનું દૃષ્ટાંત આપી ગવેષણા કરી છે.
- ૧૯૦ ક્ષ્યજાવ જેદે જીવ તત્ત્વનો સંક્ષેપે વ્યાख्या કરી છે.
- ૧૯૧ ક્ષ્યજાવ જેદે સંવરતત્ત્વની સંક્ષેપે વ્યાख्या કરી છે.
- ૧૯૨ સકામ, અકામ કે જેદે નિર્જરાતત્ત્વની સંક્ષેપે ગવેષણા કરી છે
- ૧૯૩ જોષ કર્મવંધ મિથ્યાત્વો યકો કરે તે અધિકાર કલો છે
- ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી કાલમહાત્મ્યગ્રંથની અનુક્રમણીકા.**
- ૧૯૪ પાર્શ્વજીનેશ્વરને નમસ્કાર કરી ગ્રંથકર્તા ગ્રંથ રચવાનો આશય જણાવે છે
- ૧૯૫ દશ પ્રકારે કલ્પદૃઢ યુગલિયાંને દાન આપી મનોરથ પુરે છે તેની ગવે-
લણા કરી છે.
- ૧૯૬ યુગલિયાં મનુષ્યોનું વર્ણન કર્યું છે.
- ૧૯૭ યુગલિયાંની સ્ત્રીઓનું વર્ણન કર્યું છે.
- ૧૯૮ અવસર્પિણી કાલે વીજો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાલે પાંચમો આરો મુપમ
બ્રણ ત્રણ કોમાકોમી સાગરોપમના છે તેનો જાવ જણાવ્યો છે.
- ૧૯૯ અવસર્પિણી કાલે વીજો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાલે ચોથો આરો મુપમ
હપમ બેવે કોમાકોમી સાગરોપમ તેનો જાવ કલો છે.
- ૨૦૦ કૃપજદેવ સ્વામીનું વ્યવન અને જન્મ કલ્યાણક જણાવ્યું છે.
- ૨૦૧ કૃપજદેવ સ્વામીને દિઠ્ઠા લીધી તેની વ્યાख्या કરી છે.
- ૨૦૨ કૃપજદેવ સ્વામીને કેવલ હપજ્યું તે હકીકત જણાવી છે.
- ૨૦૩ શત્રુંજય તીર્થની યાત્રા ક્ષ્યજાવ જેદે ગવેષી છે.
- ૨૦૪ કૃપજદેવ સ્વામીનું નિર્વાણ કલ્યાણક કહ્યું છે.
- ૨૦૫ અવસર્પિણી કાલે ચોથો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાલે વીજો આરો એક
કોમાકોમી સાગરોપમમાં વેતાલોસ હજાર વર્ષ હજાનો હપમ મુપમ તેનો
જાવ ગવેષ્યો છે.

- ૨૫૯ પ્રથમ ડઃસ અને પઠી મુલ તેનું કારણ જણાવ્યું છે.
- ૨૬૧ અજિતનાયધી વીરસ્વામી થયા ત્યાં મુઘી ત્રેવીસ તીર્થકરનો અધિકાર આંતરાં સાથે દર્શાવ્યો છે.
- ૨૭૭ આ વર્તમાન ચોવીસી અને આવતી ચોવીસીનાં તીર્થકરોના વચમાં કાલનાં આંતરાં પમે તેનો યંત્ર દર્શાવ્યો છે.
- ૨૭૯ પાંચમો આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો ડઃપમ નામે છે તેનું સવિસ્તરે સ્વરૂપ જણાવ્યું છે.
- ૨૮૫ પાંચમા આરામાં રાત્રીને વિષે ચંદ્રસમાન પ્રકાશ કરવાવાલા મહામુનિ ઘણા થયા તેમની સ્તુતિ કરી પ્રમોદ જાવના જાવી છે.
- ૨૯૭ ઠગે આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો ડઃપમ કહ્યો છે, તે ડઃસ ઉપર ડઃસ કેવી રીતે આવી પમશે તેની વ્યાખ્યા કરી તે અવસર્પિણી કાઢના ઠ આરાની સમાપ્તિ કરી છે.
- ૩૦૦ ઉત્સર્પિણીકાઢના ઠ આરાનો જાવ કહ્યો છે.
- ૩૦૪ પાંચ જરત, પાંચ ઐરદ્રત એ દશ ક્ષેત્રમાં મનુષ્ય અને તિર્યંચ પંચેંડિ જીવોના સમુદાયને મુલ ડઃસ અનુજવાય છે તે આશ્રીને સામાન્ય વિશેષતા કહી છે.
- ૩૧૦ પૂર્વનું પ્રમાણ જણાવ્યું છે.
- ૩૨૦ પલ્લોપમનું તથા સાગરોપમનું સ્વરૂપ જણાવ્યું છે.
- ૩૨૨ જીવોની ગતિ આગતિ વિસ્તારીને કહી છે.
- ૩૨૫ નિગોદનું સ્વરૂપ સંક્ષેપે ગવેપીને કહ્યું છે.
- ૩૨૯ કાયસિયતિની વ્યાખ્યા વિસ્તારે કરી છે.
- ૩૪૯ સાત જયની વ્યાખ્યા તેમાં પ્રથમ આજવના જયનું નિવારણ કયન કહ્યું છે.,
- ૩૫૧ બીજો પરલોક જય તેનું નિવારણ કયન કર્યું છે.
- ૩૫૩ ત્રીજો મરણજય તેનું નિવારણ કયન કર્યું છે.
- ૩૫૫ ચોથો વેદના જય તેનું નિવારણ કયન કર્યું છે.
- ૩૫૭ પાંચમો અનરહાજય તેનું નિવારણ કયન કર્યું છે.
- ૩૬૦ ઠગે ચોર જય તેનું નિવારણ કયન કર્યું છે.
- ૩૬૩ સાતમો અકસ્માત જય તેનું નિવારણ કયન કર્યું છે.
આ વર્તમાન અવસર્પિણી કાઢે બેસઠ સલાકા પુરુષ થઈ ગયા તેમનો યંત્ર દર્શાવ્યો છે.
- આ વર્તમાન ચોવીસીનો ત્રેવીસ વોલનો યંત્ર દર્શાવ્યો છે.

5

તા-

૧૯૪૦

મહત્ત્વ કુળના પુસ્તકાલય માટે

સદાશન ગા. ગ્રા. ગુપ્તીગિન તા.
૦૨/૦૨/૧૯૪૦ ની યાદગીરી માં લેવા
અંગતપણે મુદ્રા

શ્રી જૈન તીર્થ નિર્ણય.

૧૯-૬-૧૯૮૮

૧૨-૮-૧૯૮૩

॥ દુહા ॥

નમું વીર જીનેંડને, તીરથ વર્તક સાર;
 દિયે દેશના ત્રિપદી, ગ્રહે ગુણ ગણધાર. ૧
 લલ્લિ હયોપશમ નાણથી, સ્વજાવ જ્ઞાનુ પ્રકાશ;
 મહુરતમાં છાદશ રચે, સૂત્ર પૂર્ણ જલ્લાસ. ૨
 નયો ડબ્બ પર્યાયનું, જ્ઞાન અતિ ગંજીર;
 સ્વયંજૂ રમણ સમુજનો, પાર લહે થંડ ધીર. ૩
 સંઘ ચતુર્વિધ તીરથનું, સ્થાપન ત્યાં કહેવાય;
 જૈન તીરથ નિર્ણયતણો, જાપા ગ્રંથ લલ્લાય. ૪
 અલ્પ બુદ્ધિ મેં આદર્યો, દેજો જારતી સાહ્ય;
 જીન વાણિ નિરંતરે, પ્રણમું ધરિ ઠગાહ. ૫

જૈન તીર્થ કહેતાં સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તે સર્વે આત્મ સત્તાના ગ્રાહક છે. પરંતુ
 આત્મસત્તા ગ્રાહકમાં આવતી નથી તેનું કારણ એ છે કે
 અનાદિ સંવંધે આત્મસત્તા કર્મે કરીને અવરાડ ગડ છે. દવાડ
 ગડ છે, ને જડય જોગે હણાડ ગડ છે. તે કર્મ પ્રકૃતિના મૂલ
 આવ જેદ છે. તેમાં ચાર ઘાતી છે. તે આત્માના ગુણની ઘાત
 કર્તો છે. ને ચાર કર્મ અઘાતી છે. તે આત્માને શુચાશુચ

સુખ દુઃખ દાતા ઠે જે ઘાતી કર્મ ઠે. તેમાં જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી ને અંતરાય એ ત્રણ કર્મનો ક્ય ઉપશમ થાય ઠે. વઢી ક્ય પણ થાય ઠે. ને ચોથું મોહની કર્મ ઠે, તેનો ક્ય ઉપશમ થાય ઠે, ઉપશમ થાય ઠે, ને ક્ય પણ થાય ઠે એ ક્ય ઉપસમાદી જ્ઞેદો કહ્યા તે જોગે શ્રાવકનો ને સં-જતીનો ધર્મ સંપજે, તે વિના ન લાધે તેમાં ક્ય ઉપસમના વે જ્ઞેદ, એક અજ્ઞાન જોગનો ને અજ્ઞાન જોગનીશ્રાનો વીજો જ્ઞાન જોગનો ને જ્ઞાન જોગની શ્રાનો, હવે અજ્ઞાન જોગનો ક્ય ઉપસમ તેના ત્રણ જ્ઞેદ, મતી અજ્ઞાનનો, શ્રુત અજ્ઞાનનો ને વીજંગ જ્ઞાનનો, એ ત્રણ જ્ઞેદો અજ્ઞાનના ક્ય ઉપસમના કહ્યા તે મીશ્યાત્વી દેવતા નારકીને તો ગતી પ્રત્યે ત્રણે જ્ઞેદો લાધે ઠે, ને મનુષ્ય, તીર્યચને ગતી પ્રત્યે પ્રથમના વે જ્ઞેદો લાધે ઠે, પરંતુ અજ્ઞાનનો ક્ય ઉપસમ પણ વીચીત્ર પ્રકારે ઠે, એ જોગે વૃહ્દી પામે, ઉત્કૃષ્ટતા પામે, તો મનુષ્યના જન્મમાં કેશ્ક ઉત્સુત્ર અજ્ઞાપકપણા સુદ્ધી પહોં-ચે ઠે. વઢી તેહેન દીપક સમકીત પણ કહ્યું ઠે, ગતી આ-શ્રીને દેવગતીએ, નવમા ગ્રીવેકે, જઘન્ય ત્રીસ ને ઉત્કૃષ્ટ એકત્રીસ સાગરોપમના આયુષ્યની ત્યાં સ્થીતી ઠે. તે સ્થી-તીનો વીજાગી ગ્રાહક થાય ઠે, વઢી જઘ્ય જીવને વોધ વીજની પ્રાપ્તિનો જાવત્ મોહનો હેતુ થાય ઠે, એટલા સુધી અજ્ઞાન જોગ ને અજ્ઞાન જોગ નીશ્રાએ, એટલે અજ્ઞાન જો-ગને દીપક સમકીતની ડ્રવ્ય ચારીત્રની, તપની નીશ્રા ઠે, તે નીશ્રાએ વૃદ્ધી પામતાં અજ્ઞવી પણ આવે ઠે, યથા પ્રવ-

તીંકરણ સુધી આવે. સાતેકર્મની સ્થીતી અધીકતાને ઠેદી
 એક કોમ્મ કોમ્મી સાગરોપમની રાણે ત્યાં સુધી પોંચે. પરંતુ
 ઉપર અજ્ઞાન જોગની ઇત્કુષ્ટતા કહી છે તેમાં એક અંશે
 ઇંઘાશ છે તે કહું હું અપૂર્વ કરણ જે વીજું ત્યાં પણ અજ્ઞાન
 જોગ કહેવાય કારણ કે ગ્રંથી જેદ ન થયો ત્યાં સુધી અજ્ઞાન
 જોગ છે. ગ્રંથી જેદ થયાં સમકીત કહીએ ત્યાં જ્ઞાન જોગ
 કહીએ તે ગ્રંથી જેદ વીજા કરણ અંતે થાય છે ને સમકીત
 ત્રીજા અનીવરતી કરણે પ્રાપ્ત છે.

યતઃ કહું છે કે—

જાગંઠીતાપઢમં ગંઠિં સમદ્ઢ વર્તજેવવીશ્ચં ।

અનિઅદ્ધિકરણંપુણ સમ્મત્તપુરસ્સમે જીવે॥૨॥

પરંતુ વીજા અપૂર્વ કરણે કોણ આવે છે કે જે શુકલ
 પક્ષીઠં જીવ છે ને સંસાર સ્થીતી અર્થ-પુદગલ પરાવર્તનની
 માંદલી કોરે રહી છે અધીક નથી તે આવે છે. વીજા ન
 આવે એમ છે એ અજ્ઞાન જોગને અજ્ઞાન જોગ નીશ્ચાનો કાય
 ઉપસમ્મ ઉત્કુષ્ટ જાગે કહ્યો તે આત્મ હેતુ નથી. પુદગલીક
 સુખ હેતુ છે. એટલે પૂન્ય વંધનો હેતુ છે ને કાય ઉપસમની
 દ્વાની તે દુઃખ હેતુ એટલે પાપવંધ હેતુ છે.

ગાથા:—

વિરયાસાવજ્ઞાન કસાયદીણામદ્ધાયધરાવિ

સમ્મદિઠ્ઠીવિદૂણા કયાવિમુક્કં ન પાવંતિ. ૧

हवे ज्ञान जोग कहुं तुं ज्ञानावरणीना क्षय उपसम
जोगे ग्रंथी जेद थयो चोथा गुणगणायी ज्ञान जोग कह्यो
ए क्षय उपसम जावे ज्ञान जोगना चार जेद. मती ज्ञान,
सुत ज्ञान, श्रवणी ज्ञान, मनः पर्यव ज्ञान ए चार जेदो कहा.
तेमां प्रथमना त्रण जेद समकीती देवता नारकीने गती
प्रत्ये लाधे ठे. ने समकीती मनुष्य त्रीयंच सङ्गीने प्रथमना
बे जेद गती प्रत्ये लाधे ठे ने उपरना जेद केइकने शुण
प्रत्ये लाधे ए जेद कहा. तेमां प्रथम मती ज्ञानना अतां-
वीस जेद कहुं तुं. मती कहेतां बुद्धी एटले जाणवारूप
प्रकाश शक्ती ते आत्मानो सद्भाव ठे परंतु कर्मबंध आ
वर्षे करीने उदय जोगे आनी ज्ञात समान प्रकाश शक्ती
हणइ गइ ठे ते पोते पोतायी जाणी न शके भाटे क्षय उ-
पसमनी साजे ज्ञातमां जाळी वारी पांकां पराय अजवाळुं
करतां आत्माने पांच इंझीने ठठुं नोइंझी जे मन ते जाण-
वाने नीमीत कारण ठे. ते नीमीतनी नीधायें वंजनावगइ
अर्थावगइ, इहावगइ, अपायावगइ ने धारणावगइ ए पांच
जेदो कहा. तेनो अर्थ कहुं तुं. वंजना ते फरस इंझी, रस
इंझी, घ्राण इंझी ने श्रोत इंझी ए चार इंझीन कह्यो तेमां
श्रोत इंझी ते कानमें शब्द आवीने पके ठे घ्राण इंझी में
गंध आवीने पके ठे, रस इंझी ते जीजमां रस पके ठे, फ-
रस इंझी ते त्वचा तेमां फरस पके ठे. ए चार इंझी ठे, ते
प्राप्यकारी ठे, ने चक्षु ने मन ए वे अप्राप्यकारी ठे भाटे
तेमां वंजनपणानो असंजव ठे. ने वाकीनी चार इंझी उपर

कही ते प्रमाणे तेमां वंजनपणुं लाधे माटे प्रथम वंजनना
 चार जेद अवक्तव्यपणे थया हवे वीजो जेद अर्थावगृह
 कहुं तुं ते वक्तव्यपणे जाण्युं जे मने फरस थयो, स्वाद
 लाग्यो, गंध आवे ठे, शब्द सांजळीए ठीए ए चार ने पां-
 चमो चक्षुषी देखे ने ठगे चीतवणा ए मनमां जाणीए ए
 ठ जेद अर्थावगृहना कहा. एटले दश जेद थया हवे इहा
 अवगृह वीजो जेद कहुं तुं इहा एटले वीचारणा शक्ती तेने
 इहा कहीए ते वीचारे जे फरस तो थयो पण शेनो फरस
 ठे लंदरनो ठे के सर्पनो ठे वळी स्वाद तो लाग्यो पण खारो
 ठे वा खाटो ठे के मधुरो ठे. वळी मधुरो तो खरो पण द-
 राखनो ठे वा साकरनो ठे वळी गंध आवे ठे ते सुरजी ठे
 के डुरजी ठे सुरजी ठे तो चंपानो के केवमानो ठे वळी च-
 क्षुए देखीए ठीए ते मनुष्य ठे वा तीर्यच ठे के घंठ वाजरी
 आदे ठे वळी शब्द सांजळीए ठीए ते सर्प बोले ठे के
 होलो बोले ठे. वळी मनसु वीचारे के एम तो नही पण
 आम ठे, ए ठ जेदे इंडीनो इंडीना बोयनी वीचा-
 रणा गवेखणा करवी तेनुं नाम इहा कहीए ते इहानो
 ठ जेद जेगा करतां सोख जेद थया हवे चोथो अपायावगृह
 कहुं तुं अपाया एटले नीश्चय कयो के आ सुंवाळो फरस
 ते सर्पादीकनो ठे. ने लण फरस ते अग्नीनो ठे. वा खारु
 ते क्षूण ठे ने तीखां ते मरचां ठे वळी जे सुगंधी आवे ठे.
 ते अमूक वस्तुनी ठे, वळी देखीए ठीए ते कीरी ठे वा कं-
 थवो ठे. सांजळीए ठीए ते शब्द नगारानो ठे वा सारंगीनो

ठे वली मनसुं नीश्रय कयों के आ वात आमज ठे ए ठ
 जेद अपायावगृहना कहा ते जेगा करतां वावीस जेद थया
 हवे पांचमो अवग्रह धारणा ठे, ते जे ए ठ जेदे वस्तुनं
 जाणप्रणं थयुं ते घणा काले पण चूले नही. काम पने कय
 उपसम पूर्वक संख्यातः असंख्यात काल सुधी यादी रहे ठे, ए
 धारणाना ठ जेद जेगा करतां मती ज्ञानना अठावीस जेद
 थाय, ते गवेखीने कहा. सो अठावीस जेदोना प्रत्येके एक
 एक जेदना वहुं, अवहुं, बहुवीध, अवहुवीधादी, वार वार
 जेदो थाय ठे ते कहुंतुं. बहुश्रुत गीतारथनी देशना
 सांजलवा अनेक जाइठ वाइठ आवे ठे, गीतारथ महा
 मुनी करुणाना सागर जव्य जीवने तारवानी बुझि-
 ए नय गर्जित वचनो वरसावता ठता मेघांवर
 नाद धुनीए गाजता थका उपदेस करे ठे, जव्य जीवोना
 समुदाय सांजले ठे ते मधे कयो पसमनी बीचीत्रताए क-
 री केइ एक जीव घणा शब्द ग्रहे, ते पहेलो जेद बहु, ने
 केइ एक जीव थोमा शब्द ग्रहे ते बीजो जेद, अवहुं केइ
 एक जीव एक एक शब्दना परमार्थने स्यादवाद पढ़नी
 अने कांतताने जाणे ते त्रीजु वहुंवीध केइ एक जीव थो-
 मा जेद शब्दार्थ पूर्वक जाणे ते चोथु अवहुवीध केइ-
 एक जीव वचन श्रवण थतांज ज्ञावार्थने समजे, ते पांचमुं
 द्वीप्र, कइएक जीव हेतु दृष्टांते समजाव्यां समजे, ते ठठुं
 अद्वीप्र, कइएक जीव उच्चारणनी पटुतादि जोइने उपदेश
 कर्ताने पंमीत माने ते सातमु सर्वांग, कइएक जीव पुर्वा-

पर अवीरोधीपण वस्तुगते वस्तुपणानी प्ररुपणा नय नय
 पक्षे जीन जीन अपेक्षा हेय ते हेय, उपादेय ते उपादेय,
 साधक ते साधक, बाधक ते बाधक, नीर्जरानुं कारण ते
 संवर, ने बंधनुं कारण ते आश्रय, सकाम नीजरा ते मोक्षनुं
 कारण, ने बंध ते जवप्रमाण एम यथास्थीत बोध उपयोगी
 क जाव जोइने वचननी पटुतानी अपेक्षाने राखतां उप-
 देश कर्ताने पंकीत माने ते आठमो जेद अर्लींग, केइएक
 जीव उत्तर प्रती उतरे संकाने ठेवे नही असंकीत थाय नही
 थीर जावे श्रधा करे नही ते नवमुं, संदीग्ध, केइएक जीव
 संका संदेहनी पुच्छा करी टाळी असंकीत थइ, थीर जावे
 श्रधा करे ते दशमुं असंदीग्ध, केइएक जीवने गुरुराए एक-
 वार कष्टुं ते जुळे नही ते अगीयारमुं ध्रुव, केइएक जीवने
 रोज शीखामण देवी पमे ते बारमुं अध्रुव ए वारे बोखने
 पुर्वोक्त अठावीस जेदोयी गुणाकार करतां त्रणसोने बत्तीस
 जेद मती ज्ञानना यथा-इत्यादि मति ज्ञानना घणा जेदो ठे.
 परतु ए जेदो कक्षा ते श्रुतनीश्रीत जाणवा, कारण के
 श्रुत ज्ञानना चउद अथवा वीस जेद कहीएलीए ते ऊव्य
 थी उत्पत्ती आदी आश्रीने ठे, हवे मती ज्ञान ठे ते श्रुत
 ज्ञाननुं कारण ठे ने जाव श्रुत ठे ते मती ज्ञाननुं कार्य ठे
 तथा मती ते नीरहर ठे, ने श्रुत ते साहर ठे, नीरहर
 ते उन्चारण, जे बोखबु वचननुं प्रवर्तावबु तेना अज्ञावे नी-
 रहर कहीए, ने वचन प्रवृती जोगे साहर कहीए, ते वच-
 न प्रवृती मती ज्ञानादी भे नही ठे ए शक्ति तो श्रुत ज्ञा-

ન માં ઠે, પરંતુ મતીના અજ્ઞાવે શ્રુત જ્ઞાનાદી જેદો કોઈ
 જીવ પામેજ નહીં તે કારણે મતી જ્ઞાન મુખ્ય ઠે, પરંતુ શ્રુત
 વીના મતી જ્ઞાનાદી જે જેદો ઠે તે સ્વ અપેક્ષીજ હેતુ ઠે,
 પર પટલ વીજા જાણું વાહુંને ઉપગાર ન કરી શકે પરને
 ઉપગાર કરવામાં તો શ્રુત જ્ઞાન વચન જોગે પ્રવર્તાવી યોગ્ય
 જીવને હઠ કદાચ્છથી મુક્ત કરી તત્ત્વ, અતત્ત્વનો જેદ
 જણાવી સરલતા મેલાવી અસંકીત કરી, અજ્ઞાત પણ ની-
 વારી, સમ્યક સંવેગે જ્ઞાન સમ્યક સંવેગે દર્શન જે સમકીર્ત
 તે પમાને પટલે ગ્રંથી જેદ કરવાની શક્તિ પામવી તેનો હતું
 થાય, એ ઉપગારની વરોવરીમાં વીજા ઘણા ઉપગાર કરીએ
 તે ના અધિએ શક્તિ શ્રુત જ્ઞાનમાં વચન જોગે ઠે, માટે શ્રુત
 જ્ઞાન ઠે તે સ્વપર અપેક્ષી હતું ઠે, તે કારણે શ્રુત જ્ઞાન મુ-
 ખ્ય ઠે હવે શ્રુત જ્ઞાનના ચૌદ જેદ કહે ઠે: તમાં પ્રથમ અક્ષર શ્રુ-
 તના ત્રણ જેદ: સંજ્ઞાક્ષર: વ્યંજનાક્ષર: તથા લવધ્યાક્ષર: તેમાં
 સંજ્ઞાક્ષર તે અઢાર પ્રકારની લીપી અક્ષરના આકારે કરી
 ઠે. એ પહેલો જેદને વીજો જેદ વ્યંજનાક્ષર તે અક્ષર આદિ
 હકાર પર્યંત વાવન અક્ષર મુલે ઉચારવા રૂપ જાણવો. એ
 વજ્રે જેદો અદપિ અજ્ઞાનાત્મક ઠે તથાપિ શ્રુતના કારણ
 હોવાથી ઉપચારે કરી તેને શ્રુત જ્ઞાનની સંજ્ઞા આપી ઠે
 હવે ત્રીજો જેદ લવધ્યાક્ષર તે શબ્દ શ્રવણ તથા રૂપ ડસ-
 નાદિક ચક્રી અર્થ પરિજ્ઞાન ગર્જિત જે અક્ષરની ઉપલબ્ધિ
 તે લવધ્યાક્ષર એ અક્ષર શ્રુતના ત્રણ જેદ કહા. વીજું અ-
 નક્ષર શ્રુત તે: સિરકંપન હસ્ત, ચાલન પ્રમુખ: સમસ્યા

કરી ગમના ગમનાદિક મનના અગ્નિપ્રાયનું પરિજ્ઞાન ઇટલે જાણપણુ થાય તેને અનદ્ધર શ્રુત કહીએ. ત્રીજું સંજ્ઞિ શ્રુત તે સંજ્ઞા ધ્રુવ પ્રકારની છે. દીર્ઘ કાલિકી હેતુ વાદોપદેસિકી તથા દ્વિષ્ટિ વાદોપદેસિકી હવે તેહની સમજ કહે છે અતીત અનાગત ઘણા કાલનું જે ચિંતવવું તે દીર્ઘ કાલિકી સંજ્ઞા. સંજ્ઞી પંચેડીને છે, અને જે તાત્કાલિક દ્વિષ્ટિ અનિષ્ટ વસ્તુ જાણીને પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ તે હેતુ વાદોપદેસિકી સંજ્ઞા વિકલ્લેન્દ્રિય અસંજ્ઞીને છે, અને દ્વિષ્ટિ વાદોપદેસિકી સંજ્ઞા તો ક્ષયોપસમ જ્ઞાને કરી સમ્યક દ્વિષ્ટીને કહી છે એ સંજ્ઞી શ્રુત કહ્યું.

હવે ચોથો જેદ અસંજ્ઞી શ્રુત તે ઇંડીયોના પ્રયોગે વૉધ પામે તેને અસંજ્ઞી શ્રુત કહીએ, પાંચમું સમકીત શ્રુત તે અનેક કારણથી વૉધ પામી આત્મ સ્વરૂપનો જાણ થઈને પ્રંથી જેદ કરે, તેને સમકીત શ્રુત કહીએ, ઊઠો જેદ મી-થ્યા શ્રુત તે અનેક વસ્તુને જાણે પણ આત્માને ન જાણે, ન ઊંલખે તેને મીથ્યા શ્રુત કહીએ, સાદી શ્રુત, તે પાંચ જ-રત ને પાંચ એવરત એ દસ હેતરમાં એવસરપિણી, ઉત્સર-પિણી કાલે જૈનતીર્થે સુત્ર સીદ્ધાંત પ્રવર્તે ઇટલે પ્રથમ તી-ર્થકરને કેવલ જ્ઞાનાદી ક્ષાયક જ્ઞાવની લબ્ધી પ્રાપ્ત થાય, દેવ દેવેન્દ્ર મલી સમોવસરણની રચના કરે. તીર્થકર દેવ દેસના દેશ જીવ્યને વૉધ વીજ પમાનો ગણધર આદે ચતુર વીધી સંઘની થાપના કરે ગણધર દેવ દ્વાદસાંગી સીદ્ધાંત રચે ત્યાં શ્રુત જ્ઞાનની આદી કહીએ, તે સાતમો જેદ

कह्यो, ने आठमो जेद सपर्यवसीत श्रुत ते ए ती
 रथ जीनेंद्र देवनुं पाट परंपरागत चालतां वीछेद
 पामे, तीहां ते अवसरे ते काले सुत्र सीद्धांतनो अंत आवे
 एटले नाश थाय तेने सपर्यवसीत श्रुत कहीए, नवमो जेद
 अनादि श्रुत ते पंच महावीदेह क्षेत्रमां अनादी सवंधे अ-
 वीछेदपणे सदा सर्वदा जैन तीरथ प्रवर्ते ठे माटे अनादी
 श्रुत हवे दशमो जेद अपर्यवसीत श्रुत ते कोइ काले जैन
 तीर्थनो वा छादसांगी सुत्र सीद्धांतनो महावीदेह क्षेत्रमां
 वीछेद थयो नथी, थवानो नथी ने आंतरो पन्वानो नथी
 माटे अपर्यवसीत श्रुत कहीए, अगीयारमो जेद गमीक
 श्रुत एटले सरखा पाठ आळावाए रच्यां ठे, बांध्यां ठे, ऊष्टी
 वाद प्रमुख सीद्धांतो ते सुत्रने गमीक श्रुत कहीए, बारमो
 जेद अगमीक श्रुत ते कालीक सुत्रनी पेरे सरखा आळा-
 वा सरखा पाठ न होय ते सुत्रने अगमीक श्रुत कहीए,
 तेरमो जेद अंग प्रवीष्ट श्रुतते आचारंगादी ऊष्टीवाद पयंत
 सुत्रने अंग प्रवीष्ट श्रुत कहीए. चउदमो जेद ते अंगवाह्य
 वार लपंगगादी जेद पयला मुल्ल बंदी. अनुयोग आदे सुत्र
 सीद्धांत तथा ग्रंथ प्रकरणादी सर्वेने अंगवाह्य श्रुत कहीए
 ए श्रुत ज्ञानना चउद जेद कहा. हवे अवधि ज्ञान कहुं
 हुं तेना विशेष अपेक्षाए असंख्याता जेद ठे ने संक्षेप ठ
 जेद कहा ठे तेमां पहेलो जेद अनुगामी ते जेने जे स्थानके
 अवधि ज्ञान उपज्युं ठे ते स्थानकने ठोमी देश देशांतर
 ज्यां जाय त्यां पोतानां चर्म चहुनी पेठे साथे आवे तेने

अनुगामीक अवधी कहीए वीजो जेद अनानुगामी ते जे ने जे स्थानके अवधी ज्ञान उपज्युं ठे. ते स्थानकेज पोताना कय उपसम पूर्वक खेत्रनी मरजादा पूर्वक जाणे देखे ने ए खेत्रने ठोमी अलगा थाय त्यारे नजाणे न देखे पाठा उत्पत्ति स्थानके आवे त्यारे जाणे देखे एम ए ज्ञान क्षेत्र आश्री प्रत्येक कयो उपसमना लीधे घरना दीपकनी पेठे उत्पत्ति स्थानकेज प्रकाश करे बीजेन करे तेने अनानुगामीक अवधी कहीए वीजो जेद हीयमान ते कयोपसमनी विसुद्धी जोगे अवधी ज्ञान उपजे ते कय उपसम बाह्य जाव बाह्य रमण जोगे अवरातो थकोहांणी पामे ते कारणे ज्ञान पण हान्ती पामे तेने हीयमान खीण पामतु अवधी कहीए. चोथो जेदवर्धमान ते अवधी ज्ञान उपज्युं त्यांथीज वर्धी पामे जेम अग्नी सळगी ठे तेमां सर्पण नाखता जाइए तेम तेम अग्नी वर्धी पामती जाय ठे तेज द्रष्टांते अंतर्गत अंतर रमण जोगे कयो पसम वर्धी पामे ठे तेज कारणे ज्ञान पण वर्धीने पामतुं जाय ठे तेने वर्धमान अवधी कहीए पांचमो जेद लोका अवधी ते जावत समग्र लोक चउद राज प्रमाण जाणे देखे तेने लोका अवधी कहीए ए पांच जेद कहा हवे उछो जेद परमा अवधी अग्रतीपाती ठे. ते एक अंतर महुर्तेज केवलज्ञान पामे तेने उपजे ठे ते ज्ञानेसमग्र लोकने अलोकमां लोक प्रमाण असंख्याता खंरु कटपव्यापणे जाणे देखेएटली सत्ता मरजादा परमा अवधीज्ञाननी ठे परंतु ए ज्ञान पाम्या ते वदुधा उपयोग करता नथी. कारण केश्रे णीगते

આત્મા ગુણ ગાણાથીજ અવધી મન પર્યવનો ઉપયોગ નથી ને એક અંતર મહુરતમાં તો કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કરવું છે તે કેવલજ્ઞાન તો તદ્ગત જાવમે પરિણામ પામતાં એકત્વ શુદ્ધ સ્વરૂપ અનુજવતાં પ્રગટે છે. માટે ઊપયોગ તો ન કરે પણ સાતમા અપરમતસ્થાનકે ઉપજે તે આત્મે જહ્ ક્રપક શ્રેણી માંની સુકલ ધ્યાન જોગે ઘાતીકર્મ હણી કેવલજ્ઞાન પામે એમ સંજવે છે એ અવધી જ્ઞાનના બેદ કહ્યા એ અવધીજ્ઞાનને અવધીદર્શનની નીશ્રા છે તેથી જ્ઞાને કરી જાણે ને દર્શને કરી દેખે વલ્લી ઇંડીનો ઇંડીઆવીકની અપેક્ષા વીના પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે સ્પષ્ટ ઉત્કૃષ્ટ જાગે અસંખ્યાતી ઘસરપિણી, અવસરપિણી પર્યંત અતીત અનાગતકાલને જાણે ને દેખે છે.

હવે મનપર્યવ જ્ઞાન કરું હું. મનપર્યવ જ્ઞાન એક મનુષ્યના જીવમાંજ સંજતીપદે અપરમત, સાતમા ગુણગણે ઉપજે છે તે પરજવે સાથે પણ જતું નથી તેના બેદ ક્રુદ્ધ-મતિને વીપુલમતી ક્રુદ્ધમતી તે ત્રીજું મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં અદીદ્ધીપ લગે. ને ઊર્ધ્વ જોતશી પર્યંત અધો પહેલી રત્નપ્રજ્ઞા નરકના ક્ષૂલક પરતર લગે. એમ હુંચું નીચું અઘારસો જોજનમાં રહ્યા છે સંઙ્ગી પંચેડી જીવ તેના મનોગત ચિત્ત-વીત જાવને જાણે ને વીપુલમતી અદી અંગૂલ સ્ત્રેષ્ઠ અધીક પરંતુ વિશુદ્ધિપણે વિસ્તારે જાણે છે. ઉત્કૃષ્ટ જાગે એક પ-સ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ અતીત અનાગત કાલને જાણે દેખે છે. એ મનપર્યવ જ્ઞાનના બેદ કહ્યા એટલે કય

ઉપસમ જાવે, ત્રણ અજ્ઞાનને ચાર જ્ઞાન કહ્યાં તે જ્ઞાનમાં મતીના અઘાવીશ શ્રુતના ચૌદ, અવધીના ઠ, મનપર્યવના વે, મઠી ચાર જ્ઞાનના પચાસ જેદ કહ્યા. તેમાં જે જ્ઞાન છે. તે વિશુદ્ધીપણે યથાર્થ, જાણે છે. ને જે અજ્ઞાન છે તે મલીન છે તેથી વીપર્યાસપણે અવલ્લાને, સવલ્લુ ને સવલ્લાને અવલ્લુ એમ વદ્ધુધાતો વિપ્રીત જાણે છે તે અજ્ઞાની પણ ક્યો જ્ઞાપસ-મની અધીકતા પામતાં જાતીસ્મરણ. મતીજ્ઞાનનો જેદ છે, તે પામે છે. તે જ્ઞાનની સતા ઉત્કૃષ્ટ જાણે અતીત ઇદલે ગયા કાલના સંઝી પંચેડીના સંખ્યાતા જવ પોતાના જાણે છે. પરંતુ અવધી દર્શનના અજાવે દેરે નહીં. એ ક્યો ઉપસમ જાવે જ્ઞાન અજ્ઞાનના જેદ સમુદાયે કહ્યા. પરંતુ સર્વ જીવને પ્ર-થમ અજ્ઞાન મીથ્યાત્વ હોય છે. તેનો નાશ થતાં પ્રંથી જેદ પૂર્વક ચોધુ ગુણ ગાણું પાંમ્યા સમકીત કહો, ત્યાં જ્ઞાન કહી, તે જ્ઞાન પ્રાપ્તીનો હેતુ મતીશ્રુત અજ્ઞાનનો ક્યો ઉપસમ જાતીસ્મરણ આદે છે. વિજંગ નથી એ કારણની અધીકતા પામતાં મતીશ્રુત આદે જ્ઞાન પામી. પરંતુ કેવ-લ જ્ઞાન પામવું તેનો હેતુ કોણ છે તો મતીશ્રુત જ્ઞાન છે. અવધી મનપર્યવ નથી. કારણ કે કેવલ જ્ઞાનની પ્રાપ્તી શ્રે-ણીગતે શુક્લ ધ્યાન ધ્યાતાં થાય છે ને ત્યાં અવધી મન-પર્યવ જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરતાં શ્રેણી વા શુક્લ ધ્યાન નજીક પણ આવતું નથી. પુઠ કરે છે માટે, કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કર-વાનું કારણ તો મતીશ્રુત જ્ઞાન છે. તે મતીશ્રુત જ્ઞાનના ક્યો ઉપસમના સમુદાયે વે જેદ એક પ્રતીપાતી વીજો અપ્ર-

તીપાતી. પ્રતીપાતી તે જ્ઞાન જોગ વૃદ્ધી પામેલો આવરણ
 ઉદયાગત પ્રાપ્ત થયે ઠટે હણે જાય ને જરૂતા વૃદ્ધી પામે
 તે કયો પસમને પ્રતીપાતી કહીએ. હવે અપ્રતીપાતી તે કય
 પસમ જ્ઞાન જોગમાં જ્ઞાનાવરણી કર્મ પ્રકૃતીનો કય પસમ
 થયેલો તે એટલે આત્માના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે. તેમાં જે
 જે આત્મ પ્રદેશથી, આવરણ ઉદયાગત વીપાકે પ્રાપ્ત થ-
 યાં તેને કયો પસમ બલે સેરવ્યાં એટલે નીર્જયાં ને જે જે
 આત્મ પ્રદેશથી ઉદયાગત આવરણ પ્રાપ્ત ન થયાં તેને ઉપસ-
 માવ્યાં, (એટલે દવાવ્યાં) તેનુજ નામ કય ઉપસમ છે ત્યાં સતા
 એ રહેલાં આવરણ કપક શ્રેણીગતે જેદ જ્ઞાનની, અનંતી
 શક્તી આઠમા અપૂર્વ, ગુણઠાણે પામતાં આત્માના સર્વ
 પ્રદેશોથી ઘાતીકર્મનાં આવરણ ચલાયમાન કરી મુકયાં
 છે તે ઉદયાગત પ્રાપ્ત થઈને સામાં આવે તેને પોતાના જ્ઞાન
 જોગને અવાધા પૂર્વક પોતે હણે છે. (નીર્જરે છે.) એમ કરતાં
 કરતાં આત્માના અસંખ્યાતા પ્રદેશે રહેલાં ઘાતી કર્મનાં આ-
 વરણ પ્રકૃતી દલ ઠેવટે સુટે એટલે આત્માના અસંખ્યાતા
 પ્રદેશ ઘાતી કર્મ રહીત. (નીરાવરણ થાય) તીહાં કેવલજ્ઞાન
 પ્રગટે તે કેવલજ્ઞાને ડ્રવ્યથી, અરૂપીને રૂપી, સેત્રથી લોકને
 અલોક, કાલથી, અતિત અનાગતને, વર્તમાન, જાવથી, ઉત્પ-
 ત્તિ વીનાસને ધ્રુવપણે સમસ્ત પદાર્થને કેવલ ઉપજે તેજ સ-
 મે જાણે તેને કેવલજ્ઞાન કહીએ, દેસે તેને કેવલ દર્શન
 કહીએ તે કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શનની પ્રાપ્તીનો હેતુ કય ઉ-
 પસમ જાવનો અપ્રતીપાતી મતીશ્રુત જ્ઞાન જોગ ઉપર કહ્યો

ठे ते अप्रतीपाती ज्ञान जोगने चर्म शरीरी एटले ठेले
 जेवे सर्वे जीवो पामे ठे. ए ज्ञान जोग समुदाये
 पांच जेदे परिपूर्ण कह्यो परंतु नीश्राविना परिपूर्ण
 थाय नही. ते ज्ञान जोगने समकीतनी चारित्रनी अने
 दानादीक पांच लब्धीनी नीश्रा ठे. ते आत्मीक जाणवी
 तेमां प्रथम समकीतनी कहुं तुं. ते समकीतना वे जेद, एक
 वहेवार बीजो निश्चे, तेमां प्रथम, व्यवहार समकीत, ते त्रण
 तत्त्वनी श्रद्धा, देवनी, गुरुनी ने धर्मनी, तेमां प्रथम देवतत्त्वनी
 कहुं तुं. देव ते वितराग [अरिहंत ने सिद्ध] ए सीवाय
 बीजाने विषे देवपणुं न माने एटले मोहनी कर्मनो सत्ताथी
 उठेद थयां क्षीण मोह वारमा गुण ठाणोथी बीतराग क-
 हीए ने ज्ञानावरणी दर्शनावरणी ने अंतराय ए त्रण कर्मनो
 बीतराग जावे क्षय करतां चौघाती कर्म अज्ञावे अह्वार
 दोषे रहित थया. वारगुणे बीराजमान केवलज्ञान केवलदर्शन
 यथाख्यात चारित्रने दायक समकीत वली दायक जावनी
 दानादी पांचलब्धीवंत सजोगी तेरमे ने अजोगी चउदमे
 गुणठाणे वतें तेमने अरिहंत कहीए. वली देहातीत रुपातीत
 जोगातीत अरुपी अटल अवगाहनावंत अव्याबाध सुखना
 जोगी अगुरु लघु परंजायवंत नीरंजन नीराकार अलख
 अगोचर अचल अविनाशी जोती स्वरुपी अनंत गुणपर्याय
 प्रगट वक्ती रूपे एकमां अनेक अनेकमें एक लोकाय जागे
 सादी अनंत जागे स्थीर रखा. तेमने सिद्ध जगवान कहीये.
 एम उठ श्रद्धा ठे जेने तेहने देव तत्त्वनी प्रथम श्रद्धा कहीए.

हवे गुरु तत्व जलखावुं तुं. गु, कहेतां जे पाप एटले
 अव्यज्ञाव डु जेदे हींसा, मृपा, अदत्त, मैथुन, ने परिग्रह,
 ए पांच डुदस जेद पापना थया, ते ओलखावुं तुं, पहेलुं
 पाप तो हींसा ठे, तेना बे जेद, अव्यहींसा, ज्ञावहींसा,
 अव्यहींसा ते त्रसथावर जीवना अव्य प्राण हणवा ते अ-
 व्य हींसा कहीए, ने ज्ञाव हींसा ते मीथ्यात्व, अज्ञान, क-
 पाय, जोगे आत्माना ज्ञाव प्राणज्ञान दर्शन, चारीत्र आदे
 हणाय ठे, ते ज्ञाव हींसा कहीए, ए बे जेदे प्रथम पाप कहुं,
 हवे बीजुं पाप, मृपावाद ठे, तेना बे जेद, १ अव्यज्ञाव, २
 अव्य मृपावाद ते असत्य, एटले जूतुं बोलवुं, तेना हेतुं
 चार कपायने, हास्य, जय, ए बेनो कपाय, मलीठ प्रकृती
 ठे, तेनी जगस करीए त्तारे अव्य मृपावाद टले ठे, ने
 ज्ञावमृपा वाद तो घटमे ज्ञान लावी, वस्तु स्वज्ञावने जल-
 खीए, उदीकता उपर दृष्टी न राखीए, उदीकताने वस्तु
 मानवी, ते बाह्य दृष्टीनो त्रम ठे, ने स्वज्ञावने वस्तु मान-
 वी ते अंतर दृष्टीतुं जान ठे, एम, समज आवी नही. ने
 अव्यज्ञाव डुजेदे मृपावाद रहं, ते बीजुं पाप कहुं, हवे त्री-
 जुं पाप ते चोरी ठे, एटले अदत्त (वीना दीधे) लेवुं तेना बे
 जेद, अव्य ज्ञाव, अव्य चोरी ते अणमागी वस्तु, रस्तामां
 पमेझी, वाताला कुची कवजानी, नीधान होय के एक त्रणुं
 होय तेने लेवुं ते अव्य अदत्त कहीए, हवे ज्ञाव अदत्त
 तेना बे जेद, एक आज्ञा अदत्त, बीजुं वस्तु अदत्त, आज्ञा
 अवत्त ते सीद्धातमां परमात्माए आज्ञा करी ठे, ने गुरु

साहाराजे आपणमे उपदेश कर्यो ठे, अप्पाण जावि माणे विहरीयं एटले अप्पाण कहेतां आत्मा तेने जाविमाणे कहेतां जावता थकाविहरीयं केव्वीचरो, एम कहा ठते आपणे तेम न प्रवृत्तीए ने जरु जावमां इंडीनो इंडी संगे वीषय जोग करता थका उपरांत रहीए, वळी आज्ञा करी ठे के हे जव्यो तमे मीथात्वने तजीने समकीत प्रगट करो, अज्ञानने तजीने ज्ञान प्रगट करो, कपायने तजीने चारीत्र प्रगट करो, अंतरायने तजीने दानादी लब्धीने प्रगट करो, वेदनीने हणीने अव्यावाध सुखने प्रगट करो, आलखा कर्मने हणीने अटल अवगाहना अक्षय स्थितीने प्रगट करो, नाम कर्मने हणीने अरुपी गुण प्रगट करो, गोत्र कर्म हणीने अगुरु लघु गुण प्रगट करो, इत्यादी परमात्माना आज्ञा वळी गीतारथ बहु श्रुतनो उपदेश ते आज्ञा कहीए, तेने आपणे ग्रहण करीए नहीं, ने मीथात्ववसे अवळी चाले चालीए, तेने आज्ञा अदत्त कहीए, हवे वस्तु अदत्त कहुंबुं, जीव समये समये सात आव कर्म ठछा गुणगणा सुधी बांधे ठे, एटले आउखुं बांधे त्यारे आव बंधाय, नही तो सात बांधे, एटले आउखा कर्म आवता जवबुं आखा जव में एकवारज बंधाय ठे, ने सात कर्मनो बंध तो समय समय थाय ठे, वळी ठछा गुणगणा उपरांत आउखा कर्मना बंधनो प्रारंज होतो नथी, ठछा गुणगणे आउखा कर्मनो बंध प्रारंजेलो सातमे गुणगणे पुर्ण करे, परंतु सातमेथी आरंजे नही माटे सातमा गुणगणायी नवमा गुणगणाना

અંત સુધી સાત કર્મ વાંધે ને દશમા ગુણઠાણે મોહની કર્મ
 ન વાંધે ને આઝઝા કર્મ સાતમેથી વાંધે નહીં, એટલે એ વે
 કર્મનો વંધ ન કરે, તે વર્જીને દસમે ગુણઠાણે ઠ કર્મ વાંધે
 એમ શ્રી જગવતી સુત્રે, ઠઠા સતકે ગઝતમ સ્વામીએ પુઠયું
 તેનો જગવાન વીર સ્વામીએ ઝત્તર કર્યો ઠે, વઠી પત્રવળા-
 જીના વંધ પઢમે પણ એજ રીતે ઠે, ઝપરાંત એટલે અગીયા-
 રમા ગુણઠાણેથી કર્મ વંધ કહ્યો નથી, પરંતુ કર્મ અંથના
 મતે અગીયારમે, વારમે ને તેરમે એ ત્રણ ગુણઠાણે એક સા-
 તાવેદની વાંધે, એમ ઠે ને કર્મ વંધ તે કારમણ વર્ગણા આ-
 ઠમી, તે પુજલ ઢલ ઠે, તેનો સ્વામી પુજલ ઠે તે આપણે
 પ્રહણ કરીએ, ને એકાપણે આત્મ પ્રદેશ સાથે વાંધીએ, તેને
 જાવથી વસ્તુ અઢત્ત કહીએ, એશુજ્ઞાશુજ્ઞ આશ્રવ કારમણ
 ઢલ તેનો ઢાતા કોઈ ઠે નહી, માટે એમ ડ્રવ્યજ્ઞાવ જેઢે
 સરાગતા ઢૂતીએ આત્માના અસુધ્ધ ડપયોગે અઢત્ત પ્રહણ
 કરવું તે ત્રીજું પાપ કહ્યું, હવે ચોથું પાપ મૈથુન ઠે તેના વે
 જેઢ ડ્રવ્ય જ્ઞાવ ડ્રવ્ય મૈથુન તે વેઢ વીપય જોગને કહીએ,
 એટલે પુરૂપને સ્ત્રી સંગે ને સ્ત્રીને પુરૂપ સંગે વઠી નપુંસકને
 સ્ત્રી પુરૂપ વેઝના સંગે વેઢ વીપય સેવવો તે ડ્રવ્ય મૈથુન ઠે,
 હવે જ્ઞાવ મૈથુન કહું તું, જ્ઞાવ મૈથુન તે પરપ્રણતી જોગે
 પુજલને મથવું એટલે જ્યાં સુધી શુદ્ધ પ્રણતી પરીપૂર્ણ થઈ
 નથી ત્યાં સુધી અશુદ્ધ પ્રણતી કહીએ, એટલે પ્રણતી એ
 ડષ્ટા નીષ્પણું રહ્યું ઠે, તેનુંજ નામ રાગ ઢેપ, ને એજ અશુદ્ધ
 પ્રણતી ઠે, તે અશુદ્ધ પ્રણતીનેજ પરપ્રણતી કહીએ, વઠી તેન

ज्ञाव मैथुन पण कहिए, ते ज्ञाव मैथुननो पुर्णना, सदसमा
गुणगणा अंते थाय ठे, ने अंशे नाश चोथा गुणगणे थाय
ठे, आत्मा गुणगणेशी शुरू प्रणतीनी पुष्टता ठे, ने सात-
मा गुणगणा सुधी शुरू प्रणती कृश ठे, अशुरू प्रणती
पुष्ट ठे, चोथा समकीत गुणगणाना अज्ञावे एकली अशुरू
प्रणती ठे, ते ज्ञाव मैथुनने पूर्वे कबुं ते डव्य मैथुन. ए वेहु
जेदे चोथु पाप कबुं. हवे पांचमुं पाप ते परीग्रह ठे, तेना
वे जेदे एक डव्य बीजो ज्ञाव, डव्य परीग्रह ते नव जेदे
ते वंदीता सुत्रनी गाथा .

धणधन्न खित्तवत्थु रुव सुवन्ने अ कुविअ परिमाणे
डुपएचउप्पयंमि, पडिकमे देसियं सव्वं.

अर्थ-धन्न कहेतां तोलीने वा जरीने वा मापीने वा
नजरे जोड़ परीक्षा करीने वस्तु आपीए लइए सोधन करीए, १
ने धान्य ते साली प्रमुख धन्न जव आदे धान्य कहिए, २
ने खीत कहेतां क्षेत्र खल्लु, ३ वत्थु कहेतां घर दुकान, महे-
लात, ४ रूप कहेतां रुप, ५ सुवन्नेअ कहेतां हीम, ६ कुबीअ कहेतां
कुधातु, तांबु पीतल, कांसु, जसत, कलश, लोडु आदे, ७ प-
रीमाणे कहेतां देश वीरतीने घरे परीमाण करवानुं ठे, ८
हांतो मुनीपदे सर्वथी त्याग ठे, डुप्पए कहेतां वे पगे चा-
खवावाला मनुष्यो दास दासी आदे, ९ ने चउप्पयंमी कहेतां
चार पगे चाखवावालां तीर्यचो गाय जेंस प्रमुख जाणवां, ९
एस नव जेदे परीग्रह कइो ते डव्य परीग्रह, हवे ज्ञाव

પરીગ્રહ કહું તું, તેના ચતુદ જેદ છે, એક મીયાત્વ, ચાર કપાય, ને નવ નોકપાય, મઠી ચતુદ જેદે અચ્યંતર મંથી કહીએ, તે જાવપરીગ્રહ છે, એમ ડ્રવ્યજાવ હુજેદે પરીગ્રહ તે પાંચમું પાપ, એ પ્રકારે ડ્રવ્યજાવ અપેક્ષાએ પાંચ હુદશ જેદ પાપના થયા, તેને રૂંધે સો પુરુષો તમને વીજો ગુરુ તત્ત્વ કહીએ, હવે ધર્મ તત્ત્વ એડં લખાવું તું, ધર્મ તે કેવલ-જ્ઞાનીએ પ્રરુપ્યો, તેજ ધર્મ તત્ત્વ છે, તેને સંકેપે વર્ણવું તું, તેના બે જેદ એક વ્યવહાર વીજો, નીશ્ચય, વ્યવહારના બે જેદ એક શુદ્ધ, વીજો અશુદ્ધ, શુદ્ધ વ્યવહાર છે તે સમકીત પક્ષી છે, ને અશુદ્ધ વ્યવહાર છે તે મીયાત્વ પક્ષી છે, એ વચન તો યથારથ છે, પરંતુ મતીને સુચ્યો તે પ્રશ્ન કરે છે, ડ્રવ્ય પ્રાણ તે જીવ ધરો કે નહીં વઠી આવશ્યકાદી ક્રીયા તે ચારિત્ર કહીએ કે નહીં, તેનો ઉત્તર, હે જાણ ડ્રવ્ય પ્રાણ તે એકે ડીના ચાર, વેરંડીના ઠો, તેરંડીના સાત, ચતરંડીના આઠ, પંચેડી, અસંજીના, નવ, સંજીપંચેડીના દશ, એમ એકેડી-યી પંચેડી પર્યંત સર્વે જીવ છે, વઠી આવશ્યકાદી ક્રીયા ઘટલે બે વચ્ચત પ્રતીક્રમણ કરવું, બે વચ્ચત પેલ્લેહણ કરવું, બે વચ્ચત પોરસી જાણાવવી, સાતવાર ચૈત્યવંદન કરવાં, બે-તાલી દોષ રહીત આહાર લેવો, પાંચ દોષ તજીને વાપરવો, નવ કટપી વીહાર કરવો, પાંચ સુમતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, આદે ચરણ સીતરી, કરણ સીતરી, મઠીને એકસોને ચાલીસ જેદે ક્રીયા તેને ચારીત્ર કહીએ, ત્યારે મતી જવાચ, તમે ડ્રવ્ય પ્રાણ ને જીવ કહો ઠો વઠી આવશ્યકાદી ક્રીયાને

ચારીત્ર કહો ઠો, એ કીયો વ્યવહાર ઠે, ઉત્તર-હે જાણ
 અશુદ્ધ વ્યવહાર ઠે, મતીઝવાચ, તમે અશુદ્ધ વ્યવહાર
 મીથાત્વ પક્ષી કહો ઠો, ત્યારે શું કરવા ચારીત્ર કહો ઠો
 તેનો ઉત્તર-હે જાણ અમે જે દ્રવ્ય પ્રાણને જીવ કહીએ ઠીએ
 વલી આવશ્યકાદી કીયાને ચારીત્ર કહીએ ઠીએ, તેની સાથે
 ઉપચરીત અનુપચરીત એ વે વ્યવહાર જેદ જ્ઞાન ઘટમાં
 લાવીને મેલવીએ ઠીએ, એટલે હમારે તો શુદ્ધ વ્યવહારનીજ
 મુખ્યતા ઠે, વલી સમકીત પક્ષી ઠે, મીથાત્વ પક્ષી હોતો
 નથી, તમે પણ એજ રીતે એ વે વ્યવહાર મેલવતા હોય તો
 અમેને સમજાવો, ત્યારે મતીઝવાચ, એ વે વ્યવહાર ઉપચરીત
 અનુપચરીત, મેલવવા તમો કહો ઠો એ સમજ તો મને નથી
 તમો સમજાવો, તેનો ઉત્તર, હે જાણ નય પદ્ધ રીતે સમજો
 હાં કંઈ હઠ મતનું કામ નથી, તમારે હઠ હોય તો ઠોની
 દેજો ને ચીર ચીતે ધારજો, વલી શંકા પડે તો પુઞજો, હવે
 જે દ્રવ્ય પ્રાણને જીવ કહેવો તેને સમજો જે હંડીયાદીક
 દ્રવ્ય પ્રાણ ઠે તે પૂર્વ કૃત કર્મવંધ યોગે ને ઉદીકતાજોગે
 જીવને પ્રાપ્ત થયા ઠે તે વસ્તુ ગતે પુદ્ગલ ઠે. જીવ નથી,
 જીવ તો ચેતના લક્ષણવંત અંતર વ્યાપકપણે રહ્યો ઠે, તેઠે,
 એમ વીજ્ઞાન વહેંચણ થઈ નહી, ને જેદજ્ઞાન આવ્યું નહી,
 ને પુદ્ગલને જોડને એટલે એકેડી, બેંડી, આદે પુદ્ગલને
 જીવ કહેવો તે અશુદ્ધ વ્યવહાર થયો; તેની સાથે ઉપચ-
 રીત, અનુપચરીત, એ વે વ્યવહાર મેલવીએ એટલે એકેડી
 યાદીને જીવ કહેવો, તેમાં જેદજ્ઞાન જોગે અંતર દટ્ટી કરી

વીજ્ઞાગ વહેંચી સ્વજ્ઞાવને ઓલખી જીવને જીવ કહેવો તેમાં કંગોએ ઉપચાર નથી, તે અનુપચરીત વ્યવહારને ઇંડીયાદી પુજલને જીવ કહેવો તે ઉપચરીત વ્યવહાર એમ બે જોડે વ્યવહાર જોડીએ, તેનુંજ નામ શુદ્ધ વ્યવહાર છે, હવે આવશ્યકાદી ક્રીયાને ચારીત્ર કહીએ ઠીએ તે પણ અશુદ્ધ વ્યવહાર છે કારણ કે જરૂનો કર્તા જરૂ છે, શા માટે કે પુજલની કરણી કરે છે, ને આત્માની માને છે, એટલે ક્ષય ઉપસમ જ્ઞાવનું ચારીત્ર માને છે, પણ એમતો જાણતા નથી કે ક્ષય ઉપસમ જ્ઞાવનું ચારીત્ર તો સ્વરૂપે જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગનું સ્થીરપણુ તે છે, એમ જોડજ્ઞાન ઘટ મેલાવી વીજ્ઞાગ વહેંચણ કરી, વસ્તુગતે વસ્તુ માનીએ સદહીએ તે અનુપચરીત વ્યવહાર થયો ને કલપની મર્યાદાએ આવશ્યકાદી ક્રીયા વ્યવહાર નયને અનુસરીને ચારીત્રની એટલે ક્ષય ચારીત્રની કહીએ તે ઉપચરીત વ્યવહાર એમ વીજ્ઞાગ વહેંચણ જ્ઞાન જોગે થાય તેનુંજ નામ શુદ્ધ વ્યવહાર કહીએ, જોડજ્ઞાનના અજાણે અશુદ્ધ વ્યવહાર છે તેના બે જોડ, એક શુજ, બીજો અશુજ, શુજ તે શુજ કર્મવંધ હેતુ, મન જોગ એ કૃત્યમાં જાણે તો એટલે બીજે ન જાય ત્યારે મન હુર્થ્યાને હણાણું હોય, ને ક્રીયા શુજ કરીએ, તો હાંતો શુજ કર્મવંધની જાણના શુજે વાંધે ને અશુજે વાંધે, એ વ્યવહાર નયના ઠ જોડ કહ્યા તેમાં નયો કહું તું, ઉપચરીત વ્યવહાર કહ્યો તે નૈગમ નયનો પદ છે, અનુપચરીત વ્યવહાર કહ્યો તે સંગ્રહ નયનો પદ છે, શુજાશુજ વ્યવહાર

સો વ્યવહાર નય છે, શુદ્ધ વ્યવહાર સો રજું સુત્ર નયનો પદ્ધતિ છે, ને શુદ્ધ વ્યવહાર સો શબ્દ નયપદ્ધતિ છે, નૈગમ, સંગ્રહ વ્યવહારને રજુ સુત્ર એ ચાર નયો સો દ્રવ્યાસ્તીક કહીએ, શબ્દ, સંમતીરૂઢ, ને એવંચુત, એ ત્રણ નયો સો પર્યાસ્તીક કહીએ, પર્યાસ્તીક નયને જ્ઞાવ કહીએ, વલી નીશ્ચય નય કહીએ, સો ગવેચું તું, શબ્દ નય સમકીત પ્રાપ્તીથી કહીએ તી-હાં જ્ઞાન જોગ કહીએ, વલી દશમા ગુણગણના અંત સુધી શબ્દ નયની મુખ્યતા છે. વીતરાગ જ્ઞાવે વારમા ક્ષીણ મો-હથી અયોગી અંત સુધી સંમતીરૂઢ નય કહીએ. દશમા ગુણગણના અંત સુધી 'પરણતી' ધર્મે પાંચ નયનું પ્રવર્તન છે. ને ક્ષીણ મોહ વાસ્માથી અયોગી ચતુર્દશા અંત સુધી ઠ નયનું પ્રવર્તન છે સિદ્ધમાં લોકા અગ્રજાગે આત્મ પ્રદે-શનો નોવરુધન જે અટલ અવગાહના સો સિદ્ધ તીહાં એ વંચુત નય એકજ કહીએ ઝ્યાં સુધી કાયા છે ને સત્તાએ તેજ સકારમણ વર્ગણા છે. ત્યાં સુધી દ્રવ્યાસ્તીક નયનો સંજવ છે. સો કાયાનો એટલે ઉદારીક કાયાને તેના સંગે શ્વાસોશ્વાસ વર્ગણા વલી તેજસ કાર્મણ શરીર આદે સર્વે પુદગલના વં-ધનથી અયોગી ગુણગણા અંતે બુદ્ધ્યા ત્યાં દ્રવ્યાસ્તીક ન-યનો અજ્ઞાવ થયો એટલે અશુદ્ધ સંગ્રહ નય હતો તે બુટી ગયો ને શુદ્ધ સંગ્રહ નય દ્રવ્યાસ્તિકપણે શક્તીરૂપે હતો તે પરીપૂર્ણ વ્યક્તિરૂપે જ્ઞાવ પર્યાયમય સો એવંમૂત થયો એ નીશ્ચે નય વલી પૂર્વે કહ્યો સો વ્યવહાર નય સો ત્રીજો ધર્મ તત્ત્વ કહીએ એમ ત્રણ તત્ત્વની દૃઢ શ્રદ્ધા સો વ્યવહાર સમકીત

त्महीत थयो नही, एकरणे रहेतो एक अंतर महूर्त रहे, चढे तो अपुर्व करणे जाय पढे तो मुळ ठेकाणे पाठयो आवे, ए प्रथम करण कह्यो, हवे वीजुं अपुर्वकरण चींतवुं तुं, अपुर्व कहेतां पुर्वे कोई काले आव्यो नथी ने आत्माए ज्ञाव्यो नथी, एवो अपुर्व परिणाम, ज्ञानशक्ति अंतहकरणमां प्रगट थई ठे, तीहां सात कर्मनी स्थीती यथा प्रवृत्तीकरणे एक कोनाकोनी सागरोपम, ते मधे एक पद्मोपमनो असंख्या- तमो ज्ञाग न्युन एटली रही ठे, तेमांथी एक महूर्त खपावे ल्यारे अपुर्वकरण थाय, तीहां अपुर्व वीर्य उदेरे पठी अपुर्व मोगर लेझने ग्रंथी उपर जाय तीहां गांठने वीदारे सो ग्रंथी जेव, एटले वीदारे कहेतां अनादी सवंध्ये अशुद्ध प्रणती ठे तेहने तोमवी ने जेद एटले ठेदजोगे अंसे शुद्ध प्रणती प्रगट करवी तेनुंजे नाम ग्रंथीजेद, कहीए, वली समकीत कहीए, ने ग्रंथी जेद थयो तीहां अपुर्व करणनी सीमा आवी रही, वीजु अनीवृत्तीकरण कहीए, तीहां अपुर्वकरण रहेलां कार्य ते स्थीतीमांथी एक महूर्त खपावे, तीहां मीथाल मोहनी तथा अमंतानुबंधी कपायनी चोकमीए पांच प्रकृती उदये आवी रुधे, वीपा के तथा: प्रदेशे अंतर महूर्त मात्र एपांच प्रकृती उपसमावेतीहां उपसम समकीत कहीए, ते सम- कीतमाही शुद्ध परीणामे मीथाल मोहनीना प्रण पुंज करे, एऊ सुद्ध पुंज वीजो अर्थ सुद्ध पुंज, वीजो अशुद्ध पुंज, इहां उपसम समकीतनी एक अंतर महूर्तनी स्थीती ठे, नेनी पुर्णता एटले अंते एपुंजनो उदय थाय तेमां शुद्ध पुंजनो

उदय थाय तो कय उपसम समकीत कही एने अर्ध शुद्ध पुंजनो
 उदय थाय तो त्रीजुं मीश्र गुणगणुं कही ए, अशुद्ध पुंजनो उ-
 दय थाय तो मीथात्व गुणगणुं पहेलुं कही ए, ए उपसम
 समकीत वर्णव्यो. हवे कय उपसम समकीत कहुं तुं कय
 उपसम समकीत दर्शन मोहनीना कय उपसम जोगे आवे,
 ने कय उपसमनुं पामवुं बीचीत्र जेदे वे त्यारे जेटला जेदे
 दर्शन मोहनीना कय उपसम थाय एटला जेदे कय उप-
 सम जावनुं समकीत पामे एम जोतां तो कय उपसम स-
 मकीतना बीचीत्र जेद थाय, ते कंडू कहेवामां आवे नहीं, परंतु
 कय उपसम समकीत चोथा गुणगणोथी सातमा गुणगणा
 सुधी ठे, माटे एकतो चोथा गुणगणानुं तत्व दृष्टी सो समकी-
 त, बीजुं रोचक समकीत ते पांचमा गुणगणानुं, त्रीजुं कारक
 समकीत ठठा सातमा गुणगणानुं ए त्रण जेदे कय उपसम
 समकीत कहुं तुं, तेमां प्रथम तत्व दृष्टी थवी जोइए, ए
 दृष्टी सो ज्यारे नीजपर जेद समज्यामां आवे एटले नीज-
 पर जेद समजवाने वे कारण ठे, एकनी सर्ग, ने बीजो उपदे-
 श, नीसर्ग ते पोते पोताना स्वजावे गुरु उपदेश बिना बोध
 पामे एटले ज्ञान पामे, त्यां घटंतर वृत्ती एलोचन प्रगट थाय,
 त्यांज नीजपर जेद समजाय ठे, ए प्रथम कारण बीजुं
 कारण सदगुरुनो उपदेश ठे, ते गुरु महाराजनां नय गर्जित
 वचनो श्रवण इंडी जोगे मन पात्रमें श्रोताजनो वक्ता पुरुषनां
 सामी दृष्टो करीने जीले एटले धारणामां राखे, वळी तेमां
 मनन करे, चींतवन करे, ते जोगे नीजपर जेद समजे ने

નીજપર જેદ સમજ્યામાં આઘ્યો ત્યાં પર વસ્તુ અતત્વ
જાસે ઠે, ત્યાં પર વસ્તુ ઉપરથી રુચી ઠઠે ઠે ને સરાગતા
શુદ્ધે ઠે, નીજ વસ્તુ ઉપર રુચી જાય ઠે, ને શ્રાગતા
થાય ઠે, તે શ્રાગતાના પ્રેક્ષ્યો થકો નીજ વસ્તુનો
અર્થો થયો, ત્યાં બાહ્ય રમણ અવલ્લજ લાગે, ને ઘટંતર વૃ-
ત્તીએ નીજસ્વરૂપ રમણ વલ્લજ લાગે તે જોમે આનંદીત થાય,
ઘટલે અજ્યાસી થાય એમ કરતાં કરતાં મનજોગ થીર
થાય ત્યાં હેય, જ્ઞેય, ઉપાદેય, બુદ્ધિ પ્રગટ થાય ઠે ત્યાં જ્ઞાન
જોતી વીસ્તારે પ્રકાસીત થાય ઠે, ત્યાં નીજપર સર્વ જ્ઞેય વ-
સ્તુ ગુણ પ્રર્ણાય લક્ષણ સ્વજ્ઞાવ સાધક વાધક કારણ અકારણ,
યુક્ત અનુજ્ઞવ જ્ઞાને જાણવામાં આવે ઠે, ને હેય કહેતાં પર
વસ્તુ જેદ રૂપે ઘટલે જુઘાડ રૂપે ઠાંકવાં યોગ્ય સમજાય ઠે,
ને ઉપાદેય કહેતાં એક પોતીકો આત્મા સીઝનો સાધર્મી
મોક્ષમડ, મોક્ષમાં રહેનવાલો અનંત ગુણપર્યાયની પુંજ અરુ-
પી, અવીનાસી, નીરંજન નીરાકાર, જોતી સ્વરૂપી, અલલ્લ,
અગોચર, અવ્યાવાધ સુખનો જોગી, સો આદરવા જોગ ઠે,
એમ અનુજ્ઞવ યુક્ત પ્રત્યક્ષ, દૃષ્ટીગોચર થાય, સો તત્ત્વ દૃષ્ટી
ચોયા ગુણવાણાનું નીશ્ચય સમકીત કહીએ, અંધી જેદ તો
પૂર્વે કરેલો ઠે, તે ફરીને કહેવાની જરૂર નથી, इहां ठ प्र-
कृतीनो क्षय उपसम थयो ठे. ને સમકીત મોહની તો ઉદયમાં
ઠે. એ સમકીતજ્ઞાવ ગવેગ્યો તે સ્વ અપેક્ષીત ઠે, વીજા વાજઙ-
દિપુરુસો એને સમકીતી વાધર્મી ના જાણે, જેને એવી તત્ત્વ દૃષ્ટી
પ્રગટ થઈ ઠે તે પુરુસોમાં સદગુરુના સનમુખ ઉજ્જા થઈ. ને વે

हाथ जोड़ी मस्तके चढ़ावी चतुरवीधी संघनी साक्षी पूर्वक
 दवादस वृत उचरे, त्यां पांचमुं देश वीरती गुणगाणुं कहीए
 वळी त्यां रोचक सभकीत कहीए, इहां दवादस वृत श्राव-
 कनां वर्णवुं तुं, पांच अणुं व्रत त्रण गुण व्रत, चार शीक्षा
 व्रत, तेमां पहेळुं व्रत सो दया, तेना त्रण जेद, स्वरूप दया,
 हे तुं दया अनुबंध दया, स्वरूप दया तो केवळीने घरे पण
 स्वरूप हींसा लागे ठे एटले जे पोतानी काया ठे एज जी-
 वने हणवानुं सस्र ठे, ए पहेळो जेद कह्यो, वीजी हेतु दया
 एटले दयानो हेतु सो जतना बुद्धि जीवने वचाववानी र-
 क्कण करवानी बुद्धि तेना वे जेद, थावरनी जतना, त्रसनी
 जतना ए वेहुनी जतना करे, रखोपु करे, सो वीस वसानी
 दया कहेबाय ठे, एतो ठछा सातमा गुणगाणे महा वीरती-
 ना घरे संजवे, इहां नही ठे, एटले स्थावरनी दया ग्रह-
 स्थीना घरे ठे नही, माटे दसवीसा थावरना गया ने त्र-
 सना दस रह्या तेमांथी कारण जोगे जतना थाय नही ने जी-
 वो हणाय ते दसमांथी कारणना पांचवीसा गया ने विना-
 कारणे पांच रह्या तेमां पण अप्राधीने हणुं मारो अपराध करे
 तेनी जतना थाय नही माटे अढी बीसा अप्राधीना पांचमांथी
 गयाने अढी रह्या तेमां पण कारण पम्युं नथी ने ए जीवो ए
 आपणो अपराध कर्यो नथी ते जीवोनी जतना पण ग्रहस्थोने
 घरे नही ठे तेवी वरीने कहुतु. घोडा उपर वेसीने गामंतरे
 जाय ठे, पीठ उपर तो चढी वेगो ठे घोडुं चाले ठे आपणो
 अपराधी पण नथी उतावळा जवानुं कारण पण नथी ते
 बीना कारणे बीना अपराधे, जेरबंध मारे दोनावे, इहांज-

તના રહેતી નથી એમ ઘણેક પ્રકારે ગ્રહસ્થીના ધરે જતના રહેતનાં દૃષ્ટાંતો લાગુ પડે છે, ને અજતના થાય છે તેનો સવાવીસો ગયો ને સવારહો તે વીના કારણે વીના અપરાધે સંક્રુપીને ત્રસ જીવને નમારું ન હણું એમ સવાવીસાની દયા વ્રતધારી શ્રાવકને ધરે છે, એ વીજો જ્ઞેદ કહ્યો, હવે ત્રીજો જ્ઞેદ અનુવંધ દયાનો તે ફહાં દર્શન મોહનીની તથા ચારીત્ર મોહનીની પ્રક્રતીયોનો ક્ય ઉપસમ થયો છે, તેથી સજ્ઞાવે, આત્મીક ગુણની નીર્મલતા પ્રગટતા સ્વરુપે સામાન્ય વીશેસ ઉપયોગ નીસ્પન્ન પળે થઈ છે, શોઝા વ દયા કહીએ, તેનું જ નામ અનુવંધ દયા છે, એ ત્રીજો જ્ઞેદ કહ્યો એ પ્રથમ અણું વ્રત. હવે વીજું વ્રત સત્ય વચન, અસત્ય વચનનો ત્યાગ સર્વ થી તો મહા વીરતીના ધરે છે, ફહાં તો દેશથી છે તેના પાંચ જ્ઞેદ, કન્યાઠ્ઠી, ભૂમાઠ્ઠી, ગવાઠ્ઠી, ચાંપણમોસો, ને કુરો સાલ, એ પાંચ જ્ઞેદ કહ્યા તેમાં રાગ ધ્વેસ મોહના વસથી અસત્ય વચન બોલાય છે તેનો ત્યાગ કરે એટલે સંસારમે માતા પીતા જ્ઞાઈ વેન, સ્ત્રી, પુત્ર, આદે માયા, પ્રીતી સ્નેહી સાથે જે સગપણ વાલેસરીપણો, હેતુપણો, મારાપણો, વાંધ્યો છે વઠ્ઠી પોતાને જે જે અણમલતાં પોતાથી પ્રતીપક્ષી કુટુંબી, અકુટુંબી જ્ઞાતી અજ્ઞાતી સાથે દુશ્મન દાવો વાંધ્યો છે તે સવંધી પણો લોકીક રીતે હેતુ અહેતુ છે, પરંતુ લોકોત્તર સવંધે વંને અનુકુલ પ્રતીકુલ સમુદાય અહેતુ છે, એમ જાણી રાગ ધ્વેસ મોહનો ત્યાગ વેહુ પકયી યાય ને વીરતીપણથી સ્વરૂં સગપણ લોકોત્તર રીતે હેતુપણો મારાપણો અતી રાગે વાલ-

पणुं थाय,त्यारे व्यवहारे देशथी सत्य वचनी कहेवाय, ए बीजुं
 अणुव्रत, कहु हवे त्रीजुं व्रत अदत्तदान ते अणदीधे मालीक
 पासे माग्या बीना दांत खोतरवा सळी जोइए ते न लीए एमं
 सर्वथी अदत्तनो त्याग तो महा बीरतीने धरे ठे, ते इहां
 न संजवे इहां तो राजा दंभे एवी चोरी करु नही ते चोरी
 करवाना वे हेतु ठे, एक तो कपट मायांने बीजो लोच ए
 वे प्रकृतीनी जागस करीए त्यारे गुनापात्र न थइए, ए त्रीजु
 अणुव्रत, कहु हवे चोथुं व्रत ब्रह्मचर्य ते स्त्रीथी खेडे अलगा थइए
 वली नव वाम युक्त पाखुं सो सर्वथी छोनो त्याग तो महं
 बीरतीने धरे संजवे इहां तो देसथी ठे, माटे परणेली जे
 होय एटलेज संतोष करे नवी बीजी न करु वली एमांथी
 पण मुर्छा उतरे तो शुक्ल पक्ष कृष्ण पक्ष, ए वेसांथी एक पं-
 क्षनो त्याग करे एटले सेवे नही वली मुर्छा उतरे तो सम-
 जे के, चामकी कोटकीमां मांस जस्या हे, मांही जस्या मल
 मुत्र बीकारा, एटले असुचीज जरी ठे, अपवीत्र स्थान ठे
 तेमां चतुर नेरी जनथी कर्म बंधको कारण, संसार वृथीजुं
 मुख, जवनी परंपरानो हेतु एम बीगोवी बीगोवीने बीषय
 जोगनो त्याग सोय दोराना आकारे करे सो चोथुं अणुव्रत,
 कहु हवे पांचमुं व्रत तेमां परीग्रहनो त्याग सर्वथी करवो तो
 संजती पदे ठे ते इहां न संजवे इहां तो देशथी त्याग ठे
 एटले जेटखु पोता पासे होय एटलेज संतोष करे, अप्रसस्त
 वेपार, मोह गल्लीनो वरु पुत्र लोच तेना वस थइने अढारे
 पापस्थान कसे वननो अहो रात्रीनो मनथी, वचनथी ने काया-

थी, आशा, तृप्ता, मुर्छा, उत्तारीने व्यासी जेदे पाप बंध
करवानो हेतु अशुभ उद्यम तेनो त्याग करे जेटलुं पोता
पासे होय एटलेज संतोष, ए पांचमुं अणुव्रत कह्युं, हवे
त्रण गुण व्रत कह्युं तुं, गुण व्रत ते शा माटे के जे पांच
अणुव्रत कह्यां तेने गुण करता ठे, तेमां पहेलुं गुण व्रत
दीसी परीमाण, ते चार दीसी, चार बीदीसी, उर्धदीसी,
ने अधोदीसी, ए दस दीसाए पोतानी कायाथी. लोकीक
संबंधे गमना गमन करवुं एटले जवानो आववानो प्रथक्त
दसे दीसीए सरखो वा न्युनाधीक पोतानी इच्छा पुर्वक प्रमा
ण बांधे ते प्रमाणने कारण पमे उळंगे नही वली एक दी-
सीए प्रमाण राखेलुं ठे तेथी गमना गमन उठुं कछुं तेना
वदले बीजी दीसीए अधिक जवानुं कारण आवे वधारीने
जाय नही, वली पोताना जावा आववाना प्रमाणथी जणस
मंगाववी मोकलवी प्रमाणथी अधिक दीसी साथे कायाथी
वचनथी जवा आववानो, वा जणस मंगाववा मोकलवानो
अशुभ एटले संसार हीत अर्थे पच्छखाण ठे, एम लोकीक
संबंधे अशुभनुं संकोचन करवुं एटले गमना गमन दसे
दीसीए उठुं करवानुं प्रमाण करवुं ते प्रतीबंध आत्म हीत
अर्थे ठे, वली लोकोत्तर संबंधे ज्ञानदर्शन चारीत्र अर्थे देव
गुरूना वंदन नमन पुजननो वा बोध बीज प्राप्तिनो वा दे-
श वीरतीपणानो, वा जीर्णो पंधं प्रवर्जा दीक्षानो लाज
लेवा बीचारवा अर्थे कोड दीसीए गमना गमन करवानो
प्रतीबंध नही इहां तो प्रतीबंध करवो आत्मने अहीत

इ ए प्रथम गुण व्रत कहुं. हवे वीजुं गुण व्रत ते जोग
 उपजोग जोग ते एकवार जोगवहुं, ने उपजोग ते बारंवार
 जोगवहुं, तेना वे जेद एक शुज ने वीजुं अशुज, शुजना वे
 जेद एक आरोपीत शुज वीजुं अशारोप शुज, आरोपीत
 शुजना वे जेद, एक नीमीत्त वीजु उपादान अशुजना वे
 जेद एक नीमीत्त वीजु उपादान ए जेदो बहेंच्या तेनो अर्थ
 कहुं तुं जोग उपजोग ते अंतराय कर्मना एक तो तुटवार्थी
 ने वीजुं कय उपसमर्थी वा कयर्थी आत्मा करे ठे तेमां जे
 तुटवार्थी कहुं ते अघाती कर्मनी अशुज प्रकृतीना उदय,
 अज्ञावे अंतराय तुल्यो कहीए, त्यां सुज आरोपीतनां नी-
 मीत्त उपादान वे जेद छाणु ठे शुज एटले रुना मनोज्ञ म-
 नने गमता पुजल सातावेदनीना हेतु तेनुं उदय जोगे पा-
 महुं ते नीमीत्त शुज आरोपीत कहीए, तेनो जोग उपजोग
 आत्माने आरोप प्रशस्त ठे. तेनुं उपादान कारण पुर्वकृत
 शुज प्रकृती सताए रहेली ते ठे ते कर्मने उपादान शुज
 आरोपीत कहीए, ते जोग उपजोगमां हेतु ठे, हवे अशु-
 जना वे जेद कहुं तु, अशुज एटले अमनोज्ञ अणगमता
 पुजल असाता वेदनीना हेतु तेनुं उदय जोगे पामहुं ते
 नीमीत्त अशुज कहीअे, तेनो जोग उपजोग आत्माने
 अप्रशस्त ठे तेनुं उपादान कारण पुर्वकृत अशुज प्रकृती
 सताए रहेली ते ठे ते कर्मने उपादान अशुज आरोपीत
 कहीए ते जोग उपजोगमे हेतुं ठे, एम शुजाशुजनो जोग
 उपजोग कही तेमां जे अशुजनो जोग उपजोग ठे ते आ-

ત્માને પુઝલ-જોગે કરણવીર્ય શક્તીની હાંણી કરતા થાય છે, તે માઠા જોગ ઉપજોગ જોગે વ્યવહારે વહુધા અશુચ્ચ આચરણ કરે તેથી પાતુ અશુચ્ચ ઉપાજે, તે આગલ જોગવતું. પને એમ પાંપજોગની પરંપરા ચાલે માટે આ જોગ ઉપજોગ વીજા ગુણવ્રતમે અશુચ્ચ આચરણનો વીવેક લાવી ત્યાગ કરે તે કહું તું કાયાથી, વચનથી, ને મનથી, પોતે કરે નહીં ને વીજા પાસે કરાવે નહીં તે વર્ણવું તું, કંદમુલ વાદર સાધારણ વનસપતી આદે વત્રીસ અનંત કાયવલી વાવીસ અજક તેવું જદાણ ન કરે, વલી ફાગણ ચૌમાસે, તલી, લસલસ, જાજી આદે અજક કહેવાય છે, વલી અસાક ચૌમાસાના કાલે લાંબ આદે વાર અજક કહેવાય છે. વલી વારે માસ રાત્રી જોજન અજક છે, વલી ચાર મહાવીગે જે મધ, માં લણ, મહુનાં, ને માંક એ સદા સર્વદા અજક છે, વલી રાતની કરેલી સુલની તેને પળ વાસીનો જાંગો લાગે છે તે આ જકમાં ગણવા યોગ્ય છે, વલી વાસી વોલો, વીદલ, કસ, કાતું મીઠું, પાપનીતું ઉધેલીયું આદે અજક વસ્તુ જદાણ કરવા યોગ્ય નહીં છે તેનો ત્યાગ કરવો વલી પોતાને આ જીવીકા અર્થે વેપાર કરવો તે પંચર કર્માદાન વર્જિને ન્યાયોપાર્જિત લાજ મલે એમ ચીતવે, દીન પ્રત્યે ચૌદ નીમ ધારે, સંક્રેપે, એમ અશુચ્ચ પ્રવૃત્તી વ્યવહારે ઊઠી કરવી તેનું જ નામ વીજું ગુણવ્રત છે તે કહું, પરંતુ ઉપર જે જેદો વહેંચ્યા છે તેમાં એક શાણારોપ શુચ્ચનો જોગ ઉપજોગ સુધાત્મા કરે છે, તે દેશાંતું બુ, હ્યાં પાંચમાં ગુણગણાની અપેક્ષા અ-

ગીયાર પ્રકૃતીનો કય ઉપસમ થયો છે એટલો આત્મા ની-
 મલ થયો સમકીત ગુણવલી દેશ વીરતીપણનો ગુણ તે
 સ્વરુપે જ્ઞાન દર્શન ઉપયોગનું સ્થીરપણું ગુણઠાણા પુર્વક
 સમાધીપણું નીશ્ચલ શ્રદ્ધાપણું થયું તે સ્વરુપે ગુણ નીસ્પન
 કહીએ, તે ગુણનો જોગ સુદ્ધાત્મા કરે છે, વલી ઉપજોગપણ
 સુદ્ધાત્મા કરે છે તેમાં કસોઈ ઉપચાર નથી, કારણ કે આ-
 ત્માનો ગુણ આત્મા જોગવે તેમાં ઉપચાર સેનો, સદ્બ્રુતપણામાં
 ઉપચારનો, અસંજવ છે માટે અણારોપ કહીએ, ય જોગ
 ઉપજોગ સ્વઅપેક્ષાએ પ્રમોદીત છે વલી વૃધી પ્રામવાને મા-
 ગીએ ઠીએ ય જોગ ઉપજોગ કહ્યો, હવે ત્રીજું ગુણવ્રત કહું
 હું, ગુણ એટલે જ્યાં સુધી આત્મા દંભાય છે ત્યાં સુધી ગુણી
 નહીં છે, એટલે ગુનાદિત છે તેના વે જેદ એક અનાર્થે ને વીજો
 અર્થે ય વે જેદમે પ્રવૃત્તી ત્રણ જેદ થાય છે, મનથી, વચનથી
 ને કાયાથી, તેમાં પ્રથમથી સમજો કે પાંચમે ગુણઠાણે જે
 જીવો વર્તે છે તેને માંયે ચારીત્ર રાય ધણી છે, વલી પાંચમુ ગુણ
 ઠાણું છે ય તો ચારીત્રરાયનો દેશ કહેતાં મુલક છે ને ય ગુણ-
 ઠાણામાં જેટલા જીવો વસે છે સો ચારીત્રરાયની રૈયત છે તે રૈયત
 સત્તાએ બાહ્ય અપેક્ષાએ કેટલી રીઝીએ ધનાઢ્ય છે, તે કહું હું તેના
 વે જેદ, જગન્ય હલ્કાણ જઘન્ય સત્તા સુધર્મ કલ્પવૈમાની કનીને
 હતકટ્ટી સત્તા અચુત વારમા દેવલોકની મનુષ્યની અપેક્ષાએ
 ને તીર્થંચ પંચેડી સંઙ્ગીની અપેક્ષાએ હતકટ્ટુ સેહસાર દેવલોક
 આઠમું ત્યાં સુધી કહીએ યથી ઝંઠી રીઝીની સત્તાતો સ-
 જ્ઞાની આજ્ઞાએ ત્રીકણ જોગે આરાધક થઈને, બાલે તેની

होतीजनथी सर्व रैयतने चारीत्रराये धनाढय करी मुक्या ठे
परंतु आझावीराधक ठे तेना वै जेद जगन्य उतकष्टा जगन्य
सत्ताजुवन पतीनीने उतकष्टी सत्ता ज्योतीसीनी एम वीरती
परीणामे वीराधक ठे तेना आत्म प्रदेसे एक हीते रीझीनी
योग्यतानुं उपादान कारण शुभ कर्म प्रकृती सत्ताए होय ठे
वळी देवगतीनां ए स्थानको कहां तेनी स्थीती पुर्वक आ-
जुखा कर्म बंधाय ठे ते सत्ताए देश वीरतीने होय ठे वीरती
परणामे कदापी मनुष्यनुं वा तीर्यचनुं वा नारकीनुं आयुष्य न
बांधे एक देवगतीनुंज बांधे, तेमां जे आराधक ठे ते तो वे-
मानीकनुज बांधे एम जगवती सुत्रे प्रथम शत के बीजे उ-
देसे कह्युं ठे.

अवीराहीय संजमासंजमाणं जहणेणं सोहमे कप्पे
उकोसेणं अचुए कप्पे, विराहिय संजमा संजमाणं,
जहनेणं जवण वासिसु उकोसेणं जाइसीयेसु तिरि-
वियाणं जहनेणं जवणवासिसु उकोसेणं सहसारेकप्पे

एम वीरती, परीणामे सो एक देवगतीनुंज आयुष्य
बांधे वळी कर्म ग्रंथे पण पांचमा गुणठाणे एक देवगतीना
आयुष्यनो बंध कह्यो ठे ते कारणे वीरती परीणामी जीव
बीजुं आयुष्य न बांधे न जाय परंतु वीरतीपणुं पामीने बीजी
गतीमे जाय ठे तेनुं कारण ए ठे के एक तो वीरती परीणाम
करता पहेला जे गतीनुं आयुष्य बांध्युं ठे तेने ते गतीमां जाबुं
पडे ठे ते बीजुं कारण वीरती परीणामनो जंग करे सो नर-

कादीगतीनुं आयुष्य बांधी ते गतीमां जाय ठे कुररीक मुनी
 वत एक हजार वर्ष सुधी सर्व वीरती महावीरतीपणुं पाळीने
 ठेवटे अही दीवस अवीरती यइ सातमी नरके तेत्री साग-
 रोपमने आजखे गया तदवतः, हवे पांचमा गुणठाणे जे जीवो
 वतें ठे तेने इष्ट शुं ठे ते कहुं लुं एक तो परमात्मानी आझा
 इष्ट ठे ने वीजुं आत्मगुणनी प्रगटता सो तत्व इष्ट ठे त्रीजुं
 वीधी पूर्वक पांचमा गुणठाणानी क्रीया सो इष्ट ठे चोथु जे-
 टलो समजाव एटलो नीर्जरा करे सो इष्ट ठे पांचमुं सर्व क-
 र्मथी रहीत यइने मोक्षनुं पामवुं सो इष्ट ठे, हवे अनीष्ट
 शुं ठे ते चींतवुं, पांचमा गुणठाणानी शुज क्रीया करे ठे ते
 क्रीयावीधी पूर्वक नयाय ते अनीष्ट लागे ठे. वळी क्रीयामां
 मनथी, वचनथी नेकायाथी दुसण लागे ते अनीष्ट ठे वळी
 अप्रसस्त सुजासुजनो राग तो ठेव्यो ठे परंतु प्रसस्त राग सो
 गुणनो राग ठे ते जोगे शुज कर्मदळ आवे ठे तेनो बंध
 आत्मा करे ठे सीळांतना वा कर्म ग्रंथना अज्जीप्राये सो जव
 अटवीमांनी अनीष्ट लागे ठे कारण के मोक्षना अर्थनिशुज
 आश्रव पण वद्वज होतो नथी. कदाच पुर्वकृत घाती कर्मनी
 माहादीक प्रकृतीनो उदय गुणठाणानी हृद ठोनीने अधीक
 प्राप्त थाय ते जोगे कय उपसम जाव हणाय त्यां जेतनजाव
 हणइ जाय ने जमता थाय सो अती अनीष्ट लागे ठे ए पां-
 चमा गुणठाणानी शुज परवृत्ती स्थीती कही ए पांचमा गु-
 णठाणानी वृत्तोए आरत ध्यान करतां धर्म ध्यान थाय ठे,
 सो अचंचाजुत वात ठे ए तो वीरतीपणानो गुण गवेख्यो,

हवे ए गुणना रखोपा माटे दंभाय नही सो दंभ ते शु ठे तो
अशुभकृत जोगे आत्मा दंभाय ठे ते गवेखुं तुं. राजकथा,
देश कथा, स्त्री कथा, ने जक्त कथा, ए चार वीकथा करवी,
आरत ध्यान रुद्र ध्यान ध्यातुं इत्यादी कारणे आत्मा दंभाय
ठे. माटे घटमां ज्ञान लावी संसारने पुंठ देई मोहपट्टीनी
आज्ञा ठोकी चारीत्रायनी आज्ञा ग्रहण करी इडा रहीत
थई एक मोहनो. प्रमोद लावी कर्म क्षय मारगे चाखीए,
त्यां गुनाइत थईए नही दंभेए नही, ए श्रीजु गुणवत कहुं,
हवे चार सीक्षावत. कहुं, सीक्षा एटले. धर्म शीक्षा साधन
शीक्षा अयोगी चौदमा गुणगणा अंत सुधीनो. बोध तेने शी-
क्षावत. कहीए, तेमां पहेलुवत सामायकते सातेनये गवेखुं.

॥ जस विवासमे पद पात्रीसमुं ॥

॥ राग सोरठ ॥

चतुर नर सामायक नयधारो ॥ टेक ॥ लोक अवाह
ठांनकर अपनी परिणति सुध विचारो ॥ चतुर नर ॥ १ ॥
इत्यत अखय अर्जंग आत्मा सामायक निजजाति सुधरूप
समतामय कहीए संग्रह नयकी वाते ॥ चतुर ॥ २ ॥ अत्र
व्यवहार कहेयु सवजन सामायक हुइ जावे ॥ ताते आ-
चरना सो माने औसा नै गमगावे ॥ चतुर-नर ॥ ३ ॥ आ-
चरना रिजु सुत्र सिथलकी विनु उपयोग न माने ॥ आचारी
उपयोगी आतम सो सामायक जाने ॥ चतुर नर ॥ ४ ॥ शब्द
संज्ञ जो औसो सो सामायक कहिये चौथे गुणगने

आचरना उपयोगे जिन लहिये ॥ चतुर नर ॥ ५ ॥ अप्रमत्त
गणेश इर्याको समजिरुद्ध नय साखी ॥ केवलज्ञान दसायिति
उनकी एवंभूते ज्ञाखी ॥ चतुर ॥ ६ ॥ सामायक नय जोहु
न जाने लोक कहे सो माने ज्ञानवंतकी संगति नाही रहियो
प्रथम गुनवाने ॥ चतुर नर ॥ ७ ॥ सामायक नय अंतरदृष्टे जो
दिन दिन अज्यासे जग जस बावल हे सो वैगो ज्ञानवंतके पासे
॥ चतुर नर ॥ ८ ॥ संपूर्ण हवे ए पदनो जाव ग्रहीने अर्थ कहुं बुं

लोकप्रवाह मारगे परानुजाइ दृष्टीए अन्योअन्य अ-
नुष्ठान आचरणाए सामायक कहीए, सो नैगमनये, सा-
मायक कहीए हवे बीजो संग्रह नय ठे सो सत्ताए परिपु-
र्णनीज वस्तुनो शक्तिजावे ग्राहक ठे, सुरु ठे, बुरु ठे, अ-
क्षित ठे आवरण मले लेपातो ज नथी हणातो ज नथी एवो
अनादी अनंत जागे जीवनो सदजावनीज वस्तुए एकत्व
अज्ञेदपणो सो संग्रह नये सामायक कहीए श्री जगवती
सुत्रे कहुं ठे.

आया सामाइए वळी दृष्टाते समजावुं, जेम माटीमां
घटनी सत्ता ठे तंतुमे पटनी सत्ता ठे, काण्डमे अग्निनी सत्ता
ठे दुधमे घोझनी सत्ता ठे, तेम जीवमे ज्ञानदर्शन चारीत्रनी
सत्ता ठे, तेनुज नाम संग्रहनय सामायक कहीए, हवे बीजो
व्यवहार नयसो घटमे ज्ञान लावी, बीचार करे के सत्ता ए
यथारथ नीर्मल वस्तु शक्तिजावे तादस ठे परंतु वक्तिजावे
नथी, ए महारीज भूल ठे कारण के मे परने पोतानुं मान्युं
ने पोतानी वस्तु जूली गयो ते जोगे चउगती संसारमे अ-

मण करतां अनंतां पुनल परावर्त कीधां, अनंतां दुःख सहां
हवे तो हे चेतन तने कमें वीवर दीधोठे एटले कय उपसम-
नी वृद्धि थातां तु संझी पंचेद्रीपणं पाम्यो तेमां पण मनु-
प्यनो जव लाध्यो ने तने नोज पर वस्तुनो जेद जाणवामे
आव्यो माटे उंमो उत्तरीने विचार करके आत्मा साक्षात् परमा-
त्मा सरखो नीज वस्तुनो जोगी ने पर वस्तुनो अजोगी तेने तुं
मीयात्व मोहना वस थडने सुपर एटले पुनलनो जोग पंचेद्रीना
विषयनो आपे ठे ए जोग तो तारे अग्राह ठे, ठाम्वा योग्य
ठे एम वीचारी इंडी एटले श्रवण चक्षुरस ग्राहने फरस ए
पांच इंडी संगे वीषय व्यापकपणे चेतनाहुती तेने वीर्य
फोरवी पलटावी स्वरूपे प्रणमावी स्वरूपे रसीक करी
तीहांनो इंडी जे मन ते पण थीर थयो, राजीनो मान्यो
एटले इंडीयो संगे पुनल जोगी हुतो ते जोग अनीष्ट
खायो ने स्वरूप रमण अती वल्लभ लाग्युं उपाधी हती ते
हुटी गइ समाधी प्राप्त थई सो शुद्ध व्यवहार नय सामायक
कहीए ने अशुद्ध व्यवहार तो नैगम पुर्वक जाणवो. हवे
चोथो रजु सुत्रनय गवेखुं तुं, व्यवहार नय समाधीमे स्वरूप
रमण जेगो मन जो रसीक थैने चाले ठे, उपयोगी थैने प्रवर्त
ठे परंतु वस्तु गले ए पण जरुजाती ठे एटले पुनल वस्तु
ठे. ते उपाधी कहीए, तेने रमणथी अटकावी पलटावी अ-
चेतन करी ज्ञान खीखे ने समाधी दोरमे बांधीए, थीर मन
तीहां कहीए सो रजुसुत्रनय, सामायक कहीए, हवे शब्द-
नय चोथा गूणगणथी जीव एटले उपाधीथी अळगो उ-

पयोगी एटले पोतानो प्रकास कर्ता पोतेज अनुभव जूवने
 प्रत्यक्ष द्रष्टीगोचर चीनमुर्ती एटले ज्ञानमुर्ती सो सहेज
 समाधी कह्ये वलि सामायक, अप्रमत्त गुणगणा सुधी
 शब्द नय कह्ये, हवे समजीरुदनय अप्रमत्तादी आठमा
 गुणगणेशी श्रेणीगते शुक्ल ध्यान जोगे कृपक श्रेणीनी
 अपेक्षाए जेद ठेद करता उपाधी उनमुळन रुपे अनंतो-
 संवर अनंती नीर्जरा करता वीशुद्धी वरता चढती कळाए
 अपुर्व गुणगणेशी नीरालंब, आकासवत्, अरुपी सो ज्ञान
 मुर्ती अनंतदान, लाज, जोग, उपजोग, वीर्य, स्फुरणा स्व
 अपेक्षीतपणे वीशुद्ध अनुभव ज्योती प्रकास स्वभावज्ञान
 उदय पाम्यो ठे अपुर्व खेल खेले ठे त्यां प्रस्थुळ सपाट बगीचो
 ठे चौधार हाथमे खरग ठे उद्यागत उपाधी आवतीज,
 ज्ञान ध्यान जोगने अवाधा पुर्वक ठेदाती हणाती जाय ठे,
 सांमो परदो वा जीत कंश्पण देखातुज नथी अनंती अ-
 क्षयरीद्धि अनुभव जूवने आलेखी ठे एम प्रत्यक्ष द्रष्टीगो-
 चर द्रव्यगुण पर्यायनुं संक्रमण एटले पर्यायने गुणमे संक्र-
 मावे गुणने द्रव्यमे संक्रमावे, बळी जीव गवेखे सो जेद
 ज्ञान कह्ये ने गुण पर्यायमय आत्मा गवेखवो तेने अजेद
 ज्ञान कह्ये, जेदज्ञान जोगे शुक्लध्याननो पहेलो पायो क-
 ह्ये, ने अजेद ज्ञान जोगे वीजो पायो कह्ये, वीजापाये
 एकत्व स्वरूप प्रणमतां मोहपल्लीनोने रागद्वेष असुखप्रणतीनो
 छंशा कह्ये त्यांज सुरू प्रणती पुर्ण कह्ये सो समजीरुदनय
 सामायक, कह्ये हवे सातमो एवंभूत नयसो क्षीणमोह

वीतराग गुणगणार्थी यथाख्यात चारीत्र कहीए तीहां ज्ञा-
नावरणी दर्शनावरणीने अंतराय, ए त्रण कर्म उद्यागत प्राप्त
अयां ते उपाधीने शुक्ल ध्याननो बीजो पायो ध्यातां हएयां
त्यां केवलज्ञान केवल दर्शनने द्वायक ज्ञावनी दानादी पांच
लब्धी, प्राप्त थइ, तेने एवंजुतनय सामायक कहीए, ए प्रथम
शीक्षाव्रत कह्युं, हवे बीजुं देशावगासीक व्रत तेमां मन व-
चनने कायाना जोगने एकत्व करी एक स्थानके बेसी एटले
पोषधहाळा कही एवा उपासरो कहीए, त्यां ध्यान करवुं
वली ते नगरीमे जीन मंदीरो होय त्यां दर्शन करवा जवुं,
वली बहु श्रुत गीतारथ होय तो तेमने वांदवा वली उपदेश
सांजलवा, बोधवृधी अर्थे जवु वली काया संबंधी वसवरती
जोगे ठहो मात्र करवा जवु पने, एटली दीशान मोकळी
राखी बाकीतुं गमनागमन करवुं बंध करे वली उपर ध्यान
करवुं कहु ठे ते उंमा उतरी घटंतरवतीए चहु प्रगट करी
वस्तुनो बीचार करे एटले धर्मास्ती, अधर्मास्ती, आकास्ती,
काल, पुनलास्ती, जीवास्तीए पट डव्य सो वस्तु कहीए
तेमां प्रथमना चार डव्य तो आपणथी नोखाज ठे कारण
के शुरु ठे. माटे कारणमे हेतुपणे साजकर्ता थाय ठे, परंतु
प्रणमन पोतातुं पोतामे ठे, ने संसार स्थीतीए जीवने पुनल ए
वे डव्यनु एकत्व प्रणमन अनादी संबंधीत ठे, तेने जेदज्ञान
घटमां लावी बीजाग वहेचण करी उपयोगि थै स्वरूपे प-
रीणाम पामीए त्यां जीनता थाय, सो चेतन शक्तिज्ञावे अ-
नंता गुण पर्यायनो पुज साक्षात् प्रमात्मा ठे तेनु वक्तीजा-

वमां आरोपण करी, अनुज्ञव करे, सो आत्मध्यान कहीए
 एम सीद्धा अवस्था सु उपादेयपणो सो देसावगासीक वीजुं
 शीकावत कहीए. हवे त्रीजुं पोसहवत एटले दीवसनो पोसह
 ते चार पहोरनो ने दीवस रात्रीनो पोसह ते आव पहोरनो
 समता परीणामे सावय ठोकी नीरारंजणणे ज्ञान ध्यान जोगे
 आत्माने पोसी पुष्ट करे, पर्वतीर्थी दीवसे सो पोसह कहीए,
 तेमां सावय ठोकवानुं कहुं ते जीवने अठारे पाप स्थानक
 सावय ठे तेने तजवां पके, सो गवेखुं तेमां प्राणातीपात,
 मृषावाद, अदत्तादान, मैथुन, ने परीग्रह ए पांच पापस्थानक
 तो प्रथम गुरुतत्त्वना अधीकारे गवेख्यां ठे त्यांथी जाणवां, हवे
 ठहुं पापस्थान सो क्रोधठे एटले क्रोध सा कारणे आवेठे तो कां-
 तो लोचना माटे ने कांतो मानना माटे आवेठे. ए बे प्रकृतीनी
 उठास करवाथी एटले तजवाथी क्रोध न आवे, हवे सातमुं
 पापस्थान सो मान एटले मोटप ठे ते सा कारणे आवे ठे
 तो के संसारमे बोलुं कुटुंब होय बोलुं धन होय मोटी पदवी
 होय, बोला पक्षी होय, इत्यादि जोगे मान आवे ठे तेनो त्याग
 करे एटले संसार ठोकी कंचन कामनीना त्यागीर्थे गीतारथ गु-
 रुपासे जीनेऊ पंथ प्रवर्जा सो दीक्षाखीए, सीद्धांत ग्रंथ आदे
 जीनवचननो बोध पामे, व्याकरण कोपआदे ज्ञणे त्यांपण मान
 मोटपनु प्रगटपणु देखाय ठे, ए मोटी अचंचाभूत वात ठे
 जुवो के मोह राजानो मान पुत्र केवो बळवान ठे कारण के
 घणा प्रयत्न जोगे जीवात्माए सुक्रीत धन मेळवेखुं ते वीना
 प्रयत्नथी मोह पल्लीनो पुत्र जे मान ते वीचक्षण पुरुसोतम

पासेयी पामी लेइ नीर्धन करी मुके ठे धन सचवातुज नथी-
 इहां घणो वीचार करवानो ठे, शीरीते सचवाय त्यारे पोता-
 नी भूलेज पोते नीर्धन थाय ठे, जुवो के पोताना विषे गुणी-
 पणुं जुवे त्यां मान अंग आपे ठे जो उठासने जुवे तो मान अं-
 ग आपे नही, उठासने जोवुं त्यांतो चारीत्र रायने पोतानुज
 अंग ठे सो गुण वृद्धी करता थाय, हवे आठमुं पापस्थान सो
 माया ठे एटले कपट फंद केळवणी ते सा अर्थे करे ठे तेनो
 वीचार करवो तो के कांतो मान राखवाने कांतो लोचनना अर्थे
 ए वे प्रकृतीना माटे वक्रता माया करे ठे तेनो त्याग करीए
 त्यां मायानो अवकास नथी, नवमुं पापस्थान सो लोच ठे
 तेने शी रीते तजीए त्यां घटमां ज्ञान लावी वीचार करीए
 के लोच ठे ते सुखना माटे ठे के दुःखना माटे ठे, सुखना
 माटे होय तो तजवानी खप नथी त्यारे तत्व ऊष्टीए जोतां
 तो लोच तजवा योग्य ठे. परंतु जे लोच ठे ते स्वअर्थे-करे
 ठे ते हांणी पामे ठे वळी तज्यो तजातोच नथी त्यारे वीवेक
 लावी नीश्चे कयों के पुजलीक अप्रसस्त वस्तुनो लोच तो
 नर्कादी गतीनो हेतु ठे, ते माटे लोचने पलटावीने आत्माना
 ज्ञानदर्शन चारीत्र आदे गुणनो लोच करीए वस्तु गते व-
 स्तु ठे तेने प्रगट करवानो लोच सो प्रशस्त क-
 प्रणमन पोतानुं पामे लोच थयो कहीए, सो सुख हेतु ठे.
 वे अव्यनु एकत्व प्रणभो त्यां एक नर्कने वीजी तीर्थच ए वे
 घटमां लावी वीजाग वधंध थयां, एक देवनोने वीजी मनु-
 रीणाम पामीए त्यां जीन आवनुं रहुं ठे त्यां लोचनो प्रेश्यो
 नंता गुण पर्यायनो पुज सा (४४)

थको वीर्य फोरवी कपक श्रेणीए चही कीण मोहवार मुगुण
 गणु पामे त्यां लोचनो अजाव थयो कहीए. कांटाथी कां-
 टो नीकळी गयो ए न्याय ठे, संसारनुं वीज वळी गयुं तद
 जवे मुक्ति थइ. हवे दसमु पापस्थान सो राग ठे सो पाप-
 स्थान तजवुं अती दुर्धर ठे. सफरी बहाणनों दोर तोमवो.
 सुखजं ठे, परंतु-रागंतंतु तोमवो अती दुस्कर ठे कारण के
 कसायं कझा ते, प्रकृती ठे, ने राग सो प्रणती ठे, वळी अ-
 गीयारसुं पापस्थान सो छेस ठे, एम प्रणतीए इष्टानीष्टपणुं रहु
 ठे सो राग छेस कहीए तेनो नास आंगळ प्रणतीए समकीत
 जाव गवेखीसुं त्यां कहीशुं हवे बारसुं पापस्थान सो कलह
 कहीए, तेनो वीचार करवो के कलहतो खढवुं, बढवुं युद्ध
 करवुं, सो कलह कहीए ते सा कारणे करवुं पके ठे, त्यारे
 एक तो लोचनना माटे, ने वीजुमानना माटे ए वे प्रकृती सो
 कलह कारण कहीए तेने तजीए त्यां कलहनो संजव नथी,
 तेरसुं पापस्थान अज्याख्यान कहीए, एटले ठतु अठतुं क-
 लंकनुं मुकवुं तेनुंज नाम अज्याख्यान ठे ते सा कारणे क-
 लंकनो आरोप करे ठे तारे कारण जोइए तो छेस ठे, वळी
 चौदसुं पापस्थान सो पैशुन ठे एटले एकनी चानी वीजाने
 करे तेनुं नाम पैशुन कहीए, ते पण छेस कारण ठे एम ते-
 रसु चौदसु ए वे पापस्थाननो हेतु छेस ठे तेनो विचार कर-
 तां छेसजाव थावानो हेतु एक लोचने वीजु मान ए वे ठे
 तेने तजीए त्यारे ए वे पापथी दुटीए, हवे पंजरसु पापस्था-
 न सो रती अरती कहीए तेनो वीचार करवो त्यारे शुद्ध क-

र्म प्रकृती सो रती एटले सातावेदनीनो हेतु ने अशुज कर्म
 प्रकृती सो अरती ते असातानो हेतु, एम साता असाता
 सो वेदनी कर्म ठे तेनो उदय सो रती अरती, पापस्थान क-
 हीए, तेने शीरीते टाळवु तो शुज प्रकृती सुजवीपाक आपे
 ने असुज प्रकृती असुज वीपाक आपे सो सुजासुज वीपाक
 आत्मा अंतर व्यापकपणे सहेज समाधीजोगे स्वरूप रमण
 एकत्व प्रणमन करतां वळी मनवचनने कायाए व्रण जोममां
 नही प्रमणतां सहन करे, सो समताजोग कहेवाय त्यां ए पाप
 स्थान टळे ठे, रतीअरतीनो संजव नथी माटे पुनरपी कर्म
 बंधन करे, हवे सोलसुं पापस्थान परपरिवाद ते पारकी नीं-
 दा करवी तेनुं कारण जोइए तो छेसीनीज नींदा करे ठे त्यारे
 छेस जाव थावानुं कारण तो एक लोअ ने बीजुं मान ठे, तेने त-
 जीए त्यारे ए पाप टळे, ठे हवे सत्तरसु पापस्थान सो माया
 मृपावाद ठे एटले जुवू वोलवु, तेनी तो परीक्षा चतुर पुरुस
 करे ठे, परंतु कपट साये जुवू वोलनारनी परीक्षा बहु श्रुतथी
 पण थती नथी, कारण के बीनय रत्न कपट जोगे दीक्षा खेइ
 मुनीपणानी क्रीयामां सावधान थइ, बीनय जोगे गुरुराये बी-
 नय रत्न नाम पारुथुं ठे घणावर्ष सुधी गुरु महारायनी सेवा
 करी ठेवटे पोताना ओधामां कंकण वुरी राखेली ते सखेज दाइ
 राजरुपीने मारी प्राणरहीत करीने गयो, सो महापापी जा-
 णवो सो पाप सा कारणे थाय ठे तो एक सोअने बीजु मान ए
 कारण ठे तेने तजीए त्यां ए पाप टळे, ठे हवे अठारसु पा-
 सो मीयात्वसव्य एटले मीयात्व कहेतां बीप्रीत

શ્રદ્ધા તેના દશ જેવે છે જીવને અજીવ માને ને અજીવને
જીવ માને ધર્મને અધર્મ માને ને અધર્મને ધર્મ માને સાધુને
અસાધુ માને ને અસાધુને સાધુ માને દેવને અદેવ માને ને અ-
દેવને દેવ માને, મુક્તિ ને અમુક્તિ માને ને અમુક્તિને મુક્તિ-
માને એમ વીપરીત શ્રદ્ધા વલી પકર્યું તેને મેલે નહીં. ચરા
ખોટાની પરીક્ષા નહીં થોડું જાણીને ચરુ કરવાનો હઠ મત
જીનવ વચનમાં સંકોતે અજાણપણું ઇત્યાદી મીથાત્વ સો મહા
પાપ છે, એક તાજવામે સત્તર પાપસ્થાન મુકી એને એક પ-
લ્લામે મીથાત્વ મુકી એ તો મીથાત્વનું પહ્લુ ઉપરજ નહીં અતી
જારણે માટે અનંત પુનઃલ પરાવર્ત સંસાર સ્થીતીનો માલીક વલી
ઉત્તકાઠી સ્થીતી એ અસુજક કર્મ વંધ કરવાનો હેતુ જીવને ન-
ર્કની ગોદના ડુઃખનો વાતાર રુડ ધ્યાનનો પક્ષી મોહપટ્ટીનો
વનો પુત્ર સંસાર સ્થીતીનો સ્થંજ ચારીત્રરાયનો મહા શત્રુ
સો મીથાત્વ મહા પાપ કહીએ, તેનો નાશ કરવાને અપૂર્વ-
કરણ સો કારણ કહીએ, એ કરણ કીધાં પ્રંથી જેવે થાય ને
સમકીત પામે ત્યાં એ પાપનો નાશ વ્યવહારે થાય છે ને નીશ્ચે-
થી તો કાયક સમકીત પામ્યાં. થાય તેના અજાણે તો એક
રાગને વીજો લોજ ત્રીજુ માન એ ત્રણ પ્રકૃતીજ નજરે આવે
ઠે તેની પાઠલ સર્વે પાપસ્થાન લાગુ થાય ઠે વલી એ ત્રણ
પ્રકૃતીમે જે માન ઠે તે પણ પોતાને વીણે ઊઠાસને જોતાં
ટલે ઠે ત્યારે જે પ્રકૃતી રહી એક રાગને વીજો લોજ એ વેનું
રુપ તો એકજ ઠે તેનો નાશ ઊનમુલ ન કરવાને શુકલ ધ્યા-
નનો વીજો પાયો એકત્વ વીર્તક અપરવિચાર નામે દસમા

गुणगुणा अंते सो ठे, ए ज्ञान ध्यान जोगे सो पाप टले ठे
 त्यारे पाप बंध पडती त्रटे, कपक श्रेणीनी अपेक्षाए त्यांथी
 पापबंधनो अजाव थयो कहीए, वली कीणमोह वारमु गुण
 गाणुं कहीए वीतराग जाव कहीए यथाख्यात चारीत्र क-
 हीए, ए पोसह त्रीजुं शीकावत कह्युं, हवे चोथुं अतीथी
 संवी जोगवत कहेठे तीहां वीचार करवो के अतीथी कोने क-
 हीए त्यारे अतीथी नाम साधुनुंठे त्यां जीनेश्वर जगवाने साधु
 कोने कहा ठे, कह्यु ठे अव्य गुणपर्यायना रासनी पहेली ढाले
 एहनो जेणे पाम्युं ताग उधे एहनो जेहने राग ए वे
 विण त्रीजो नहि साध जाण्यो संमति अरथ अगाध.

अर्थः—हवे जे ज्ञान विना मात्र चारीत्रथीज संतुष्ट थाय
 ठे तेहने शिक्षा कहे ठे, एकतो ए अव्यानुयोगनो जे ताग
 के० पारपामी संमति प्रमुख तर्क शास्त्र जणीने जे गीतार्थ
 यथा ते तथा बीजा ओघे कहेतां सासान्य प्रकारे ए अव्यानु
 योगनो जेने राग ठे ते गीतार्थ निश्चित ए वेहुंविना त्रीजो
 साधु नही, एवो अगाध अर्थ संमती ग्रंथमां कह्यो ठे ते माटे
 ज्ञान बीना चारीत्रजन होय.

उक्तंच गाथा—गीयन्तोयविहारो वीज गीयन्त निस्सि-
 त मणीज इतोतइय विहारो नाणुणान् जिणवरेहि । १ ।

एक गीतारथने साधु कहा ने बीजा गीतारथनी नी-
 आए अगीतारथने साधु कहा ए वेहुने अतीथी कहीए,
 तेमने व्रत धारी श्रावक पोसाना पारणे, अथवा सवा स-

वैद्य जन्मा पहिला चारे दीशाए दृष्टी करी अतीथी मुनीनी
 गोत करे आवता जोइ बोलावे अथवा उपासरे जइ विनंती
 करी बहु मान पूर्वक घेरे तेनी लावे जक्तिपूर्वक उत्साह
 पूर्वक सत्य ज्ञापा बोलीये पर आकंक्षादिदुषणे वर्जित येने
 मोकला मने अढळक दान सुजतु आपे अंगमां प्रमोद लावे
 गुरुना गुणनी जावना जावे, गुरु महाराजाने थोमे वळावा
 जइ आवीने पोते जमे सो अतीथी संवीजाग कहिए, वली
 पोतीको आत्मा इंडीनो इंडी संगे उपयोगी येने चेतना
 पुजलमां परीणाम पामी ठे, तेने पलटावीने स्वरुपे प्रणमावीए
 उपयोगी येए त्यां आत्मा अविकारी अवीषयी थयो क-
 हीए, वली ज्ञानी कहिए स्वरुप रमणीजोगे चारीत्रीयो
 स्थीर उपयोगी कहिए, सो अतीथी ठे, तेने स्व अपेक्षाए
 कय उपसम जावनी लब्धीतुं, दान देवु सो नीश्चेथी अतीथी
 संवीजाग कहिए, ए चोथुं शीकाव्रत कछु, वली पांच अणु-
 व्रत व्रण गुणव्रत मली आवकनां वारव्रत कछां, हवे साधुनां
 पंच महाव्रत गेवेंखुंतुं, जेने पन्नर प्रकृतीनो कय उपसम
 थयो ठे सो पुरुसोत्तम बहुश्रुत गीतारथ गुरु महाराजनां
 स्वाधीन येने सन्मुख दृष्टीए आज्ञा मस्तके चढाववा पूर्वक
 वे हाथ जोडी मस्तके चढावी चतुरवीध संघनी साक्षी
 पूर्वक पोतीका आत्माने धन्य मानतो थको प्रमोदीत येने
 रोम राजी वीकुश्वर थये ठते गुणरागी पण गुणने उलखीने
 यथारथ श्रद्धा करीने सात धातु रंगाणी ठे जेने सो रागने
 प्रसस्त राग कहिए, प्रसस्त पटले सारमे सारतो जगतमां

ચીંતામણી રત્ન કરતાં પણ અધીક ફલદાતા મહા વીરતીપણ
 ઠે, સો માગંણું ગીતારથ ગુરુ પાસે કરે ઠે, હે સ્વામી હે નાથ
 હે દયાલુ હે દીનવંધુ કરુણાના સાગર હું અનાથ મારા ઉપર
 પસાય કરી પંચ મહાવ્રત ઉચરાવોજી ગુરુરાય ઘાતાર હીતવંઠક
 તારવાની વુઠિયે પંચ મહાવ્રત ઉચરાવે, પાપપંક સાવંઘ મલ્લમે
 સુતેલા, અશુભ્ર અસુચી જગેલા, જીવાત્માને શ્રુત જ્ઞાન ગં-
 ગાજલે પલાલી મમત્વ મલ્લ ઉતારી અંગદુણે લુંઠવા પૂર્વક
 તેજોમય પ્રકાસીત પવીત્ર કરી અગ્રમત્ત ઇંદ્રસ્થાન સીંદાસણે
 સ્થાપી ધર્મ ધ્વજ મુની વેસ પહેરાવી સર્વ વીરતી સામાયક
 ચારીત્ર દીઠા આપી અસુટ જંઘાર અદ્ય નીધિ જરેલો અ-
 નાદી સંવંધીત અસંસ્ત્યાતા પ્રદેશ મહેલમેં કાયાકોટની
 અંદર સંગ્રહ નયનુ જ્ઞાન અંતર ચઢુ પ્રગટ કરી આપી
 આત્મ સત્તાએ દેશ્વાનુયો, જોતાંજ તૃપ્ત થયો ઇચ્છા વાંઝા જાગી
 કારણ કે પોતાના ઘરમેં ઝંઘાશને દેશે ત્યાં ઇચ્છા વાંઝા પ્ર-
 વેશ કરે ઠે. પૂર્ણને ઘેર તો ઇચ્છા વાંઝાનો અવકાસજ નથી,
 ઉપર સર્વ વીરતીપણ કહ્યું તે વીરતી નામતો ત્યાગનુંઠે. ઇટલે
 સંગ્રહનયનું જ્ઞાન થતાંજ. નીજ પર વસ્તુનો જેઠ પન્યો ઠે-
 ઇટલે જુદ્દ થડ ઠે, પરવસ્તુ તો ઉપાધી જાણી ઠે ને નીજ
 વસ્તુ સો સમાધી માની ઠે. માટે ઉપાધીનો સર્વથી ત્યાગ સો
 સર્વ વીરતી કહીયે ને સમાધી સો નીજ સ્વજાવ કહીયે તે.
 નુજ નામ સામાયક ચારિત્ર કહીયે. ઉપર સંગ્રહ નયનું જ્ઞાન
 ચઢુ લોચનપૂર્વક દૃષ્ટીપૂર્વક સત્તાએ શક્તિજાવે દેશ્વાનુવા,
 વસ્તુનો સ્વજાવ ઝલસાવવા કહ્યું સો પરિમલ સુગંધિમય વા-

સસખેપ પરદેપ જાણવો ઇહાં સર્વ વિરતીપદે મહાવીરતીને
 કારક સમકીતની અપેક્ષા એ નવ કોટીનાં પચ્ચાણ છે. સો
 ગવેલું હું. પ્રથમ પ્રાણાતીપાત વીરમાણ વ્રત સો પટકાય
 જીવની દયા પાલે. સર્વ પ્રાણ સર્વ જૂત, સર્વ જીવ સર્વ સત્વ
 ન હણે છટલે પોતે હણે નહીં વીજા પાસે હણાવે નહીં. હણ-
 તાને જલો જાણે નહીં. મનથી વચનથી ને કાયાથી વીજું મૃ-
 ણાવાદ વીરમાણ વ્રત સો અસત્ય વચન પોતે બોલે નહીં, વી-
 જાને બોલાવે નહીં, બોલતાને જલો જાણે નહીં, મનથી વચન-
 થી ને કાયાથી વીજું અદત્તાદાન વીરમાણ વ્રત સો અણદીધે
 દાંત ચોતરવા સઢી જોડે વા, કારણે એક ચપટી રાખ જોડે
 તો, રસ્તામાં પકેલી પણ લીધે નહીં. વીજાને લેવાની બુદ્ધિ ના
 આપે વલી લેતાને જલો જાણે નહીં. મનથી વચનથી ને કાયાથી
 ચોથું મૈથુન વીરમાણ વ્રત સો પુરુષને સ્ત્રીનો ત્યાગ ને સ્ત્રીને
 પુરુષનો ત્યાગ પોતે કરે વીજા જાડું વાડુંને કરાવે, નેન ક-
 રતાને જલો જાણે નહીં મનથી, વચનથી, ને કાયાથી પાંચમું
 પરિગૃહ વીરમાણ વ્રત સો કોંઠી માત્ર ન રાખે કુચી સંબલ
 જેનું નામ છે. ઇચ્છા વાંછા તો પ્રથમથી જ ત્યજી છે. સર્વથી
 પરિગૃહનો ત્યાગ પોતે કરે વીજાને કરાવે નેન કરતાને જલો
 જાણે નહીં મનથી વચનથી કાયાથી ને એ પંચ મહાવ્રત કહ્યાં,
 તેની વૃદ્ધિ કરતા રક્ષણ કરતા, સાધન જોગે. સુમતિ જોડે.
 સો વર્ણવું, તેમાં પ્રથમ ઇર્યા સમીતિ સો ગમના ગમન ક-
 રતાં ધૂંશરા પ્રમાણ સામાત્રણ હાથ ડાટી પસારીને મારગે
 જીવ જતના કરતા ઠતા પગ મૂકે આત્મી ત્રીઠી ડાટી ન કરે

सो इया समीती कहीए. वीजी ज्ञाणा समीती. सो नीरवद्य
वचन बोले. नीरवद्य वचन ते कोने कहीए. के उपयोगे बोले
सो नीरवद्य कहीए. वली नय गरजीत वचन सो नीरवद्य
कहीए. वली सीझांतनी मर्यादाए बोलवुं पद संप्रदाये युक्त
उच्चारण सो नीरवद्य कहीए कोइने अप्रीती बीना कारणे
न उपजाववीने बोलवुं ए वचनने पण नीरवद्य कहीए
नाम वीजी ज्ञाणा समीती कहीए हवे वीजी एसणा
सोमुनी महाराजा अवसर जोइने आहार पाणी अर्थे गोचरी
कले श्रावकने घरे धर्म लाज. आशीर्वाद देता आवे ऊष्टी
जुवे सचीत संगट वर्जिने दोष वर्जिने आपवावाळानो ज्ञान
उवरंग जोइने मोकले मने लीए. एटले देवावाळानो ज्ञान
जाव झाझो देखे तो एक ठेकाणैथी लेतां पण बाधकता
नथी कारण के रीपजदेव स्वामीना जीवे धना सार्थ वाहना
तेरमा जवमे घीनुं अढळक दान घणा प्रमोदे जंबुद्वीपना
पश्चिम महाविदेह में आपु ठे. त्यां धर्म घोष नामे आचार्य चार
मासनी पूर्ण तपसा थए. आपवावाळानो जाव जोइने नाज
पानी नथी कारण के करुणा सागर एम वीचारे के हुं जो
ना कहीश तो एनो जाव तुटी जशे ने लाजनुं मळवुं तेनी
उंगस यशे. कारण के जावनुं नीमीत कारण तो ऊव्य ठे माटे
एम अधिकताइ न होय तो घणा घरथी थोरुं थोरुं पण
लीये एक रीत नथी वळी दोष वरजीने लेवुं कबुं ते सोळ
दोष तो देवावाळाथी लागे ठे. ने सोळ दोष लेवावाळा मुनि
महाराजा तेमना पोताथी लागे. वळी दस दोष लेवावाळा

देवावालावेउनी नीश्राए लागेठे ते वरजीने वेतालीस दोष रहीत आहार पाणी लीये ने पांच दोष मांरुलाना त्यजीने वापरे एम सुमतालीस दोषेण वरजीत आहार पाणी लीए वापरे सो त्रीजी एसणा समीति कहिए.

हवे चोथी आ दान नीखेपणा समीती एटले वस्त्रपात्र आदि उपगरण वली पोथी पानुं सांपना, सुपनी, ठवणी क-वली, आदे लेवुं मुकवु ते दृष्टी करी पुंजी परमारजीने लेवु मुकवु सो आदान नीखेपणा समीती कहिए, हवे पांचमी प-रीठवणीया समीती सो ठहो, माधु सखेखम, बलखो, व-मनादी कपनो धोयणांदी, प्रठवुं सो नीरवय एटले वप-राती जग्याए, जीवाकुल न होय तेवी जग्या जोइ पुजीने जीव जतना करता ठता प्रठवे, सो परीठवणीया समीती कहिए, ए पंच समीती ड्रव्यथी, व्यवहारे कही, हवे त्रण गुप्ति कहुं तुं, तेमां प्रथम मन गुप्ति तेनो वीचार करवो के मनने साथी गोपववु त्यारे मनने प्रथम असुजमे न जवा देवुं जातां रोकवु, ते रोक्यु क्यारे रहेसे के आवता जवनो जय लागसे त्यारे रहेसे कारण के मन असु-जमां पेसवा प्रणमवार्थी एक अंतर महूर्तमें रुद्र ध्यान जोगे सातमी नरकनां दलीयां महामुनी प्रश्नचंज्जीए प्रसाद गुणवाणे मेलव्यां ठे ऐवी बाधकता जीवने असुजमे मनथी प्रवृत्ती करतां संजतीपदे थाय ठे, वली सुजमे प्रवृत्ती करतां एक अंतर महूर्तमें एज महा मुनीराजे सातमी नरकनां अ-सुजदलीयां वीखेरी नांखी अग्रमत्त थइ अपुर्व वीर्य अनंतु

फोरवी, श्रेणी मांमी सुकल ध्याननो पहेलो, पायो ध्यातां.
 सर्वार्थ सीरु वीमानना सुखनी योग्यतानां सुज दल मेख-
 व्यां ठे वली सुरु प्रणतीमें प्रवेस करी एक क्षणमें सुजदल
 वीखेरी नाखी कायकजावे वीर्य फोरवी मोहनी आदे चार
 घाती कर्मनो क्षय करी केवलज्ञान केवलदर्शन आदे अनंत
 चतुष्टी प्रगट करी ठे, माटे वीवेकी पुरुसो तमने अवस्थ
 मन जोगने थीर करो, सुजासुजथी रोकी स्वरूप रमणी ठ-
 पयोगी थावु. ए कृत्य सर्वोपरी उत्कष्टामां उत्कष्टु डुकर
 ठे, ए मन गुप्ति कही. हवे वीजी वचन गुप्ति कहुं बुं, तेनो
 चतुर पुरुसे विचार करवो, के वचन सो ज्ञाणा कहीए, ते
 पांचमी ज्ञाणा वर्गणाना पुजल ठे तेनो सामी पुजल ठे, जीब
 नथी जीवने वचन ज्ञाणा आयाह ठे ते कारण मौन ब्रतीए
 जंभा उतरी उपयोगी ये स्वरूप रमण अनुभव जोगे करीए,
 त्यां नीज स्वरूपनो प्रतीज्ञाण थाय ठे, ने वचन जोगनी गुप्ति
 थाय ठे, ते कही हवे काय गुप्ति कहुं बुं, ज्यां सुधी आत्मा
 पांच इंडीना वीषयनो जोगी ठे त्यां सुधी कायानी गुप्ति
 करी न शके, कारण के पोते काया में ढंकाइ गयो ठे, ज्यारे
 पांच इंडीना वीषयनो जोग न पासे त्यारे जकता जाय ने
 चेतनता प्रगटे, सो गवेखु बुं, कायाने विषे इंडीओ संगे उ-
 पयोगी थइने चेतना परीणाम पामी ठे, ते प्रणमन तजीने
 एटले पलटावीने चेतना अंतर्दकरणे, स्वरूपे प्रणमावे त्यां
 स्वरूपने जजे, स्वरूपनो जोग उपजोग करे, त्यां कायानी
 गुप्ति कहीए, ए त्रण गुप्ति कही हवे पूनरपी जावथी सुरु-

नयनी मुख्यताए पांच समीती कहु तूं, तेमां प्रथम इयां स-
मीती सोजाव णटले स्वजाव में गमनागमन करवुं, ते उपर
त्रण गुप्ति गवेखी ते जोगे उपाधीथी आत्मा जुदो थयो,
विज्ञाग वहेचण थइ गइ स्वरुप में प्रवेस करवानो अवर
मदयो स्वरुपना सन्मुख थयो, स्वस्वरुप चीतवीत ध्यान करे
ठे, परंतु स्वजावगत प्रवेस करवा में ज्ञान जोगनी मुख्यता
ठे, ने ज्ञान जोग ज्ञानावरणीना कय उपसम पूर्वक स्वजाव
गत प्रकास करे ठे पण ज्ञान जोगने स्थीर कर्ता मोहनीनो
कय उपसम वा उपसम जाव ठे, वली अंतरायनो कय उपसम
थया बीना तो कोइ जीव समकीतादी आत्मीक गुण पा-
मेज नही, वली दर्शनावरणीना कय उपसमना अजावे तो
ज्ञानावरणी आदे कोइ कर्मनो कय उपसम यातो ज नथी,
माटे प्रथमथीतो चारे घाती कर्मनो कय उपसम जाव स्वजाव
गत प्रवेस करवा में आत्माने हेतु ठे, तेमां अंतरगत जावने
पामवा में ज्ञाननो कय उपसम मुख्य ठे, ने मोहनीनो
उपसम जाव अधीक ठे, परंतु आवरण जाव शत्रुने ह-
णवामें तो एक ज्ञानज अधीक ठे, ने चारीत्र वीथ
ज्ञान जोगने स्वजावगत प्रवेस करतां अनुकुल सहाय-
कारी ठे, ने स्वजावमें पेसवानुं छार सो समकीत चोथुं गु-
णगाणुं ठे, ने स्वजावनी पुर्णता सो दायक जावनी पूर्णताए
संयोगी केवली नामे तेरमुण्णगाणु ठे, तेमां उपसमजावनी
योग्यताए चोथुं गुणगाणु पामे सो स्वजावगत असे प्रवेश
करीने पाठा पमे ठे, ने उपसम समकीत जावे उपसम अ-

णी मांकी उपसम जावनुं चारीत्र उपसांत मोह अगीयारमे गुणगणे पामे, सो उपसम जावे वीतराग येने एक अंतर महुर्त स्थीती करी पाव पके, ते जावत उत्तकष्ट जागे मीयात्व गुणगणे असंख्याती वा अनंती उत्तरपिणी अवसरपिणी, पण केइक जीव करे नीगोद सुधी पण पोचे, परंतु ए जीव उत्तम ठे कारण के ग्रंथी जेद करेलो ठे, माटे सत्ताए ड्रव्य समकीती ठे, अर्थ पुजल परावर्तनी मांहेली कोरे सीझी वरसे, परंतु इहां तो कहेवानुं एटलुं ठे के उपसमजावे तदगत जावने पामी, वीतरागता अनुजवाय ठे हवे दाय उपसम समकीतनी योग्यताए चोथु गुण गण पामे, सो दर्शन मोहनीना दाय उपसमथी पामे ने तेने चारीत्र मोहनीना दाय उपसमनी अधिक साज मलतां सातमा गुणगणा सुधी प्रवेस करे ठे, एकांत दाय उपसमना वलथी उपरनां गुणस्थानकना जावनी स्फर्सना होती नथी, एटले दाय उपसम समकीतने दायक जावनी सहाय ज्यारे मलसे त्यारे वेदक एटले मीयात्वना जागनुं सुज दळ जे समकीत मोहनी तेना उदयनो ठेलो आस वेदक समकीत अवसरे सत्ताथी खपावी उच्छेद उनमुखन मीयात्वनुं करीने दायक समकीत एटले केइक जीव चोथे गुणगणे दायक समकीत पामे ठे, अने केइक सातमा गुणगणे पण पामे ठे, परंतु दायक समकीत पामे ते में केइक पुर्वे आवता जवनुं आयाप्यवांधीने पांमेठे ने केइक नही वांध्यु ने पामे ठे, एटले नही वांध्यु ते अब दायक समकीती सोतदजवेज रूपक श्रेणी मांकी

मोहनी आदि घाती अघाती कर्म हृणी सीझी वरसे, एम
वस्तुगत स्वभावमां गमनागमन करबु सो जावथी इयां स-
मीती पहेली कहिए, हवे बीजी जापा समीती ते चोथा
गुणगणायी कहेवाय परंतु व्यवहार में संजतीपदे जापा
समीती कहिए, पण इहां तो तदगत जावमे ज्ञान ज्योतीनो
प्रकास जे उद्योत अजबालु करता थाय ठे तेनं ऊष्टांत पुर्वक
गवेखुहुं, उपसम समकीतनो प्रकास चोथा गुणगणे बीजना
चंद्र तुल्य तदगत ठे, ने उपसम श्रेणीए, पुनमना चंद्र
सम तदगत ठे, बली क्षय उपसम समकीतनो प्रकास चोथा
पांचमा गुणगणे उगता सुर्य सरखो ठे, ने सातमा गुणगणे
पाठला चोथा पहोरना सुर्य सरखो ठे ने ठछा गुणगणे पां-
चमा गुणगणानी अपेक्षाए विशेष अने सातमानी अपेक्षाए
न्यून ठे. बली क्षायक समकीतनो प्रकास बरू आयुनो एक
पहोर दीवस चढतां वादलांना आवरणे रहीत यको सुर्य
प्रकास करे ठे, तदवत्त तदगत जाशवो, ने अवछायु क्षायक
समकीतीने श्रेणीगते वादला रहीत सुर्य मध्यानकाले ग्री-
ष्मरुण ते जे ज्यादे तपे ठे तदवत्त तदगत प्रकास करे ठे,
ए प्रकास कह्यो तेनो उपनय कहुं हुं, उपसम समकीतनो
बीजना चंद्र सम प्रकास कह्यो ते बीजनो चंद्र एक मुहुर्ते
अस्त थवानो ठे तेम उपसम समकीत पण अंतर मुहुर्त
स्थीतीकालनुं ठे बली बीजनो चंद्र कृष्ण पक्षनी अपेक्षाए
घणोज उद्योत कर्ता कहेवाय, तेम मीथ्यात्वी अज्ञानी जर
जीवनी अपेक्षाए उपसम समकीती आत्म स्वरूपने तद-

ગત અનુજવે છે, માટે ચેતન કહેવાય, વલી અનુમોદવાને યોગ્ય થયા. જેમ વીજનો ચંદ્ર અદ્વકાલ રહેવાનો છે, પણ જોવાને સર્વ ઇચ્છે છે, તેમ ધર્મી પુરુસો ગ્રંથી જેદી જીવની અનુમોદના ઇચ્છે છે, એમ સરસ્વાપણું છે, વલી ઉપસમ શ્રેણીએ પુનમના ચંદ્ર સમ પ્રકાસ કહ્યો તે પુનમના ચંદ્રનો યથા સ્થીત પુર્ણ પ્રકાસ છે તેમ ઉપસમ શ્રેણીએ તદગત અરૂપી આત્માને પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે યથાસ્થીત વીરાગતા અનુજવે છે, વલી ચંદ્ર છે તે પરને અપરિતાપકારી છે પરીતાપ ન, ઉપજાવે તેમ ઉપસમ જાવ છે તે મોહમહા શત્રુ છે તેને પણ પોતાના આત્મ પ્રદેશે સત્તાએ ઉપસમતાં પરીતાપ ઉપજાવે નહીં, હણે નહીં, એમ સરસ્વાપણું છે. વલી કય ઉપસમ જાવે ચોથા પાંચમા ગુણ ઠાણાનો ઝગતા સૂર્ય સમ પ્રકાસ કહ્યો તે પાંચમું ગુણઠાણું વેશે જણાં પૂર્વ કોન પરીશંત સ્થીતીકાલનું છે. વલી ચોથું ગુણઠાણું ઉત્કૃષ્ટ જાંગે ઠાસટ સાગરોપમ જાજેરી સ્થીતીનું છે. તે અપેક્ષાએ ઝગતો સૂર્ય મલતો છે. કારણ કે આલો દીવસ રહેવાનો છે. માટે વલી સૂર્ય પરિતાપકારી છે. તેમ કય ઉપસમ જાવ પણ પરિતાપકારી છે. કારણ કે પ્રકૃતી ઉદય મેં આવે તેને સ્થેરવવા નીરજવાને કય ઉપસમજાવ શક્તીવાન છે. વલી સાતમા અપ્રમત સ્થાનકે પાઠલા ચોથા પદોરના સૂર્યસમ પ્રકાશ કહ્યો તે ઝગતા સૂર્ય કરતાં ઘણોજ અધિક પ્રકાસ પાઠલા પદોરનો સૂર્ય કરે છે. તેમ અપ્રમતે તદ્ગત ઉપયોગ છે ને પ્રમાદ ઠાણાનો પ્રકાશ તો વહુધા પ્રમાદ બા-
દલાંના સમૂહે કરીને ઠવરાઈ ગયો છે. તેથી અત્રીશુરુ છે.

તે કારણે ન્યૂન કહ્યો છે. વલી પાઠલા પોહોરનો સૂર્ય જલદી-
યી અસ્ત થવાનો છે. તેમ સાતમા ગુણગણાનો કાલ એક
અંતર મહૂર્તનો છે એમ સરલાપણું છે. વલી વધ આયુ ક્ષાયક
સમકીતનો એક પહોર દીવસ ચરતાં વાદલા રહીત સૂર્ય
સમ પ્રકાશ કહ્યો તે મીથ્યાત્વની ત્રણ પ્રકર્તીય રહીત
ક્ષાયક સમકીત અતી નીરમલ છે તેમ એ સૂર્યનો પ્રકાશ
જાવે ચરતી કલાએ છે, ને ત્રણ પહોર કેમે અસ્ત થવાનો
છે. તેમ ક્ષાયક સમકીતી વધઆયુને ત્રીજે જવે સંસાર સ્થી-
તી અસ્ત થવાની છે. ને ચરતી કલાએ અનંત ચતુટી પામશે.
એમ સરલાપણું છે. વલી અવધ આયુક્ષાયક સમકીતીને
વાદલા રહીત મધ્યાનકાલે ગ્રીસ્મ રતુના સૂર્ય સમ પ્રકાસ
કહ્યો તે ઉતક્રુષ્ટ જાંગે સૂર્યનો પ્રકાશ એ અવસરેજ લાધે છે
તેમ અવધ આયુક્ષાયક સમકીતીને ઉતક્રુષ્ટ જાંગે ક્ષપક
શ્રેણીએ કય ઉપસમ જાવે જ્ઞાન જોતીનો પ્રકાશ લાધે છે એમ
સરલાપણું મલતું જોઈને ડ્રાંતો તદગત પ્રકાશને જાણવાને
આપ્યાં છે ને જ્ઞાનનો તો અરુપી વિષય છે અરુપી વસ્તુનો પ્રતી
જાસ થાય તો જાવથી વીજી જાપા સમીતી કહીએ ને
કેવલ જ્ઞાનની જોતીનો પ્રકાસ તો અનંતા સૂર્ય સાથે
ઉદય પામે તદવત જાણવો. હવે ત્રીજી એ સણા
સમીતી ગવેલુંડું એસણા પટલે આત્માને ચેતનગુણનો આહાર
પટલે જોગ ઉપજોગ કરવો તે દુષણે કરીને રહીત નિરદોષ
કેરળીની ડ્રાટીએ કહીએ ને અસનપાન શાદીમ સ્વાદીમ
એસણી આહાર નિરદોષ કહીએ તે ઉદમસ્થની ડ્રાટીએ

નીરદોષ છે. ને કેવલીની ડ્રષ્ટીએ તો દોષીતજ માન્યો છે. તે ઇહાં ન કલ્પે આત્મા અણહારી છે માટે ઇહાં તો સ્વરૂપે નીજગુણ સ્થીરતા સો જોગને ઉપજોગ કહીએ તેનો જોગી આત્મા તે ગુણ નીસ્પન સમયજોગ કહીએ. પૂનરપી વારંવાર ઉપજોગ કહીએ, સો ગુણ નીસ્પન ગુણ સ્થાનક ગવેલુંબું. ચોથે ગુણઠાણેથી સમ્યક જ્ઞાન દર્શનનો જોગ ઉપજોગ ચ-
કતી કલાએ વૃદ્ધિ પામતો પામતો દસમા ગુણસ્થાનકના અંત સુધી કહીએ. ઉપરાંત વિતરાગ પદે યથાસ્થાત ચારિત્રનો જોગ વધ્યો તેસંયુક્ત જોગ ઉપજોગ કહીએ તેના ઉપરાંત તે રમે ગુણઠાણે અરિહંત પદે કેવલજ્ઞાન કેવલ દર્શન વલી-
વાનાદીક કાયક જાવની પાંચ લઘી એમ સાત ગુણના જોગની વૃદ્ધિ થઈ એટલે કાયક જાવની નવ લઘી ગુણના જોગ ઉપજોગની પૂરણતા પામ્યા. ઉપરાંત ચતુર્દશ ગુણ-
ઠાણા અંતે અવ્યાવાધ સુખ અદ્વય સ્થીતી-અરૂપી અને અગુરુ લઘુ એમ ચાર પર્યાયનો જોગ ઉપજોગ વધ્યો અટલ અવ-
ગાહના સો સિદ્ધ થયા. લોકા અગ્રજાગે સાદી અનંતોકાલ સ્થીતીવંત અનંત ગુણ પર્યાય નીરમલણો. તે જોગ જોગી ઉપ જોગી સો જાવથી ત્રીજી એસણા સમીતી કહીએ હવે ચોથી આદાન નીલેપણા સમીતી સો ઉપગરણ કારણે લેવું મુકવું તે ઇહાં જાવમાં શું લેવું મુકવું છે. તેને ગવેલું તું જાવમાં તો કય ઉપસમ જાવજ કારણ છે. તેમાં પ્રથમ જ્ઞાનાવરણીનો કય ઉ-
પસમ લેવો, વીજો દર્શનાવરણીનો કય ઉપસમ લેવો ત્રીજો
૨૧ ને કય ઉપસમ લેવો એને ચોથો અંતરાયનો કય ઉપસમ

लेवो हवे तेने मुकवो सो गवेखुं तुं एटले ए चारे कर्मनो कय
उपसम ज्ञान जोगनी नीश्राए थयो त्यांथी कहीशुं. मोहनीनो
कय उपसम तेमां दर्सन मोहनीनो कय उपसम आत्मा
पामे तेन कारण कहीए ते कारण कार्यपणानी योगता पूर्वक
साधन जोगे प्रवर्तावी कयक समकीत प्रगट करी चोथे
गुणठाणे वा सातमे गुणठाणे मुकीए ने चारित्र मोहनीनो
कय उपसम लेइ कार्यपणानी योग्यता पूर्वक साधन जोगे
प्रवर्तावी यथाख्यात चारित्र प्रगट करी दसमे गुणठाणे अंते
मूकीए ने ज्ञानावरणी दर्सणावरणीने अंतराय ए त्रण क-
र्मनो कय उपसम लेइ कार्यपणानी योग्यता पूर्वक साधन
जोगे प्रवर्तावी केवलज्ञान केवल दर्सनने कयक जावनी
पांचलब्धीदान लाज जोग उपजोगने वीर्य ए सात गुण प्रगट
करी वारमे गुणठाणे अंते मूकीए तेनुंज नाम आदान नी-
खेपणा समीती कहीए तेमां कार्यपणानी योगता पूर्वक सा-
धन जोगे प्रवर्तावुं कहुं ते चोथा गुणठाणायी साधन यो-
ग्यता कही ए समकीतनी साधना सातमे गुणठाणे पूरण थइ
कारण के चोथे गुणठाणे कय उपसम समकीत पामी कयक
न करे तो ठेवटे सातमा गुणठाणे कयक समकीत करे वली
चारीत्र मोहनीनो कय उपसम चोथे गुणठाणैथी थयो परंतु
व्यवहारमें पांचमा देश वीरती गुणठाणैथी चाण्द्रपेकाए धर्म
साधन योग्यता कहेवाय तेनी साधना दसमा गुणठाणाना अंत
सुधीवे. हवे ज्ञानावरणीना कय उपसम जोगे ज्ञान सो विशेष
उपयोग कहीए ने दर्सना वरणीना कय उपसम जोगे दर्सन

સો સામાન્ય ઉપયોગ કહીએ વઢી અંતરાય કર્મના કય ઉ-
પસમ જોગે કય ઉપસમ જાવની દાન લાજ જોગ ઉપજોગ
ને વીર્ય સો પાંચ લઘ્વી કહીએ એમ સામાન્ય વિશેષ ઉપયોગ
ને કય ઉપસમ જાવની પાંચ લઘ્વી એ સાત ગુણ ચોથા ગુણ-
ગણેથી કર્મના કય ઉપસમ પૂર્વક આત્માના ગુણ આત્માને પ્રાપ્ત
થયાઠે તેની સાધના અનુક્રમે ચારમા ગુણગણના અંતે પૂર્ણ
થાયઠે. ત્યાં સૂધી સાધન યોગતા કહીએ એ કય ઉપસમ જાવ
કાયક જાવ નીસ્પન થવાને પ્રાપ્તી કરવાને હીતવંચક કાર-
ણ ઠે. એના અજાવે સર્વ અકારણ જાણવું કય ઉપસમ જેવો
બીજો કોઈ આત્માને હેતુ નથી. એ જાવથી આદાન નીલે-
પણા સમીતી ચોથી કહી. હવે પાંચમી પરીઠવણી આ સમીતી
કહેઠે હહાંતો મલ પરઠવવાનોઠે. તેનો વીચાર કરવો ત્યારે આ-
ત્માને કર્મ લાગ્યાં ઠે. એને જ જાવ મલ કહીએ તેમાં જે ચાર
ઘાતી કર્મ ઠે. તેનો અપેક્ષા કહીએ ઢીએ તે ચોથું ગુણગણ
આત્મા પામે ત્યારે મલ પરઠવવાનો વચ્ચત આવે ઠે. સો ગવેસુ
તું. ચોથા ગુણગણે ઢર્સન મોહનીની ત્રણ પ્રકરતોને અનંતાનું
વંધી કસાયની ચોકની મઢી સાત પ્રકરતી પરઠવાય ઠે. પાં-
ચમા ગુણગણે અપ્રત્યાખ્યાની ચોકની પરઠવાય ઠે. ઠે ગુણ-
ગણે પ્રત્યાખ્યાની ચોકની પરઠવાય ઠે. સાતમા ગુણગણે પાંચ
વા આઠ પ્રમાદ પરઠવાયઠે. ને આઠમા ગુણગણે આશાદી બટ
પરઠવાયઠે. નવમા ગુણગણે પ્રથમ ત્રણ વેદ ને અંતે સંજલના
ઘણ કસાય મઢી ઠ પ્રકરતી પરઠવાયઠે. દસમા ગુણગણે સં-
જલનો લોજા અણું ઠે તેને અશુદ્ધ પ્રણતી સો રાગ તેને પર-

ઠવાય તે ચારમા ગુણઠાણે જ્ઞાનાવરણી દર્શનાવરણી ને અંત-
રાય એ ત્રણ કર્મ પરઠવાય છે. તેરમે ગુણઠાણે અઘાતી ચાર
કર્મની વહોલતા ઇટલે સત્તાય પંચાતી પ્રકરતી રહી હૂતી
તેમાંથી વહોતેર પ્રકરતી પરઠવાય છે. ચત્તદમા ગુણઠાણે અંતે
કાર્મણ કર્મ વર્ગણા અઘાતી તેર પ્રકરતી પરઠવી પવીત્ર અ-
સંલ્યાત પ્રદેશે નીરમલ થઈ ત્રીજા જ્ઞાગની કાયાના માનથી
અવગાહના ઘટારી વે જ્ઞાગ પરમાણ આત્મ પ્રદેશનો નીવ-
રુધન કરી એક સમયકાલ માને સમ શ્રેણીય વીજા આકાશ
પ્રદેશને અણખરસતે લોક શીખરે ઇટલે અગ્રજાગે સાદી
અનંત જાગે સ્થીતી કરે સો સિદ્ધ પરમાત્મા કહીયે એમ સિદ્ધ
પદ દાતા પરીઠવણી આ સમીતી પાંચમી જાવથી કહીયે એ
દ્રવ્ય જાવ જેદે પંચ સમીતી ત્રણ ગુત્તી કહી તેનો પરમારથ
કહુ હું સમીતી સો પ્રવર્તી કહીયે ને ગુત્તી સો નિરવર્તી કહીયે
નીરવર્તી સો ત્યાગનું નામ છે. ને પ્રવર્તી સો ગ્રહણનું નામ છે ત્યારે
આત્માને ત્યાગ શુ કરવાનું છે. ને ગ્રહણ શું કરવાનું છે તો ઉપાધિ
ત્યાગ કરવાની છે. ને સમાધી ગ્રહણ કરવાની છે. ત્યારે ઉપાધી
તો મનવચન ને કાયા તેજ રાગ દ્વેષ ને તેજ કર્મ બંધ હેતુ
વે સો ઉપાધીસ્થાન કહીયે તેના વે જેદ એક અસુજ
ઉપાધી અને વીજી સુજ ઉપાધી વઠી સમાધીના
વે જેદ એક દ્રવ્ય સમાધી અને વીજી જાણ સમાધી દ્રવ્ય
સમાધી સો દ્રવ્યથી પંચસમીતી ગવેલી તેને કહીયે તે મેં અ-
શુજ ઉપાધીનો ત્યાગ થાય છે. ને જાવ સમાધી તો સહેજ
સમાધીનુજ નામ છે. સો જાવથી પંચ સમીતી ગવેલી તે કહીયે

ते में सुजासुज उपाधीनुं उन मुलन सो मुल साथे त्याग ठे
 तीहां आत्मानुं कारज कहीए एनीरवरती प्रवर्तिकही तेनुंज
 नाम व्यवहार सापेक्ष धर्म साधना कहीए वली पंच समीती
 ने त्रण गुप्ती सो अष्ट प्रवचन माता कहीए तेनो अर्थ कहुं
 ठुं. प्रवचन तो सीखांतनुज नाम ठे. तेना बेजेद एक डव्य
 सीखांत बीजो जव सीखांत डव्य सीखांत तो पीस्तालीस
 आगम कहीए सो ठे. ने जाव सीखांत तो आत्माने कहीए
 एम शान्त रस नामें ग्रंथमें कहुं ठे. तेनी एटले सीखां-
 तनी कहेतां सीखांतना मालीक आचार्य उपाध्याय ने साधु
 तेमनी वली आत्मानी कहेतां समकीती देश वीरती ने सर्व
 वीरतीसो अंतर आत्मानी माता कहेतां पंच समीती ने त्रण
 गुप्ती सो माता कहीए एटले समीती गुप्तीएज नीत आ-
 चार्य उपाध्याय ने साधुपद कहीए वली श्रावक कहीए पुत्र
 माताने न पाले तो पुत्रने एव लागे तेम डव्यचारीत्री आ
 डव्य समीती गुप्ती न पाले तो डव्य चारित्रने एव लागे ने
 जाव चारीत्री आ जाव समीती गुप्ती न पाले तो जाव चा-
 रीत्रने एव लागे ने एव तो वीराधक जावनुज नाम ठे माटे
 आचार्य उपाध्याय ने साधु वीराधक यातां डव्य चारीत्र जोगे
 नवग्रीवेक न मीले अने जाव चारीत्र जोगे मुक्ती न मीले तेम
 अनुनर वीमान पण न मीले आराधक यथांज मीले वली
 समकीती देश वीरतीने वीराधक यतां देवलोक न मीले
 वली वीराधकनो तो नीमंजनथी जावत वीराधक यतां नरके
 पण जाय ठे. माटे घट में ज्ञान लावी अष्ट प्रवचन माताने

पाळी आराधक थुं आराधक थयां संजती धर्म कहीए तेने
 दस जेदे वर्णवुं तुं तेमां प्रथम धर्म तो हीमा कहीए तेना
 वे जेद लोकीक हीमाने लोकोत्तर हीमा लोकीक हीमानां
 त्रण जेद ऊपचार हीमा, वीचार हीमां अने वीपाक हीमा.
 ए त्रण जेद कहीए तेनो अर्थ कहुं तुं कोइ सामो पुरुष बोव्यो
 तेना सामु न बोले, पोताना मनमां वीचारे के वने सरखा
 घनशु एम जाणीने समताजावे रहे तेने उपचार हीमा
 कहीए वळी कोइए आपणुं अपमान कर्तुं वा बगान कर्तुं
 तेना सामुं बोळतां वीचारे के महा क्रोधी ठे जो कहेवा
 जइशुं तो तीखा थइने लरवा आवशे एम वीचारीने हीमा
 राखे तेने बीजी वीचार हीमा कहीए, बीजी हीमा आगळो जो
 रावर ठतां तेना उपर आपणुं बल पराक्रम कांइ चोले नहि माटे
 मन माहिं तो क्रोध होय पण देखवायी बाह्यपणे क्रमा आ-
 दरे तेने वीपाक हीमा कहीए एवी हीमाने लोकीक कहीए
 हवे लोकोत्तर हीमा कहुं तुं एक वचन हीमा अने बीजी धर्म
 हीमा. तेमां वचन हीमा सो जेद झांजनी अपेक्षाए जरु चेतन
 नी बीजाग बहेचण पूर्वक वस्तुने बीपे वस्तुपणुं घटांवीने
 हेतु अष्टांत जुक्ती पूर्वक तर्क वीतर्कना खुलासा पूर्वक जवी
 जीवने बोधबीज पमामवा हेतें करुणा लावी उपदेश करे
 मीथ्यात्व मळ उतारी समकीत पमाके वापामेलाने नीरमळ
 करी आपे वा गुणगणें चरुवाने आलंबन जुत थाय वा को-
 लताने धीर करे सो उपदेश ने वचन हीमा कहीए हवे बीजी
 धर्म हीमा तेना वे जेद एक व्यवहारने बीजो नीचे व्यवहार

ते गुणग्राहणी हृद पूर्वक क्षय उपसम जोगे क्रोध ना आवे
क्रोधमां व्यापकणुं न करे ने समता जावे वरें सो व्यवहारे
धर्म क्षीमा कहिए ने क्रोधनी सत्ताना उनमूलन जोगे
क्षपकश्रेणीनी अपेक्षाए नवमागण अंते एटले दसमागुणग-
णैथी नीश्वे क्षीमा कहिए ए वेहु जेदे लोकोत्तर क्षीमा कहिए
ए संजती धर्मनो पहेलो जेद कह्यो.

हवे बीजो जेद सो मार्दव धर्म कहिए ते मानना एटले
जन्माद सो मदना त्यागथी आवे मद करवाथी जीवने अं-
तराय कर्म बंधाय ठे सो मदना आवे जेद तेमां प्रथम
जाती मद एटले जाती कहेतां मातानो पक्ष एटले पोतानो
मुसाल पक्ष घणोज उत्तम होय एव रहीत होय बळी बीजो
कुळमद सो पीतानो पक्ष, दादानो बन्धीलोनो पक्ष घणोज
उत्तम होय एटले जावत चक्रवर्ति होय तीर्थंकर होय तेनो
मद करवो एटले जन्मादी थावुं घणुं राचवुं माचवुं नाचवुं
सो लघुता पामवाना अर्थे थाय ठे ते देखानुं हुं जातीनो
मद हरीकेसीए पूर्वना जवमें कीधो ते चंमालनी कुखे जन्म
पाम्या बळी कुळनो मद वीरखामीना जीवे मरीचीना जवे
जरतराय चक्रवर्तिना पुत्र थेने त्रीरुंभी परीव्राजकनुं लींग
ग्रहण करी कीधो ते ठेवटे तीर्थकरना जवमे चवीने त्रीरुंभक
कूळे एटले त्रामणीनी कुखे आव्या एथी बीजी शी लघुता
कहिए एम मद करवाथी जीव लघुता पामे ठे माटे बीवेकीने
एम बीचार करवानुं ठे के जगतमें उत्तम मध्यम आदे कहे-
वाय ठे. सो पुर्वोपारजीत कर्म ठे ते हुं नही. हुं तो अगुरु

लघु गुणे संयुक्तं तु एतले उत्तमे नही तुं ने मध्यमे
 नही तु उत्तम मध्यम कहेतुं एतो जरुना जामा ठे. सो
 आरोपीत कहीए कारण के बीना शशील ठे. सदाय रहेवानुं
 नयी. तु अनादी संबधीत चतुरगती संसार भ्रमण करतां
 अनंतीवार उंच नीच थयो एम बीचार करी मठ न करे
 तेने मारदव धर्ममें गणीए हवे बीजो बलमद ते कायानुं
 घणुं बल पामीने एटले फोरवीने कांतो बाधने मारेने कांतो
 शत्रुने हणे इत्यादी जीवनो बध करी हींसक थइने नरकनु
 आयुष बांधीने घणो राजीपो माने कारण के मारा जेवो
 कोण बलीउं ठे. कोनी माए सूठ खाधी ठे ते हुं करु ए
 काम बीजो करे, वा मारा सामुं जुवे परंतु एम न बीचारे
 के राजानो नोकर आवीने मने केद करी एकनी जाय तो
 मारु कंइ पण चाले नही बली भवांतरे परमाधामी अनंतु
 दुःख आपडो त्यां एण कंइ चालशे नही. हुं शुं मद करुं
 मारा करतां तो जगतमें घणा जोरावर जोडा ठे. बली बीचारे
 के हे चेतन तुं करण वीर्यने जोइने शुं मद करे ठे. तुं तारुं
 अकरण वीर्य अदगत चीतव्यने स्वस्वरूपे सहेज जावे फोरव
 तारो अखूट खजानानो जंमार अमुलखरत्न शुं जरेलो सो
 अच्यंतर लक्ष्मी मोहरही लूटीने लेइ जाय ठे ते मोहने तुं
 हणे तो तारुं बल खप लागे तुं बलीओ अनंत वीर्यनो धणी
 कहेवाय त्रण जगतने वखाणवा पूजवा ध्यान करवा स्तुती
 करवा योग्य थाय, परंतु अंतःहकरणे सहेज जावे वीर्य फो-
 रवतुं ए शक्तीतो पोतामे देखाती नयी तेनो खप करु एम

वीचार करी वता बळे मद लजे सो मारदव धर्ममें गणीए
हवे चोथो रुप मद सो मनोइ सुंदर रुप कांन्ती यथायोग्य
आंगोपांग सुंदर एटले जेवां जोइए तेवां बखाणवा लायक
रस एटले जीजनी पट्टता गंध एटले कमळना श्वास पूर्वक
स्वासोस्वास महके ठे जेने फरस एटले घणोज सुकुमास
नीरमळ, बली, सुंवाळोने स्नीग्ध आदि तेजस्वीपणो चातुर्य-
पणो लायकीपणो इत्यादी पामीने मद करे नेवीजानना सामु
जोतो फरे बली मनमें आनंद माने के मारां जेवो कुण रु-
पवान ठे. एम पोताना सरीर उपर मोह पामीने मद करे
सो रुप मद कह्ये परंतु वीत्रेकीने एम वीचारवानुं ठे के
सनंत कुमार चोथा चक्रवर्ति थया. तेमनी अमुखख कायाने
एक क्षणमे वगरतां वार न लागी असुचीमय दुर्गंध व्या-
पक पणे थइ तंबोळ थुंकीने जोतां कीका दीठा. मोरठा उ-
तरी, गइ, समज्या के ए काया ठे. सो क्षण जंगुर ठे. वी-
नाश शील ठे. सुज कर्मना उदय जोगे जीव पामे ठे. ने अ-
शुज कर्मना उदय जोगे तेनी हांणी थाय ठे. ए पामबु ने
हानीनु थाबुं सो सुजासुज पूर्वोपारजीत कर्म ठे ते हु नही.
मारु रुपतो अरुपी ठे. बळी, अचळ, अवीनाशी ठे ग्रण का-
ळमे नाश थावानो नथीआ रुपी काया सो हु नही एम घ-
टमें ज्ञान प्रगट होवार्थी सनंत कुमारे चक्रवर्तीपणानी रीछीने
पर वस्तु जाणी मोरठा उतारी त्याग करी एकाकीपणे चाली
नीकळ्या. संजती थया रत्न स्त्री आदे घडोळु टोळु व मास
तो पाठळ फरुं ठे परंतु तेमणे सामु पण जोयु नथी रोगनी

वृद्धी थवा लागी रोमे रोम नारां पर्यां ठे. परंतु उदीकजाव
जोगव्या बीना वुटे नही. एम जाणी उंसरु उपचार पण
क्यों नथी कारण के उंसरु उपचार करीने उपरथी रोगनी
शान्ती करीसु पण अंदरथी शान्ती नही थाय ने ड्यारे त्यारे
दुःख आपशे माटे आ वखते हुं समताए दुःख जोगववाने
सहन करवाने शक्तिवंत हु एम तीक्ष्ण उपयोगी थै सातसो
वर्ष सुधी रोग परीसह सहन करी. अनंती व्याधी जोगव-
वाना अवसरे समाधी चीतवी ठे आयुपनो अंत आवे काल
करीने पांचमा ब्रह्म देवलोकें गया. धन्य ठे ए पुरुषोत्तमने. एम
रुप पामीने मोरठान पामे ने ए रुपथी पोतानुं अंतर रुप जुदु जुवे
तेने मारदव धर्ममें गणीए हवे पांचमो तपसद ते केइकने
तप करवानी रुची घणी होय कारण के कायानी शक्ती होय
जीजा इंझीनुं लोलपी पण उतु होय वळी जठराश्रमी पण
थोनी पीरुती होय वळी तप करवानो अंतराय तुड्यो होय
त्यारे रुची उपजे. ते जोगे आकरो तप करे सो गवेखुं हुं जाव
जीव आंबदनो तप करे अथवा ठठ ठठ पारणु करे वळी
कनकावळी रत्नावळी मुक्तावळी आदे अनेक प्रकारे तप करे
एम उतकष्टी तपसा जोगे महा पुरुष जांणीने पारणाना दीवसे
घणा सेवको टोळे टोळां मली घणो आग्रह जक्ती बहुमान
आदर सत्कार करे त्यारे कर्मनी बीचीत्र गती ठे. तप ठे
सो तो कर्मनी निर्जरा करवानो हेतु ठे. परंतु मद आवे के
जगतमें मारा जेवा कोई तपस्वी नथी एम चीतवतां अंतराय
कर्म बंधाय ठे. तप उदय आवे नही छुधा काजी पीने आ-

हार घणो करवो पके.तपनो मद करवाथी कुरमगुरु मूनीराय
 तपनो अंतराय पाम्या ठे.माटे बीवेकी पुरुषोने तो एम बी-
 चार, करवानुं ठे के आहारकरवो ए पुज्जल जोगे ठे ने आहा-
 रनो त्याग करवो ते पण पुज्जल जोगे ठे. कारण के आत्मा तो
 अणहारी ठे. आहारनो ज्ञोक्ता नही ठे. ए तो ज्ञानादी नी-
 जगुण जोगी ठे. उपयोगी ठे. सो तपे तपेसरी आत्मा कहे-
 वाय त्यां कर्मनी अनंती नीर्जरा थाय ठे. तेनुंज नाम तप
 कहीए एम समजीन तप करतां ठतां मद न करे तेने भारदव
 धर्ममे गणीए हवे ठगे अश्वर्य मद सो ठकुराइनो रीझीनो
 मद ते एकदा बीरसामी चौबीसमा तीर्थकर समोसखा,
 दसारण जडराये प्रजुना आगमननी वधामणी सांजळी
 घणा प्रमोदे वधामणी लावनारने घणो ड्रव्य आपी पोतानी
 नगरीमें सर्व रैयतने जाहेराती आपी के बीर परमात्मा
 पधार्या ठे, वांदवा जवुं ठे, वख आनुपण दर दागीना बळी
 हायी घोना, रय, वृपज, आदे जेने जे जोड़ए ते खेड़ जाव,
 जंमार छार खुला मुक्या ठे घणो वार्जीत्रनो ठाठ मेळव्यो
 ठे अंगमां प्रमोद तो मातो ज नयी, बहोळो समुदाय मळी
 अती हर्षवंत ये, नगरी बहार जातां समोसरण थोरुं खेदे
 रहुं ठे त्यां दसारण जडने सामैयानो अदचूत ठाठ जोड़ने
 मद आव्यो के आवी रीझीए मोटा आरुंवे मारा जेवुं
 सामैयु कोड़ण कयुं नयी एम बीचार थातां इंड्र महाराजे
 अत्रधी ज्ञाने उपयोग करी जोयुं के क्यां हारी जाय ठे, एम
 चीतवी मद उतारवा अर्थदेवताइ रीझी बीकुर्वी, तेरीझीवुं वर्णन

करतां ग्रंथ गौरव यह जाय सो देवताइ रीझी दसारण जइ
समोसरण नजीक आवे ठे एटलामां आकासथी नीची उत्त-
रतां जोइ दसारण जइलुं अजीमान रीझीनो मद गळी गयो,
देवताइ रीझीना आगळ दसारण जइनी राजधानी तरणा
प्राय मांनी जायठे, त्यांज घटमे ज्ञान आव्युं वीचारवा ला-
ग्या के आवाह्यरीझी तो पुद्गलना घरनी सो वीनासिक ठे,
सदा मत्त रहेज नही, मारा आत्मांमां ज्ञान चेतना आदे अ-
नंती रीझीए हुं औश्वर्यवंत तू, ते रीझी प्रगट करवाने वीर
स्वामी तीर्थंकर देव सो पुष्ट आलंवन मळ्युं ठे, एम समजी
जगवान वीरसांमी पासे जै त्रण प्रदक्षणा वेइ वीनययुक्त
वांदी वे हाथ जोकी स्तुती करी प्रमोदीत थे रोमांचीत्त उ-
लसीत थये ठते रुदय हर्षे जराणे ठते पोताना आत्माने ध-
न्य मानते ठते छादस प्रर्पदानी साक्षी पूर्वक बोले ठे के हे
नाथ हे दीनबंधु करुणासागर हु अनाथ मारा उपर पसाय
करी महावीरती पद आपो, एज अवसरे संजती थया इंडे
आधीने वांध्या वळी कहे ठे के मान तो मानवने होजो मारामेंए
शक्ति नथी एम परवस्तु वाह्यरीझी जाणीने ममता मुके तेने
मार्दव धर्ममां गणीए, हवे सातमो वीद्यानो मद सो मतीश्रुत
ज्ञानना दाय उपसम जोगे वृद्धी पामतां सीद्धांत आचारंगदी,
वळी ग्रंथ प्रकरण, व्याकरणादी जणे, ज्ञानी कहेवाय वीद्याना
वळे घणी वस्तुनुं जाणपणुं थाय इहां पण मद आवे के मारा
जेवा कोई ज्ञानी नही ठे, हु पारगांमी हुं, पुठयानो उत्तर
आपवाने शक्तिवंत तू एम पोतानी मोटप माने त्यांथी अ-

धीक थावु तो बंधज पमे ठे त्यांतो वीवेक छात्री एम वीचार
करवानो ठे के, हुं जे जण्यो ठे ते तो वीद्या ठे अजी मने
ज्ञानपणे प्रणमी नथी जो ज्ञानपणे प्रणमी होत तो, मद न
ही आवत, मारा वयमा आगळ एटले पुंठे सुं ठे तेने देख-
वाने तो हु शक्तिवान चक्षुवंत नथी हु शु मद करु तु, वळी
हुं शब्दे मारी काया तेमां व्यापकपणे आत्मा रह्यो ठे, सो
परमात्मा सरखो शक्तिजावे जोइए तो यथारथ मळ आवरणे
रहीत अनादी सीऊ ठे, तेने वक्तीमें क्वायक जावे प्रगट कर
त्यारे मारु ज्ञान पद सावीत थाय तो हु पोते ज्ञानी लोक
अलोकनोवळी रुपी अरुपीनो ने जीव अजीवनो उत्पात व्यय
ध्रुव युक्त त्रणे कालनी वर्तनानो एक समये जाण थाउ,
तेनुं नाम ज्ञान कहीए, एम समजी ठती वीद्याए मद न करे
तेने मार्दव धर्ममां गणीए, हवे आठमो लोचन मद सों सं-
सारमें ग्रहस्थीना घरे मनुष्य संबधीमें एक चक्रवरती क-
रतां तो कोइ रीझीए वा ठकुराइए अधीकज नथी सर्वोपरी
चक्रवरतीपद ठे तो ए पदनी पुर्णताए पण आठमा चक्रीनी
लोचनी स्थीती अटकी नही ठे एटली वीजी मेळववानो
उन्माद थयो सो मद कहीए, इहां तो एम विचार करवांनो
ठे के हे चेतन ए रीझीमें मोर्गीत थेनेशुं लोचन सागरमें रुबी
अधोगती एनकें जाय ठे, ए रीझी तो पूर्वोपार्जित कर्म संजोगे

में नीर्मळ कर ए रीळी प्रगट थातां अव्यावाध सुखना
 विज्ञागी सादी अनंत जांगे थातो एम समजीने नीरलोनी
 थाय, तेने आर्दव धर्ममां गणीए, एम आठ मदना त्यागथी
 संजती धर्मनो वीजो जेद कह्यो, हवे जीजो जेद सो आर्यव
 धर्म कह्यो, ते माया एटले कपटना त्यागथी आवे त्यां वी-
 चार करवो के कपट ते सेतुं नाम ठे, त्यारे कायाथी करवुं ते
 जुडु, ते मुखे बोलवुं ते जुडु, मन शुं जीतववुं ते जुडु एम
 तरणे योगीनी जीज्ञता तेनुंज नाम कपट वृत्ती कह्यो, एटले
 कपट जाव तज्या बीना सरळता आवे नही ने सरळताना
 अज्ञावे कोइजीवसमकीत पामे नही. तेसमकीत पामवा माटे
 वीवेकी पुरुसोने तो अवस्यवक्ता तजवी पमे ते त्रणे जोगनी
 वांकी चाल ठोमी एकज सरळता मारगे लावी मनने थीर
 करीए, त्यां काया वचन थीरता पामे एटले त्रणे जोग थीर
 पळ्या त्यां चेतना पुजलनो एटले इंझीनो इंझीनो बीकार न
 पामेने त्यांज अंतरमां व्यापकपणुं करे वळी स्वरुपे उपयोगी
 थाय स्वरुप रमण करे तेनुंज नाम सरळता सो आर्यव धर्म
 कह्यो, हवे चोथो जेद सो मुक्ती धर्म कह्यो ते लोचना
 त्यागथी आवे ए लोचना वे जेद एक आ जव ने बीजो पर
 जवनों आ जवना लोचना वे जेद एक परीग्रहनो ने बीजो
 इंझी पोषणनो तेमांजे परीग्रहनो लाजठे, ते कंचन कामनीना
 त्यागी थयां संजती पदे टळे ठे, ने इंझी पोषणनो लोच तो
 प्रमाद ठहुं गुणठाणुं ठोक्यां सातमा अप्रमत्त गुणठाणेथी
 टळे कारण के प्रमाद गुणठाणे स्वरुप रमण उपयोगीपणुं

પાંચ પ્રમાદ પ્રસંગે નહીં છે, ને સ્વરૂપ રમણીયણનો જ્યાં
અજ્ઞાવ તીહાં ઇંડી પોપણનો સંજવ છે માટે લોજ કહીએ,
તે આ જ્ઞવ આશ્રીને લોજના વે ખેદ કહ્યા હવે પરજવ આ-
શ્રીને લોજ તો જેને પુન્યની આકંઠા છે તેને કહીએ, પરંતુ
કહેવાનું સાર ઇટલું છે કે લોજ છે તે નવમુ પાપ સ્થાનક
છે ઇટલે અસુજ પ્રકરતી છે, સો વહુધાતો પાપને છેલ્લે છે માટે
પુન્યમાગતાં પાપ પણ ઉપાર્જે, ને નીરલોજીના ઘરે પુન્યની સ્વપતો
નથી પણ ઘણુજ પુન્ય આવે છે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત કહું, જેમ
વાગમેં ઉત્તમ વૃક્ષ ફલના અર્થીએ વાવ્યું છે, તેને ગાસ તર-
ણાંની સ્વપતો નથી પરંતુ માટી પાંણી જોગે ઘણુંજ ઝગે છે પરંતુ
નીલી ઉપામી નાંહે છે, તો પણ ઝગે છે પરંતુ અર્થી નથી,
અર્થી તો ફલનો છે, તેમ ઇહાં ઉપનય જોમીએ ઠીએ, જેને
સંજતી પદ પ્રદાન કરતાં પુન્યની આકંઠા રાહી નથી ફક્ત
આત્માને કર્મથી મુક્ત કરવાની આકંઠા ઇટલે સરાગતા કરી
છે તેને સરાગતા જોગે શુજ આશ્રવ આવે છે તેમ જ્ઞાન ધ્યાન
જોગે નીર જરતા જાય છે પરંતુ આવે તેમ નીર જરતા જાય, કાર-
ણ કે જેમ વાગમેં વૃક્ષ વાવ્યું છે તીહાં કચરાનો સંજવ ઉ-
પામી નાંહે નહો તો વૃક્ષ વૃધી ન પામે તેમ ઇહાં નીર જરતો
ન જાય તો વંધ પધતી વૃધી પામે ત્યારે આત્માને કર્મથી મુક્ત
કરું કહું તે વચન અસત્ત થાય પરંતુ કેટલું નીર જરે જેમ જેમ
નીર જરતા જાય છે તેમ તેમ ઘણુજ આવે છે, એ આવવાનો સંજવ
જીહાં સુધી કય ઉપસમ જાવ હર્યો નથી ત્યાં સુધી વંધ જ
હોતો નથી, વઠી પ્રમાદ ગુણગણેથી આગલ જેમ જેમ

ગુણઠાણુ ચઢેઠ તેમ તેમ અગ્રીયારમા ગુણઠાણા સુધી ઘણુજ પુન્ય અનુત્તર વીમાનની યોગ્યતાનાં સુજ દઢ ડપાર્જે ઠે, ડપસમ શ્રેણીની અપેક્ષા વઢી કહેવાતું સાર ઇટલુ ઠે કે જેને પુન્યની આકંઠા ઠે ને પુન્ય ડપાર્જે તે વાતની ઇકાંતે નાતો કહેવાયજ નહીં પરંતુ આકંઠા ઇ પુન્ય ગ્રહણ થયું તે પુન્યાતુંવંધી પુન્ય નહીંઠે, પાપાનુવંધીઠે, ઇમ સમજો આકંઠાતું નામજ નીયાણુ, નીયાણુ કરેઠે તેને પણ મોઠાંઠે, ને આકંઠાવાઢાને પણ મોઠાં ઠે ઇમ સમજીને વીવેક લાવી પર આકંઠા રહીત ધર્મ કરવો સીધાંતમે ગ્રંથમે ઠાંમ ઠાંમ ઇજ વચનઠે, જેને આકંઠા નથી તેને નીલોંઝી કહી ઇ, વઢી તેને સંજતી ધર્મનો ચોથો જેદ કહી ઇ, હવે પાંચમો જેદ સો તપ કહી ઇ તેના વે જેદ ઇક વાઢ્યતપઠે, વીજો અચ્યંતર તપ, વાઢ્ય તપના ઁટ જેદ, ઇહાં સકામ નીર્જરાની જજના તેમાં પ્રથમ જેદ સો અણસણ તપઠે, તેના વે જેદ ઇક થોમ્ના કાઢનો ને વીજો જાવ જીવનો, થોમ્ના કાઢનો તે નોકારસી, પોરસી, ઇકાસણુ આંવીલ ડપવાસ, ઠઠ, અઠમ, આદે અઠઁ કરે, પંત્રર કરે વઢી રનાવઢી, કનકાવઢી, મુક્તાવઢી આદે તપના ઘણા જેદ ઠે, સો તપ કરે તેને થોમ્ના કાઢનો અણસણ તપ કહી ઇ ને જાવ જીવનો ઇટલે આયુષ્યના અંત સુધીનો અણસણ તપ તેના વે જેદ ઇક પાદો ડપગમણ અણસણ ને વીજો જત્ત પચ્ચાણ અણસણ, તેમાં પાદો ડપગમણ અણસણના વે જેદ ઇક તો સીહ અન્નિ પ્રમુખનો ડપસર્ગ થાય તો પણ ત્યાંથી મ્ગે નહીં ને વીજો ઇવા ડપસર્ગના અજાવે ઇટલે નહીં પ્રાસ થતાં

जेम वृद्धनी काल कोपेली पनी होय तेम हासे चासे नही,
ए वे जेद कहा हवे ज्ञत पञ्चखाण अणसणना वे जेद एकतो
सीह अग्नि आदे उपसर्ग उपन्या थका ज्ञत पञ्चखाण करे,
नेवीजा मुळथी अणसण कर्युं त्यारथी पञ्चखाण करे ए बाह
तपनो पहेलो जेद कह्यो, हवे बीजो जेद उणोडी तप तेना
वे जेद एक डव्य उणोडी; बीजी ज्ञाव उणोडी डव्य उणो-
डीना वे जेद एक ज्ञात पांणीनीने बीजी उपगरणनी ज्ञात
पांणीनी उणोडीते ज्ञात पाणी उहुं वापरहुं वा एक ज्ञक्त
करहु उपगरणनी उणोडीते नरम वस्तुउं ठीए चासे तो त्र-
पणी राखवानी जरुर नथी वळी बीगे आहारमें जेळी लेश
तो चेतनानी जरुर नथी वळी चोळपटो कपकोतो एकज
राखवानो मुख्य मारग ठे कारणे अधीक होय तो बीना का-
रणे एके चाले वळी कदाच कारणसर गृहस्थी थकु वनात
साल आदे वस्त्र लाव्या होय तो वापरे परंतु कारणना अज्ञावे
पावु आपतां पण उणोडीमां गणीए, ए डव्य उणोडी
कही, हवे ज्ञाव उणोडी कहु दु-वठा गुणगणे पांचे प्रमाद
सेवाय ठे तेनी गाथा.

मजं विसय कसाया निजाविकहाः पंचहानणीया
ए पंच पम्माया जीवं पामंति संसारे,

अर्थः—मजं कहेतां आठ मद तेने तजीए बीजुं बीषय
कहेतां पांच इंडी संगे चेतना बीषय जोगी ठे तेने अंतरमें
प्रणमावीए, तहां तेवीस बीषयनो अज्ञाव कहीए, बीजो

कषाय कहेतां क्रोध मान माया ने लोच उदयागत प्राप्त
 थाय तेने कयउपसम वळे खेरवीए नींझा कहेतां आंखमां
 उंघ आवे तीहां ज्ञान जाव उपयोगे चेतना जागृती करीए,
 तीहां टळे ठे. वीकहा कहेतां वीकथा, सो देश कथा राज
 कथा स्त्रीकथाने ज्ञक्तकथा ए चार कथा वर्जनेसजाय ध्यान,
 धर्म ध्यान करीए एम प्रमादनी ओठास करतां सात मुअप्र-
 मत गुणस्थानक तेरुवा आवे ठे. ए जाव उणोझी कही सो
 बीजो तपजेद कह्यो. हवे त्रिजो वर्तीसंदेप तप कहुंहुं आ तपमें
 संजतीरायने अजीग्रह करवानो ठे, ते अव्यथी रोठलो रो-
 टली बाल जात साक आदे घीइ गोल दही छुध चहापाणी
 आदे जे वापरतु होय तेनी धारणा करे ए धारणा सिवाय
 बीजु नही लेइए, खेतरथी जे गाम नग्रमे रखा होय तीहां
 अमुक पोळ, पाना, महद्वामांथी लेइ शु बीजेथी नही ले-
 इए काळथी अमुक काळ बखते गोचरी जैशुं, जावथी पु-
 रुष आपशे तो लेइशु स्त्री आपशे तो लेइशु तेमां कुवारी
 आपशे तो लेइशु बीधवा आपशे तो लेइशु, वा एक जाजन
 मांथी बीजा जाजनमें घाखेलु आपशे तो लेइ सुवा अनेराने
 पीरसेलु वधेलु आपशे तो लेइ सुवा जे पहेली जणस आ-
 पशे तेज लेइसु वा हरकोइना त्यांथी आचलु आपसे तो लेइ-
 शु वा वधेलुं घाली मूकेलुं हशे ने ते आपशे तो लेइशुं, बहु
 मान साथे आपशे तो लेइशु अंतआहार, पंतआहार, नींदा
 ने स्थुती थाय एवो आहार आपशे तो लेइशु, अथवा लो-
 कने बखाणवा योग्य प्रीयकारी मोदक प्रमुख आपशे तो

લેફશું, દંતીની સંઘાણઆપશે,તો લેફશુંવા દુઃખણી કંગાલ
 થઈને આપશે તો લેફશું, વા ઝઠાહજર આપશે તો લેફશું વા
 આંખમાં આંસુ આવ્યાં હશે ને આપશે,તો લેફશું, એમ જાવ-
 થી અઝીઘ્રહ અનેક મેદે સંજતીરાય કરે છે, પરંતુ કહેવાનુ-
 સાર એટલું છે કે ગ્રાહારના વે પરવડી હોય કાયા બઢવાન
 હોય શક્તિ પોચતી હોય તે આકરો અઝીઘ્રહ કરે નહીં તો
 સામાન્ય પ્રકારે પોતાની શક્તિ જોડે, શક્તિના અનુસારે કરે.
 હવે દેશ વીરતી શ્રાવકને આતપમેં. ચૌદ નીમ ધારવાનાં છે.
 તે ધારે એ ત્રીજો તપજેદ કહ્યો હવે રસચાહતપ કહું તું આ
 તપમેં રસનો ત્યાગ કરવાનો છે. તે સર્વથા રસનો ત્યાગ તો
 આંવીલ કરે.ત્યારે સંજવે નહીંતો ધી આદે. વીગેનો ત્યાગ
 કરે વઢી અરુદ ચણા વાલ આપશે તો લેફશું અથવા જુડુ
 ધાંન ઝાંણ પ્રમુખ હશે ને તે આપશે તો લેફશું. ઇત્યાદી ચોથો
 તપજેદ કહ્યો હવે પાંચમો કાય કલેશ તપ કહું તું. ઝઞા
 રહીને કાઠસગ કરવો સાધુની વાર પમીમા વહેવી અથવા
 પરિહાર વીશુદ્ધી ત્રીજું ચારીત્ર ગ્રહણ કરવું ઝખ્ન કાળે આ-
 તાપના લેવી સીતકાળે ટાઢ સહેવી મૂય સંચારો કરવો અ-
 નવાંણે. પગે ચાલવું લોચ કરવો શરીરે ઝાજરખણવી નહીં બ-
 લલો ગઢી જવો. પરસેવો સુઠવો નહીં. પલાંઠી વાઢીને બે-
 સવું દાંમની પેરે સુઝુ શરીરની સસુરચા કરવી નહીં પ્રમાદ
 સેવવો નહીં. પરીસદ્ ઝપસર્ગ ઝપજે. તે સદ્ન કરવો ઇત્યાદી
 પાંચમો તપજેદ કહ્યો. હવે ઠઠો સલીનતા. તપ કહું તું. તેના ત્રણ
 જેદ ઇંડી સલીનતા. જોગ સલીનતા ને કપાય સલીનતા ઇંડી

સલીનતા તે શ્રોત ઇંડ્રી શબ્દ જોગી છે ચક્ષુ ઇંડ્રી વર્ણ જોગી છે. રસ ઇંડ્રી રસ જોગી છે. ગ્રાણ ઇંડ્રી ગંધ જોગી છે, ફરસ ઇંડ્રી ફરસ જોગી છે. તેના સંગે દૃષ્ટા નીષ્પણુ અનુકુલ પ્રતીકુલ જોગે ચેતના અનુજ્ઞવે છે. સો વીપયને ગોપવવા તેનુજ નામ સલીનતા છે. ઇટલે ઇંડ્રીસંગે ચેતના પરિણામ પામી છે. તેને પલટાવી, અંતઃકરણ સ્વરૂપ ગત પ્રણમાવી એ ત્યાં વીપયના અજ્ઞાવ જોગે ઇંડ્રી સલીનતા કહીએ. હવે જોગ સલીનતા તે મન જોગ દુરધ્યાને હણાયો થકો જટકણ થયો છે. વચન જોગ કંપાયનો કપાય જોગે વાચાલથયો છે. ને કાયજોગ અશુભ આચારણાએ ચપલ થયો છે. તે ત્રણ યોગને થીર કરીએ તેનુંજ નામ સલીનતા છે. ઇટલે આત્માનો વીર્ય ગુણપર સંગીપણાના હુપણ જોગે જરૂતા પાંમીને જોગના સ્વાધીન બલ ફરણાએ થયો છે. તેને પટલાવીને અંતઃકરણ સરૂપે નીજગુણ વર્તિએ રમણીપણે હપયોગીપણે સ્ફુરતો કરીએ ત્યાં ત્રણે જોગ થીર થાય સો જોગ સલીનતા કહીએ હવે કપાય સલીનતા તે ક્રોધ માન માયાને લોભ એ ચાર પ્રકરતી હૃદય આવતાં સંધવી અથવા આવીને પ્રાપ્ત થાય. તેને કય હપસમ જોગે લેરવી નીષ્ફલ કરવીને સો કપાય સલીનતા કહીએ એ સલીનતાવી વાહ્યતપના પટ જેદ કહ્યા. હવે અચ્યંતર તપ પટ જેદે કહું તું. હાં સકાંમ નીર્જરા સંજ્ઞવે. તેમાં પ્રથમ પ્રાયઠી ત તપ તે વ્રત ધારોને પોતાની વીરતીમે મનથી વચનથી ને કાયાથી કરવા કરાવવા. અનુમોદવાપણે મહા, વીરતીને સ-

વૈવર્તી ત્યાગ કરેલો છે. ને દેશવીરતીને અનુમોદના મોકલી
 છે. બાકીનો ત્યાગ અણુમાત્ર છે. પરંતુ કહેવાનું એટલું છે કે
 જે જાગે પચ્ચાણ કરીને વીરતી પરિણામ કર્યો છે. તે મેજંગ
 થવું ન જોઈ પરંતુ જંગ જોગે પાપ પ્રાયઢીત લાગે છે. તેને
 ટાલવાને અર્થે. વીશુરુ હોવાની બુદ્ધિ ગીતારથ ગુરુતી
 ગોત કરે ગીતારથ સમીપે જડને સજા સમદ્ધ ચતુરવીધી
 સંઘની સાક્ષી પૂર્વક સદુને સાંજલેતે ઠેતે લોક લજ્જા બોલીને
 સરલતા પ્રદાન કરી સત્ય જાણા બોલીને યથાસ્થીત પાપપ્રાય-
 ઢીત લાગેલું પ્રકાસે કપટ કરે નહીં તીહાં ગીતારથ મહા.
 મુની ડ્રવ્ય લેખકાલ જાવના જાણ. ડ્રવ્યથી પ્રાયઢીત લેવા
 વાલાની ગુણઠાણાની સ્થીતી વીચારે લેખથી મન બલ ન-
 ચન બલકાય બલ રોગી વા નીરોગી છે. તેવી ચારે કાલથી વા-
 લ છે. વા તરુણ છે, વા વૃદ્ધ છે તે વીચારે જાવથી તેનો બોધ
 જાણપણ કયવપસમ સો વીચારે તેવાર પઠી કાયાનું બલ અધીક
 દેલેતો તપ કરવાનો દંડ આપે તરુણવયે નીરોગી દેલે તો દેશ
 વીરતીને કાંતો કાઠસગ કરાવે ને કાંતો જીવદિસાનો વેપાર
 તેનો ત્યાગ કરાવે અથવા ધનાઢ્ય દેલે તો સાત લેખે ધન
 વાપરવાનો વતાવે મહા, વીરતીને બોધ જાદે દેલે. વીશેષ
 ઉપયોગી છે સ્યાદવાદ ડ્રષ્ટી છે નય નીરુપાના જાણ છે તો
 તેને મંથ રચવાની આજ્ઞા કરેડત્યાદી આજ્ઞા કરવાના પ્રાયઢીત
 આપવા વળે મઠ ટાલવાના મુગતીઆર ગીતારથ છે. જે આજ્ઞા
 કરે તે પ્રાયઢીત લેવાવાલા કચુલ કરે તદેત સાંમી તદેત

સાંમી એમ સતજ્ઞાપા વોલીએ સરલ થૈને જેને પ્રાયઠીત પ-
 સારુ એટલે ઢાંનુ કપટ ઢાંકણે ઢાંક્યું નહિ તેનાં પાપ ગયાં
 ઢે કપટ કરીને પ્રાયઠીત લે ઢે તેને વાક્ય તપમેં ગણવો. અ-
 ર્જીતર શું ઢે તેને સમજવું, સરલતાપણું ઢે. અંતર વ્યાપકપણું
 ઢે. વીશેષ ઉપયોગીપણું ઢે. તેને અચ્ચંતર કહીએ. એ તપનો
 પ્રથમ જ્ઞેદ કહ્યો હવે વીજો તપ તેના વીનીય સાત જ્ઞેદ
 જ્ઞાન વીનય દર્સણ વીનય ચારીત્ર વીનય મનવીનય
 વચન વીનય કાય વીનયને લોક વીનય એ સાત જ્ઞેદે અચ્ચં-
 તર અપેક્ષાએ વર્ણવું તું અંતરજાવે આત્માના સ્વજ્ઞાવે ઉપયોગ
 ચીંતીત ધ્યાન તે જ્ઞાનવીનયને દર્સન તે અનંતગુણ પર્યાયમય
 આત્માની સત્તા અરુપી વસ્તુનો નીરધાર સો દર્શણ વીનય
 ચારિત્ર તે સામાન્ય વીશેષ ઉપયોગનું સ્થીરપણું સો ચારીત્ર
 વીનય મન વીનય તે અંતરવૃત્તીએ મનને જ્ઞાન સ્ત્રીલે બાંધીને
 સ્થીર કરીએ. ને વચન વીનય તે કોશને વાધા પીઠા ન ઉપજા-
 વતાં ઉપયોગે વોલકું. હવે કાયવીનય તે અંતરવૃત્તીએ ધ્યાન
 જોગે કાયને જજામણ કરવી કે; ઝડીકાને સેરવવાને એટલે
 કર્મને નીર્જરવાને અર્થે અવુકુલ પ્રતીકુલ પરીસહ ઉપસર્ગ,
 ઉપજ તે તારે સહન કરવા, કાયર થાવું નહિ એટલે કાયર
 થાવાવાળી તો પોતાની ઉપયોગ ચેતના કાયના સંગે ઢે.
 કાયા નહિ ઢે. માટે પોતાની ઉપયોગ ચેતના સહેજ વીર્યને
 તેમવા મોકલી અંતરકરણે વોજાત્રી લેર સહેજ જાવે પ્રણ-
 માવીએ એટલે કાયને સહન કરવું ઘણુંજ શુભન પમે. એ
 કાયવીનય કહ્યો. હવે લોક વીનય સો એક આકાસના સ-

मीपे बीजा ड्रव्य पुद्गल आदे देखीए तेने लोक कहिए.
 तेमां बीनयना अज्जावे जीव पुद्गलमां प्रवेश करे ठे ते बीनय
 लावी अवीनय ठोरी पोते पोतामे रहीए सो लोक बीनय
 कहिए. ए बीजो तपजेद स्वअपेक्षाए कह्यो हवे बीजो जेव
 वयावच्च तप कहुं तुं, ते वयावच्च कोनुं करबु के आचार्यनुं
 १ वली उपाध्यायनुं (२) साधुनुं (३) नव दीक्षीत शीष्यनुं
 (४) रोगीनुं (५) तपसीनुं (६) स्थिवीरनुं (७) साधर्मीनुं (८)
 चंडादीक कुलनुं (९) गण एटले गठनुं (१०) एम दश जेद
 गुणीजन परम पुज्य तेमनुं वैयावच्च करबुं, सो गवेखुं बुं, वै-
 यावच्च करवावाला साधुने सर्व साधु महामुनीनो समुदाय
 तेमनी हाजरने हाजर रहेबुं एमना अजीप्राये वर्तबु, जे काम
 वतावे ते करबुं, वली पुठबुं हे स्वामी आपने शी वस्तुनो खप
 ठे जेने जे वस्तुनी खप होय ते कहे एटले केइकतो नीर्वय
 जेवन उपचारनुं कहे, केइक ग्रहस्थीना थकु वल्ल शाल व-
 नात आदे कारणसर वापरवा सारु लाववानुं कहे, केइक सी-
 खांत ग्रंथ आदे पुस्तक प्रत वांचवा जोवा लाववानुं कहे,
 केइक तो काप काढवा साबु कयरोट आदे लाववानुं कहे,
 केइक चौमासाना काळे पाट पाटलां वापरवा जोइए ते ला-
 ववानुं कहे, इत्यादी जे जे काम जळावे ते सर्व धारणामां
 राखे नूले नहीं जे जे मले ते लावीने हाजर करे, वली फ-
 रीथी जइ बाकीनुं गोत करी लावीने आपे, एम वारंवार जे
 जे काम जळावे ते अंगमां प्रमोद लावी उच्चाह पूर्वक करे,
 वली सर्व समुदाय महामुनीने साता पुठे असाता देखे ते

टाळवानो खप करे, पग चांपे केमो चांपे, मांधु दावे, संथारो करी आपे, पुस्तक पोथी जोइए ते लावी आपे पुंठे मुकवानुं पाटीयु लावीने मुके, मात्रु करवानी मरजी होय तो कुंमी लावीने आपे, जीवयतना करीने परठवे, केइकने ठह्वानो कवजो न होय केइकने वमन थतुं होय तेमनुं अंग कपमा आदे स्वह-पवीत्र करे, नीर्वय जग्या जोइने परठवे त्यां सुग लावे नही, जे जे बोलावे तेमनी समीप जाय, हे स्वामी शुं कहो ठो जे जे काम जळावे ते करे, तेनुं फळ कहु ठुंलोकोतर एटले मुक्तिदातार ठे, कारण के बाहुवलजी रीपन्नदेव स्वामीना पुत्र तेमने पूर्वे त्रीजा जवे पांचसो साधुनुं बैयावच्च जंबुद्वीपना महा वीदेह क्षेत्रे पुष्कळावती वीजये कथुं ठे, तेथी घणी तो कर्मनी नीर्जरा करी परंतु शुज्ज कर्म प्रकृती बांधी तेथी अनुत्तर वीमान पांचमुं सर्वार्थ सीरू तेनां सुख जोगवीने आ जवमें अनंतवळ पाम्या. वळी घणी रीरूि संपदा पाम्या यावत जरत पोतानो जाइ तेथी युरू करतां जीत्या चक्रवरती नी रीरूिना मालीक थइने एक तरणा प्राय अथीर वस्तु कलह कारण जांणी त्रसना स्नेहलत्ता वेलीने ठेदी त्यागी बैरागी यइ बाह्य अच्यंतर तपे उत्कृष्ट स्थीती ग्रही घाती अघाती कर्म हणी सीरूी वर्या, ए लोकोत्तर फळदाता बैयावच्च तेने त्रीजो तप कह्यो, हवे चोथो तप सद्याय पांच जेदे कहु ठु, वाचना एटले गुरुमुखथी पाठ लेइने जणवुं अथवा सीरूांत ग्रंथ आदे उपयोगी थैने वांचवुं, पुठना एटले शंका संदेहनुं गुरुरायने पुठवुं, संदेह टाळी नीःसंकीत थवुं, पर्यटना

ઇટલે જણેલું ગુરુની નીશ્રાએ ગોઠી વાઝવું, અનુપેક્ષા ઇટલે
 એક એક શબ્દના અનેક અર્થ થાય છે તેની અપેક્ષા સમજવી
 ધર્મ કથા ઇટલે ચર્ચા વાર્તા કરવી, અથવા વચ્ચાણ વાંચી જ-
 પદેશ કરવો, તે જોગે જીવ્યજીવ વોધ વીજ પામે, તેને ધર્મકથા
 કહીએ, એ તપનો ચોથો જેઠ કહ્યો, હવે પાંચમો ધ્યાન તપ
 કહું હું, તે ધ્યાન તો ચાર જેઠે છે, પરંતુ આર્તધ્યાન, રુદ્રધ્યાન
 એ વે ધ્યાન છે તે તપમેં નથી એતો કર્મવંધ હેતુ છે, ને નીર્જરાનો
 હેતુ તે તપ કહીએ માટે નીર્જરા હેતુ ધ્યાન તો ધર્મ ધ્યાન, શુ-
 કલ ધ્યાન છે તેમાં પ્રથમ ધર્મ ધ્યાનના ચાર પાયા અનુક્રમે કહું હું,
 આજ્ઞાવીચય, અપ્પાય વીચય, વીપાક વીચયને, સંસ્થાન વીચય,
 તેમાં પ્રથમ પાયામેં આજ્ઞા કહેતાં પરમાત્માની શી આજ્ઞા છે
 તો “વચ્ચું સહાવો ધમ્મો” અર્થ—વસ્તુનો જે મુલ સત્તાગત
 પોતાનો અલંકીત અવીનાસી, એવો જે સ્વજાવ છે તેને વસ્તુ
 સ્વજાવ કહીએ, વઢી તેનેજ ધર્મ કહીએ, તે વીવરીને કહું હું
 તે વસ્તુના સ્વ જેઠ છે, ધર્માસ્તીકાય. અધર્માસ્તીકાય આકાસ્તી-
 કાય, કાલ, પુદ્ગલાસ્તીકાયને, જીવાસ્તીકાય, એ પદ જીવનાં
 નામ કહ્યાં હવે જીવ્ય જીવ્ય પ્રત્યે અનંતાગુણને અનંતાપર્યાય રહ્યા
 છે, તેમાંથી જીવ્યના મુલ્ય ધર્મગુણને ગવેચું હું, ધર્માસ્તીકાયનો
 ગતી હેતુ ગુણ છે, ઇટલે જીવ પુજ્જલને ગતીનો હેતુ અધ-
 ર્માસ્તી કાયનો સ્થીતી હેતુ ગુણ છે, ઇટલે જીવ પુજ્જલને
 સ્થીતીનો હેતુ આકાસ્તીકાયનો અપગાહક ગુણ છે, ઇટલે
 જીવ પુજ્જલને મારગ આગવાનો હેતુ કાલનો વર્તના લક્ષણ
 છે, ઇટલે નવાનું જીવ કરવાનો હેતુ પુજ્જલાસ્તીકાયનો

સમુણ, પરુણ, વધ્વંસણ અથવા મીલણ વીચરણ ગુણ છે, એટલે
 એક પુઞ્જલ વીજા પુદ્ગલ સાથે અથવા સંસારી જીવ સાથે
 કેટલાએક મીલે છે, કેટલાએક વીચર છે, મીલે છે સો વંધાય
 છે વીચરે છે સો હુટે છે, વઠ્ઠી સમુણ એટલે રોગ વ્યાપકપણે
 સમી જાય છે, પરુણ એટલે પમી જાય છે, વીધ્વંસણ એટલે
 સ્વપ્નાવે નાસથે જાય છે, એમ પુદ્ગલ જીવને સંસાર સ્થીતીય
 વંધનો હેતુઃ જીવનો જ્ઞાયક ગુણ છે એટલે જીવનોને અજીવનો
 લોકાનો ને અલોકનો, રૂપીનો ને અરૂપીનો અતીત અનાગતને
 વર્તમાન એ ત્રણે કાલનો ઉત્પાત વય ને ધ્રુવ સંયુક્ત સમકાલે
 એટલે એક સમયકાલે સર્વને જાણવાવાળો જીવનો જ્ઞાન ગુણ
 છે જીવ સ્વઅપેક્ષાએ પોતે પોતાનો હેતુ છે, વીજા કોઈનો
 હેતુ નથી જીવને હેતુ અહેતુ કહીએ તે પર અપેક્ષાએ તદી-
 કતા જોગે કહીએ, એ વસ્તુનો મુખ્ય ગુણ રૂપ ધર્મ ગવેલ્યો.
 શ્યાદી પરમાત્માની આજ્ઞા તનમય ચીંતવધી તેને ધર્મ ધ્યાનનો
 પહેલો પાયો કહીએ, હવે વીજો પાયો અપ્પાય વીચય ધર્મ
 ધ્યાન તે અપ્પાય કહેતાં જીવમાં અશુદ્ધપણે કર્મ જોગે સંસાર
 અવસ્થામાં મીથાત્વ, અજ્ઞાન કપાય નોકપાય આદે અનેક
 દુસણો છે, તે હું નહીં, હું એ થકી ન્યારો હુ અનંત જ્ઞાનમય,
 અનંત દર્શનમય, અનંત ચારીત્રમય, અનંત વીર્યમય, અનંત
 અવ્યાવાધ સુખમય, અનંત ઉપયોગમય, અટલ અવગાહના-
 મય, અરૂપીમય, અગુરુલઘુમય, નીરંજન, નીરાકાર, અલલ
 અગોચર, અલંક, અજ, અચલ, અગમ, અકલ, અવીનાસી
 અનાદી અનંત, સીઠ, બુઠ, અક્ષર, અનઅક્ષર, અમર, અના-

22

કાર્ય કરે વીર્ય સ્ફુરણારુપ કાર્ય કરે, પરંતુ એક ગુણ વીજા ગુણનું કાર્ય ન કરે, સૌ સ્થીર ઉપયોગ રમણ કહીએ, શ્રેમશ્ર નંતાગુણનીજ નીજ ગુણગત રમણીપણે નોંઘી નોંઘી ક્રીયાના કર્તા છે માટે અનંત ચારીત્રમય આત્મા અનંત વીર્યમય આત્મા છે એટલે આત્માના અનંતા ગુણનીજ ગુણ રમણીય વર્તે છે તેમાં ગુણગુણ પ્રત્યે વીર્ય ગુણસ્ફુરણા શક્તિ નોંઘી નોંઘી રીતે આપે છે માટે અનંતા ગુણમાં અનંતી વીર્ય સ્ફુરણા થઈ સૌ તે અનંત વીર્યમય આત્મા અનંત અવ્યાવાધ સુખમય આત્મા છે એટલે આત્માના અનંતા ગુણે તે સર્વ ગુણો આનંદોપેત સુખદાયક છે, ને ગુણ ગુણનો આનંદ જુદો જુદો નોંઘા નોંઘા છે, માટે અનંતા ગુણનો અનંતો આનંદ તેમાં કતી વાધકતા એટલે વ્યાઘાત નહીં છે. માટે અવ્યાવાધ આનંદરુપ અનંત સુખ આત્મા ને વીધે સ્વજાવે રહ્યું છે તે અનંત અવ્યાવાધ સુખમય આત્મા અનંત ઉપયોગમય આત્મા છે એટલે આત્માના અનંતા ગુણ છે તે ગુણ ગુણ પ્રત્યે પોત પોતાનો ઉપયોગ પોત પોતાના ગુણ ગત સ્વજાવમાં નોંઘો નોંઘો પ્રવર્તે છે, માટે અનંતા ગુણમાં અનંત જ્ઞેદ ઉપયોગ આત્મામાં સ્વજાવે રહ્યો છે, માટે અનંત ઉપયોગમય આત્મા, અટલ અવગાહનામય આત્મા છે એટલે આત્માના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે, તેજ આત્માની અવગાહના કહીએ તેમાંથી એક પ્રદેશ અધીક ન્યુન કોઈ કાલે થાય નહીં એટલે ચેરપમે નહીં, તે અટલ અવગાહનામય આત્મા અરૂપીમય આત્મા છે એટલે રૂપીપણુ તો વરણનુજ નામ છે, રાતો, ધોળો, લોળો, પીળો, ને શ્યામ એ પાંચનુ નામ વરણ કહીએ, તેને-

જ રૂપી કહીએ તે આત્મામાં નહીં છે એતો પુદ્ગલમાં લાધે
તેથી રહીત આત્મા માટે અરૂપીમય આત્મા અગુરુલઘુમય
આત્મા છે, એટલે ગુરુપણુ તે મોટાપણુ ને લઘુપણુ તે ઓટાપણુ
વઢી ઉત્તમપણુને મધ્યમપણુ એ સર્વે પુદ્ગલ જોગે કહીએ, એ
ગુણ પુદ્ગલમાં રહ્યો છે આત્મામાં નહીં છે, માટે અગુરુલઘુ-
મય આત્મા વઢી નીરંજન આત્મા છે એટલે કર્મરૂપ રજે કરી
ને રહીત તેજ નીરંજન આત્મા, નીરાકાર આત્મા છે એટલે આ-
કારતો જીહાં સંસ્થાન પરીમંરુલ દેખીએ તીહાં આકાર ક-
હીએ, એ ગુણ તો પુદ્ગલમાં રહ્યો છે આત્મામાં નહીં છે માટે
નીરાકાર આત્મા અલક્ષ આત્મા છે એટલે આત્માનું સ્વરૂપ અ-
સ્થિતી લક્ષ્યું જાણ્યું જાય નહીં માટે અલક્ષ આત્મા અગો-
ચર આત્મા છે એટલે ચરમ ચક્ષુએ ગોચર ડટ્ટી પ્રત્યક્ષના આવે
એતો અનુજવ જ્ઞાન ગોચર છે, માટે અગોચર આત્મા અલંક
આત્મા છે, એટલે આત્માના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે અનંતા ગુણ
છે અનંતા પર્યાય છે તેમાંથી એક પ્રદેશ વા એક ગુણ એક
પર્યાય કદાપી ઓઠો થાય નહીં, શસ્ત્ર પ્રહાર લાગે નહીં
લંનીત થાય નહીં માટે અલંક આત્મા અજ આત્મા છે એટલે
બાલ, તરુણને, વૃદ્ધ એ ત્રણ અવસ્થા પુદ્ગલ જોગે લાધે થઈ
આત્મા રહીત, માટે જન્મ જરાએ રહીત આત્મા કહીએ તે
અજ આત્મા અચલ આત્મા છે એટલે આત્માના અસંખ્યાતા
પ્રદેશ છે ને એક એક પ્રદેશે અનંતા ગુણપર્યાય રહ્યા છે, તેમાંથી એક
પ્રદેશે રહેલા ગુણપર્યાય ચઢીને વીજા પ્રદેશે ન જાયને વીજા
પ્રદેશના ગુણપર્યાય ચઢીને પહેલા પ્રદેશમાં ના આવે, જીહાં છે

त्याने त्यांज रहे माटे अचळ आत्मा अगम आत्मा ठे एटले
 आत्माने यथारथ जाणवानी गमतो केवळ ज्ञानीने ठे वाकी
 देशथी जाणवानी गम अनुजवानी ठे, तेना अज्ञावे अगम
 आत्मा अकळ आत्मा ठे एटले ठडस्थनी डष्टी आत्मानुं
 स्वरूप जाणवाने कळवाने थाके ठे माटे अकळ आत्मा अ-
 विनाशी आत्मा ठे एटले सदासर्वदा त्रणे काळे आत्मा
 शास्वत ज्ञावे ठे, ड्रपास्तीक नयपदे विनाश नही ठे माटे
 अवीनाशी आत्मा, अनादी अनंत सीऊ, बुऊ आत्मा ठे
 एटले आत्मानी आदी ठे नही के अमुक काळे आत्मानी
 उत्पत्ती थइ वळी अमूककाळे आत्मानो कय थाशे, एम
 आवे नथी ने अंते नथी, आत्मातो सदाय ठे ठे ने ठे, वळी
 केवो ठे के जेवा सीऊ परमात्मा ठे तेवोज पोतानो आत्मा
 नीर्मळ आवरण मळे रहीत नीलेंप स्फटीक रत्ननी पेरे नी-
 र्मळ, चंडनी पेरे सीतळ, समुद्रनी पेरे गंजीर, अनंत गुण-
 पर्याय जरेलो सागर, सुर्यनी पेरे ज्ञान ज्यातीय प्रकाशीत
 मेरुनी पेरे अरुण, संग्रह नयनुं ज्ञान करीने शक्तिजावे जो-
 इप तो अनादी अनंत जांगे सीऊ ठे, वळी बुऊ कहेतां
 कायक ज्ञावे ज्ञानी सो पंकीत ठे माटे अनादी अनंत सीऊ
 बुऊ आत्मा ठे, वळी अक्षर आत्मा ठे एटले अनंत पुजल
 परावर्त चंतुरगती संसार परीत्रमण करतां वीत्यां परंतु आ-
 त्माना प्रदेसे प्रदेसे अनंता अनंता गुणपर्याय रखाठे तेमांथी
 गसारो लागी एक प्रदेस वा एक गुण एक पर्याय खरी पदे एम
 नही ठे कारण के गसारो लागे तो उपरथी बाह्यमें पुद्गलने

लागे मांहीखी कोरा घटंतरवर्तीए तुषीने
 गसारा लागे पण नही ने गुणपर्याय वा प्रदेश खरी
 नही एतो सहेज पर्यायमय सास्वतजावे
 ठे बाह्यना सुख दुःखनो बीजागी पण नही ठे
 अचेतन सत्ता नांखीज ठे, अचेतन सत्तानी लाज
 मालीकचेतन नही ठे माटे अक्षर आत्मा अनक्षर
 एटले शब्द अक्षर उच्चारण करीए ते में आत्मानुसरूप
 नही, आत्मा अक्षर उच्चारणमां प्रणमे नही
 आत्माना खजावमेंज व्याकपणे प्रणमीने रखो ठे,
 नक्षर आत्मा अक्षर आत्मा ठे, एटले
 प्राण रहीत जाव प्राणधारी ठे वळी कर्म पर्याय कहेतां
 र्याय जे चार गतीनानरनकादी तेथी १६
 ज्ञानमूर्ती सीखा अवस्था तदरूप ठे माटे मरवुं ठे एतो ज्ञान
 प्राण पांच इंद्रिय प्रण वळ, श्वासोश्वासने आयुष्य वळी क
 तीपर्याय कहेतां काया ते मरे तो जले मरे परंतु जाव प्राण
 ते ज्ञानदर्शन वळी तदरूप सीखा अवस्था ते आत्म प्र-
 देसनां धन ज्ञानमूर्ती सो अवीनामीपद ठे माटे कदापी मरे
 नही मो अक्षर आत्मा, अनामी आत्मा ठे एटले जे जे नाम
 संसारमें ठे तेनो नास ठे आत्मानो नासे नथी ने आत्मानु
 संकेतीक नामे १७ माटे अनामी आत्मा अकामी आत्मा
 ठे, एटले कामनो जे १८ तीपर्याय जोग सो काम कहीए तेथी
 महीत आत्मा माटे अकामी आत्मा, अकर्मा आत्मा ठे १९
 एले ज्ञान कर्म सो ज्ञानागणादीने जाव कर्म सो रागद्वेष

नेनो कर्म सो मन वचनने काया, एथी रहीत आत्माठे माटे
 अकर्मा आत्मा अवंधक आत्मा ठे एटले रसबंध प्रदेसबंध,
 प्रकृतीबंध, ने स्थीतीबंध एतो पुद्गलनो स्वाज्ञाव ठे, आत्मानो
 नही ठे वळी ए बांधवा योग्य पुद्गल परमाणु ते पण आं-
 त्माने वीपे नही ठे, आत्मातो कोइना बंधनमां आवतोज नथी
 सदाय मुक्ति रूप अवंधक ठे. माटे अवंध आत्मा अनुदय आ-
 त्मा ठे एटले कर्मबंधना अज्ञावे उदयसेनो होय आत्मा सदा
 सर्वदा शक्तिज्ञावे अवंध अनुदय ठे माटे अनुदय आत्मा, अनु-
 डीक आत्मा ठे एटले कर्म नही तीहां उदीरणानो असंज्ञव क-
 ही ए सो अनुडीक आत्मा अजोगी आत्मा ठे एटले मन जोग
 वचन जोगने काय जोग सो पुद्गलना घरनाठे ने आत्मा तेथी
 रहीत ठे माटे अजोगी आत्मा अजोगी आत्मा ठे एटले पांच
 इंडीना तेवीस वीपय सो आत्मा में नही ठे, वळी इंडीउ
 पण आत्मा मां नही ठे एतो पुद्गलमां लाधे ने आत्मा तो
 पुद्गलथी तदा सर्वदा न्यारो ठे माटे अजोगी आत्मा अ-
 रोगी आत्मा ठे एटले सरदी गरमीना अनेक रोग पीतज्व-
 रादी पुद्गलमां लाधे ठे ने आत्मा में पुद्गल ठे नही तो रोग
 केम संज्ञवे नही संज्ञवे माटे अरोगी आत्मा, अरागी अ-
 ध्वेपी आत्मा ठे एटले राग द्वेष ठे सो जरु जाव ठे वळी
 अज्ञान ठे ते पुद्गल संगे लाधे एथी आत्मा रहीत ठे माटे
 अरागी अध्वेपी आत्मा अज्ञेदी अवेदी आत्मा ठे एटले
 आत्माना असंख्याता प्रदेशठे तेमांथो कोइ देवता अथवा अ-
 ती वळवंत मनुष्यने तीर्यंच तीखा सखे करीने योना प्रदेशने

जेदी ठेदी जुदा करे ए वात त्रण कालमें वने नही जेयो जेदाय न-
ही ने ठेयो ठेदाय नही सख प्रहार लागे नही वळी अझीमां
नही माटे अजेदी अठेदी आत्मा अवेदी अवीपयी आत्मा
ठे एटले खीवेद पुरुषवेदने नपुसकवेद ए त्रणे वेद पुज्जलमें
लाधेठे, आत्मामें ए वस्तुनुं चीन पण नही ठे, तो तेनो वीषय
शेनो होय वेदरूप चीने करीने वळी तेना वीपेय करीने आत्मा
सदा सर्वदा रहीत ठे, माटे अवेदी अवीपयी आत्मा अखेदी
आत्मा ठे. एटले खेद नाम प्रयास जे गतागती कंठ सोस आदे.
संसारमें अनेक कामकाज करतां याक लागे ठे तेने खेद
कहीए ते काम सर्वेनो करता तो पुद्गल ठे आत्मा नहि ठे.
आत्मा तो जाणवा देखवा रूप चेतन कार्यनो कर्ता ठे. ते में
तो याकनो असंज्ञव ठे. माटे अखेदी आत्मा अकपायी आ-
त्मा ठे. एटले क्रोध, मान, माया ने खोज ए चारने कषाय
कहीए तेयी आत्मा रहीत ठे. माटे अकपायी आत्मा अ-
सखाइ आत्मा ठे. एटले अनादी संबंधे अखंरु, अकलंक
अजेदी अठेदीपणुं सदा सर्वदा आत्माने वीपे लाधे ठे ते सो
स्वपराक्रमें लाधे ठे नही, नही ठे कोइ एक जीवने बीजा
जीवनी वा यजीव एटले चार अरूपीने पांचमो, पुज्जल
रूपी तेहनी साज सो सखाइ कहीए. जीव कोइनी साज
करे नही तेम कोइनी साज वंछे नही माटे असखाइ आत्मा
अलेशी आत्मा ठे. एटले कृष्ण लेश्या, नील लेश्या, कापोत
॥, तेजो लेश्या, पद्म लेश्या ने शुक्ल लेश्या ए ठ लेश्या
जोगे लाधे तेयी रहीत आत्मा ठे माटे अलेशी आ-

આત્મા અશરીરી આત્મા છે એટલે ઉદારીક શરીર વૈકીય શરીર
 આહારક શરીર તેજશ શરીરને કાર્મણ શરીર એ પાંચ શરીર
 સો પુઞ્જલ કહીએ તેથી રહીત આત્મા માટે અશરીરી આ-
 ત્મા અનાહારી આત્મા છે એટલે કવલ અહાર, રોમ અહારને
 હોજ અહાર ઇત્યાદીક અહારનો ગ્રાહક તો પુદ્ગલ છે આ-
 ત્મા નહિ છે માટે અનાહારી આત્મા અતી ઇંડ્રી આત્મા છે
 એટલે ફરસ ઇંડ્રી, રસ ઇંડ્રી, ગ્રાણ ઇંડ્રી, ચક્ષુ ઇંડ્રીને શ્રવણ
 ઇંડ્રી એ પાંચને ઇંડ્રી કહીએ ને ઘટુ મન સોનો ઇંડ્રી એ ઘેનુ
 નામજ પુદ્ગલ છે. તેથી રહીત આત્મા માટે અતી ઇંડ્રી
 આત્મા અપર્યાપ્તી આત્મા છે. એટલે અહાર પર્યાપ્તી, શરીર
 પર્યાપ્તી, ઇંડ્રી પર્યાપ્તી, શ્વાસોશ્વાસ પર્યાપ્તી, જ્ઞાપા પર્યાપ્તી
 ને મન પર્યાપ્તી એ ઘ પર્યાપ્તી પુદ્ગલ છે તેથી રહીત આત્મા
 અપર્યાપ્તિ આત્મા, અજોનિ આત્મા છે એટલે દેવતા નારકી-
 ની ઉત્પાત યોનિ, મનુષ્ય તીર્થચની આંબલી પત્ર ઇત્યાદી
 બહુ વિધ યોનિ સમુર્થમની અનેક જાતની યોનિ ઇત્યાદી
 યોનિનો સંવંધી પુદ્ગલ છે, આત્મા નહીં છે માટે અયોનિ
 આત્મા અસંસારી આત્મા છે એટલે મનુષ્ય ગતી, તીર્થચ
 ગતી, દેવ ગતી ને નર્કગત એ ચાર ગતીનું ગ્રમણ કરવું ઉપજવું
 વિણસવું સો ક્રમજાવી પર્યાયની અપેક્ષાએ સંસાર કહીએ, પરંતુ
 જીવ તો દ્રવ્યાસ્તીક નયપદ્ધે સદાય સ્વજ્ઞાવ પર્યાયમય
 અનાદી સીરૂઠે, માટે અસંસારી આત્મા અમલ આત્મા છે એટલે
 શુજાશુજ પુન્યપાપની પ્રકૃતી સો દ્રવ્યમલ છે ને અસુરૂ પ્ર-
 ણતી જે રાગદ્વેસ સો જ્ઞાવમલ છે. તેથી રહીત સદા સર્વદા

धर्म ध्यानथी त्रस्त थयो ने आरत रुद्र ध्याननो ध्याता थयो
 आरतध्यान ध्यातां तीर्थ चगती उपार्जी, ने रुद्रध्यान ध्यातां
 नर्कगती उपार्जी एम करतां बाह्यद्रष्टीनो प्रसार वधी गयो
 ने अंतरद्रष्टी पांम्थो नही, कय उपसमजावनी हांणी थावा
 लागी ते कारणे चेतनाहीण थइने जमता वृधी पांमी, धां-
 चीनी धांणीना द्रष्टांते चउगती संसार त्रमण करे ठे, अनंतां
 कर्म बांधे ठे अनंतां दुःख सहे ठे, ने संसारथी टुटतो नथी,
 तेनु मुळ कारण सुं ठे ते कहुंतुं, कर्म बांधवानुं ने संसारमें
 रहेवानुं कारण जोइए तो जमता ठे जमता एटले अज्ञान जावे
 बाह्यद्रष्टीनो प्रसार मोहनो वीलास, डुर ध्यात वीध्वंस पर-
 णाम, कुरुकपट, प्रपंचपासला, जळोजथा मारु तारु इत्यादी
 कर्मबंध हेतुपद संसारवृधी कारण जाणवुं, हवे कर्मने नी-
 र्जवानुं ने संसारथी टुटवानुं कारण जोइए तो ज्ञान ठे, ज्ञान
 एटले नीजपरनु वीजागीपणुं बहेचणपणुं परथी टुटवुं ने नीज
 वस्तुनुं ग्रहण करवुं सो वतावुंतुं, बाह्यरमण पांच इंझीने ठहु
 मननो इंझी संगे रमण सो बाह्यरमण कर्म बंधहेतुं ठे, एनुज
 नाम अज्ञान ठे ते पोतापणो मनावे ठे पण प्रवस्तु कहेवाय
 तेने तजवुं पके एटले पांच इंझीने ठहु मन तेनी अंतर
 आत्मानी चेतना परीणाम पामीने जमताने अनुजवे ठे
 ते चेतना अंतर रागी थैने पलटावी स्वरूपे अंतरगत
 प्रणमावी मनजोगने स्थीर अचळ करी स्वरूप रमणी
 उपयोगी. थैए, त्यां पर वस्तुनो वीजाग थै गयो कारण
 के अंतर रमण स्वरूप रमणीपणे पोतीको आत्मा थयो

ત્યાં ઇંદ્રીજના વિષયનો જોગી નથી, વઢી ઇંદ્રીયો પણ ચેતના રહિત થઈ તે વિષય ગ્રહણ કરવાને અશક્ત થઈ, ત્યાંજ વાહ્ય-
 દ્રષ્ટિનો પ્રસાર ટઢી ગયો. મોહવિલાસ રૂપ મંદિરાનો ઠાક
 ચઢયો હતો, તેથી આત્મા વિકલ થઈને, ધુધ્યાન ધ્યાતો
 હતો, તે દશા ગઈ; ઉપાધિ ટુટી ગઈ. ચેતના વિચક્ષણપણું
 પામી આત્માનું તત્ત્વ શુદ્ધ સ્વરૂપ અનુજવે ઠે ઘટલે ગ્રા-
 ત્માના અનંતા ગુણ, પર્યાય, સ્વજાવ અને લંક્ષણ (નિર્વજ્ઞાન
 વિસ્તારીને) અનુજવે ઠે; અરૂપી વસ્તુનો નિર્ધાર કરે ઠે; દૃષ્ટિ
 પ્રત્યક્ષ નિર્ણય થાય ઠે. સૂક્ષ્મ જાવ ચિંતવતાં મુદ્ધાતોજ નથી.
 વિશુદ્ધિમય અજ્ઞેદ પદ્મ એકત્વ જાવનો ગ્રાહક થાય ઠે.
 ત્યાં જાવ સંવર અને સકામ નિર્જરનો કર્તા પોતાનો આરમ્ભ
 ઠે. એ કર્મને નિર્જરવાનું અને સંસારથી ટુટવાનું કારણ કહ્યું.
 કર્મને બાંધવાનું અને સંસારમાં રહેવાનું કારણ જોઈએ તો
 જન્મતા ઠે. કર્મને નિર્જરવાનું અને સંસારથી ટુટવાનું કારણ
 જોઈએ તો ચેતનતા ઠે. જન્મતા ઠે તે વાહ્યજાવ ઠે. ચેતનતા
 ઠે તે અંતર્ગત સહજ જાવ ઠે, વાહ્ય જાવનો પ્રસાર તે મોહ
 ઠે અને અંતર્ગત સહજ જાવનો પ્રકાશ તે જ્ઞાન ઠે માટે બિ-
 વેકી પુરૂષો ! તમારે મોહ દશાથી વિરક્ત થઈ, વાહ્ય જાવ
 વાંહા રમણ ઢોમ્મી અંતર દૃષ્ટિ કરી સહજ જાવે આત્મજ્ઞાની
 ઉપયોગી થવું. શુદ્ધ આત્માનું સ્વરૂપ-જેદ અજ્ઞેદ, પદ્મ-સ્થાદ-
 વાદ દૃષ્ટિ પૂર્વક અનુજવવું એવું તન્મય સ્વરૂપ રમણીપણું
 તેને ધર્મધ્યાનનો ત્રીજો પાયો કહીએ. હવે સંસ્થાન વિચય નામે
 ધર્મ ધ્યાનનો ચોથો પાયો ઠે તેનો. સંબંધ કહે ઠે. ધર્મ ધ્યા-

નના ત્રીજા પાયામાં પૂર્વકૃત કર્મના યોગે જીવ શુચ્ચાશુચ્ચ
 વિપાક અનુજવે છે તે વિચાર કહ્યો, પરંતુ સુખ દુઃખનું જોગ-
 વનું જીવને કાયાના યોગે છે તે કાયાને વાંધવાનાં ઘટલે
 ઉપજવાનાં અને વિણસવાનાં સ્થાનકો વિચારવાં જોઈએ.
 આપણો પોતાનો જીવ ચૌદ રાજલોકમાં લોકાકાશના અ-
 સંખ્યાતા પ્રદેશે સર્વ સ્થાનકે અનંતી વાર જન્મ મરણ કરી
 ફરશી ચુક્યો છે. સિદ્ધાંતમાં એવા પાઠ છે કે “અનંતસુંતો
 જીવાણં.” એ અપેક્ષાએ જન્મ મરણ કર્યા સિવાય એક આકાશ
 પ્રદેશ પણ લોકમાં વાકી રહ્યો નથી માટે ચૌદ રાજલોકનું
 સ્વરૂપ વિચારવું જોઈએ, તે કહે છે. ઉંચપણે ચૌદ રાજ પ્રમાણ
 લોક છે. તેનાં ત્રણ જોડ છે, તેનાં નામ. અધોલોક, તોર્ણલોક
 અને ઉર્દૂલોક એટલે નીચેનો, વચ્ચેનો. અને ઉપરનો જાગ.
 તેમાં પ્રથમ અધોલોક તે સાત રાજથી કેન્દ્રક વધારે છે તેને
 વિષે સાત નરકનિવાસી જીવોને ઉપજવાનાં રહેવાનાં સ્થા-
 નકો છે. તે સાત નરક પૃથ્વી છે. તેમાં પહેલી રત્નપ્રજા નામે
 પૃથ્વી તે એક રાજપ્રમાણ લાંબી પહોળી છે. તેનો એક લાલ
 અને ઐશી હજાર જોજનનો પિંડ છે, તેમાંથી એક હજાર
 જોજન નીચે મુકીએ અને એક હજાર ઉપર મુકીએ ત્યારે
 વચમાં એક લાલ અને છોતેર હજાર જોજનનો પિંડ રહ્યો.
 તેના તેર જાગ કરીએ તેમાં પહેલી નરકના તેર પાથકા છે.
 તેમાં ત્રીજા લાલ નરકાવાસા છે. તેર પાથકાના વચલા ગા-
 ળાનાં અંગીઆર આંતરાં રહ્યાં. તેમાં દશ આંતરાંમાં જૂવન-
 પતિ દેવોની દશ નિકાયો છે, ને એક આંતરુ સ્વાલી છે; હવે

एक हजार योजन उपरनो पिरु रह्यो. ते मध्ये सो योजन
उपर मूकीए अने सो योजन नीचे मूकीए त्यारे वच्चे. आ-
ठसो योजननो, पिरु रह्यो, तेमां आठ व्यंतर देवोनी निकायो
ठे. उपरनो सो योजननो पिरु रह्यो तेमांथी दश योजन
उपर मूकीए अने दश योजन नीचे मूकीए. त्यारे वच्चे अंशी
योजननो पिरु रह्यो तेमां आठ बाणव्यंतर देवोनी निकायो
ठे ए पहेली रत्नप्रज्ञा पृथ्वी कह्दी.

प्रथम रत्नप्रज्ञा पृथ्वीथी एक राज प्रमाण नीचे आ-
काश ठे, त्यां बीजी शर्कराप्रज्ञा नामनी नरक आवे ठे ते
बे राज प्रमाण लांबी पहोळी ठे, ते मध्ये एकादश पाथका
ठे. ते बीजी नरकना नीचे एक राज प्रमाण गये ठते त्रीजी
वालुक प्रज्ञा नामे नरक त्रणराज प्रमाण लांबी पहोळी ठे.
तेमां नव पाथका ठे, त्रीजी नरकना नीचे एक राज गये
ठते चोथी पंकप्रज्ञा नामनी पृथ्वी चारराज प्रमाण लांबी
पहोळी ठे, तेमां सात पाथका ठे. ते चोथी नरकना नीचे
एकराज गये ठते धुमप्रज्ञा नामनी पांचमी नरक आवे ठे
ते पांचराज प्रमाण लांबी पहोळी ठे, ते मध्ये पांच पाथका
ठे. पांचमी नरकना नीचे एकराज गये ठते ठठी तमप्रज्ञा
नामनी नरक आवे ठे ते ठ राज प्रमाण लांबी पहोळी ठे. ते
मध्ये त्रण पाथका ठे. ते ठठी नरकना नीचे एकराज अधिक
गये ठते सातमी तमतमा प्रज्ञा नामनी नरक पृथ्वी सात-
राज प्रमाण लांबी पहोळी आवे ठे तेमां एक पाथको ठे
ने तेमां पांच नरकावासा ठे. साते नरकना पाथका जेगा

કરતાં ઝંગણપચ્ચાશ યાચ છે. સાતમી નરકના નીચે એક રાજ ગયે ઠતે અલોક આવે છે, એ પ્રમાણે અધો લોકનો વિચાર કહ્યો.

હવે તિર્થા લોકનો વિચાર દર્શાવું તું. તિર્થા લોક અઢારસોં યોજન ઝચ્ચપણે જ્યોતિષી પર્યંત જાણવો. તેમાં પ્રથમ જંબુદ્વીપથી માંત્રી એકરાજ પ્રમાણ લોક લાંબો પહોલો છે, તેના મધ્ય જાગમાં એક લાખ યોજન ઝંચો અને દશહજાર યોજન લાંબો પહોલો મેરુપર્વત આવ્યો છે. તે જંબુદ્વીપમાં કર્મજૂમીનાં ત્રણ અને અકર્મજૂમીનાં ઠ એમ નવ ક્ષેત્ર આવ્યાં છે. તે નીચે મુજબ. ૧ એક જરતક્ષેત્ર. ૨ ઈરવત ક્ષેત્ર. ૩ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર. તેમ દેવકુરુ અને ઝત્તર કુરુઆદ ઠ ક્ષેત્ર જુગલીયાનાં છે. જંબુદ્વીપને ફરતો વે લાખ યોજન પ્રમાણ લવણ સમુદ્ર છે તેને ફરતો ચાર લાખ યોજન પ્રમાણ ઘાતકીલંક છે. તે મધ્યે કર્મજૂમીનાં ઠ ક્ષેત્ર પૂર્વે કહ્યાં તેથી વમણાં મોટાં છે એકેક પૂર્વમાં અને એકેક પશ્ચિમમાં છે, એમ વે જરત, વે ઈરવત ક્ષેત્ર છે, વે મહાવિદેહ છે; એ ઠ ક્ષેત્ર કર્મજૂમીનાં વઢી અકર્મજૂમીનાં વાર ક્ષેત્ર છે. હરિવર્ષ, રમ્યક્ આદિ પૂર્વપશ્ચિમ ઠ ઠ મઢી વાર જુગલીયાનાં ક્ષેત્ર છે તે પૂર્વે કહ્યાં તેથી વમણાં મોટાં છે. તે ઘાતકી લંકના ફરતો આવે લાખ યોજન પહોલો કાલોદધિ નામે સમુદ્ર છે તેનું પાણી કાલે વર્ણે મીઠું છે તેને ફરતો સોઢ લાખ યોજન પ્રમાણ પુષ્કરવર નામે દ્વીપ છે; તેના મધ્ય જાગને ત્રિપે મનુષ્યોત્તર નામે પર્વત સત્તરશે અને એકવીશ યોજન ઝંચો સુવર્ણમય વલયાકારે (સુ-

નીના આકારે) રહ્યો છે. આ પર્વતથી પુષ્કરવર દ્વીપના વે
 જાગ પડ્યા, એક અરુધો આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે માંહેની
 વાજુએ અને વીજો અરુધો આઠ લાખ યોજન પ્રમાણે વહારની
 વાજુએ રહ્યો માંહેની વાજુએ રહેલા અરુધા પુષ્કરવર દ્વીપમાં કર્મ
 જૂમીનાં ઠ. ક્ષેત્ર ધાતકી સંસ્મામાં કહેલા ક્ષેત્રથી વમણાં મોટાં છે
 એક એક પૂર્વમાં અને એક એક પશ્ચિમમાં એમ વે જરત, વે
 ઔરંવતં અને વે મહાવિદેહ છે. વહી અકર્મજૂમીનાં ઠપૂર્વ
 અને ઠ પશ્ચિમ એમ વારક્ષેત્ર હેમંવંતને અરણ્યવાસ જુગલી-
 યાનાં ધાતકી સંસ્મામાં કંઠ્યાં તે ક્ષેત્રથી વમણાં મોટાં છે. એ
 અઢી દ્વીપમાં કર્મજૂમીનાં પન્નર ક્ષેત્ર તેમ અકર્મજૂમીનાં ત્રીશ
 ક્ષેત્ર થયાં. વન્નેનાં મહી પીસ્તાલીસ ક્ષેત્ર થયાં. વહી વચ્ચમાં
 લવણ સમુદ્ર કહ્યો છે. તે સમુદ્ર ઉપર અઢર અંતરાલે હિ-
 મંવંત તથા શિખરી એ વે પર્વતો શતશંત યોજન ઉચ્ચપણે છે.
 તેનો ઢાઢાઈ પ્રત્યેક પર્વતે વે પૂર્વમાં અને વે પશ્ચિમમાં એમ
 ચાર નીકળી છે. અને એકેકી ઢાઢા ઉપર સાત સાત દ્વીપ
 છે. એક પર્વત ઉપર અઠાવીસ અને વીજાં પર્વત ઉપર અ-
 ઠાવીસ મંહી ઠંપ્પન્ન અંતરદ્વીપ છે. તે દ્વીપોમાં જુગલીયાં
 રહે છે. કર્મ અને અકર્મ જૂમીનાં મહી પીસ્તાલીસ ક્ષેત્ર
 તેમાં ઠંપ્પન્ન મેલંવતાં એકશો ને એક ક્ષેત્ર થયાં. ત્યાં મનુષ્ય
 સ્થાન છે. અઢી દ્વીપની વહાર મનુષ્યનું જન્મ મરણ નથી.
 અઢી દ્વીપની વહાર દેવતા તથા તિર્યંચનો રહેવાસ છે. મ-
 નુષ્યોત્તર પર્વતની વહારની કોરે અરુધો પુષ્કરવર દ્વીપ રહ્યો
 છે. તેના ફરતો વત્રીશ લાખ યોજન પ્રમાણે દ્વીપના નામેજ

સમુદ્ર છે. તેમજ તે સમુદ્રની પાંતલ તેથી વમણો મોટો દ્વીપ
 છે, ને તે દ્વીપથી વમણો મોટો સમુદ્ર છે. એમ દ્વીપની પા-
 તલ ઠામ વમણો સમુદ્ર અને સમુદ્રથી વમણો દ્વીપ એમ અ-
 સંખ્યાતા દ્વીપ છે અને અસંખ્યાતા સમુદ્ર છે. તેમાં ઘેઘ્વા
 દ્વીપનું નામ સ્વયંભૂરમણદ્વીપ છે તે પા રાજપ્રમાણ પહોળો
 છે. તેની પાંતલ ઘેઘ્વા સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર છે. તે અર્ધરાજ
 પ્રમાણ પહોળો છે.

એ અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર કહ્યો. તેની સંખ્યા સૂક્ષ્મ
 ગ્રહાર અઢી સાગરોપમના જેટલા સમય થાય એટલા દ્વીપ
 સમુદ્ર છે તેની સાલ જીવાન્નિગમ સૂત્ર તથા જગવતી સૂત્રના
 વગ સતકમાટે. અઢી દ્વીપમાં સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારા
 તે એક ધ્રુવના તારાને વર્જીને સર્વ ફર્યા કરે છે. તેથી દીવસ
 રાત્રીનું માન બંધાય છે. માટે તેને સમયક્ષેત્ર કહેવું. અઢી દ્વી-
 પની વહાર એ સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ નક્ષત્ર, તારા છે તે સર્વ સ્થિર છે.
 જ્યાં સૂર્ય છે ત્યાં સદાય દીવસ રહે છે. જ્યાં ચંદ્ર છે ત્યાં
 શુકલ પ્રકાશની પૂર્ણિમા સરસી રાત્રી રહે છે. સૂર્ય અને ચં-
 દ્રનું શ્રેણીબંધ પચાસ હજાર યોજનનું અંતર રહે છે, એમ
 અસંખ્યાતા સૂર્ય અને અસંખ્યાતા ચંદ્ર છે. એ રીતે તીર્થ-
 લોકનો અધિકાર જાણવો.

ઉર્ધ્વલોકનો અધિકાર.

ઉર્ધ્વલોક કંઈક ગુણો સાતે રાજ પ્રમાણ છે. તેમાં પ્રથમ
 સૂધર્મ દેવલોક દક્ષિણ દીશામાં છે. અને તેની વરોવર લગલી
 આકારે દ્વિતીય દેવલોક ઉત્તર દિશામાં છે, એ છે

દેવલોકમાં દેવીઝનું ઉપજવું છે. ત્રીજા દેવલોકથી આરંજીને
 દેવીઝનું ઉપજવું નથી. તે ઉપર ત્રીજું સંનતકુમાર દેવલોક
 દક્ષીણ દિશાએ છે. ચોથું માહેંડુ દેવલોક ઉત્તર દિશાએ છે.
 પાંચમું બ્રહ્મદેવલોક પાંચ રાજ લાંબુ પહોલું છે. અત્ર કૃષ્ણ
 રાજી છે. ત્યાં નવ લોકાંતિક દેવનાં નવ વિમાન છે. તે ઉપર
 ઠઠું લાંતક નામે દેવલોક છે. એમ યાવત્ વાર દેવલોક છે.
 તે વાર દેવલોકના ઉપર નવ પ્રેયેયકના ત્રણ ત્રીક છે. એક
 પ્રથમ ત્રીક તેના ઉપર વીજો ત્રીક અને તેના ઉપર ત્રીજો
 ત્રીક એમ છે. અને તેના ઉપર પાંચ અનુત્તર વિમાન છે તેની
 વિગત. ચાર દિશાએ ચાર વિમાન છે અને વચમાં સર્વાર્થ
 સિદ્ધ વિમાન છે. વચલા વિમાનની ધજાથી વાર જોજન
 ઝંચી સિદ્ધશિલ્પા છે. તે સિદ્ધશિલ્પા મધ્યમાં આંઠ યોજ-
 નની જાની છે. અને તેમ્ને માંલીની પાંચ જેવી પાતઢી છે.
 તે સિદ્ધશિલ્પાની ઉપર એક યોજનના ચોવીસ જાગ કરીએ
 તેમાં તેવીસ જાગ મૂકીને ચોવીસમા જાગમાં સિદ્ધ પરમા-
 ત્મા અલોકને અનીને રહ્યા છે. એમ ઝંચપણે ચૌદ રાજ
 પ્રમાણ લોક છે. તેમાં એક રાજ પ્રમાણ લાંબા પહોળાપણે
 ચૌદ રાજ સુધી. ત્રસ નામી રહી છે તે ત્રસ નામીમાં ત્રસ
 જીવો ઉપજે વિણસે છે. વાકી સર્વ લોકમાં પાંચ યાવર
 જ્યાં છે. ચૌદ રાજ લોકમાં પંચાસ્તિકાયનું અવસ્થાન પ
 રિણમન છે. પંચાસ્તિકાયનાં નામ અનુક્રમે નિચે મુજબ
 જાણવા. ધર્માસ્તિકાય. (૧) અધર્માસ્તિકાય (૨) આકા-
 સાસ્તિકાય. તે ત્રણ ડબ્બ એકેક ડબ્બ છે. ચોથું જીવડબ્બ

ઠે. અને જીવ અનંતા ઠે તેની વિગત કહે ઠે. સંજ્ઞો મનુષ્ય સંખ્યાતા ઠે. અસંજ્ઞી મનુષ્ય અસંખ્યાતા ઠે. નારકી અસંખ્યાતા ઠે, દેવતાં અસંખ્યાતા ઠે. તીર્યંજ પંચેન્દ્રિય અસંખ્યાતા ઠે. વેદેન્દ્રિય જીવ અસંખ્યાતા ઠે, તે'દ્રિય-જીવ અસંખ્યાતા ઠે. ચૌરેન્દ્રિય જીવ અસંખ્યાતા ઠે. તે થકી પૃથિવીકાય અસંખ્યાતા ઠે. તેથી અપ્પકાય અસંખ્યાતા ઠે તેથી તેજકાય અસંખ્યાતા ઠે તેથી વાયુકાય અસંખ્યાતા ઠે તેથી પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય જીવ અસંખ્યાતા ઠે. તેથી સિદ્ધ પરમાત્મા અનંતા ઠે. તેથી વાંદર નિગોદ અનંતગુણ ઠે તેથી સુદમનિગોદ અનંતગુણ ઠે તેમાં એકેક જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશ ઠે. સંસારી જીવના એકેક પ્રદેશે અનંતી કર્મ ચર્મણા લાગી ઠે અને એકેક કર્મ વર્ગણામાં અનંત પુજ્જ પરમાણુઆ જીવ સાથે લાગ્યો ઠે તેથી અનંત પુજ્જ પરમાણુ જીવથી રહિત છૂટા ઠે પાંચમુ પુજ્જલાસ્તિકાય ડ્રવ્ય ઠે તે વર્ણ, ગંધ રસ અને સ્પર્શગુણ યુક્ત ઠે. પંચાસ્તિકાયમાં સમયેર ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવતા વ્યાપિ રહી ઠે. દરેકમાં પર્ગુણ હાનિ વૃદ્ધિ વ્યાપિ રહી ઠે. ડ્રવ્યગુણ અને પર્યાયનું અવસ્થાન ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવથી સર્વે ડ્રવ્યમાં જાણવું. ૧. પાંચ ડ્રવ્યમાં સંસારી જીવ તે પુજ્જ ડ્રવ્યમાં કર્મયોગે ને ઉદય સંયોગે પરિણમ્યો ઠે તેથી પરનો કર્તા તથા જોકા વિજાવે વર્તે. તે થકી પોતાના આત્માને ન્યારો ચિંતવી સ્વ સ્વરૂપનું તનમય ધ્યાન કરવું તે મંસ્થાન ત્રિચય નામનો ચોથો પાયો જાણવો. ધર્મ ધ્યાન ચોથા ગુણ ઠાણથી સાતમા ગુણ ઠાણ સુધી ઠે. અને આઠમા ગુણ ઠાણથી

શુદ્ધ ધ્યાન સ્થિતિ છે. શુદ્ધ ધ્યાનના ચાર પાયા છે. પ્રથમ પ્રયત્ન વૈતર્કિકપ્રવિચાર. (૨) એકત્વ. વૈતર્કિકપ્રવિચાર. (૩) સુદૃઢ ક્રિયા અપ્રતિપાતિ (૪) ઉચ્ચિન્ન ક્રિયા અનુવૃત્તિ. પ્રથમ પાયાનો વિચાર કહે છે. શુદ્ધ કહેતાં નિર્મલ. આલંબન રહિત નિરાલંબનપણે આત્મ સ્વરૂપનું પર્યાયાર્થિક નયની અપેક્ષાએ તન્મયપણે ધ્યાન કરવું તેને શુદ્ધ ધ્યાન કહે છે. પ્રયત્ન પર્યાયને કહેતાં કર્મજ્ઞાત્રી પર્યાયથી સ્વજ્ઞાત્રી પર્યાયનો જેદ ઉપયોગે નિવૃત્તતા કરી આત્મ ધ્યાનનું ચિંતન કરે. કર્મજ્ઞાત્રી પર્યાયનું સ્વરૂપ કહે છે. પૂર્વોપાર્જિત કર્મયોગે મનાદિક યોગ નિપાજ્યો છે તેનો વેપાર, કરણ, વીર્ય, વલ્લ અને સ્ફુરણા સર્વ કાયાની અંદર સ્થાપે (પરિણમાવે વલ્લી કાયાની અંદર આત્માના ગુણપર્યાય વ્યાપકપણે છે તેને સર્વથા પ્રકારે પલટાવી અંતર્ગત સ્વરૂપે ઉપયોગીપણે પરિણમાવે, ત્યાં સ્વજ્ઞાત્રી અને વિજ્ઞાત્રીનો જેદ જૂદો પડે છે અને જેદ જૂદો પડતાં પોતાનો આત્મા પોતાને સ્વજ્ઞાત્રી પ્રકાશ કરે છે. આત્માના સ્વજ્ઞાત્રી અનંત ગુણ, અનંત પર્યાય, અનંત સ્વજ્ઞાત્રી, અનંત લક્ષણ રહ્યાં છે તેનો જેદ જ્ઞાન યોગે પ્રયત્ન એટલે જૂદો જૂદો વૈતર્કિક એટલે અતજ્ઞાને સ્થિત ઉપયોગે વિચારતાં જ્ઞાન દર્શન, ચારિત્ર, વીર્ય અને ઉપયોગ ઇત્યાદિ અનંત ગુણના જેદનો નિવૃત્ત નિવૃત્તપણે વિચાર; વલ્લી એકેક ગુણના અનંત અવિજ્ઞાત્રી પર્યાય વિચારે, એટલે અનંત પર્યાય મળીને જે જે કાર્ય કરે તેનું નામ ગુણ છે, વાકી ગુણરૂપ વસ્તુ નથી. અનંતા જ્ઞાનના

પર્યાય મઢીને જાણવારુપ કાર્ય કરે. અનંતા દર્શનના પર્યાય મઢીને દેખવારુપ કાર્ય કરે. અનંતા ચારિત્રના પર્યાય મઢીને સ્થિરતારુપ કાર્ય કરે. અનંતા વીર્યના પર્યાય મઢીને સ્ફુરણા શક્તિ આપે. એમ અનંત પર્યાય ચિત્ર ચિત્ર રીતે અનંત ગુણમાં અનંતી પ્રવૃત્તિ કરે છે. વઢી સ્વજ્ઞાવ પણ અનંતા રહ્યા છે. પોતાના દ્રવ્યમાં નિત્યપણું, એકત્વપણું, અજ્ઞેદપણું, જ્ઞવ્યપણું, અજ્ઞવ્યપણું, इत्यादि विचारे, પર્યાયમાં ઉત્પાદ અને વ્યયનિ અપેક્ષાયે, અનિત, અનેક, જ્ઞેદ, અને જ્ઞવ્ય, એમ, દ્રવ્ય-ગત, પરિણમતા, સ્યાદ્દાદપણું વિચારે. એમ આઠમે ગુણ ઠાણેથી અપૂર્વ વીર્ય સ્ફુરણાનો તીક્ષ્ણ વેગ જ્ઞેદ જ્ઞાન યોગ પ્રવર્તે છે. નવમા દશમા ગુણઠાણે, જ્ઞેદાજ્ઞેદ જ્ઞાન છે. ત્યાં ગુણને પર્યાયમાં સંક્રમાવે અને પર્યાયને ગુણમાં સંક્રમાવે; ગુણ પર્યાયને દ્રવ્યમાં સંક્રમાવે. એવી રીતે સ્વધર્મમાં ધર્માંતર જ્ઞેદ તે પ્રથકત્વ કહીએ, અને વિતર્ક તે શ્રુતજ્ઞાને સ્થિત-પયોગને વિચારે તે એક પઠી વીજો, એમ ધ્યાનની તન્મ-યપણે એકત્વ પરિણમન ધારા તે પ્રથકત્વ વિતર્કસપ્રવિચાર નામનો શુદ્ધ ધ્યાનનો પહેલો પાયો જાણવો. હવે એકત્વ વિતર્ક અપ્રવિચાર નામનો વીજો પાયો કહું. હું. તે વીજો દસમા ગુણઠાણને અંતે આવે છે તે વારમા ક્ષીણમોહ ગુણ ઠાણે વીતરાગ જાવે ધ્યાનવાનો છે. એકત્વ ઇટલે ગુણપર્યાય મય આત્મા છે. આત્માથી ગુણપર્યાય જૂદા નથી અને ગુણ પર્યાયથી આત્મા ચિત્ર નથી. એકત્વ છે. વઢી જેવા સિદ્ધ પરમાત્મા છે તેવોજ મારો આત્મા છે; વિતર્ક ઇટલે શ્રુતજ્ઞાન અવલંબીપણે અપ્રવિચાર ઇટલે વિકલ્પ રહિત, નિર્વિકલ્પ

दर्शन ज्ञाननो समयांतरे कारणता विना रत्नत्रयीनो एक
समये कारण कार्यता पणे ध्यान, वीर्य उपयोगनी एकाग्रता
ते बीजो पायो जाणवो. ए पायो ध्यावतां ज्ञानावरणीय
दर्शनावर्णिये अने अंतराय ए त्रण कर्मो क्षय करे अने
पहेला पायाना ध्यान योगे दशमा गुणगणाना अंते मोह-
नीय कर्म क्षय करी यथाख्यात चारित्र, पाम्या ठे अने
वारमाना अंते त्रण कर्मनो नाश होवार्थी केवळज्ञान अने
केवळदर्शन अने क्षायकज्ञावनी पांच लब्धि पामी तेरमा
गुणगणे अरिहंत पदे ध्यानांतरिकपणे आयुष्यना ठेमा
सुधी क्षायकज्ञावनी लब्धि जोगवता ठता, पूर्वोपार्जीत औ-
दयिक ज्ञावने खेरवता ठता, जव्य जीवने कल्पवृक्षनी पेठे
बोधिबीज दान देता ठता, वळी कर्मरोग टाळवाने धनवं-
तरी वैद्य सदृश मोक्ष नगरे पोहोचारुवा सार्यवाह समान,
वळी जघन्यथी अंतर्मूहूर्त अने उत्कृष्टा आठ वर्ष उणी
पूर्व कोनी वर्षपर्यंत केवळी तेरमे गुणगणे स्थिति करे ठे.

हवे त्रीजा पायानो विचार कहुं हुं.

सूक्ष्मक्रिया अप्रतिपाती एटले मनयोग वचनयोग
सर्वथा प्रकारे रुंध्या ठे अने काययोग वादरथी रुंध्यो ठे
तेने शैलेशी करण कहीए. शैलेश केहेतां पर्वतनो स्वामी
मेरुपर्वत तेनी पेठे अकंपात्रस्था अयोगी केवळी शैलेशी
करणनी प्राप्तिथी निःशकंपणे रहे, अयोगी आय. अहीं
सत्ताए अधाती कर्मनी ८५ प्रकृति रही हती तमांथी ७२
प्रकृति खपावै ए त्रीजो पायो जाणवो.

हवे चोथा पायानुं स्वरूप कहे ठे:—

प्रथम कायजोग शुद्धमपणें रह्यो हतो तेने सर्वथा रुंधे
एटले सर्वथा क्रियानो उच्छेद थयो. सत्ताए तेर प्रकृति अघाती
कर्मनी रही हती ते खपावे अने कर्म रहित (अकर्मा)
आत्मा थाय. अचगाहना (देहमान) मांथी बीजो जाग
पोलाणनो ठे ते घटाके वे जाग प्रमाण आत्म प्रदेशनो
निबिड घन करी समश्रेणीए बीजा आकाश प्रदेशने
अण फरसतो एक सम्यकाले लोकाग्रजागे सिद्धमां सादि
अनंत जागे स्थिर रहे ते सिद्ध परमात्मा कहिए. एवी
रीते चोथो शुक्ल ध्याननो पायो कह्यो. ए अच्यंतर तपनो
ध्यानरूप पांचमो जेद जाणवो.

हवे तपनो काउसगग रूप ठहो जेद कहे ठे. काउ-
सगगना वे जेद ठे. ड्रव्य काउसगग, अने जाव काउसगग.
मन, वचन अने कायाथी, नवकार अथवा लोगस गणवाते
ड्रव्य काउसगग ठे. तेना वे जेद ठे. एक विधिथी अने
बीजो अविधिथी. त्रिकरण योगे स्थिरपणे मन वचन का-
याने परिणमावे, आसोच्छवास विना अन्य अंग कंपावे
नहीं ते ड्रव्यथी विधिसहित काउसगग जाणवो. अविधिथी
काउसगग करतां कायाने हलावे. होठ फफरावे, आंगळी
फेरवे, चट्टनी डष्टी फेरवे, अने मनमां दुर्ध्यान करे ते
ड्रव्यथी अविधि काउसगग जाणवो. हवे जाव काउसगग
कहे ठे. तेना वे जेद ठे. एक परिणमन रूप अने बीजो
रुंधन रूप. रुंधवापणे कायानो, मननो, वचननो त्याग तो

કેવળી જગવાનને શૈલેશી કરણે થાય છે. હવે પરિણમન
રૂપ જાવથી કાઠસગ્ગ કહું તું. તેના વે જેદ છે. ૧ કર્ત્રિમ
અને ૨ અકર્ત્રિમ. અકર્ત્રિમ તે કર્યા વિના સહેજ જાવે
કરણ વીર્ય સ્ફુરણાના અજાવે, સહજ વીર્ય સ્ફુરણાયોગે
અચાનક કાયાના જાગનું પરિણમને જુડું અને આત્માના
જાગનું પરિણમન જુડું એમ સ્વજાવે થઈ જાય છે. તેના વે
જેદ છે, એક દૃઢ અને ધીજો અતિ દૃઢ. ઉપશમ સમકિત
વા ક્ષયોપશમ સમકિત વાં વેદક સમકિત વા ક્ષાયક સમકિત
પામવાના અવસરે આત્માથી મન વચન કાયાનો ત્યાગ
થાય છે તે દૃઢ નામે પ્રથમ જેદ જાણવો. શ્રેણી માં રૂવાના
અવસરે ત્રણે યોગનું પરિણમન જુડું છે અને આત્માનું જુડું
છે એ અતિદૃઢ કાઠસગ્ગ જાણવો. એ જાવથી અકર્ત્રિમ
કાઠસગ્ગના વે જેદ કહ્યા. હવે જાવથી કર્ત્રિમ કાઠસગ્ગ
કહે છે. ચોથાથી સાતમા ગુણગણા સુધી જે પુરુષ વર્તે છે તે
પોતાના લક્ષ્યપૂર્વક અંતઃકરણે પ્રવેશ કરી ઉપયોગ દેહ
તત્ત્વાતત્ત્વનો વિચાર કરે, વળી દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનો વિચાર
કરે, દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાર્થિક નયનો વિચાર કરે, વળી
દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવ વિચારે, વળી નામાદિક ચાર નિરૂપાનો
વિચાર કરે તેમજ ઉપચરિત અને અનુપચરિતનો વિચાર કરે;
વળી સિદ્ધાંતના વચનનો પરમાર્થ ચિંતવે અને તેજ અંતઃકરણ-
માં ઝંઝા ઝતેરે છે તેમાં પર્વેદિયનો વિચારવેદવારૂપ હોતું નથી.
વળી મનયોગ પૂર્ણ સ્થિર છે અને સ્વરૂપમાં ઉપયોગ પરિણ-
માવી ચિંતવન કરે છે તે કર્ત્રિમ કાઠસગ્ગ જાવથી જાણ-

वो. चोथा गुणगणायी सातमा गुणगणाना जावने जे
 पाम्या ठे ते पुरुषोमां जेने ध्यान करवानो लक्ष ठे ते ध्यान
 करे ठे. ध्यान अवसरे पण उपर कहुं ते मुजव कृत्रिम
 कानसग्न जावथी लागु ठे. वळी, संयतिपदे तो, अं-
 तर अंतर मुहूर्ते अप्रमत्त स्थानके जहुं ठे त्यां स्वस्वरूपे
 उपयोग जावेज अप्रमत्त स्थानक ठे. कारण के ज्यां इंद्रिय
 संयोगे उपयोग ठे त्यां विषय सेवन जाणवुं. अने विषय
 सेवन करवुं तेतो प्रमाद ठे; माटे क्षण क्षण प्रति इंद्रियमां
 परिणमावेलो उपयोग पलटावी स्वस्वरूपमां जोकवो पकेठे.
 त्यां संयति पद संजवे ठे. नहीं तो द्रव्य खिगाधारी साधु
 प्रथम गुणस्थानकना स्वामी जाणवा. ए रीते कानसग्न
 तपनो ठठो जेद कह्यो. वाद्य अने अच्यंतरना मळी
 जेदनुं वर्णन करी तपनी व्याख्या पूर्ण करी.

ए संयति धर्मनो पांचमो जेद कह्यो.

इवे संयम नामना ठठा जेदनुं वर्णन करुं.

संयम सत्तर जेदे ठे. पंचाश्रवनो त्याग करी पंचमहा
 व्रत उच्चरवां, पंच इंद्रियोने संवरवी, चार कपायने टाळवा
 अने त्रण दंकथी विरमवुं, ए सत्तर जेद संयमना जाणवा.
 वळी पंचाचार मुनि पाळे ते कहुं वुं. जीवा जीव बे तत्त्वने
 जाणे ते ज्ञानाचार, एटले वे द्रव्यना गुण पर्याय जिन
 जिन गवेखे. जीव ठे ते अरूपी ठे, निराकार ठे, तेना गुण
 ज्ञानादि ठे, पर्याय अव्यावाधादि ठे. पुद्गल द्रव्य ठे, ते-

રૂપી છે. મૂર્તિમાન છે. તેના ગુણ મિલ્લણ, વિલ્લરણ, સરુણ, પતન છે. પર્યાય વર્ણાદિ છે. એમ વસ્તુને વસ્તુ ગતે ગવેસે તે જ્ઞાનાચાર જાણવો. દર્શનાચારમાં શંકા ન ઊઠે, સદ્દર્શનાં યથાર્થ થાય, તે દર્શનાચાર જાણવો. ચારિત્રાચારમાં શ્રી-વનો ત્યાગ અને જીવનું પ્રદ્વેષ છે. આત્માના ગુણ પર્યાયને આત્મા પ્રદ્વેષ કરે અને પરવસ્તુનો ત્યાગ કરે તે ચારિત્રાચાર જાણવો. તપાચારથી પૂર્વ કર્મ નિર્જરે નવીન કર્મ વાંધે નહીં. તે તપાચાર જાણવો. વીર્યાચારનું વર્ણન કરે છે વસ્તુ સ્વજ્ઞાવે અનેંત ધર્મ આત્મામાં રહ્યો છે તે કર્માવરણથી આઢાદિત છે તે ધર્મને સહજ વીર્યથી વ્યક્તિજ્ઞાવે પ્રગટ કરે. તે વીર્યાચાર. એમ પંચાચાર પાઢે, અષ્ટ પ્રવચન માતાને આરાધે, ચાર વિકથાને પરિહરે. એમ સતર સતર જેવે સંયમ કહ્યો.

હવે સાતમો સત્ત્વ ધર્મ (યતિનો) કહું તું. એક જિન વચનની શ્રદ્ધા એજ સત્ત્વ. વાકી સર્વે અસત્ત્વ મિથ્યા છે. પદ્મવણા સૂત્રમાં ગાથા લખી છે તે દર્શાવું તું.

ગાથા.

નિશ્ચયમગ્ગો મુરકો, વવહારો પુત્રકારણો બુત્તો ॥

પઢમો સંવર રૂવો, આસવહેલ તત્ત્વ વીઝ ॥૧॥

જાવાર્થ:-નિશ્ચય નયનો માર્ગ જ્ઞાન સત્તા રૂપ તે મોક્ષ કારણ છે, વ્યવહાર ત્રિવિધા પુણ્યનું કારણ છે, મોક્ષમાર્ગ નિશ્ચય નયથી સંવરરૂપ છે અને વ્યવહાર માર્ગ આશ્રવનો

हेतु ठे. शुभ व्यवहारे पुण्यरूप शुभ कर्मनु ग्रहण थाय ठे
अने अशुभ व्यवहारे पापकर्म रूप आश्रव ग्रहण थाय ठे;
एम सिद्धांतकार स्पष्ट रीते कये ठे. शुभ व्यवहार मोक्षनुं
कारण जाणी आदरवो, ते सत्य तत्व प्राप्ति करावी आपनुं
नयी. सत्य तत्वनो अपलाप करवो ते उत्सृज चापण ठे.
वादी कहे ठे के प्रजुए स्याद्वाद मार्ग कह्यो ठे माटे व्यं-
वहारे चालवुं जोड़ए. तेना उत्तरमां समजवुं के व्यवहारे
चालवुं ते सत्य ठे पण निश्चय नयनी प्राप्ति करावी आप-
नार शुद्ध व्यवहार ठे अने शुद्ध व्यवहार शब्द नयनी अ-
पेक्षाए जेद ज्ञाननुं नाम ठे; अने ते जेद ज्ञाननो संवर जा-
वमां संजव ठे अने ते मोक्षनुं कारण ठे. शुभ अने अशुभ
ए वे व्यवहार अशुद्ध व्यवहारनाज जेद ठे अने तेनो आ-
श्रवमां अंतर्जाव थाय ठे, तेने संवरमां कदाग्रहयी गणीए
तो असत्य वचने मृपावाद लागे, अने तेम मृपावाद बोझ-
वायी समकीत संजवे नही माटे तत्त्व ज्ञाननो खप होय
तो निश्चय दृष्टि हृदय धरी व्यवहार मार्गनुं आचरण करो,
तो स्याद्वाद सत्य धर्म पामशो. अध्यात्मसाध ग्रंथना पंच
दश योगाधिकारमां कयुं ठे के .

आवश्यंकादिरागेण, वात्सल्याद्भगवज्जिरां ॥

प्राप्नोति स्वर्ग सौख्यानि, न याति परमं पदं ॥१॥

। आवश्यक प्रतिलेखना आदि चरणसिचरी करण-

સિત્તરીની ક્રિયાના રાગે જિન વાણીનું વાત્સલ્ય છે તેથી સ્વર્ગનાં સુખો મળે છે પણ ઉત્કૃષ્ટ એવું પરમાત્મ પદ મળતું નથી, કારણ કે જેવા પ્રકારની દૃષ્ટિ તેવું ફલ પ્રાપ્ત થાય. વાહ્ય દૃષ્ટિથી વાહ્ય ક્રિયાને પુષ્ટ કરી મોક્ષનું કારણ માનીએ અને ધ્યાનગત સ્વચાવરમણરૂપ અંતરક્રિયાને અવગણીએ તો તેથી કાંઈ મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ થાય નહીં. આશ્રવનું કારણ તેને સંવર માનતાં મોક્ષ માર્ગનો રોધ થાય વળી ઉપાધ્યાયશ્રી જસદિજયજી શ્રીસીમંધરસ્વામીના સ્તવનમાં પંચરમી ઢાંલે કહે છે કે—

પરપરિણતિ પોતાની માને, વરતે આરત ધ્યાને ॥

બંધ મોક્ષ કારણ ન પીઠાને, તે પહિલે ગુણઘણે ॥

ધન્ય તે મુનિવરારે, જે ચાલે સમજાવે ॥૨૩॥

અર્થ:—પરપરિણતિ તે રાગ દ્વેષ અશુદ્ધ પરિણતિ, અશુદ્ધ નિમિત્ત કાયા સંયોગે ઇંદ્રિ દ્વારે, વિપયને કર્તાપણે નોક્તાપણે, રમણપણે, ગ્રાહકપણે, વ્યાપકપણે, પરિણમનપણે અનાદિ સંબંધે આત્મા અનુજવે છે તેને પોતાની માને પડલે કાયા તે જીવ અને જીવ તે કાયા એમ એકતા માને પણ કાયાથી જુદો કાયાની માંહેલી કોરે જાણવાવાળો અનુજવવાવાળો વેદવાવાળો છે તે જીવ છે અને ઇંદ્રિયો છે તે પુદ્ગલ છે, એમ જીવની અને પુદ્ગલની ત્રિવ્રતા છે. વળી જીવ અરૂપી છે, ચેતન છે, ને પુદ્ગલ રૂપી છે જન છે, તે અપેક્ષા ન રાખતાં એકાંતે આત્માની માને; હ્રવ્ય પ્રાણને જીવ સમજે દૃષ્ટાનિષ્ઠપણે આરત ધ્યાને વર્તે એજ કર્મ બંધનું કારણ

अने कर्मनो नाश करवानुं कारण रागद्वेषनो अज्ञाव एटले
 समजाव ते शुभाशुभमांशव्यापकपणुं अपरिणमनपणुं एटले
 परथो उदासिनतापणुंने अंतर्गतगुणवृत्तिए व्यापकपणुं परिण-
 मनपणुंउपयोगीपणुरूपातितध्याने रमणपणुं निर्विकल्पचित्त-
 कपणुं वितराग ज्ञाव ते मुक्ति एटले कर्मथी मुक्त यवानुं ने
 सिद्धि वरवानुं कारण ए रीते बंध मोक्ष वन्ने कारणोने न
 पिठाने एटले जाणे नहीं ने मोह गर्जित वैरागे देवादिकंरिद्धि-
 ना अजिलापी यइ कंचनकामिनीआदि एहवास ठंकी संयति
 नाम धरावी चरण करणानुयोगनी ड्रव्य क्रियाथी चारित्र
 माने, रजोहरणादि लिंगने दर्शन माने, ज्ञणे तेने ज्ञान माने
 अने शुद्ध नयपक्षे रत्नत्रयीनी अपेक्षा न राखे; कारण कार्य-
 ज्ञावने समजे नही ते मनुष्य मिथ्यात्वरूप, पहेले गुणवाणे
 जाणवा; माटे हे ज्ञवजिरु ज्ञाइउं! सिद्धांतना वचननो तृथा
 पूर्वाचार्योना वचननो परमार्थ समजी शुभाशुभ व्यवहारथी
 दूर यइ बाह्यद्रष्टि टाळी जमता निवारी गुरु व्यवहारने
 ग्रहण करो एटल निश्चयनयथी कथित परमात्म पदनी
 प्राप्ति थसे, ए सातमो सत्य धर्म कथन कर्यो. हवे आठमो
 शौचधर्म कहे ठे. शौच एटले पवित्रपणुं निर्मलपणुं तो जेद
 ज्ञान घटमां आव्यां कायानो अने आत्मानो जेद जुदो पने
 वस्तुगते वस्तुपणुं जासे, एटले अनादि संबंधे आत्मा
 पुद्गल मिश्रित लोळीनूत कीरनीर द्रष्टांते मिलीत ठे परंतु
 वस्तुगते जिन ठे एटले जीवथी पुद्गल जुदो ठे अने पुद्ग-
 लथी आत्मा त्रिकाळवृत्तिए जुदो ठे. गुरु ड्रव्यास्तिक न-

યપકે નિર્લેપ અનાદિ સિદ્ધ છે તે આત્માનું સ્વરૂપ શ્રદ્ધા
જાતન રમણમાં અનુજવ રીતે આવે, ઉદીક જાવમાં અ-
વ્યાપકપણે વર્તે, ઉદીકજાવને ક્યય ઉપશમ વહે નિર્જરે, પુ-
નરેપિ કર્મ ન વાંધે યવા ઉપયોગી મહાત્માને પવિત્ર કહીયે,
વહ્લી જ્ઞાની કહીયે, મુનિ કહીયે: પણ જ્યાં સુધી ચેતન સ-
ત્તાથી અચેતન સત્તા નિજ જાસી નથી, જાણી નથી, ત્યાં
સુધી વ્યવહારમાં સંયતિ નામ ધરાવે અને યથાર્થ ડ્રવ્ય
ચારિત્રની ક્રિયા કરે, માંત્રીની પાંત્રને હુદ્દવે નાદે તોપણ
અસંયતિ છે, યમ ઉત્તરાધ્યનજીમાં કહ્યું છે.

નાણેણ ય મુણી હોઈ, ન મુણી અરણ્ણવાસેણ
વહ્લી આનંદધનજી કૃત ચૌવિંશીમાં ચારમા વાસુપૂ-
જ્યજીના સ્તવનમાં કહ્યું છે.

આતમ, જ્ઞાની, શ્રમણ, કહાવે, વીજા તો ડ્રવ્ય લિંગી રે ॥
વસ્તુગતે જે વસ્તુ પ્રકાશે, આનંદધન, મતિ સંગીર ॥
વાસુપૂજ્ય જીન ત્રીજુવન સ્વામી ॥ ૬ ॥

વહ્લી યજ્ઞોવિજય ઉપાધ્યાયજી અધ્યાત્મ સારગ્રંથે
મોગાધિકારે કહે છે. ॥

પાપાકરણમાત્રાદિ, ન મૌનં વિચિકિત્સયા,
અનન્ય પરમાત્મા સ્યાત્, જ્ઞાનયોગી જવેન્મુનિઃ ॥૩૬॥
સમાધિજાતકે હુદ્દા.

કેવલ આતમ બોધ હે, પરમારથ શિવપંથ,
તામેં જીનકું મગનતા, સોઈ જાવ નિર્ગથ ॥ ૨ ॥
જ્ઞાનવિનો વ્યવહારકો, કહા વનાવત નાચ,

रत्न कहोको काचकुं, अंत काच सो काच ॥ ५ ॥

द्रव्य गुणपर्यायना रासमां पहेली ढाले.

विना द्रव्य अनुयोग विचार, चरण करणनो नहि को सार,
संमति ग्रंथे ज्ञाप्युं इच्छुं, तेतो बुरुज्जन मनमां वस्युं ॥ १ ॥

शुद्धाहारादिक तनुयोग, मोटो कहीयो द्रव्य अनुयोग,
ए उपदेश पदादिक ग्रंथे, सांख लही चालो शुभपंथे ॥ २ ॥

ए योगे जो लागे रंग, आधाकर्मादिक नहि जंग;
पंचकल्प ज्ञाप्ये इम ज्ञेयुं, सद्गुरु पासे इच्छुं में सुण्युं ॥ ३ ॥

वाय क्रिया ठे बाहिरयोग, अंतरक्रिया द्रव्य अनुयोग;
बाह्य हिन पण ज्ञान विराज, जलो कछो मुनि उपदेश माख ॥ ४ ॥

द्रव्यादिक चिंताये तार, शुद्धभ्यान पण लहिये पार,
ते माटे एहिज आदरो, सद्गुरु विण मत जूला फिरो ॥ ५ ॥

एहनो जेणे पाम्युं ताग, उधे एहनो जेहने राग;
एवे विण वीजो नहि साध, ज्ञाप्यो संमति अरथ अगाध ॥ ६ ॥

ए शौचधर्म कह्यो. हवे नवमो अकिंचनता धर्म कहे
ठे ते किंचनना अज्ञावे संपजे तेना वे जेद. एक बाह्य, बीजो
अर्च्यंतर बाह्य कींचन ते नव जेदे परिग्रह कंचन कामनी
आदे तेने तजवायी ने पंच महाव्रत उचरवायी वटुं सा-
तमुं गुणठाणुं व्यवहारे कहेवाय वळी निर्ग्रंथ कहेवाय ए
पहेलो जेद कछो हवे बीजो जेद अर्च्यंतर किंचननो तेना
वे जेद. एक मूर्तारूप ने बीजो बंधनपणारूप; तेमां मूर्त ते
पर वस्तुने विषे पोतापणानो ममत्व अने वळी अजिलापा,

पर वस्तुने विषे लागी ठे तेने मूर्ता किंचन कहीये; तेनो संजव सातमा अग्रमत स्थानकयी ठा प्रमत स्थानके आवे जाय त्यां सुधी संजवे, अने सातमायी आठमा अपूर्व गुणठाणे जइ श्रेणी मांके त्यां नियमा मूर्तानो अज्ञाव थाय वळी केटलाकने चोथा अविरती समकित गुणठाणायी पण मूर्तानो अज्ञाव थाय, कारण के क्हायकसमकितनी प्राप्ति चोथा गुणठाणायी कही ठे; त्यां मूर्ता केम संजवे अर्थात् न संजवे. ए अन्यंतर किंचननो प्रथम जेद कह्यो. हवे वीजो जेद बंधनपणानो ते ज्यां सुधी मोहनीय कर्मनी प्रकृति आत्म सत्ताए रही ठे त्यां सुधी आत्मा संसारमां बंधनपणे रख्यो ठे एटले आठ कर्म ठे तेमां राजा मोह ठे अने जे राजा होय तेज केद करी शके एटले उपशम श्रेणी मांकी अग्यारमे गुणठाणे उपशम ज्ञावनुं यथाख्या-त चारित्र वितराग जावे पामे तो पण संसारनो अज्ञाव न थयो अने जन्म मरण टळ्यां नहि तेनुं कारण एज केमोहनी कर्मनी प्रकृति आत्म सत्ताये सावीत रही ठे, विपाके उद-यनो एक अंतर मूहुर्त मात्र अज्ञाव थयो ठे पण सत्ताये अज्ञाव थयो नयी ते कारणे उपशम ज्ञावनी अंतर मूहुर्तनी स्थि-ति ठे. तेनी पूर्णताए सत्तामां रहेली प्रकृति उदयागत प्राप्त थइ तेज समे अग्यारमा उपशांतमोह गुणठाणायी पके ठे ए मोहनो पराजव जाणवो-तेनो अज्ञाव बारमा हीणमोह गुणठाणे क्हायकश्रेणीनी अपेक्षाये थाय तिहां निश्चयनयथा। अकिंचन संयति धर्मनो नवमो जेद पामे ते कह्यो.

हवे यति धर्मनो दसमो जेद ब्रह्मचर्य वर्णवे ठे. ब्रह्म-
चर्यना-चार जेद तेमां प्रथम वेद विषयजोग सेवे नहीं.
बीजो विषय चिन्हनी विकृतिनें टाळे. बीजो वे-
दने बांधवानां स्थानकोने त्यजे. चौथो वेदना बंधनी स-
त्तानी योग्यतानां स्थानकोने त्यजे ते ब्रह्मचर्य व्रत जाणवुं.
हवे ए चार जेदनुं विवेचन करे ठे. वेद विषय जोग नहीं
करे तो पंचम गुणवाणा सुधी वार व्रतधारी श्रावकोने प्र-
माण पूर्वक स्वदारा साथे वेद विषय जोगनो संजव ठे परंतु
कोइ सोय दोराना आकारे सर्वथी त्याग करे तेने आलाप
संलाप स्पर्श आदि रणुं, तेनो त्याग ठछा सातमा गुणवाणे
संयति पद ग्रहण करतां संजवे. हवे बीजो जेद वेद चिन्हविक-
स्वर पामे तेने टाळवानो यत्न करवो. तेना वे जेद एक व्य-
वहारथी अने बीजो निश्चयथी. व्यवहारथी टाळवानो वि-
चार करीए तो नववारुमां वसीए. वारुने जागी ठीकु पा-
नीए नहीं. ठीकुं पामतां वळी वारुने नसंघन करतां वेद
विकस्वर थाय, ते टाळवाने नव वारु कहेंठें. पहेली वारुने
स्त्री, नपुंसक पशु ज्यां रहे त्यां ब्रह्मचारीए रहेंवुं नहीं. बीजी
वारुने स्त्री साथे कामनी कथा करवी नहीं. बीजी वारुने स्त्री
ज्यां घेठी होय त्यां पुरुषनेवे घमी सुधी वेसवुं नहीं. स्त्रीनें
पुरुष वेठो होय तेना पर त्रण पहेर सुधी वेसवुं नहीं. चौथी
वारुने स्त्रीनुं रूप अंगनी कांतिजोवा नजर मांने नहीं. पांचमी
वारुने स्त्री पुरुष जीतने अंतरे रमतां होय त्यां ब्रह्मचारीए
रहेवुं नहीं. ठछी वारुने पूर्वना जोग विद्यासने संचारे नहीं.

સાતમી વાને કામોદીપક આહાર કરે નહીં. આઠમી વાને મર્યાદા વહાર ઝોજન કરે નહીં. નવમી વાને દેહને શણ-ગારે નહીં. એ વેદનું વિક્ત્વરપણું ટાલવાને. વ્યવહારે પ્રથમ જ્ઞેદ જાણવો. વીજો જ્ઞેદ તો નિશ્ચયથી વેદ વિકૃતિ ટાલવાને અંતરમાં વિચાર કરવાનો છે. સંયતિ પદે વેદ વિકૃતિ પામવાનું મૂલ કારણ જોણે તો સમક્તિ મોહનીય છે. વલ્લી ચારિત્ર મોહનીયની ત્રણ-ચોકનીઓનો તો કુ-યોપશમ થયેલો છે, પરંતુ ઉદયતાની અધિકતાઈ યોગે ઝ-ઢાલા કરે તે પરાજવ છે. વલ્લી સંજ્વલનના કવાયનો પરા-જવ પણ પ્રમાદ પ્રસંગે વિશેષ છે. વલ્લી નોકવાય તેમાં દ્વાસ્યાદિક પદ્ (ઘ)નો અને વેદનો કુયોપશમ તો વહુધા થયો નથી તેનો પરાજવ છે. ઇત્યાદિ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિઝનો પરાજવ પ્રમાદ ગુણગણે પ્રમાદ પ્રસંગે અધિક હોવાથી વેદની વિકૃતિ થાય તેને ટાલવાને અર્થે ઘટમાં સહજ જાવે જ્ઞેદજ્ઞાન જાણતિપણું પામે અને સહજ વીર્યની સ્ફુરણ થાય, વલ્લી અપ્રમત્ત ગુણગણ મિત્રની મિ-ત્રતા દ્રઢતા પામે અને તેના યોગે ઝપર કહેલો ઝપાધિ યોગ તેને નિર્જરે અને ઝદયાગત પ્રાપ્ત ન થયો તેને ઝપશમાવે ત્યાં પ્રમાદ ગુણગણે આવવું બંધ થાય ત્યારે આઠમા અ-પૂર્વ ગુણગણે પ્રયાણ કરે, ત્યાં વેદ વિકૃતિનો સંજવ નથી એ નિશ્ચયથી વીજો જ્ઞેદ કહ્યો. જ્યારે આત્મા વલ્લીઝ થાય ત્યારે તે વાત વને. હવે ત્રીજા જ્ઞેદમાં વેદ બાંધવાનાં સ્થાન-કને ત્યજવાં જોઈએ ત્યારે ત્રણ વેદનો બંધ પ્રથમ ગુણગણે કહ્યો

ઠે. તેમાંથી નપુંસક વેદનો વંધ વીજા સાસ્વાદન ગુણઠાણે
ટલે અને સ્ત્રી વેદનો વંધ ત્રિજા મિશ્ર ગુણઠાણે ટલે. સમ-
કિત ચોથા ગુણઠાણની સાવીતીએ એક પુરુષવેદનો વંધ
ઠે તે નવમા અનિવૃત્તિ ગુણઠાણને અંતે શ્રેણીયે ટલે. દસમા
સૂદમ સંપરાય ગુણઠાણે ચઢીએ ત્યાં વેદનું અવંધપણું ઠે.

હવે ચોથો જ્ઞેદ વેદના વંધની સત્તાની યોગ્યતાના
સ્થાનકને તજવું તે અગ્યારમા નપશાંત મોહ ગુણઠાણા સુધી
આત્મપ્રદેશે વેદના વંધનાં કર્મદલ સત્તાએ નપશમ શ્રેણીની
અપેક્ષાએ હોય માટે વેદનાં વંધની સત્તાનો અજ્ઞાવ તો
વારમા ક્ષીણમોહ ગુણઠાણે વિતરાગ જાણે સંજ્ઞે એ દશ
જ્ઞેદે યતિ ધર્મ કહ્યો. હવે ક્ષાયક સમકિત કહે ઠે; પરંતુ
ક્ષાયિક સમકિત પામવું તે જીવને કાંઈ સહેજ નથી. ઘણું
ડુર્લભ ઠે. તે કિંચિત્ વર્ણવે ઠે. સમકિતાદિ ધર્મ પામવાનો,
યોગ્યતા શુદ્ધ પદ્ધિયા જીવને યૌવન અવસ્થા પ્રાપ્તે શાસ્ત્રની મર્ચા-
વા વ્યવહાર પૂર્વક સંસાર અર્ધપુદગલ પરાવર્ત વાકી રહે ત્યાંથી
કહીએ પણ સમકિત ધર્મની પ્રાપ્તી સંજ્ઞિ પંચેડિમાં ઠે. અને સં-
જ્ઞિ પંચેડીપણું પામવું પુનઃ પુનઃ ડુર્લભ ઠે. મહા પુણ્યયોગે સંપ-
જે અને તેમાં પણ મનુષ્ય પંચેડિ પણું શ્રેષ્ઠ ઠે તે પામ્યા; તેમાં
કદાચ ક્ષયોપશમ જાવની હાનિ થઈ તો પાંચ ઇંડ્રિયોની ચેત-
ના હુણાઈ જાય ત્યારે અવળ ચેતનાના અજ્ઞાવે સદગુરુનો ઉપદેશ
પમાય નહીં અને ચક્રુ ચેતનના અજ્ઞાવે જિન પ્રતિમા તથા
મુનિવરનાં દર્શન થાય નહીં, અને મન પણ અવલ કુવાના

पाणीनी पेठे दुध्यान वासनाए वासित रहे तो समकित धर्म शी रीते पामी शकाय. धारो के पांच इंद्रियो पाम्या पण अनार्य क्षेत्रमां जन्म थयो तो त्यां देवगुरुनी जोगवाई मळवी दुर्लज थई परे. कदाच आर्य क्षेत्र पाम्या पण जन्मथी रोगी थया तो ए रोग टाळवानी चिंतामां तथा दुःखमां काळ जाय पण धर्म पामवानो बखत आवे नहीं. निरोगीपणुं अने इंद्रियो संपूर्ण पाम्या पण आर्य क्षेत्र अने श्रावकना कुलमां जन्म थयो नहीं तो केवळी कथित धर्म मळे नहीं. पूर्वोक्त योगवाङ्मयी श्रावक कुलमां जन्म्या तो पण सद्गुरुनो उपदेश मंळवो दुर्लज कारण के सम- कित धर्म ठे ते तो अरूपी आत्मानो गुण ठे अने तेथी वस्तुनो निर्णय करवानो ठे अने वस्तु गते वस्तु धर्म रह्यो ठे तेनी श्रद्धा करवी ठे; अने पुद्गलादि वस्तु आ- त्माथी जिन ठे तेने विषे त्याग बुद्धि करवी ठे ए तत्त्वनी वांत ज्यां त्यां पामी शकाय नहीं. ए तत्त्वने तो स्वस्वरूप रमणी, सहज जाव विलासी, आत्मज्ञानी जन जावशी उपरांवा थई उजागर दशाने पामेला, नय निक्षेपाना जाण, स्याद्वाद वादी, करुणासागर इत्यादि गुणगण युक्त बहु भुत गीतार्थ जे सद्गुरु, तेमनो उपदेश पामीए, त्यारे सम- कित पामवानो बखत आवे. एवा गुरु मळवानो योग चोथे आरे पण सर्व क्षेत्रे सदा होतो नथी, तो दुपम काळे क्यांथी पामीए. ए सद्गुरु पुण्योदय जोगे मळया ते उतां पण गुरु महाराज पासे जतां आलस्य आवे. आलस्य

काठीओ गुरु पासे जतां रोके, संसारनुं काम वगने ठे ते करीने जजो. ते कामनो पार आवे नहीं अने गुरु पासे जवाय नहीं, तो धर्मशी रीते पामे. एम करतां जोरा-वर थाय तो आलस त्यागी संसारना कामने पुंठ देइ गुरु पासे आवे त्यां दीजो मोह काठीयो आवीने उजो रहे. गुरु संसारी जीवने प्रथम वैराग्योपदेश करे कंचन कामिनी विषयादिना त्यागनो उपदेश थाय त्यां मोह पामेला प्राणीनी रुची तेना उपरथी न उठे त्यारे मोह काठीओ त्रीजा अवज्ञा काठीआने बोलावे; ते आवीने खनो थाय. त्यां गुरु महाराजना दोषो जोतो फरे. एक सरसव जेटलो दोष होय तो तेने मेरु समान मोटो करीने कहे अर्थात् निंदा करे, एवो जीव बोध शी रीते पामे; तो-पण करुणाना सागर हित वांठक गुरुराज तेने उपदेश करे त्यारे अवज्ञा काठीओ चोथा मान काठीआने बोलावे. ते आवे त्यां पोतानी मोटप आवे तेथी गुरुरायने यथास्थित नम्रता पुर्वक वंदन पण करे नहीं. बळी गुरुराय उपदेश करता होय अथवा सज्जाय ध्यान करता होय, ते बखते गुरुने धर्मलाज देवानी तथा समजुने मुख्यताए वांदवानी मर्यादा पण नथी. कारण के धर्म लाजने इछे तेने ते बखते गुरुराय उपयोग चुकावीने बहुधा तो धर्मलाज दे नहीं त्यां जेने मान काठीयो नट्यो ठे ते पुरुष गुरुने अजिमानी वरावे. अवज्ञा काठीआने आगळ करी लोकाने मोने बो-खनो फरे के शुं गुरु पासे जइए ! गुरुने वांदीए तो पण

धर्मलाज दे नहीं. ते मोटपना लीधे देता नथी, एम गुरुने साथे प्रथम तो अठता दोपनो आरोप कयों हतो. वळी बीजो मान मोटपनो आरोप करे, वळी अवज्ञाए पाठळ घोळे के हवे तो हुं वांदतो पण नथी. एम तेथी ते जीव बोध शी रीते पामे. त्यार पठी मान काठीओ पांचमा क्रोध काठीआने बोलावे. क्रोध आवे त्यारे बीजा जाइओना वार्या ठतां पण वळे नहीं. क्रोधना अजावे तो गुरु महाराजना पाठळ खवरी निंदा करतो हतो, हवे तो गुरु महाराजना सामोज तीखो थड्ने करुवां वचून कुयुक्तिथी बोले परंतु गुरुराज कमाना समुद्र ठे तेथी सर्व सहन करे. वळी सुबुद्धिना प्रेर्या थका गुरुराज पश्चात् उपदेश करे. त्यां क्रोध काठीओ ठठा प्रमाद काठीआने बोलावे. ते काठीओ आव्यो एटळे कांतो उगींण लेइने उंधे के एक बीजानी साथे संसार कयनीनी वातो करे, तेथी तेने उपदेश संजळाय नही ए बोध शी रीते पामे. त्यारे गुरुराय तो ज्ञानी ठे तेथी विचारे के ए उंधे ठे अथवा विकथा करे ठे. ते योताना घरनुं काम परुयुं मुकी अहीं आव्यो ठे. अने अहींथी लाज लेइ जशे नहीं माटे ए जीवने वारुं. एम करुणा लावीने गुरु कहे के तमे कां तो उंधो ठो के कां तो विकथा करो ठो माटे प्रमाद ठोनी सावधान थइ उपदेश सांजळो. आवो अवसर फरीने नहीं आवे त्यारे प्रमाद काठीआये सातमा कृपण काठीआने बोलाव्यो. ते आव्यो त्यारे ते अवसरे ज्ञान पूजवानो वखत ठे ते काम मारे करवुं पमे अ-

यथा प्रशस्त मार्गनी टीप चालती होय अने पोतानामां शक्ति ठे माटे ठती शक्तिवाळाने सौ कहे ठे ते श्रवसरे कृपणताने लीधे वात काढतां पहेलां आगळथी उठी जाय अने उपदेश श्रवणनी दरकार न राखि एवो जीव बोध शी रीते पावे.

वळी प्रथमथी आलस काठीआने पुंठ देइ उपदेश सांजळवानो रागी थयो ठे ते बीजा दिवसे आवे त्यारे कृपण काठीओ आठमा जय काठीयाने प्रेरणा करे अने ते आवे. गुरुराय उपदेश करे. अने त्यां ज्ञव्य जीवो सांजळे के आ संसारना प्रवर्तनमां बहुधा जीवो आर्चध्यान अने रौद्र ध्यानना ध्याता ठे तेथी केटलाक तिर्यच गति उपाजें अने केटलाक नरक गति उपाजें अने नरकना दुःखनो विपाक तो अति कटुक, तेनो जोगवारी ते थाय, माटे विवेकी मनुष्यने संसार त्यजवा योग्य ठे. एम सांजळतां जय काठीओ चिंतवे ठे के गुरुराज तो नरकनां दुःख संसार कारणे देखामे ठे अने जीवने जयत्रांत करे ठे माटे मारे अणगार पदमां परिपह उपसर्गादि दुःख देखानी संसारमां स्थिर करणो. वळी गुरुराज उपदेश करे त्यां जय काठीओ नवमा शोक काठीआने बोखावे. एटले मातपिता, जाइ, जोजाइ, पुत्रादिक मरी गयां होय तेथी देवदर्शन करवा जिनमंदिरे तथा उपदेश सांजळमा उपाधये जतां शोक काठीओ आधीने रोके अने बोले के आधो केर थइ गयो माटे त्यांतो जवाय नही. जो जइए तो

सारु न कहेवाय. परंतु मा वाप मरी जाय अने दी-
करो दिकरी परखे ए तो संसारनी रीति ठे पण गुरु पासे जतां
अनूचण आवे ते शोक काठीओ जवा दे नहीं तो बोध शी
रीते पामे. तेमां वळी कोइक वळीओ थइ शोक काठीआने
जीती गुरु उपदेश सांजळवा आवे त्यां शोक काठीओ द-
समा कुतुहल काठीआने बोलावे, एटले क तो पर्युषणनो
मोटो दिवस होय अथवा चौदशादि मोटी तिथि होय
त्यारे सज्जानी मध्ये महाजन वर्ग भळी नातनी पंचात आदि
विकथा करी वखाणने अटकावे, तेथी तत्त्वनी बात सांजळी
शकाय नहीं अने श्रोताओ उद्वेगनी कथा करीने बेराइ
जाय. वळी अवसरे गुरु महाराज उपदेश करे, श्रोता
सांजळे त्यां कुतुहल काठीओ अग्यारमा रमण काठी-
आने बोलावे एटले श्रोताजनो गुरुराजनी सामी दृष्टि न
करे अने आकुंअवलुं जायां करे अने कांतो स्त्री वर्गनुं सामु
जुए अने कांतो चंदरवा पुंठीयाना सामु जुए एम चोतरफ
दृष्टि फेरवे अने गुरुना मुखनुं वचन सांजळे नहीं अने म-
नमां धरनुं काम चिंतव्या करे एवो जीव बोध शी रीते
पामे ? वळी गुरुराज उपदेश करे त्यां रमण काठीओ
वारमा अज्ञान काठीआने बोलावे त्यारे विचारे के गु-
रुराज एक जलना बिंदुमां पण असंख्याता जीव प्र-
रूपे ठे. वळी अग्निना एक तणखामां असंख्याता जी-
व ठे अने अही छिपनो अंदर रहेला सर्व अग्निमां
पण असंख्याता जीव कहे ठे. वळी कंदमूळमां सोयना

અગ્રજ્ઞાન પ્રમાણમાં અનંતા જીવ કહે છે, એ વચનમાં અજ્ઞાન કાઠીઝ શંકા સંદેહને આગલ કરે અને તે વચન સંદેહ નહીં ત્યારે ગુરુરાજ સૂક્ષ્મ યુક્તિ કરી અસંખ્યાતાના અસંખ્યાતા જ્ઞેદ છે તે વતાવે, અનંતાના અનંતા જ્ઞેદ છે તે સમજાવે તો પણ લુપ્ત વુઝિયા સમજી શકે નહીં. વઢી ગુરુરાય પ્રરુપે કે પાપ કરવાથી જીવ નરકનાં દુઃખ જોગવે, અને પુણ્ય કરવાથી જીવ દેવલોકનાં સુખ જોગવે. આશ્રવ પાપવંધ હેતુ અને સંવર ધર્મહેતુ વઢી તપશ્ચર્યા યોગે સંયમ પાલતાં ક્રમાદિ દશ પ્રકારનો યતિ ધર્મ ગ્રહતાં સંવર થાય. પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિપય જોગવતાં વઢી પાપસ્થાનક સેવતાં આશ્રવ થાય, ઇત્યાદિ ઉપદેશ કરે પણ અજ્ઞાન કાઠીઝ જેને નમ્યો છે તેની અજ્ઞામાં તે વાત આવે નહીં, ત્યારે બોલે કે જગતમાં ઉપદેશ કુશલ તો ઘણા છે, કોણ સ્વર્ગ અને નરક જોઈ આનંદુ છે. પુણ્ય અને પાપ તે શું છે? જાણે તેને પાપ લાગે અજાણ્યાને પાપ લાગતું નથી એમ બોલે. એ અજ્ઞાન કાઠીઝ મહા વઢવાન અતિ હુદ છે. હવે ગુરુરાય અજ્ઞાનને દશે વિશાથી નસાવવાને સૂર્ય સરલા છે તે કહે છે કે હે જાણ! તું સ્વર્ગ અને નરક માનતો નથી એટલે પરજવ ન માન્યો. પરંતુ આ મનુષ્યના જીવમાં એક પાલસી એ વેસે અને વીજા ઉપાને એક રોગી અને વીજો નિરોગી છે. કોઈ અંધ છે, કોઈ મૂગો છે કોઈ પાંગલો છે, કોઈ વહેરો છે, કોઈ વઢવાન છે કોઈ નિરવલ છે; એકના મનોરથ પૂર્ણ થાય છે અને વીજાના

યતા નથી, એ સર્વ પુણ્ય પાપનાં ફલ છે તે તું વિચારી જો. વહી તને શંકા નહે તો બોલ. ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો. અજ્ઞાન કાઠીઆને બોલવાને માર્ગ ન જરૂયો; ત્યારે અજ્ઞાન કાઠીઆએ તેરમા વ્યાકેષ કાઠીઆને બોલાવ્યો. હવે ગુરુ-રાય અધ્યાત્મનો ઉપદેશ કરે છે. આત્મિક જ્ઞાનની પ્રરૂપણ થાય છે. ત્યાં જ્ઞાન તે આત્મા દર્શન તે આત્મા, ચારિત્ર તે આત્મા. આત્મા આત્મા થકી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર પામે. પુદ્ગલથી કરેલો ધર્મ આત્માને લખ લાગતો નથી. ત્યાં વ્યાકેષ કાઠીડં બોલે છે કે, સામાયક, પોસહ, પન્નિકમણ આદે ક્રિયા કરીએ ઠીએ તે આત્માજે કરે છે. તેને ગુરુ કહે છે કે હે જાહ! તેં કહ્યું તે વ્યવહારના ન્યાયે ઉપચારે આત્મા કરે તે એમ કહીએ; પણ આત્મા તો કાયાર્થી જુદો અંતર વ્યાપકપણે રહ્યો તેને ડંલલો, જાણપણું કરો, પઠી તેમાં રમણ કરો, એથી આત્મિક ધર્મ પામશો. પુદ્ગલ યોગે ક્રિયા કરીએ અને એ-કાંતે પોતે કર્તાપણું માનીએ તેનું નામ મિથ્યાત્વ છે. તું હજુ સુધી આત્માને જાણતો નથી અને ધર્મને ડંલલતો નથી તેથી હું તને દૃષ્ટાંત સાથે નયપદ્ધતિ યુક્ત આત્મધર્મનું જાણપણું કરાવું તારું મન વ્યાકેષે કરી મલીન છે, હુધ્યાને કરીને હણાયું છે તે મનરૂપ જલને સ્થિર ચિત્ત ધ્યાનરૂપ ઘટમાં ત્રર પટલે નિર્મલ થશે અને અનાદિનો વ્યાકેષ કાઠીડં તારી કેરે લાગ્યો છે તે એની મેલે રીસાડ જશે. તું એને ચપલ મન કરી બોલાવે ત્યારે તે તારી પાસે આવે છે. એમ ગુરુરાયનું હિત વચન સાંજલી શ્રોતાયે વ્યાકેષ કાઠીઆને દૂર કરી

स्थिर मने सन्मुख दृष्टि जेम सोयना नाकामां दोरो परोवे तेम दृष्टी करी गुरुमहाराजनां नय गर्जित वचनो वरसे ठे ते वचनरूप मेघदृष्टिने मन, पात्रमां जीले गुरुराय प्रथम दृष्टांत पूर्वक सात नये घट गवेये ठे. नैगमनय माटीने घट माने एटले माटीमां घटपणानो आरोप करे संग्रहनय माटीनी सत्ताए घट होवानी योग्यता रही ठे ते माटीने घट माने; एटले तेणे वेलुं आदि ग्रहण करी नही, कारण के वेलुमां घट होवानी योग्यता नथी तेने उवेखी दीधी. व्यवहार नय माटीने घट न माने, घट ने घट माने; चित्रना घटने घट माने. काचा वा कांणा घटने घट माने. ऋजुसुत्र नय चित्रना घटने वा कांणा घटने तथा काचा घटने घट माने नहीं. ए नये त्रण घट न मान्या; कारण के चित्रना घटमां पाणी रहेवानुं स्थानक नथी; वली काचो घट ते पाणी जरतां गळी जाय अने कांणा घटमां पाणी न रहे; माटे ए त्रणने उवेखीने अखंडित पाको घट मान्यो. शब्द नय एवा घटने घट मानतो नथी कारण के तेना धर्मे वर्ततो नथी एटले अंदर जळ नथी माटे जे घटमां जळ ज्युं ठे ते घट तेणे ग्रहण क्यो. समजिरुढ नय परिपूर्ण जरेलो किंचित् पण उणो नथी तेने घट माने. एवंजुत नय परिपूर्ण जख जरला घटने घट माने पण स्त्रीनु सांथे चढेलो जख धारण क्रियाने करतो उत्तो वर्ते ते घट. ए सात नय पद्दे घट गवेय्यो, हवे दृष्टांत पूर्वक सात नय पद्दे जीवनुं अने धर्मनुं जाणपणुं कहे ठे.

चाहे ठे. अहीं नाम मात्र आरोपणे धर्म कह्युं. हवे संग्रह-
नय कहे ठे, जे असंख्यात प्रदेशी ते जीव. अहींआं एक
आकाशास्तिकायना प्रदेश टळ्या, वीजा डव्य जेगा गणाया.
अने बोले के जे बरेराए आदर्युं ते धर्म, एणे अनाचार.
ठोरयो परंतु कुळाचारन धर्म कह्यो. व्यवहारनय चर्मचक्रुए
देखे तेने माने, एटले चर्मचक्रुए नर नरकादि गति पर्याय
ते काया दीठामां आवे तेने जीव माने, तेमां तिर्यंच गति
ए जेने एक स्पर्शेंद्रि ठे तेने ऐकेंद्रि माने, मुख वधे तेने
वेडेंद्रि माने, नासिका वधे तेने तेडेंद्रि माने, चक्रु वधे तेने
चौरिेंद्रि माने, कान वधे तेने पंचेंद्रि माने, मन वधे तेने
संज्ञि माने, मनुष्यने मनुष्य माने, देवने देव माने, नारकीने
नारकी माने, एम चार गति उदिक जावमां कही ठे; तेना
जेव जेवांतर करतां जीवना पांचसेने जेसठ जेद गवेपे. ते-
मां जीवनुं स्वरूप तो हायमां आवे नहीं, कारण के जीव
स्वरूप तो सहज जावे उपयोगादि लब्धियोगे अंतरगत.
स्वजावे रच्युं, तेनुं ग्रहण न थयुं, अने पूर्वोपार्जित शुद्धा-
शुद्ध कर्मना उदययोगे प्राप्त थया जे गति पर्याय ते जीवे
ग्रहण कर्या तेने जीव मान्यो. हवे मन वचन अने काया
ए त्रणे योग पान्या ठे तेथी शुद्ध व्यवहार ग्रहण करी
आवश्यक, पन्निखेहणादिक क्रिया करे तेने चारित्र माने,
उपवासादि करे तेने तप माने, नवकार मंत्रादि त्रणे तेने
ज्ञान माने, देवगुरुने धर्म ए त्रण तत्त्वनी श्रद्धा तेने सम-
कित माने. ए व्यवहारनय पहे जीव अने जीवनो धर्म कह्यो.

हवे ऋजुसूत्रनय कहे ठे. तेना वे जेद. एक स्थूल
 अने बीजो सूक्ष्म. स्थूल ऋजुसूत्र ते शुभ्र क्रिया करे तेनी
 अंदर मन योगनी. यथास्थित रमणता ठे, ते जीव पुन्यनो
 ग्राहक थाय. यावत् देवगतिए नव त्रैवेयक सुधीनुं पुन्य
 उपाजें, परंतु संज्वलन कपायनो उदय होय अमायी होय
 अने प्रथम संघयणनो धणी होय तों वने. एटले कोइक
 जीवने पेहेला गुणठाणे पण संज्वलन कपायनो उदय
 होय ठे. हवे बीजो जेद सूक्ष्म ऋजुसूत्र ते शुभाशुभ क्रि-
 याथी रहित थइ यथाप्रवृत्तिकरण करी बीजु अपूर्वादि-
 करण करे तां तत्वातत्त्वनी यथास्थित गवेपणा करता सू-
 क्ष्म ज्ञावनो ग्राहक आत्मा ठे. सहज वीर्यनी स्फुरणा थाय
 ठे. उपयोगीक ज्ञावठे. उत्तरोत्तर अध्यवसायनां असंख्याता
 स्थानके चढतो चढतो वत्तें ठे, ते ज्ञावमां स्थिरपणे सूक्ष्म
 मनयोग सहचारी ठे, ते सूक्ष्मऋजुसूत्रनय एम बेठ जेदने
 पामे तेने जीव माने, अने ज्ञाव गवेप्यो तेने धर्म माने. हवे
 शब्दनय पामे एटले सर्वथा प्रकारे मनयोग स्थिर थाय,
 त्यां ग्रंथिजेद करी समकित पामे, तेनुं कारण सूक्ष्मऋजु-
 सूत्रनय ठे, त्यां आत्माना सहज ज्ञावे गुणपर्यायनी प्रवृत्ति
 उपयोगी ज्ञाव सहज वीर्यनी स्फुरणाए शुद्ध परिणतिनो
 अंश प्रगट कयों. ग्रंथिजेद अवसरे ए समकित बीजना
 चंडनी रेखा पूर्वक अंशे अविनाशी आत्मा कहीए; गुण-
 गाणं चोथुं कहीए; मतिश्रुतज्ञान कहीए. हवे चोथा गुण-
 गाणायी चढवुं ते शुद्ध व्यवहारे उद्यम करतां चढे ते गछा

સાતમા ગુણગણા સુધી ચઢે, ચાવત્ વૃદ્ધિયે અગિયારમા સુધી પણ ઉપશમ શ્રેણીયે ચઢે. હવે આશ્વી જન્વ સ્થીતિમાં જીવ ઉપશમ સમકિત અને સાસ્વાદન સમકિત પામે તો પાંચવાર પામે અને ક્ષયોપશમ સમકિત તો અસંખ્યાતીવાર આવે ને જાય, ઇટલે જેમ ચંદ્ર ઝગીને આથમી જાય તેમ સમકિત પણ આવે ને જાય. પરંતુ આત્મ સત્તાયે ધ્રંચિજેદ થયો તે જતો નથી, પણ મિથ્યાત્વનું વલ્લ ફરી વલ્લે ઠે એમ કરતાં કરતાં જ્યારે સંસાર સ્થીતિ ઘટી જાય ઇટલે ઉત્કૃષ્ટ સાત આઠ જન્વ સંસાર ઢે, અધિક નથી. વઠી કાલ આશ્રીને ટાસઠ સાગરોપમ જાજેરો સંસાર વાકી રહે. ને ક્ષય ઉપશમ સમકિત પામે તો કોશ્કને જાય નહીં. વઠી ક્ષાયક સમકિત તો ઉત્કૃષ્ટ જાગે જેને તેત્રીસ સાગરોપમ જાજેરો સંસાર સ્થીતિ કાલ વાકી રહ્યો હોય અને જન્વ આશ્રી ત્રણ ચાર જન્વ હોય તે પામે, બીજા ન પામે અને ક્ષાયક સમકિત પામ્યા તે ફરીને જાય નહીં. ઇટલે ઉપશમ અને ક્ષય ઉપશમ સમકિત, સાદિ સાંત જાગે ઢે, અને ક્ષાયક સમકિત સાદિ અનંત જાગે ઢે. હવે ક્ષાયક સમકિત પામવાનો પ્રથમ સમય અને સમકિત મોહનીના ચર્મઘાસને રૂપાવવાનો ઢેહો સમય તેને વેદક સમકિત કહીએ, તે સમકિત એક સમયની કાલ સ્થીતિનું જીવ એકવાર પામીને ક્ષાયક સમકિતવંત થાય. તેના વે જેદ (૧) શુદ્ધ ક્ષાયક (૨) અશુદ્ધક્ષાયક, અશુદ્ધક્ષાયકઃ—તે પામતા પે-હેલાં આવતા જવનું આયુષ્ય વાંધીને ક્ષાયક સમકિત પામે,

तेने अशुद्धदायक कहीए. बीजुं शुद्धदायक ते मनुष्यना
 जवमां ठेह्वे जवे चोथे गुणठाणे अथवा सातमे गुणठाणे
 पामे, अने तदजव सिद्धि वरे, ते शुद्धदायक समकित कहीए
 अने कपक श्रेणी पणते मांके. शुद्धदायक विना कपकश्रेणी
 मंजाय नहीं. अने उपशम श्रेणी तो शुद्धदायक समकित,
 अशुद्धदायक समकित अने उपशम समकित ए त्रणे
 मांके. कय उपशम समकित योगे उपशम श्रेणी न मांके.
 कारण के समकित मोहनीनो पराजव ठे. हवे शुद्धदायक
 समकित प्रथम संघयणी उपशम श्रेणी कदाच मांके, तो
 अगीआरमा गुणठाणे उपशम जावनुं यथाख्यात चारित्र
 पामी पाठा पके ते आठमा गुणठाणेथी पुनरपि कपक
 श्रेणी मांकी घाती अघाती कर्महणी सिद्धि वरे, अने अ-
 शुद्धदायक समकित तथा उपशम समकित उपशम
 श्रेणी मांके ते अगीआरमा गुणठाणे चढी वीतराग जावने
 पामे त्यां अंतर्मुहूर्तनी स्थिति ठे, तेमां आयुपनो अंत
 (वेनो) ए गुणठाणे आवे तो एकावतारी यइ सर्वार्थ
 सिद्धि विमाने जाय. ए पण प्रथम संघयणी जाणवी अने
 त्यांथी मनुष्यनो जव करी सिद्धि वरे. कदाचए गुणठाणे आ
 उखानो वेनो न आव्यो तो पाठा पके. हवे उपशम सम-
 कित प्रथम संघयणी उपशम श्रेणी मांकी अगीआरमा
 गुणठाणे काळ करे तो अनुत्तर विमाने अपर्याप्ता अवस्थाए
 उपशम समकित ठे, ने पर्याप्तिनी पूर्णताए कय उपशम

समकितवंत थाय. उपशम श्रेणीए प्रथमना त्रण संवयणी जाणवा; एम चोथा गुणगणार्थी अगीआरमा गुणगणा सुधी जे जीवो वत्तेवे तेने शब्द नय जीव माने अने जीवनो धर्म माने.

हवे समजिरुढनय कीणमोह वारमा वीतराग गुण-
गणार्थी अयोगी चौदमा गुणगणाना अंतसुधी केवळज्ञान,
केवळ दर्शन आदि क्वायक लब्धिबंतने जीव, ने तेना धर्मने
धर्म कहे ठे, अने एवंजूनतय आत्माना असंख्यात प्रदे-
शनो निबिरुघन एक समय काळे सम श्रेणीए बीजा आ-
काश प्रदेशने अणस्पर्शते लोकाय जागे सिद्ध क्षेत्रे एक
योजनना त्रेवीस जाग नीचे मुकीने चोवीसमा जागे उपर
अलोकने अकीने सादि अनंत जागे स्थिर रहे, ते सिद्ध
जगवानने जीव अने धर्मी माने ए सात नय पक्षे जीवनुं अने
धर्मनुं स्वरूपकथुं तेनुं नाम जीवने तेजधर्म आत्मा आत्म श-
क्तिये प्रगट करे, पुद्गलना कृत्रिम वळे गुणगणे चढातुं नथी;
आत्म वळे अने क्योपशम योगे जीव गुणगणे चमे. वळी पुद्-
गलनुं वळ सहचारी गणीएतो अपेक्षा कारणमां ठे ने अपेक्षा
कारण ते कांइ साधनमां गणातुं नथी. ए तो पूर्वोपाजित
कर्मना उदययोगे प्राप्त थयुं तेनो विजाग जेद ज्ञाने वहेंची
जिन्न जिन्न परिणमावी चेतन पोते पोताना ड्रव्य माने, पो-
ताना गुणगत स्वत्तावमां रमणता करे, त्यां ज्ञान, दर्शन,
चारित्र धर्म शब्दनय प्राप्तिथी आत्मिक कह्णीए. हवे पांच
कारण भट्ट्यां मोहरूप कार्य नीपजे, ए पांच कारणने माने,

सदेहे ते जीव समकितीठे अने पांचमांथी एक पण न माने
 एटले उथापे ते मिथ्यात्वी जाणवो. हवे पांच कारणनां नाम
 कहेठे (१) काल (२) स्वज्ञाव (३) नियत (४) पूर्वकृत (५) अने पुरुषा-
 कार, ए पांच जेद कहा, तेनो अर्थ कहे ठे. प्रथम काल
 कारण ठे ते पांच जरतने पांच पेरवत ए दशक्षेत्रनी अपे-
 क्षाये अवसर्पिणी काले चोथो आरो अने उत्सर्पिणी काले
 त्रीजो आरो ए काले जीव मोक्षनुं साधन करी कार्य करे ते
 कालने कारण कहीए. वळी पांच महाविदेह क्षेत्रतो सदा-
 काल जैन तीर्थ प्रवर्तें ठे, शासननो विरह काल न आवे,
 माटे त्यां सदा सर्वदा काल कारण ठे. अहीं कोइ पूठे के
 काल कारण कह्यो तो ए काले अजवी जीव केम सिद्धता
 कार्यने पामता नथी ? तेनो उत्तर हे जाइ ! काल तो मढ्यो
 परंतु अजवी जीवोमां सिद्धता कार्य नीपजाववानो स्वज्ञाव
 नथी तेथी न पामे; केमके काल स्वज्ञाव वे कारण मढ्यां
 जोइए. तेवारे फरी पुठे, के जवीजीवोमांतो मोक्षे जवानो
 स्वज्ञाव ठे तो सर्व जवी केम मोक्षे जता नथी ? तेनो उ-
 त्तर; हे जाइ, काल स्वज्ञाव एवे कारण मढ्यां परंतु नियत
 कहेतां निश्चय समकित पामे त्यारे मोक्ष कार्य नीपजे, एटले
 काल, स्वज्ञाव अने नियत ए त्रण कारण मढ्यां जोइए.
 तेवारे पुठे के समकितादि कारण तो आणंद कामदेव आदि
 आवकोने हतां, तो मोक्ष कार्य केम न पाम्या ? तेनो उत्तर
 हे जाइ ! ए आवको समकिती ठे परंतु पांचमाः गुणगणे
 वार धृत धारी आवकने रोचक समकित कथुं ठे. वळी ठठा

સાતમા ગુણઘાણે સંયતિ પદે નેવેકોટિનાં પચ્ચસ્કાણ પાલનાર
 સાધુને કારક સમકિત કહ્યું છે. એ વેગેદ દ્વયોપશમ સમકિ-
 તના છે. એ સમકિત નિશ્ચયના પદ્ધતિનું છે, પરંતુ સમઠ છે,
 કારણકે સમકિત મોહનીનો ઉદય તેનું નામ કય ઉપશમ-
 જાવનું સમકિત કહીએ ઠીએ અને સમકિત મોહની તે
 મિથ્યાત્વનું શુદ્ધદળ પુદ્ગલ છે, પરંતુ સત્તાએ અશુદ્ધ છે;
 દૃષ્ટાંત જેમ સ્વસ્વસ્વ છે તેમ સમકિત મોહની છે એટલે સ-
 ત્તાએ જોતાં સ્વસ્વસ્વનો એક દાણો તે જેરનો પટારો છે, એ-
 ટલે વિપત્તિ વીજ છે, તેમ સમકિત મોહનીનો ઉદય છે તેમાં
 વિપાકે જાવ મદિરાનો ઠાક નથી, પરંતુ સત્તાએ છે, તે કારણે
 મોક્ષ કાર્ય ન કરી શક્યા. ત્યારે ફરી પુઠે કે શ્રેણીક રાજા
 તો કાયક સમકિતી છે તેમણે મોક્ષ કાર્ય કેમ ન કર્યું ?
 તેનો ઉત્તર હે જાણ શ્રેણીક રાજા કાયકસમકિતી છે, પરંતુ
 ચોથું કારણ પૂર્વકૃત કર્મ એટલે જ્ઞાનાવરણી આદિ આવ
 કર્મ તેમાં ચાર ઘાતી અને ચાર અઘાતી છે. ઘાતીમાં વઢીઝં
 મિથ્યાત્વ અને અઘાતીમાં વઢીઝં આયુષ્ય છે. મિથ્યાત્વ છે
 તે અનંત પુદ્ગલ પરાવર્ત સંસાર સ્થિતિ પર્યંત મોક્ષ કાર્ય
 કરવામાં વિઘ્ન કર્તા છે, તે વિઘ્નનો કાયક સમકિત પામ્યાં
 અજાવ થયો અને આયુષ્ય કર્મ છે તે ઉત્કૃષ્ટ તેવીશ સા-
 ગરોપમ જાહેરું મોક્ષ કાર્ય કરવામાં ઘાત કર્તા છે. તે ઘાત
 કર્તા આયુષ્ય કર્મ વાંધીને શ્રેણીક રાજા કાયકસમકિત
 પામ્યા, તે કારણે મોક્ષ કાર્ય કરી શક્યા નહીં, જો કાયક
 સમકિત પામ્યા પહેલાં આયુષ્ય કર્મ ન વાંધ્યું હોત તો

તદ્જન્મે મોક્ષ કાર્ય થાત. ત્યારે પૂઠે કે મરુદેવા માતાને ચાર કારણ મહ્યાં પણ પાંચમો પુરુષાકાર ઉદયમ કાંઈ કીધો નથી અને મોક્ષ કાર્ય તો કર્યું. તેનો ઉત્તર હે જાણ કપકથ્રે-
ણીએ ચઢવાનો શુદ્ધ ધ્યાન ધ્યાવારૂપ ઉદયમ કર્યો છે. માટે પાંચ કારણ મળે જીવ મોક્ષ કાર્યને. પામે એ વાત યથાર્થ સત્ય છે.

હવે સમક્ષિત જાણવા માટે નિરધાર કરવા માટે ઠ વોલ વિવરીને કહે છે. તેમાં પ્રથમ જ્ઞેદ તત્વાર્થે નિર્દેશ એટલે ઉપદેશ જીવાદિ નવ તત્વ છે, તેમાં તત્વ તો બે છે, એક જીવ ને બીજો અજીવ એ બે વસ્તુ છે. એટલે સંવર નિર્જરાને મોક્ષ એ ત્રણ તો જીવના ગુણ છે, તે જીવથી અજ્ઞેદ છે, ને પુન્ય, પાપ, આશ્રવ અને બંધ એ ચાર તો શુદ્ધાશુદ્ધ પ્રકૃત વસ્તુગતે પુદ્ગલ છે. પુદ્ગલ પુદ્ગલને મળે છે, વં-
ધાય છે, વિલે છે. એ ધર્મ પુદ્ગલનું પુદ્ગલ સંબંધી છે. વળી ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, આકાશાસ્તિ ને કાલ એ ચાર ડ્રવ્યને અજીવ કહીએ તો એ કાંઈ સંબંધી નથી, અનાદિ સંબંધે એ ચાર ડ્રવ્યથી જીવ પુદ્ગલનું પરિણમન જિન્ન છે અને જીવ પુદ્ગલથી એ ચાર ડ્રવ્યને પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે પોતાનું પોતામાં પરિણમન છે માટે એ ચાર ડ્રવ્ય શુદ્ધ છે, તે કારણે સંબંધી નથી નિમિત્ત માત્ર જીવ પુદ્ગલને ગતિ સ્થિતિ અવકાશાદિ હેતુ છે. અને જીવ પુદ્ગલ બે ડ્રવ્યનું સંસાર સ્થિતિ એ અનાદિ સંબંધે એકપણું મીલિત છે પણ વસ્તુગતે એકપણું નથી.

द्रव्यास्तिक नयपक्षे चित्र परिणमन पोतानुं पोतामां ठे, एम वस्तुगते वस्तुने नळखी विज्ञाग वहेंचण करवारूप निरधार करवो, यथास्थित श्रद्धा करवी, बाह्य दृष्टि टाळो अंतर दृष्टि करवी तेने निर्देश कहीए; ए. प्रथम जेद कह्यो. हवे बीजो जेद स्वामित्व, ते समकित पामवाने अधिकारी देव, मनुष्य, तिर्यंच अने नरक ए चार गतिमां संनि पंचेंडि जीवो ठे, तेमां जेनी संसार स्थिति अर्द्ध पुद्गल परावर्त्तनी अंदर रही ठे ते जीवो वीर्य फोरवीने समकित गुण प्रगट करे तो थाय, माटे तेमने समकितना स्वामी कहीए. ए बीजो जेद कह्यो. हवे त्रीजो जेद समकित पामवानुं साधन एटले कारण ते वे प्रकारे ठे. एक अंतरथी ने बीजुं बाह्यथी. अंतरथी तो चारघाती कर्मनी प्रकृतिउनो क्षय उपशम; वळी मोहनीनो उपशमजाव, जाति स्मरण ज्ञाननी प्राप्ति, तेने अंतर कारण कहीए; अने बाह्य कारण तो उदिक जावनी अपेक्षाए ज्ञाता अज्ञाता, मान अपमान ऋद्धिनो हानो वृद्धि गुरु आदि सत समागमनुं मळबुं इत्यादि अनेक कारण चारे गतिमां रखां ठे, ते कारण योगे अंतर कारणनी प्राप्तिना अनावे तो जीवो मिथ्यात्व मोहनीयादि कर्म बंधना कर्त्ता थाय ठे अने अंतर कारणनी प्राप्ति थइ त्यां जीव बाह्य कारणनी अपेक्षाए समकितनादि गुण निग्न करे ठे ते उपशम क्षयउपशमादि जेदे चारे गतिमां समकित पामवानो संतव ठे, ए त्रीजो जेद कह्यो. हवे चोयो जेद अधिकरण एटले आत्मिक शक्ति समकित गुण प्र-

ગટ થયો, અને પ્રગટ થઈને આત્મામાં અજ્ઞેદ સંબંધે રહ્યો છે, જેમ સાકરમાં મીઠાશ અજ્ઞેદપણે છે, તદ્વત્, પરંતુ આત્મા તે દ્રવ્ય છે અને સમકિત તે ગુણ છે, એ ચોથો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે પાંચમો જ્ઞેદ ઉપશમ, કાયઉપશમ અને કાયક એ પ્રણ જ્ઞેદે સમકિત પ્રાપ્ત થયું, તેનો જઘન્ય ત્ત્કૃષ્ટી સ્થિતિ એટલે કાઢતું પ્રમાણ તે ઉપશમ સમકિતની સમકિત જાણે જઘન્ય ત્ત્કૃષ્ટી અંતર મુહૂર્તની અને સંસાર જાણે અર્ધપુદ્ગલ પરાવર્તની અને કાયોપશમ સમકિતની સમકિત જાણે જઘન્ય અંતર મુહૂર્તની ને ત્ત્કૃષ્ટ ઠાસઠ સાગરોપમ જાહેરી અને સંસાર જાણે જવ આશ્રીને સાત આઠ ભવની; પરંતુ પાઠા ન પડે તો, અને પડે તો અર્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તની સંસાર સ્થિતિ જાણવી. હવે કાયક સમકિતની સમકિત જાણે સાદિ અનંત જાણે, અને સંસાર જાણે વચ્ચાયુ કાયક સમકિતની જઘન્ય વીજો જવ અને ત્ત્કૃષ્ટ ચાર જવની અને કાઢ આશ્રીને તેત્રીસ સાગરોપમ જાહેરી જાણવી. અવચ્ચાયુ કાયક સમકિતની સંસાર સ્થિતિ તદ્જવની ને કાઢ આશ્રીને જઘન્ય અંતર મુહૂર્તની ને ત્ત્કૃષ્ટી દેશે ઊર્ણાં પૂર્વ ક્રોમની સ્થિતિ જાણવી; એ પાંચમો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે ષઠો જ્ઞેદ તે વિધાન, તેના બે જ્ઞેદ, એક નિર્ગમ એટલે પોતે પોતાથી સમકિત ગુણ પ્રગટ કરે, ગુરુ ઉપદેશ વિના; અને વીજો ગુરુ ઉપદેશથી સમકિત પામે, તેને વિધાન કહીએ. એ ષઠો જ્ઞેદ કહ્યો.

હવે પુનરપિ અંધિ જ્ઞેદ પૂર્વક જીવો જ્ઞેદે ગુણગણે

લાથે, સિદ્ધિ ઉપાર્જન અંતે કરે તે આશ્રીને આઠ વોલ કહે
 ઢે, તેમાં પ્રથમ જ્ઞેદ તે સત્યજીવમિથ્યાદષ્ટિ ઇટલે ગ્રંથિ
 જ્ઞેદ કરી સમકિત પામીને પાઠા પની મિથ્યાત્વ ગુણ-
 ગણે યાવત્ નિગોદ સુધી ગયા તો પણ એ જીવ આતમ સત્તા-
 એ ડ્રવ્યસમકિતી ઢે. માટે તે જીવને સત્ય કહીએ કારણ
 કે ડ્યારે ત્યારે એ જલદીથી ઝંચા આવશે અને સમકિત
 જાણે અપ્રમત્તાદિ ગુણસ્થાનક પામીને સિદ્ધિ વરશે. માટે
 ગ્રંથિજ્ઞેદી મિથ્યાત્વીને પણ સત્ય કહીએ, એ પેહેલો જ્ઞેદ કહ્યો.
 હવે વીજો જ્ઞેદ ગ્રંથિજ્ઞેદી સમકિતી જીવોની સંખ્યા તે
 દેવગતિ અને નરકગતિ એ બે ગતિમાં ચોથું ગુણઠાણું અને તિ-
 પંચ પંચેંદ્રિ સંસ્ત્રીમાં પાંચમા ગુણઠાણા સુધી અને મનુષ્ય
 ગતિમાં ચૌદમા સુધી તે ગ્રંથિજ્ઞેદ પૂર્વક પેહેલા ગુણઠાણેથી
 તે ચૌદમા ગુણઠાણા પર્યંત ચૌદે ગુણઠાણાના મલીને અ-
 સંખ્યાતા જીવો જાણવા; અને પ્રત્યેક ગુણઠાણાનો અપેક્ષાએ
 ચોથા પાંચમા ગુણઠાણાના જીવો અસંખ્યાતા. એ ઉપરાંત
 ઠઠા ગુણઠાણાથી ચૌદમા સુધી સંખ્યાતા કહીએ, પરંતુ
 કોઈ આચાર્ય પઠુવાઈ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ગણ્યા અનંતા પણ
 કહે ઢે તત્ત્વ કેવલિ ગમ્ય. એ વીજો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે ત્રીજો
 જ્ઞેદ ગ્રંથિજ્ઞેદી જીવોને વસવાનું ઉપજવાનું ક્ષેત્ર તે મિ-
 થ્યાત્વ ગુણઠાણે, ચૌદ રાજ્ય લોક પ્રમાણ ક્ષેત્ર ઢે, ઇટલે
 સૂદમ પાંચે સ્થાવર ચૌદ રાજ્ય લોકમાં ત્રય્યા ઢે, અને સા-
 સ્નાવન ગુણઠાણાના જીવો વિકલેંદ્રિથી નીચી ગતિમાં નથી
 અને સમકિત ગુણઠાણાના જીવો સંત્રિપંચેંદ્રિ તે ચારે ગતિમાં

લાધે, અને પાંચમા ગુણગણના જીવો મનુષ્ય અને તિર્યંચ એ
 વે ગતિમાં લાધે અને ઠઠા ગુણગણથી ચૌદમા ગુણગણ
 પર્યંત જીવો એક મનુષ્યગતિમાં લાધે, ઇટલે સાસ્વાદન
 વીજા ગુણગણથી ચૌદમા પર્યંત સર્વે જીવો પૃથ્વીના આ-
 ધારે રહ્યા તે ક્ષેત્ર લોકના અસંખ્યાતમા જાગે કહેવાય, એ
 ત્રીજો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે ચોથો જ્ઞેદ ગ્રંથિ જ્ઞેદી જીવોએ ક્ષે-
 ત્રની સ્પર્શના કરવામાં આવે તે મિથ્યાત્વ ગુણગણે રહેલા
 તેમણે આશ્વો ચૌદ રાજ્યલોક સર્વે સ્પર્શ્યો છે, ને નપરના
 ગુણગણવાળા પોતાનાં નપજવાનાં સ્થાનકો કહ્યાં ઇટલો
 લોકના અસંખ્યાતમે જાગે સ્પર્શ્યો છે, પરંતુ કેવળી જગ-
 વાન સમુદ્ધાત કરે ત્યારે, ચૌદ રાજ્ય પ્રમાણ સર્વલોક
 સ્પર્શે ઇટલું વિશેષ, એ ચોથો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે પાંચમો જ્ઞેદ
 ગ્રંથિ જ્ઞેદી જીવોને ચૌદે ગુણગણે વસવાનો કાલ તે સાદિ
 સાંતજાગે છે. ઇટલે મિથ્યાત્વ ગુણગણે જઘન્યથી અંતર્મુ-
 હૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ જાગે અનંતી ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી
 લેગે અનંતાં કાલચક્ર, અને સાસ્વાદન ગુણગણે જઘન્ય એક
 સમય અને ઉત્કૃષ્ટ આવલીનો કાલ અને સમક્ષિત ચોથા
 ગુણગણે જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તને ઉત્કૃષ્ટ ઠાસઠ સાગરોપમ જા-
 જેરો કાલ જાણવો. હવે એક પાંચમા ગુણગણનો, વીજોઠઠા
 સાતમા વે ગુણગણનો જેગો અપેક્ષામાં લેતાં અને
 ત્રીજો તેરમા ગુણગણનો જઘન્યથી અંતર મુહૂર્ત અને
 ઉત્કૃષ્ટ દેશે ગુણાં પૂર્વકોરુનો સ્થીતિ કાલ છે, વાકીનાં સર્વ
 ગુણગણે અંતર અંતર મુહૂર્તનો કાલ જાણવો. એ પાંચમો

જેદ કહ્યો. હવે ઠઠો જેદ તે ચોથા ગુણઠાણાથી માંનીને જે જીવો વત્તે છે તેમને ઉપરના ગુણઠાણે ચમવાનો આતુરતા ઇટલે કામના છે. યાવત્ દશમા ગુણઠાણા લગે તો સરાગતા માટે અજિલાપાનો સંજવ પણ કહીએ. અને ઉપરાંત અજિલાપાના અજાવે અયોગી ગુણઠાણા પર્યંત સહજ પ્રયોજન જાણવું એ ઠઠો જેદ કહ્યો.

હવે સાતમો જેદ ગુણઠાણા આશ્રીને જાવ કહે છે. ત્યાં મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ઉદયિક જાવના એકવીશ જેદ પરિપૂર્ણ લાધે છે, ઉપરના ગુણઠાણે ડંઠા વત્તા લાધે. ઉપશમ જાવ તે જીવને ઉપશમ સમકિત અવસરે ચોથા ગુણઠાણે અને ઉપશમ શ્રેણી અવસરે અગીઆરમે ગુણઠાણે લાધે ક્ષયોપશમ જાવ સમકિત આશ્રી ચોથા ગુણઠાણાથી સાતમા ગુણઠાણા સુધી અને જ્ઞાન આશ્રી વા લબ્ધિ આશ્રી વારમા ગુણઠાણા સુધી અને ચારિત્ર આશ્રી દશમા ગુણઠાણા સુધી લાધે, ક્ષાયકજાવ સમકિત આશ્રી ચોથા ગુણઠાણે અથવા સાતમા આઠમા ગુણઠાણેથી લાધે. ચારિત્ર આશ્રી વારમા ગુણઠાણેથી લાધે. વાકી તેરમા ગુણઠાણે પરિપૂર્ણ ક્ષાયક જાવ લાધે; અને વઢી ઉપશમને ક્ષયોપશમ જાવ કિંચિત્ વીજા સાસ્વાદન ગુણઠાણે લાધે. અને પરિણામિક જાવ તો સર્વ જીવને લાધે; પરંતુ ચોથા ગુણઠાણેથી જવ્યત્વપણાની પ્રવૃત્તિ છે વાકી યોગ્યતા છે. એ પાંચ જાવનો સાતમો જેદ કહ્યો. હવે આઠમો જેદ અલ્પ વહુત્વ કહે છે. તે સર્વથી થોડા જીવ વીજા ગુણઠાણાના સાસ્વાદન સંમકિતી છે, તે

થી વિશેષ ઉપશમ જાવના છે. તેથી અસંખ્યાતગણા ક્રયો-
પશમ જાવના છે, તેથી અસંખ્યાતગણા ગ્રંથિજેદી મિથ્યા-
ત્વી છે, તેથી અનંતગણા સિદ્ધને જોગા ગણતાં કાયક જાવના
છે અને સર્વથી અનંતગણા અગ્રંથિ જેદી મિથ્યાત્વી છે, એ
આઠમો જેદ કહ્યો. એ બોલ કહ્યા તે જાણી વસ્તુગતે વસ્તુ
ઊલ્લેખીને શ્રદ્ધા કરવી એ સમક્ષિત પામવાનું લક્ષણ છે.
વઢી પામેલાને નિર્મલ કરવાનું વા ઉપરના ગુણઘણે ચઢવાનું
કારણ છે તે કહ્યું.

હવે નયજ્ઞાન અધિકાર કહે છે. ત્યાં મૂલ નયના બે
જેદ છે, એક દ્રવ્યાર્થિક અને બીજો પર્યાયાર્થિક. તેમાં ઉ-
ત્પાદવ્યય પર્યાય ગોણપણે અને પ્રધાનપણે, દ્રવ્યની સજ્ઞાના
ગુણને ગ્રહે તેને દ્રવ્યાર્થિક નય કહીએ. તેના દસ જેદ છે
તે નીચે પ્રમાણે.

(૧) સર્વ દ્રવ્ય નિત્ય તે, ધ્રુવપણાની મુખ્યતાએ સદા
સર્વદા અનાદિ અનંત જાગે અવિનાશી છે તે નિત્ય દ્રવ્ય-
ાર્થિક નામે પહેલો જેદ, (૨) અગુરુ લઘુ પર્યાયની સ્વકેત્રે
અપેક્ષા ન કરે, એક મૂલ ગુણને પિંકપણે ગ્રહે તે એકદ્ર-
વ્યાર્થિક નામે બીજો જેદ, (૩) જીવ અજીવાદિ દ્રવ્યના
સમુદાયની પૃથક્ત્વ દ્રવ્ય દ્રવ્ય પ્રત્યે સ્વદ્રવ્યાદિ ચતુષ્ટયીને
ગ્રહે તે સત્ય દ્રવ્યાર્થિક નામે ત્રીજો જેદ, (૪) દ્રવ્યના અ-
નંતા ગુણ છે. તેમાં જે ગુણની વક્તવ્યતા વચનયોગે ગ્રહવામાં
આવે તે વક્તવ્યદ્રવ્યાર્થિક નામે ચોથો જેદ, (૫) આત્માને
અજ્ઞાની કહેવો, સમોદી, સકયાયી કહેવો તે અશુદ્ધ દ્રવ્ય-

થિક નામે પાંચમો જેદ, (૬) સર્વ વસ્તુ જીવ અજીવાદિ પોતપોતાના ગુણ પર્યાયે સહિત ઠે, પરગુણને ન ગ્રહે એમ કહેવું તે અન્વય દ્રવ્યાર્થિક નામે ઠઠો જેદ, (૭) સર્વ જીવનો મૂળ સત્તા એક ઠે, સિદ્ધની વા સંસારીની સરખી ઠે, તે પરમ દ્રવ્યાર્થિક નામે સાતમો જેદ; (૮) સર્વ જીવના આઠ રુચક પ્રદેશ નિરાવર્ણ નિર્લિપ્ત સ્થિર જાવે અનાદિ અનંત જાંગે ઠે, તે શુદ્ધ દ્રવ્યાર્થિક નામે આઠમો જેદ; (૯) સર્વ જીવના અસંખ્યાતા પ્રદેશ, વઢી જ્ઞાનાદિ અનંતા ગુણ, અવ્યાવાધાદિ અનંતા પર્યાય સત્તા એક સરખા ઠે તે સત્તાદ્રવ્યાર્થિક નામે નવમો જેદ; (૧૦) ગુણગુણી દ્રવ્ય તે એક ઠે, નિર્ણય નથી અજિન્ન ઠે, તે પરમજ્ઞાવગ્રાહકદ્રવ્યાર્થિક નામે દસમો જેદ, એ દ્રવ્યાર્થિકના દસ જેદ કહ્યા.

હવે પર્યાયાર્થિક નયના ઠ જેદ કહે ઠે (૧) દ્રવ્ય પર્યાય તે સંસારી મિથ્યાત્વી જીવને જવ્યપણું કહેવું. સિદ્ધપણું કહેવું. તે દ્રવ્ય પર્યાય, વઢી દ્રવ્ય પર્યાય તે જીવાદિ દ્રવ્યમાં એકત્વપણે રહ્યો જે પ્રદેશનો સમુદાય, તે જીવના અસંખ્યાતા, ધર્માસ્તિકાયના અસંખ્યાતા, અધર્માસ્તિકાયના અસંખ્યાતા અને આકાશાસ્તિકાયના અનંતા, તે દ્રવ્યપર્યાયનામે પ્રથમજેદ, (૨) બીજો જેદ દ્રવ્ય વ્યંજન પર્યાય તે જીવનો ચેતના લક્ષણ, ધર્માસ્તિકાયનો ચલણ સહાયી, અધર્માસ્તિકાયનો સ્થિરસહાયી, આકાશાસ્તિકાયનો અવગાહના દાન પુદ્ગલનો પૂર્ણગલનરૂપ, કાલનો વર્તના એમ સર્વ દ્રવ્ય પોતપોતાના વિશેષ ગુણે કરીને પોતાના દ્રવ્યની

હવે જીવાદિ એક ડ્રવ્યમાં અનંતા ધર્મ છે તેમાંથી એક ધર્મ ગવેલ્યો તો પણ વીજા અનંતા ધર્મ તે વસ્તુમાં રહ્યા, તેનો ઉદ્દેશ નહીં અને ગ્રહણ પણ નહીં, એક ધર્મની મુખ્યતા કરવી તેને નય કહીએ, તે ડ્રવ્યાર્થિકના નૈગમાદિ ચાર જોડ અને પર્યાયાર્થિકના શબ્દાદિ ત્રણ જોડ તે બે મઠીને સામાન્યે સાત જોડ થાય તે કહે છે. નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, ઋતુ સૂત્ર, શબ્દ, સમજિત્ત અને એવંજૂત, એ સાત નયનાં નામ કહ્યાં તેમાં પ્રથમ નૈગમનય તે, નથી એક ગમો અજિપ્રાય તે જોનો તેને નૈગમનય કહીએ, એટલે અનેક આશયી છે, તેના ત્રણ જોડ કહે છે આરોપ, અંશ અને સંકલ્પ. હવે આરોપના ચાર ભેદ. ડ્રવ્યારોપ, ગુણારોપ, કલારોપ, અને કારણારોપ એ ચાર જોડ કહ્યાં તેનો અર્થ કહે છે ડ્રવ્યારોપ તે કાલ ડ્રવ્ય રૂપ જિજ્ઞ વસ્તુ નથી, પંચાસ્તિકાયનો પરિણમન ધર્મ છે, તે પંચાસ્તિકાયનાં પરિણમને રહ્યો છે, પરંતુ ઠઠો કાલ ડ્રવ્ય ત્રણ વાર કહ્યો થોડો, તે અગ્નિનાં ઠતાપણે આરોપ થયો તે ડ્રવ્યારોપ, હવે ગુણારોપ તે જ્ઞાન ગુણ છે, પરંતુ જ્ઞાન તે આત્મા એ સ્વ અપેક્ષાએ ગુણનો ડ્રવ્યપણે આરોપ થયો. વઠી લાયકો, ચતુરાઈ, યશકીર્તિ, વલ આદિ પુન્ય યોગે પામીએ, અને મૂર્ખતા, અરમ્યશ, નિંદા, નિર્વલરણું આદિ પાપ યોગે પામીએ. એ દુર્ગુણો સદગુણો પુરુષ ડ્રવ્યના વસ્તુગતે નામાદિ કર્મનો પ્રકૃતિર્જો છે, એ ગુણો જીવના નયો, તેનું જન્મ દષ્ટિએ જીવમાં આરોપણ કરો,

જીવના ગુણ કહીએ તે પર અપેક્ષાએ ગુણોનો દ્રવ્યપણે આ-
રોપ થયો, એ ગુણારોપ કહ્યો. હવે કાઝારોપ, તેના ત્રણ જેદ
અતિત, અનાગત અને વર્તમાન, અતિત તે ગયાકાલે ઋષ-
્મદેવ સ્વામીને નિર્વાણ થયાં ઘણો કાઝ વીત્યો પરંતુ આજ
મેર તેરસે ઋષ્મદેવ સ્વામીનું નિર્વાણ કહ્યાણક છે, અને
આજ દિવાળીને દિવસે વીરસ્વામીનું નિર્વાણ કહ્યાણક છે.
એમ કહીએ તે અતિત કાઝનું આરોપણ વર્તમાન કાઝે થયું.
વઢી અનાગત કાઝ તે આવતે કાઝે તીર્થકરોનાં કહ્યાણક
થશે તેનો આરોપ વર્તમાનમાં કરીએ વઢી એજ પ્રમાણે વર્ત-
માનનો આરોપ અતિતમાં તથા અનાગતમાં થાય, તેને કા-
ઝારોપ કહીએ. હવે કારણાધારોપ તે બાહ્યદ્રવ્ય ક્રિયા સાધ્ય
સાપેક્ષવાલાને ધર્મનું નિમિત્ત કારણ છે તેને ધર્મ કરણી ક-
હીએ ઠીએ. વઢી તીર્થકર દેવ મોક્ષનું કારણ છે. તેમને તા-
રણાં કહ્યા તે કારણને ત્રિવે કર્તાપણાનો આરોપ થયો એમ
અનેક પ્રકારે આરોપણ થાય તે કારણાધારોપ. એ આરોપ
નૈગમના ચાર જેદ કહ્યા. હવે અંશ નૈગમના બે જેદ કહે
છે. એક જિત્તાંશ તે જૂદો અંશ સ્કંધાદિકનો અને વીજો
અજિત્તાંશ તે આત્માના પ્રદેશ તથા ગુણના અધિજાગ એ બે
જેદ કહ્યા. વઢી અંશ ઘટલે નિગોદીઆ આદિ સંસારી જીવોના
આઠ રુચક પ્રદેશ નિર્મલ, નિર્લેપ, અચલ સિદ્ધરૂપ છે તેથી
એક અંશે સિદ્ધ છે. તેને સિદ્ધ કહીએ ઠીએ. વઢી અયોગી
કેવલો ચૌદમા ગુણગણે વર્તે છે, તે સિદ્ધથી અંશે ઝંઘા છે.
તેમને સંસારી કહીએ ઠીએ, એ અંશનૈગમ કહ્યો. હવે સંક-

હવે નૈગમનાં બે જોડ કહે છે. સંકલ્પ જે સ્વપરિણામરૂપ વીર્ય
 ચેતનાનો જે નવો નવો ક્રયોપશમ તે લેવો, અને બીજો કાર્ય-
 યાત્રે નવે નવે કાર્યે નવો નવો ઉપયોગ થાય તે, એ બે જોડ
 કહ્યા. એટલે નૈગમનય કહ્યો. હવે સંગ્રહ નય કહે છે. સામા-
 ન્યે મૂલ સર્વ ડ્રવ્ય વ્યાપક નિત્યત્વાદિક સત્તાપણે રહ્યા જે
 ધર્મ તેનો જે સંગ્રહ કરે તેને સંગ્રહનય કહીએ, તેના બે જોડ,
 એક સામાન્ય સંગ્રહ બીજો વિશેષ સંગ્રહ. સામાન્ય સંગ્રહ તે
 ડ્રવ્ય કહેતાં ઠ ડ્રવ્યનો સમુદાય ગ્રહણ થાય, એક વચને
 સર્વનું ગ્રહણ થયું. એ પેહેલો જોડ, અને જીવડ્રવ્ય અજીવ-
 ડ્રવ્ય એમ કહી અજીવને જીવથી જુદો પાડવો તેને વિશેષ
 સંગ્રહ કહીએ. વળી રૂપીયી અરૂપીને જુદો પાડવો એ પણ
 વિશેષસંગ્રહ કહીએ. વળી સામાન્ય સંગ્રહના બે જોડ. મૂલ
 સામાન્ય અને ઉત્તર સામાન્ય. મૂલ સામાન્યના ઠ જોડ અ-
 સ્તિત્વાદિક છે. તે આગલ કહીશું. ઉત્તર સામાન્યના બે જોડ
 જાતિ સામાન્ય અને સમુદાય સામાન્ય. જાતિ સામાન્ય તે
 " એગે આયા એગે પુગલે " इत्यादि वस्तु अनंती ठे पण एक
 વચનમાં ગ્રહેવાય છે તે. જાતિ સામાન્યના ચાર જોડ, મનુષ્ય,
 તિર્યચ, દેવતા, અને નારકી એ જાતિ સામાન્ય કહીએ. હવે બીજો
 જોડ સમુદાય સામાન્ય તે ગાયના સમુદાયમાં ગોત્વરૂપ જાતિ
 છે તથા ઘટ સમુદાયમાં ઘટત્વપણુ અને વનસ્પતિને વિષે
 વનસ્પતિપણું તે જાતિ સામાન્ય કહ્યો. અને શાંવાના સમૂહને
 શામ્નવન કહે તથા મનુષ્યના સમૂહમાં મનુષ્ય ગ્રહણ
 થાય એમ એક વચનમાં અનેકનું ગ્રહણ થાય, તેને સમુદાય

सामान्य कहीए. एटले त्रण जुवनमां एवी वस्तु कोइ नथी
 जे संग्रहनयना ग्रहणमां न आवे. जे जे वस्तु ठे ते सर्व
 संग्रहनयमां ग्रहेवाणी ठे; तेने समजवा दृष्टांत कहेठे. जेम
 कोइ मनुष्य प्रजाते चाकरने कहे ठे के दातण लाव एम क-
 हेवाथी चाकर पाणीनो लोटो, दातण, रुमाल, मसी आदि
 सर्व वस्तु लइने आवे, जुज के चाकर पासे तो एक दातण
 नाम लइने माग्युं हतुं पण सर्वनो संग्रह करी लइने आव्यो
 तेम डव्य एवुं नाम कह्युं एटले डव्यनो गुण, पर्याय, स्वभाव
 लक्षण सर्व जेगा आव्या. ए उत्तर सामान्य, ते चक्षुदर्शन
 अने अचक्षुदर्शनने ग्राह्य ठे, अने मूल सामान्य ते अवधि-
 र्शन तथा केवलदर्शनथी ग्रहेवाय ठे. ए संग्रह नय कछो.
 हवे व्यवहार नय कहे ठे, तेना वे जेद, एक वहेंचणरूप
 व्यवहार अने बीजो प्रवर्तन व्यवहार. वहेंचणरूप व्यवहार
 ते संग्रह नय ग्रहीत वस्तु तेने जेद जेदांतरे वहेंचवुं एटले
 जीवना वे जेद. एक सिद्ध अने बीजा संसारी. सिद्धना वे
 जेद. एक आदि सिद्ध अने बीजा अनादि सिद्ध. अनादि
 सिद्ध ते सिद्ध गतिनीआदि खोळीए तो केवळीना वचने
 ते नहीं, कारण के काळनी आदि नथी तो सिद्धगतिनी
 आदि क्यांथी आवे ? अनादि अपेक्षाए सिद्धगति ठे, माटे
 अनादि सिद्ध. हवे आदि सिद्ध ते आ अवसर्पिणी काले
 दिवाळीना दिवसे स्वाति नक्षत्रे वीरस्वामीजुं निर्वाण थयुं
 एटले सिद्ध वर्या, इत्यादि प्रत्येक अपेक्षाए आदि
 सिद्ध कहीए. अनंतर सिद्ध ते समय मात्र आंतरा रहित

સિદ્ધ થયા તેને અનંતર સિદ્ધ કહીએ પરંપર સિદ્ધ તે વચ્ચે વિરહ કાલ સિદ્ધ ગતિએ આવી પકે ત્યારે મોક્ષનો માર્ગ ઠ માસ આદિ વેંધ રહે છે અને પઠી સિદ્ધિ વરે તે પરંપર સિદ્ધ કહી-
 એ, એક સિદ્ધ તે એક સમયે એક સિદ્ધિ વરે તે એક સિદ્ધ ક-
 હીએ, અનેક સિદ્ધ તે એક સમયે જઘન્યથી વે અને ઉત્કૃષ્ટા
 એકસોને આઠ સિદ્ધિ વરે તે અનેક સિદ્ધ કહીએ. લઘુ અ-
 વગાહના સિદ્ધ તે વત્રીશ આંગલની અવગાહના સિદ્ધમાં
 છે તેને લઘુ અવગાહના સિદ્ધ કહીએ. ગુરુ અવગાહના સિદ્ધ
 તે મોટી અવગાહના ત્રણસોને તેત્રીસ ધનુષ્ય અને વત્રીસ આં-
 ગલની સિદ્ધમાં છે. તેને ગુરુ અવગાહના સિદ્ધ કહીએ. મ-
 ધ્યસ્થ અવગાહના સિદ્ધ તે જઘન્ય વત્રીશ આંગલથી અ-
 ધિક અને ગુરુ ત્રણસેને તેત્રીસ ધનુષ્ય અને વત્રીસ આંગલથી
 ન્યૂન અવગાહનાં અસંખ્યાત જેદે સિદ્ધમાં છે; તે મધ્યસ્થ
 અવગાહના સિદ્ધ કહીએ, તેમાં કોઈ અવગાહના સિદ્ધમાં
 ઉત્તરી છે. કોઈ આમી છે, કોઈ તિર્થિ છે; કોઈ પાસાનર છે,
 કોઈ પદ્માસને છે ક્યાદિ અવગાહનાં ઉપર અલોકને અ-
 નોને પીસ્તાલીસલાખ યોજન પ્રમાણ સિદ્ધકેત્રમાં સિદ્ધપણે
 સ્થિર રહી છે. નીચેના જાગમાં કોઈની થોટી છે, કોઈની
 અધિક છે. સુદમ વાદર પુદ્ગલ રહિત અરૂપી આત્માના
 અસંખ્યાત પ્રદેશના ઘનરૂપ અવગાહનાઓ એકમાં અનેક
 અને અનેકમાં એક ધમ રહી છે. એ સિદ્ધ પરમાત્માના જેદ
 કલા. હવે સંસારી જીવના કહે છે. સંસારી જીવના વે જેદ.
 અયોગી અને સયોગી. અયોગી તે મનયોગ, વચનયોગ, અને

કાયયોગ રૂંધ્યા છે જેમણે એવા અયોગી કેવલી તે ચૌદમા ગુણઠાણાના, વાકીના સયોગી. તે સયોગીના બે જેદ, એક સયોગી કેવલી તે તેરમા ગુણઠાણાના અનંત ચતુષ્ટયીવંત અને વોજા સયોગી ઠદ્મસ્થ. હવે સયોગી ઠદ્મસ્થના બે જેદ. ક્ષીણમોહી અને સમોહી. ક્ષીણમોહી તે વીતરાગ યથારુયા-તસંયમી બારમા ગુણઠાણાના મોહની કર્મનો ક્ષયકર્યો છે જેણે તે ક્ષીણમોહી. વાકોના સમોહી, સમોહીના બે જેદ. અકપાયી અને સકપાયી, અકપાયી તે કપાયના ઉદયનો પરાજ્ઞ નથી જેને એવા અગિઆરમા ઝપશાંતમોહ વીતરાગ ગુણઠાણાના, વાકોના સકપાયી. સકપાયીના બે જેદ સૂદ્ધમ કપાયી અને વાદર કપાયી. સૂદ્ધમકપાયી તે લોજનો અણુ ઉદયમાં છે જેને તે સૂદ્ધમ સંપરાય ચારિત્રવંત દશ-મા ગુણઠાણાના, વાકીના વાદર કપાયી. વાદર કપાયીના બે જેદ, અવેદી અને સવેદી. અવેદી તે નવમા ગુણઠાણાના, વાકીના સવેદી. સવેદીના બે જેદ, શ્રેણિવંત અને શ્રેણિ રહિત, શ્રેણિવંત તે આઠમા ગુણઠાણાના, વાકોના શ્રેણી રહિત. શ્રેણી રહિતના બે જેદ, અપ્રમત્ત અને પ્રમત્ત, અપ્રમત્ત તે સ્વરૂપોપયોગી સાતમા ગુણઠાણાના, વાકીના પ્રમત્ત, પ્રમત્તના બે જેદ, વિરતિ અને અવિરતિ, વિરતિના બે જેદ, સર્વ વિરતિ અને દેશ વિરતિ, સર્વ વિરતિ તે સર્વ થકી સંસાર ત્યાગ કર્યો છે જેણે એવા ઠઠા ગુણઠાણે સાધુ જાણવા વાકોના દેશ વિરતિ. તે પાંચમા ગુણઠાણે આવક જાણવા. હવે અવિરતિના બે જેદ. અવિરતિ સમકિ-

તો અને અવિરતિ મિથ્યાત્વી. અવિરતિ સમકિતી તે ચોથા ગુણઘાણના વાકીના મિથ્યાત્વી. મિથ્યાત્વીના વે જ્ઞેદ જિવિ અને અજિવિ. જિવિના, વે જ્ઞેદ, એક ગ્રંથિ જ્ઞેદી અને વીજા ગ્રંથિ અજ્ઞેદિ. ગ્રંથિ જ્ઞેદી તે સમકિત પામીને મિથ્યાત્વ ગુણઘાણે પાઠા આવ્યા, તેમણે ગ્રંથિજ્ઞેદ કરેલો છે, તે ગ્રંથિજ્ઞેદી. વીજા ગ્રંથિ અજ્ઞેદી તેના વે જ્ઞેદ, શુદ્ધ પક્ષીયા અને કૃષ્ણ પક્ષીયા. શુદ્ધ પક્ષીયા તે જેને એક પુદ્ગલ પરાવર્તન સંસાર સ્થિતિ વાકી છે અધિક નથી તેને શુદ્ધ પક્ષીયા કહીએ વાકીના કૃષ્ણ પક્ષીયા, એ સંસારી જીવના જ્ઞેદ કહ્યા. હવે અજીવના જ્ઞેદ કહે છે. એક રૂપી અને વીજો અરૂપી. અરૂપીના ચાર જ્ઞેદ ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય અને કાલ. એ ચાર જ્ઞેદમાં ધર્માસ્તિ અને અધર્માસ્તિ એ વે દ્રવ્ય ચૌદ રાજ્ય લોક પ્રમાણ અસંખ્યાત પ્રદેશી એક એક દ્રવ્ય છે, આકાશાસ્તિકાય લોકાલોક પ્રમાણ અનંત પ્રદેશી એક દ્રવ્ય છે, અને કાલ સમય માત્ર વર્તે છે, વર્તમાન સમય અતિત થાય છે અને અનાગત વર્તમાન થાય છે, એમ કાલની પરંપરા ચાલે છે એક સમય વીજા સમયને મળતો નથી તેથી કાલનું ઠતાપણું નથી, માટે કાલને ઉપચારે દ્રવ્ય માન્યો છે, એ અરૂપી અજીવના જ્ઞેદ કહ્યા. હવે રૂપી અજીવનો પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે. તેના વે જ્ઞેદ, એક પરમાણું અને વીજો સંધ. સંધના વે જ્ઞેદ, એક તો જીવને લાગ્યા તે જીવ સહિત અને વીજા જીવ રહિત તુટા છે, પર્યાયના વે જ્ઞેદ, કર્મનાથી અને સ્વજાથી જ્યાંદિ વહેંચણ રૂપ વ્યવહારનો

પહેલો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે વીજો પ્રવર્તન વ્યવહાર તેના વે જ્ઞેદ, એક શુદ્ધ પ્રવર્તન અને વીજો અશુદ્ધ પ્રવર્તન. શુદ્ધ પ્રવર્તનના વે જ્ઞેદ, એક વસ્તુગત શુદ્ધ પ્રવર્તન અને વીજો સાધન શુદ્ધ પ્રવર્તન, વસ્તુગત શુદ્ધ પ્રવર્તન તે ધર્માસ્તિકાયનો ચલણ સહાયતા, અધર્માસ્તિકાયનો સ્થિર સહાયતા તથા આકાશાસ્તિકાયનો અવગાહકતા, કાલનો વર્તના, પુદ્ગલનો મિલણ વિચરણતા અને જીવનો જ્ઞાયકતા; વસ્તુગત કહેતાં એ ઠંડક્યમાં પોતપોતાની પ્રવૃત્તિ પોતાનામાં રહી છે, તેને વસ્તુગત શુદ્ધ પ્રવર્તન વ્યવહાર કહીએ. હવે સાધન શુદ્ધ પ્રવર્તન વ્યવહાર તે ચોથા સમકિત ગુણઠાણથી જ્ઞેદ જ્ઞાત્રીની અપેક્ષા ઉપાદાન કારણને કાર્યપણે કરતાં, હેય, જ્ઞેય અને ઉપાદેય આજ્ઞાએ વર્તતાં અશુદ્ધતાને ઠેદી વિશુદ્ધતારૂપ ઉપરનું ગુણઠાણું ગ્રહતાં ગ્રહતાં યાવત્ અપ્રમત્ત ગુણઠાણાને દૃઢપણે ગ્રહી ગુણશ્રેણી આરોહણ કરી મોહનો, વઢી રાગદ્વેષ અશુદ્ધ પરિણતિનો દશમા ગુણઠાણાને અંતે ધ્વંસ કરી વીતરાગ થઈ જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી અને અંતરાય એ ત્રણ કર્મનો વીતરાગ જાણે વારમા ગુણઠાણાને અંતે ક્ષય કરી કેવલજ્ઞાન, કેવલ દર્શન આદિ અનંત ચતુષ્ટયી પામી તેરમા ગુણઠાણે અરિહંત પરમાત્મા થાય ત્યાં સુધી સાધન શુદ્ધ પ્રવર્તન વ્યવહાર કહીએ; એ શુદ્ધ વ્યવહારના વે જ્ઞેદ કહ્યા. હવે અશુદ્ધ પ્રવર્તન વ્યવહાર તે જીવમાં રાગ, દ્વેષ, કપાય નોકપાય અને મોહ લાગ્યા છે તેના ઉદય ચોગે જીવને પરાજવતા વાધકતા છે તેટલો કર્મ.

વંધ થાય છે અને જીવ ચોથું ગુણગણું પામ્યો ત્યાંથી શુદ્ધ
વ્યવહારની સહાય મળી. તે જોગે પોતાની વાધકતા
ટાલી પરાજવતાને ઠેકે ઠે, ઇટલી સકામ નિર્જરા છે.
તે સકામ નિર્જરાનો કર્તા શુદ્ધ વ્યવહાર છે અને વંધનો
કર્તા અશુદ્ધ વ્યવહાર છે, શુદ્ધ વ્યવહાર તેરમા ગુણગણ
સુધી વળાવો છે અને દશમા ગુણગણના અંત સુધી અશુદ્ધ
વ્યવહાર હુટારાનો સંજવ છે, ઉપરાંત નથી. તેમાં ઠઠા સા-
તમા ગુણગણ સુધી અશુદ્ધ વ્યવહાર હુટારા મોહ ચારનો
પરાજવ ઘણો છે. ઉપરાંત યોગ્યતા છે પણ ક્ષપક શ્રેણીવાલાને
જ્ઞય નથી. તે અશુદ્ધ વ્યવહારના વે જોડ કહે છે. એક શુજ અને
ઘોજો અશુજ. અશુજ વ્યવહાર તે સત્તર અઢાર પાપસ્થા-
નકનું સેવવું, પત્તર કર્માવાનનું આચરવું, રાત્રી જોજનનું ક-
રવું, અજક અનંતકાયનું આરોગવું इत्यादि પાપવંધનો હેતુ
તેને અશુજ વ્યવહાર કહીએ. હવે વીજો શુજ વ્યવહાર તે
પાંચ આશ્રવનું તજવું ને સામાયક પોસહ પ્રતિક્રમણ આદે
દેવવર્ણન, ગુરુવંદન વિનય યુક્ત અને બહુમાનયુક્ત કરવું,
વેશ વિરતિપણું અને સર્વ વિરતિપણું ગ્રહવું, ગુરુ કુલવાસે
વસવું, અષ્ટ પ્રવચન માતાનું પાઠવું इत्यादि સામ્ય સાપેક્ષ
દૃષ્ટિએ શુજ વ્યવહાર કહીએ, એ પુન્યવંધનો હેતુ છે, તે
કહ્યો. હવે ઉપચરિત અને અનુપચરિત વ્યવહાર કહે છે.
ઉપચરિત વ્યવહાર તે ધન, ધાન્ય આદિ ઘરકુટુંબ પરિવાર
એક પોતાની કાયા વિના જે વીજું, તે પ્રત્યક્ષ આપણાથી
જુડે છે, તેને અજ્ઞાનપણે મોહિત થઈને જીવ પોતાનું માને

તેને નુપચરિત વ્યવહાર કહીએ. હવે અનુપચરિત વ્યવહાર તે, જે પોતાનો કાયા મન વચન આદિ પરવસ્તુ યદ્યપિ જીવથી જૂદી છે, અને જીવ છે તે પાંચ ઇંદ્રિ, ત્રણ વલ્લ. અને શ્વાસોશ્વાસથી જૂદો છે તોપણ પરિણામિક જાવે લોઢી પણે એકઠા મલ્લી રહ્યા છે, જવપર્યંત ઢોમયું બુટે નહીં તેને પોતાની કહીએ, પણ પોતાની નથી એમ અપેક્ષા સમજીને બોલીએ તે અનુપચરિત વ્યવહાર કહીએ. હવે સદ્જૂત વ્યવહાર કહે છે, તેના બે જ્ઞેદ, એક શુદ્ધ અને વીજો અશુદ્ધ, શુદ્ધ સદ્જૂત તે કેવલજ્ઞાનને આત્માનું કહીએ, તે આત્માથીજ પ્રગટ થયું છે માટે સદ્જૂત, અને આવરણ નુપાધિ નથી માટે શુદ્ધ. એ પેહેલો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે વીજો જ્ઞેદ અશુદ્ધ સદ્જૂત તે મતિશ્રુત જ્ઞાનને આત્માનું કહીએ એટલે જ્ઞાન છે એ તો આત્માનો સદ્જાવ છે, માટે સદ્જૂત, પરંતુ ઇંદ્રિ નોંદ્રિથી પ્રગટ થયું છે તેથી અશુદ્ધ, એ વીજો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે અસદ્જૂત વ્યવહાર કહે છે એટલે હું ક્રોધી, હું માની, હું માયી, હું લોજી વલ્લી હું મનુષ્ય, હું તિર્યંચ, હું દેવતા, હું નારકી ઇત્યાદિ હું શબ્દે જીવ હું એમ કહેવું તે ધિકલતા છે કારણ કે મનુષ્ય તિર્યંચની કાયા તે પેહેલી ઔદારિક વર્ગણા છે, વલ્લી દેવતા નારકીની કાયા તે વીજી વૈક્રિય વર્ગણા છે, વલ્લી કાયાની અંદર આહારને પાચન કરવાનો હેતુ તથા સજીવનપણાનો હેતુ તે ચોથી તેજસ વર્ગણા છે. વલ્લી જાપા શ્વાસોશ્વાસ અને મન એ પાંચમી, ઠઠી, અને સાતમી પોતપોતાની વર્ગણા છે, અને ક્રોધાદિ

કપાયની પ્રકૃતિઓ કહી તે, આઠમી કાર્મણ વર્ગેના છે, એ સર્વે પુદ્ગલ દલ છે તેને જરુજાતિ કહીએ, તે જીવ નથી, જીવની વસ્તુ પણ નથી, તેનો માલિક જીવ પોતે થાય છે તેને મિથ્યાત્વી કહીએ એ પરવસ્તુને પોતાની કહેવી તે અસદ્જૂત. તેના વે જેદ, એક સંશ્લેષિત અને વીજો અસંશ્લેષિત એ વે જેદ કહ્યા; તેનો અર્થ કહે છે. પાંચ ઇંદ્રિ, ત્રણ ઘલ, શ્વાસોશ્વાસ અને આયુષ્ય એ દશ દ્રવ્યપ્રાણ જીવના છે, અને તેમાં અંતર વ્યાપકપણે જાવ પ્રાણધારી ચેતન રહ્યો છે, તેને જેદ જ્ઞાને શુન્ય જીવ જાણતો નથી, ઝલ્લતો નથી, પોતાની કાયા એજ જીવ એમ બોલે છે, જાણે છે, તેને સંશ્લેષિત અસદ્જૂત વ્યવહાર કહીએ. અને પુત્ર, માતા, પ્રીતા, જાહ, ઘેન આદિ મારાં છે વઢી ધન કંચનાદિ દેશ, નગર, સેવક મારું છે એમ કહે છે, જાણે છે, તેને અસંશ્લેષિત અસદ્જૂત વ્યવહાર કહીએ, એ વ્યવહાર નય કહ્યો, હવે ઋજુ સૂત્ર નય કહે છે ઋજુ કહેતાં સરલ એટલે અવક વા પ્રાંતરો અને સૂત્ર કહેતાં બોધ એટલે જ્ઞાન તે ઋજુસૂત્ર કહીએ. એટલે વર્તમાનપણે ઉપન્યો જે તદ્ગત પરિણામ તેને ગ્રહણ કર્તા તે ઋજુસૂત્ર, અને જે અતિત અનાગત તે ઋજુસૂત્રની અપેક્ષાએ અઠતો છે કેમકે અતિત તો વિણસી ગયો અને અનાગત આવ્યો નથી, તેવારે અતિત અનાગત એ વે વસ્તુ વર્તમાન પર્યાયે અવસ્તુ છે, અને વર્તમાન પર્યાયે વર્તે તે વસ્તુપણે છે. પૂર્વકાલ પશ્ચાત્ કાલની અપેક્ષાએ વસ્તુ કહેવી તે આરોપરૂપ નૈગમનય છે, અને તાત્કાલિક તદ્ગત વસ્તુ.

प्राणं तेने ऋजुसूत्र कहीए, तेना वे जेद, सूक्ष्म ऋजुसूत्र
 अते स्थूल ऋजुसूत्र जे वर्त्तमानकालनो एक समय तेने
 सूक्ष्म ऋजुसूत्र कहीए. अने जे बहुकाली तेने स्थूल ऋजु-
 सूत्र कहीए, ए चोथो नय कह्यो- हवे शब्द नय कहे. ते शब्द
 ते वस्तुपणे बोलावीए ते शब्दे जे वाच्य अर्थ ग्रहे एवुं
 ठे प्रधानप्राणं जे नयमां, तेने शब्द नय कहीए. जेम
 कृतक नाम जे कयों तेनो हेतु जे धर्म ते जे वस्तुमां होय
 ते बोलाय एटले शब्दनं कारण तो वस्तुनो धर्म थयो.
 जेम जलाहरण धर्म जेमां ठे, तेने घट कहीए ठीए एम
 अहीं पण शब्दे वाच्य अर्थ ग्रहे तेनं नाम पण शब्दनय
 कहेवाय. जेम ऋजुसूत्र नयने वर्त्तमान कालना धर्म इष्ट ठे
 तेम शब्दादिक नयने वर्त्तमानताना धर्म इष्ट ठे एटले ऋजु
 सूत्रनय चार निक्षेपा संयुक्तने सामान्यपणे ग्रही वस्तु माने
 अने शब्दनय जाव निक्षेपाने मुख्य करी सहजना चार
 निक्षेपाने ग्रही वस्तु माने. एटले सदज्ञाव जे अस्ति धर्म
 तथा असद् जाव जे नास्ति धर्म सर्व संयुक्त वस्तुने वस्तु-
 पणे उपयोगे ग्रहे एटले वस्तुने शब्दे बोलावतां सात जांगे
 बोलाववी माटे ए सप्तजंगी जेटला शब्दनयना जेद जा-
 णवा. ते सप्तजंगीनी व्याख्या कहे ठे (१) स्यात् अस्ति,
 (२) स्यात् नास्ति, (३) स्यात् अस्ति नास्ति, (४) स्यात्
 अवक्तव्य (५) स्यात् अस्ति अवक्तव्य, (६) स्यात् नास्ति
 अवक्तव्य (७) स्यात् अस्ति नास्ति युगप्रत् अवक्तव्य, ए
 सात जांगा कहा. हवे अर्थ कहे ठे. आ सात जांगानो जाण

જે આત્મા એમ ચિંતવે ઠે કે મારો આત્મા ઠે, તેના ઘરમાં વસ્તુગતે ઠતી શી ઠે ? જે ઠતી ઠે તેને અસ્તિ કહીય. તે સ્વદ્રવ્ય, સ્વક્ષેત્ર, સ્વકાલ, સ્વજ્ઞાવપણે ચિંતવીય. ત્યાં સ્વદ્રવ્યપિંડ તે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વીર્ય આદિ અનંતા ગુણ, અને પર્યાય તે એક એક ગુણના અનંતા અવિજ્ઞાગ, વઢી અરૂપી, અમૂર્તિ, અવ્યાવાધ, અનવગાહ આદિ અનંતા પર્યાયનો સમુદાય તેનું આધારપણું તે સ્વદ્રવ્ય, અસંખ્યાત પ્રદેશે જ્ઞાનાદિ ગુણનું અવસ્થાન, અગુરુ લઘુતાની હાની વૃદ્ધિનુ માન તે સ્વક્ષેત્ર, અનંતગુણની અનંતી વર્તનામાં ઉત્પાદ અને વ્યયની પરિણમનતાનું સમયે સમયે અગ્નિનવપણે પરિણમવું તે સ્વકાલ, અને અનંત ફેયનું જ્ઞાયકપણું, વિવેચનપણું, દેશવાપણું, નિજગુણની સ્થિરતાપણું, દાન, લાઝ, જોગ, ઉપજોગ અને વીર્યનું અનંતા ગુણમાં અનંત જ્ઞેદે દાનાદિ લલ્બિનો સ્ફુરતા જાવ તે સ્વજ્ઞાવ, વઢી ગ્રણે કાલે અવિનાશીપણું માટે નિત્ય, વઢી સમયે સમયે અભિનવપણે ઉત્પાદ વ્યય પરિણમે તેથી અનિત્ય, વઢી અનંતા ગુણપર્યાયનું અસંખ્યાત પ્રદેશે દૃઢ એક્યતાપણું, અગ્નિદ્વતાપણું, સદા સર્વદા ઠે માટે એક અને વઢી અજ્ઞેદ, અનંતા ગુણ અનંતા પર્યાય તે પોતપોતાનુંજ કાર્ય કરે, એક ગુણ વીજા ગુણે ન પ્રવર્તે, નીજ નીજ ગુણેજ પ્રવર્તે તે અનેક, અને વઢી ભેદ. ગ્રણકાલમાં એક ગુણ એક પર્યાય વા એક પ્રદેશ દ્રવ્યથી અલગો ન થાય માટે અજદ્રવ્ય, વઢી પોતાના ગુણની આ-વિરજાવે વ્યક્તિનો કર્તા તે જદ્રવ્ય, એમ સ્યાદવાદ લક્ષણો-

પેત દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને જાવે કરીને આત્મા ઠે, વઢી નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય અને જાવ એ ચાર નિદ્દેષા સંયુક્ત જીવ દ્રવ્ય ઠતો ઠે, પરંતુ અન્ય ઠ જાંગા પણ ઠે, એસાપેક્ષ પણાઈ કરીને સ્યાત્ પદ દડને બોલાવતો, તે સ્યાત્ અસ્તિ, એ પ્રથમ જાંગો કહ્યો. હવે સ્યાત્ નાસ્તિ નામે બીજો જાંગો કહે ઠે, જે મારા આત્માથી અન્ય તે અનંતા પુદ્ગલ પરમાણું ટૂટા ઠે, વઢી દ્રવ્યણુંકાદિ સંખ્યાત પ્રદેશી, અસંખ્યાત પ્રદેશી, અનંત પ્રદેશો, તે સર્વ ઉપચલિત સ્કંધ, ઔદારિક, વૈક્રિય, આહારક અને તેજસ એ ચાર વાદર વર્ગણાના, વઢી જાણા, શ્વાસોશ્વાસ, મન અને કાર્મણ એ ચાર સૂક્ષ્મ વર્ગણાના, ઇત્યાદિ પ્રત્યેકે પ્રત્યેકે અનંતા અનંતા પુદ્ગલના ળંધ ચૌદ રાજલોકમાં રહ્યા ઠે, વઢી ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, એ બે દ્રવ્યના બે ળંધ અસંખ્યાત પ્રદેશી ચૌદરાજપ્રમાણ લોકમાં રહ્યા ઠે, વઢી આકાશાસ્તિકાયનો એક ળંધ અનંત પ્રદેશી લોકાલોકમાં રહ્યો ઠે, કાલ તો સમય માત્ર વર્તે ઠે વઢી અઢીછીપમાં જ્યોતિષ ચક્રના આકારે દિવસ રાત્રીનું માન ઠે એમ ઉપર કહ્યા તે રૂપી અને અરૂપી મઢી પાંચે અજીવ અને મારા આત્માથી બીજા ઇટલે નોલા અનંતા સિદ્ધ પરમાત્મા લોકાગ્ર જાગે રહ્યા ઠે, વઢી ચારગતિના અનંતા સંસારી જીવો ચૌદરાજ્યલોકમાં રહ્યા ઠે, તે સિદ્ધ અને સંસારી જીવોમાં અસ્તિપણું તો સૌમાં સરણું ઠે પરંતુ તેમનું અસ્તિપણું તેમનામાં ઠે અને મારું અસ્તિપણું મારામાં ઠે. માટે જિન્ન ઠે, એ ઉપર કહ્યાં તે ઠ દ્રવ્ય મારા વિવક્ષિત

आत्म द्रव्यमां नास्ति जावे ठे. वळी पांच अजीवना जरु-
तादि गुण ते, गतिनो हेतु, स्थितिनो हेतु, अवगाहक हेतु,
वर्त्तनानो हेतु, मळवा वीखरवानो हेतु, वर्ण, रस, गंध स्पर्श-
नो परावर्त्तन धर्म, वार जेदे हानि वृद्धिरूप, ए प्रमाणे सर्वे
द्रव्यमां द्रव्य द्रव्य प्रत्ये, प्रत्येके प्रत्येके विना कारणे पो-
ताना स्वजावे समये समये अजिनवपणे परिणमी रहुं
ठे; वळी मारा जीवात्माथी अन्य सिद्ध संसारी जीवोमां
चेतनताना अस्तित्वादि गुणपर्याय, स्वजाव लक्षण ते परि-
पूर्ण सिद्धना व्यक्तिरूप ठे, अने संसारीना शक्तिरूप ठे. तेमां
समकित चोथा गुणगणार्थी अंशे व्यक्तिरूप ठे, वारमा
आदिमां अंशे व्यक्ति ओठी ठे, एम पांच अजीव द्रव्यना
अने अन्य सिद्ध अने संसारी जीवोना जे गुण, पर्याय, स्वजाव
अने लक्षण ते मारा विवक्षित आत्माना गुण, पर्याय स्व-
जाव लक्षणमां नास्ति जावे ठे, एटले मारा आत्माना
द्रव्य, क्षेत्र, काल अने जावमां परद्रव्यनो परक्षेत्रनो, पर-
कालनो, अने परजावनो नास्ति जाव ठे, परंतु नास्ति जाव
ठे ते पोतानामां अस्ति जावे ठे तेनी सापेक्षता माटे स्यात्
पदे बोलतां सर्व धर्मनुं जासन थयुं माटे स्यात् नास्ति ए
बीजो जांगो कबो. हवे स्यात् अस्ति नास्ति नामे बीजो
जांगो कहे ठे. जे विवक्षित आत्मा द्रव्यमां अन्य जीव स्व-
जाति अने पांच अजीव परजाति तेना द्रव्य, क्षेत्र, काल
अने जावनी नास्ति ठतीरूपे बीजा जांगामां कही तेनी
अवती रूपे पोतानामां अस्ति रही ठे. तेने जणाववा माटे

સમકાલે જાંગા ગ્રહ્યા છે. પરંતુ શબ્દે વોલતાં અનુક્રમે વો-
લાય છે એટલે પોતાના વિવક્ષિત આત્માના ડ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ
અને જાણે પેહેલા જાંગામાં અસ્તિપણે કહ્યો, તે પોતામાં ઠ-
તાપણે રહ્યો છે, અને વીજા જાંગામાં પરનો નાસ્તિજાવ કહ્યો
તે પોતામાં અઠતાપણે રહ્યો છે. એમ ઠતા અઠતાપણે બે જાંગા
પોતામાં સમકાલે અસ્તિપણે રહ્યા છે. અહીં કોઈ કહેશે કે જે
વસ્તુ પોતામાં નથી, તેને અઠતાપણે પોતામાં ઠતી કહેવાની શી
જરૂર છે? તેનો ઉત્તર હેનાઈ! એમ ન કહીએ તો સંસારમાં ચતુર્ગતિ
ત્રમણ કરતાં અનંતાં પુદ્ગલ પરાવર્ત્ત સંસારી જીવોએ કર્યાં અને
વઢી કરશે, પરંતુ જીવનું યથાસ્થિત ધ્રુવપણું ત્રણે કાલે જાણે
છે, તે પરપણાનો પોતામાં ઠતાપણે અજાવ છે, તેથી જો એમ
ન હોય તો જીવ અજીવપણું પામે અને અજીવ જીવપણું
પામે, વસ્તુપણે વસ્તુ રહે નહીં, માટે પોતપોતાનું ઠતાપણું
પોતાનામાં રહ્યું છે, તેથી ત્રણે કાલે અચલ અવિનાશીપણે
વર્તે છે, અને પરનું અઠતાપણું છે તેથી કોઈ કાલે પરપણું
પામે નહીં, પોતાનું અવસ્થિતપણું સદાસર્વથા પોતાપણે રહે
એવો જીવ અજીવ સર્વે ડ્રવ્યનો ધર્મ છે. વઢી જે ઠતા-
પણે હોય તેજ સ્ફુરણા પામે, એટલે જીવનું મોક્ષરૂપ કાર્ય
તે પોતાના ઠતાપણાને સ્ફુરતાં નીપજે, માટે પોતાનું ઠતા-
પણું અને પરનું અઠતાપણું અસ્તિ છે પરંતુ નાસ્તિની અપે-
ક્ષાએ, વઢી વીજા જાંગાની સાપેક્ષતા માટે સ્યાત્પદ યુક્ત
વોલવો. એ સ્યાત્ અસ્તિનાસ્તિ નામે ત્રીજો જાંગો કહ્યો.
હવે સ્યાત્ અવક્તવ્યનામે ચોથો જાંગો કહે છે. અવક્તવ્ય

એટલે કેવલજ્ઞાનીને જાણવામાં તો એક સમયકાલે સર્વ
 વક્તવ્ય છે, પરંતુ વચને બોલતાં અનુક્રમે બોલાય છે, અને
 વસ્તુમાં તો અસ્તિ નાસ્તિ (ઠતા અઠતા) પણ સમકાલે જાંગા
 રહ્યા છે. માટે કેવલજ્ઞાનીને શબ્દે બોલતાં અવક્તવ્ય છે. વળી
 સમકિતીને જાણવામાં સમકાલે છે, પરંતુ ઠદ્મસ્થનો જ-
 પયોગ અસંખ્યાત સમયી છે માટે અવક્તવ્ય, વળી સમકા-
 લની અપેક્ષા ન કરીએ, તો પણ વસ્તુમાં અનંતા ધર્મ રહ્યા
 છે, તેમાં અજિલાપ્ય સ્વજ્ઞાવ ધર્મ તો વચનગોચર બોલવામાં
 આવે, અને અનજિલાપ્ય સ્વજ્ઞાવ ન આવે, માટે સ્યાત્
 પદ અપેક્ષાએ બોલીએ તે સ્યાત્ અવક્તવ્યનામે ચોથો જાંગો
 કહ્યો. હવે સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્ય નામે પાંચમો જાંગો કહે
 છે. એટલે અસ્તિ ધર્મ છે તેમાં પણ અનંતો ધર્મ તો અન-
 જિલાપ્ય સ્વજ્ઞાવ છે, તે તો કેવળી જગવાનના વચન ગોચ-
 ર પણ થતો નથી. બોલવામાં આવે નહીં તે અવક્તવ્ય ક-
 હેવાય, પરંતુ અજિલાપ્ય સ્વજ્ઞાવ વચને બોલવામાં આવે છે,
 તે પણ ક્રોધ પૂર્વના આયુષ્યવાલા પુરુષો હોય અને આઠ
 વર્ષની ઉમરે કેવલજ્ઞાન પામ્યા હોય અને આઠલાના ઠેના
 સુધી અસ્તિ ધર્મની પ્રરુપણા કરે તો પણ અજિલાપ્ય સ્વ-
 જ્ઞાવ ધર્મનો અનંતમો જાગ કહેવામાં આવે, અધિક ન આવે
 તે માટે અસ્તિ અવક્તવ્ય, પરંતુ નાસ્તિજ્ઞાવ કહેવો છે તે
 અપેક્ષાએ સ્યાત્પદે યુક્ત બોલીએ, તે સ્યાત્ અસ્તિ અવક્તવ્ય
 એ પાંચમો જાંગો કહ્યો. એજ પ્રમાણે નાસ્તિ જાંગાની ગત્રે-
 પણા કરીને સ્યાત્ નાસ્તિ અવક્તવ્ય ઠઠો જાંગો કહીએ

હવે સ્યાત્ અસ્તિનાસ્તિ યુગપત્ અવ્યક્તવ્ય નામે સાંતમો જાંગો કહે છે, એટલે અસ્તિ જાવ પણ વક્તવ્ય છે તેમ નાસ્તિ જાવ પણ વક્તવ્ય છે, અને એમાં અવક્તવ્ય પણ છે એ સર્વ ધર્મ એક વસ્તુ મળ્યે એક એક ગુણમાં અને દરેક પર્યાયમાં સમકાળે પરિણમે છે, માટે અસ્તિનાસ્તિ વક્તવ્ય અને અવક્તવ્ય, અંહી અસ્તિ તે નાસ્તિ ન થાય અને નાસ્તિ તે અસ્તિ ન થાય, વળી વક્તવ્ય તે અવક્તવ્ય ન થાય અને અવક્તવ્ય તે વક્તવ્ય ન થાય, તે જણાવવા માટે સ્યાત્પદ ઘણો છે. એ સ્યાત્ અસ્તિનાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્ય નામે સાંતમો જાંગો કહ્યો. એ સસંજંગી કહી તેનું જ નામ સ્યાદવાંદ ધર્મ છે, અને સ્યાદવાંદ ધર્મનું જ્ઞાન તે સમકિત છે અને સમકિત છે ત્યાં શબ્દ નય છે, એટલે શબ્દાદિક નય વસ્તુનાં પર્યાયને અવલંબી વસ્તુનાં જાવ ધર્મનાં ગ્રાહક છે તે માટે વસ્તુનાં જાવ નિક્ષેપા છે તે શબ્દ નય મુખ્ય છે, અને પ્રથમનાં ચાર નયમાં નામાદિક ત્રણ નિક્ષેપા મુખ્ય છે. એ શબ્દ નયનું સ્વરૂપ કહ્યું, હવે સમજિરૂઢ નયની વ્યાખ્યા કરે છે, જે શબ્દ નય કહ્યો તેથી સમજિરૂઢ નયમાં ઘણો અંતર છે, આત્માનાં અનંતા ગુણપર્યાય છે. તેમાં એક સમકિત ગુણ પ્રગટ થવાથી ચોથા ગુણગણે શબ્દ નય પ્રાપ્ત થાય છે અને સમજિરૂઢ નય તો વીતરાગ ગુણગણે અંશે ઓઠી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે ઘણો અંતર છે, એટલે એક પર્યાયને પ્રગટવે અને શેષ પર્યાયને તિરોજ્ઞાવિપણે એટલે અણપ્રગટવે શબ્દનય બોલાવે, પણ સમજિરૂઢ નય ન બોલાવે. હવે જે બો

लावहुं कह्युं तेनो परमार्थ कहे ठे. समकित गुण प्रकट करी
 हेय उपादेय बुझि पामी सर्वविरति थइने साध्य सापेक्ष
 दृष्टिए वत्ते, तेने शब्दनय संयति कहीने बोलावे, पण सम-
 जिरूढ नय संयति न कहे. समजिरूढ नय तो क्षपक श्रेणी
 मांन्नी दशमा गुणठाणा अंते मोहनी कर्म क्षय करी अशुद्ध
 परिणति ठेदी शुद्ध परिणतिवंत थइ बारमा हीण मोह
 गुणठाणे यथाख्यात चारित्रवंतने संयति कही बोलावे, वळी
 बीतरागज्ञावे ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी अने अंतराय ए
 वण कर्मनो क्षय करी केवलज्ञान, केवलदर्शन आदि अनंत
 चतुष्टयी पामे तेमने ज्ञानी कही बोलावे ए शब्द नय अने स-
 मजिरूढ नयनो अंतर कछो. हवे एवंचूत नय कहे ठे.
 समजिरूढ नय पक्षे तेरमा गुणठाणे अरिहंत परमात्माने
 स्नातक कहीए ठीए. ते एवंचूतनय स्नातक न कहे. एवं
 चूत नय तो लोकाग्र जागे सादि अनंत जागे स्थितिवंत
 सिद्ध परमात्माने स्नातक कहे ठे, कारण के तेरमा गुणठाणे
 घाति कर्मनो मळ. आत्म प्रदेशथी अळगो थयो ठे, पण
 अघाति कर्मनो मळ रह्यो ठे ते मळअयोगी गुणठाणाने अंते
 उत्तरशे षट्ठे एक समये लोकाग्र जागे सिद्ध क्षेत्रमां सि-
 रूपणे विराजमान थशे, तेमने एवंचूत नय स्नातक कहे ठे
 ए स्नातकमां नयपक्ष कछो. हवे अरिहंत पदमां कहे ठे.
 क्षायक लब्धिए तो तेरमे गुणठाणे अरिहंतपदे जे जे वत्ते
 ठे, ते सौ सरखा ठे. कोइ अधिक न्यून नथी. समजिरूढ नय
 तो सीने अरिहंत कहे, परंतु एवंचूत नय तो जेने इंद्रादिक

પૂજે છે એટલે તીર્થકરને સમોસંમરણની રચના થાય છે
 અષ્ટપ્રાતિહાર્યાદિ ઋદ્ધિષ્ઠ પૂજનીક છે, વળી અસંખ્યાત
 કોમો દેવો સેવે છે. તથા સામાન્ય કેવળીમાં કેટલાએક કે-
 વળી જગવાનને કમલની રચના થાય છે. દેવદેવેંડ્ર જેમને
 પૂજે છે તેમનેજ એવંજૂત નય અરિહંત કહે છે વીજાને ન કહે
 અહીં વાહ્યઃ ઋદ્ધિની અધિકતા છે. અંતર ઋદ્ધિ એ તો સૌ સ-
 રલા છે. પરંતુ એવંજૂત નય તે નામે ન બોલાવે એટલો અં-
 તર છે, એ એવંજૂત નય કહ્યો. એ રીતે સાંતે નય કહ્યા. એ
 સાત નયમાં પેહેલા ચાર નય છે, તે અવિશુદ્ધ છે, કેમકે ડ્ર-
 વ્યને સામાન્યપણે કહેવાના અધિકારી છે, અને શબ્દાદિક
 ત્રણ નય તે શુદ્ધ નય છે, કેમકે તેમાં શબ્દના અર્થની મુ-
 ર્યતા છે માટે એ નયો શબ્દ તથા અર્થને અન્નેદપણું માને છે
 અને અર્થથી શુન્ય શબ્દ તે એ નયે પ્રમાણ નથી. વળી શ-
 બ્દાદિક નય તે પેહેલા (નામ, યાપના, અને ડ્રવ્ય એ) ત્રણ
 નિદેશને અવસ્તુ માને છે, અને ચોથા જાવ નિદેશ સંયુક્ત
 વસ્તુને વસ્તુ માને છે. એ સાત નયમાં પેહેલો નૈગમનય તે સા-
 માન્ય વિશેષ બેને માને છે, સંગ્રહનય તે સામાન્યને માને છે,
 વ્યવહાર નય વિશેષને માને છે. અને ડ્રવ્યાર્થાવલંબી છે તે
 હ્રાં ડ્રવ્ય શબ્દે ક્રિયા લેવી તથા ઋજુસૂત્ર તો વિશેષનો ગ્રા-
 હક છે એ ચાર નય તે ડ્રવ્ય નય છે. અને પાઠલા શબ્દાદિ
 ત્રણ નય તે પર્યાયાર્થિક વિશેષાવલંબી જાવ નય છે, એ
 સાત નયમાં સામાન્ય વિશેષ પદ્ધતું માનવું કહ્યું. વળી ડ્રવ્ય
 અને જાવનું ગ્રાહકપણું યા અવલંબનપણું કહ્યું, તેને વિ-

स्तारीने कहे ठे. सामान्य ते शक्ति, तेना वे जेद ओघ शक्ति अने समुचित शक्ति, विशेष ते व्यक्ति; शक्तिथीज व्यक्ति पामीए, ओघ शक्ति ते घासना तरणामां घृतनी शक्ति रही ठे, एम कहीए तेनुं नाम ओघ शक्ति. हवे प्रथमना त्रणं नयमां अव्यार्थावलंबीपणुं कळुं, ते जिनपूजादि तथा सामायक पोसह प्रतिक्रमणादि श्रावकनी करणी ठे, यतिने चरणकरणानुयोगनी क्रिया करवी तेने अव्यार्थावलंबीपणुं कहीए. ते श्रावक, साधु पोतपोतानी क्रिया करे तेमां जेने समकितनी स्पर्शना निश्चय पक्षथी ग्रंथिमेद पूर्वक यइ ठे, अने क्रिया उपर कही ते मुजबकरे तेने तो दूधरूप व्यक्ति ते अप्रमत्तादि गुणस्थानके जाव, संवर अने सकाम निर्जरायोगे, क्षयोपशम जावनी लब्धि प्राप्त थाय, बीजाने थाय नही, कारण के जे दूषणां गाय जेस, वकरां घेटां घास तरणानुं जक्षण करे, ते तो दूधआपे कइ हरायां प्रमुख बीजां अनेक जातिनां जानवरो ठे ते घास जक्षण करे ठे तेथी दूध मळतुं नथी, तेम वस्तुगते वस्तुपणानी श्रद्धाना अभावे साध्य शून्य एवा अज्ञानी मिथ्यात्वीने श्रावक साधुनी क्रिया करतां समकितादि गुण स्थानकनो दूधरूप धर्म ते न मळे, जाव संवर अने सकाम निर्जराना अभावे क्षयोपशम जावनी लब्धि न मळे, समकितनी स्पर्शना थयां मळे. हवे ओघ शक्तिनी अपेक्षाए दूधने व्यक्तिपणुं कळुं तेनुंज नाम समुचित शक्ति कहीए. हवे दूधमांथी घी काढवुं ठे, ते दूधने जमाववुं त्यारे घी

नीकळे, जमाववुं ते अप्रमत्त गुणगणुं न ठोमे त्वारे दूध
जास्युं कहीए, ते क्यारे न ठोमे के वेदक समकितरूप मेळ-
वण पमे तो ए दूध तरत जामी जाय एटले प्रमत्त गुणगणे
आववुं बहुधा तो आंतरारहित अनंतर टळे, कारण के स-
मकित मोहनीनो पराजव हतो ते वेदक समकिते टाळ्यो,
त्यां अप्रमत्त राजधानी निर्जय थड, वळी अवद्धायु अखंन
श्रेणी क्षायक समकितनी ठापनो चांद मळ्यो ठे, तेना ज्ञा-
गनुं तेज वृद्धि पास्युं त्वारे आत्म गुणनी अखंन श्रेणीनुं
तेनुं आळ्युं, ते कहे ठे के, अपूर्व गुणगणुं तमने परोशां तेने
ठे, त्यां जबानी तैयारी करीने तेज वखते गया, जडने क-
पक श्रेणी मांनो. दहीनी गोरशीमां अप्रमत्त स्तंज ते वांस
उजो कयों, परंतु वांसे गोरसने मथवा माटे फूलमां होय
ठे, ते अही अप्रमत्तादि गुणगणाए ज्ञानाचार, दर्शनाचार,
चारित्र्याचार, तपाचार अने वीर्याचार ए पंचाचाररूप तो
अप्रमत्तस्तंजे फूलमां जाणवां. हवे वलोणुं वलोववाना दृष्टां-
ते जेद ज्ञान अने जेदाजेद ज्ञानेशुद्ध ध्यानगत शुद्धोपयोग
ते अनोपम दोरीए शुद्धात्मानुं नित्यानित्यादि स्याद्वाद
अनेकांत स्वरूप प्रत्यक्षप्रमाण अनुजवरमणे शुद्ध परिणा-
मिक ज्ञावमां उत्पाद् व्ययनी शक्तिए समये समये अजिनव-
पणे विशुद्धिए परिणमतां परिणमता यावतू मूल स्वरूपमां
क्षायकज्ञावे अति शुद्ध परिणामीक ज्ञाव परिणमे, त्यां मांख-
णना-पिंनरूप क्षायकज्ञावनी अनंति लब्धि केवलज्ञान, के-
वलदर्शनादि तेरमा गुणगणे आविरजावे प्रगटे, ते लब्धिनुं

આશ્રી-તે ગતિઓનો સંબંધ જીવને અનાદિ સાંત જાંગો લાગે
 અને અજીવને અનાદિ અનંત જાંગો લાગે. સિદ્ધ ગતિનો સં-
 વંધ ગતિ આશ્રીને અનાદિ અનંત જાંગો લાગે, અને પ્રવર્તન
 આશ્રીને સાદિ અનંત જાંગો લાગે. સૂક્ષ્મ નિગોદ ગતિનો
 સંબંધ જવ્યાજવ્યી જીવને અનાદિ અનંત જાંગો લાગે અને
 જીવી અજીવને અનાદિ અનંત, અને અનાદિ સાંત વહી સા-
 દિ સાંત એ ત્રણે જાંગો લાગે. વાકી સંસાર ગતિઓનું ત્રમણ
 પુનરપિ પુનરપિ સાદિ સાંત જાંગે છે. એ સાંકેતિક નામના
 બે જોડ કહ્યા. પડ્ધતે નામ નિક્ષેપો કહ્યો. હવે સ્થાપના
 નિક્ષેપો નામ સહિત હોય તે કહે છે, તેના બે જોડ. એક
 સહજ સ્થાપના, બીજી સાંકેતિક સ્થાપના. સહજ સ્થાપના
 તે જોડે, અનાદિ અનંત જાંગો લાગે તેને સહજ સ્થાપના
 કહીએ. તે આત્માની અસંખ્યાત પ્રદેશ રૂપ, પુદ્ગલની પર-
 માણું રૂપ, ધર્માસ્તિકાયની તથા અધર્માસ્તિકાયની અસં-
 ખ્યાત પ્રદેશ રૂપ ચૌદ રાજ્ય લોક પ્રમાણ, અને આકાશ-
 સ્તિકાયની અનંત પ્રદેશ રૂપ લોકાલોક પ્રમાણ તે સહજ
 સ્થાપના કહીએ. હવે બીજી સાંકેતિક સ્થાપના તેના બે જોડ,
 એક કૃત્રિમ અને બીજી અકૃત્રિમ. કૃત્રિમ તે જીવે વગે-
 રેમાં ચિત્રામણ કાઢે છે, અથવા કાષ્ઠ પાપાણમાં કોરીને
 ઘોળા હાથી વગેરેનો આકાર કરે છે વહી જિન પ્રતિમા
 કરવામાં આવે છે, તેને દીઠે જિનેંદ્ર દેવના કેવલ જ્ઞાનાદિ
 ગુણ, અવ્યાવાધાદિ પર્યાય, નિત્યત્વાદિ સ્વભાવ અને સ્વ
 લક્ષણ એ સર્વે યાદીમાં લાવીને જીવી જીવને ધ્યાન

કરવાનું નિમિત્ત કારણ થાય છે. વઢી જૈન મુનિ મહારાજાની સ્થાપના જે ઠઠ્ઠી અથવા પગલાં તેને દીઠે એ મુનિ મહારાજા સ્મરણમાં આવે છે અને તેમના મહાવ્રતીપણાના ગુણ યાદિમાં આવે છે. વઢી તેમના ઉપદેશની વાણી ગ્રંથ પ્રકરણમાં રચના કરેલી હોય તે શંકા અને અજ્ઞાન રૂપ અંધકાર ટાઢવાને સૂર્ય સમાન, મિથ્યાત્વ રૂપ મોટા પર્વતને ઢેદવાને વજ્ર સમાન, જ્ઞવ્ય જીવને સંસાર સાગરથી તારવાને નાવ સમાન, મનોવાંઠિત પૂરવાને કલ્પવૃક્ષ સમાન, વોધિ વીજ રૂપ ધર્મ દાનની દેનારી થાય છે. માટે તેમના ગુણનું સ્મરણ 'કરવાને ગીતારથ' ગુરુરાયની સ્થાપના તે નિમિત્ત કારણ છે. એ કૃત્રિમ સ્થાપનાઓ કહી, તે કરવાથી થઈ માટે કૃત્રિમ; અને સાંકેતિક તે કર્તાનો સંકેત. હવે અકૃત્રિમ સાંકેતિક સ્થાપના તે ચાર ગતિએ જીવો ચોવીસ દંડકમાં મિશ્ર જાવે ઉપજે છે ત્યાં ગતિના અનુસારે કાયાની અવગાહનાઓ અનેક જેવે પામે છે, તે કાયાનો કર્તા કોઈ નથી, કોઈની કરી થઈ નથી માટે અકૃત્રિમ અને સાંકેતિક તે, પૂર્વજવના કૃત્ય કર્મ બંધનો છે, માટે તેને સાંકેતિક અકૃત્રિમ સ્થાપનાઓ કહીએ, તે તે કાયા પ્રમાણે પુદ્ગલે લંબધનો ચય ઉપચય છે, તે પુદ્ગલની સ્થાપનાઈ અને કાયા પ્રમાણ ક્ષેત્રે અંતરવ્યાપકપણે આત્માના પ્રદેશનું કર્મ સંયોગથી સંકોચ વિકસ્વરૂપણું છે, તે આત્માની સ્થાપનાઈ. એમ જીવનું અને પુદ્ગલનું એક પરિણમન છે તથાપી વસ્તુ જિંન છે, એક જ્ઞવ્ય વીજા જ્ઞવ્યથી મિલે નહીં એ સિ-

શ્રાંત વચન છે તે અપેક્ષાએ જીવની અને પુદ્ગલની જ્ઞેદ
જ્ઞાને વિજ્ઞાગ વહેંચણ હુફારા કરીને જૂદી જૂદી અકૃત્રિમ
સ્થાપનાઁ કહી તે તથા ઉપર કૃત્રિમ સ્થાપનાઁ કહી તે
સર્વે સાદિ સાંત જાંગે છે તેમાં જે મનુષ્યના જીવમાં અયોગી
કેવલી ચૌદમા ગુણઠાણા અંતે વર્તે છે તેમની કાયાની અ-
વગાહના જે છે તેમાં ત્રીજો જ્ઞાગ પોલાણનો છે, તેનું સંકો-
ચન કરીને વે જ્ઞાગ પ્રમાણ અવગાહના માને આત્માના અ-
સંખ્યાત પ્રવેશનો નિવિરુ ઘન થયો, તે લોકાગ્ર જ્ઞાગે રહ્યો
છે, તે નિરંજન સિદ્ધની સ્થાપના સાદિ અનંત જાંગે કહીએ.
એ અકૃત્રિમ સ્થાપનાનું સાંકેતિક પૂર્વ કર્મ બંધનો અયોગી
ચૌદમા ગુણઠાણા અંતે અજ્ઞાવ થયો તે છે, એ અકૃત્રિમ
સાંકેતિક સ્થાપનાઁ કહી એટલે સ્થાપના નિક્ષેપો કહ્યો.
હવે ડ્રવ્ય નિક્ષેપો કહે છે. ડ્રવ્ય નિક્ષેપો નામ આકાર અને
ગુણ સહિત હોય, પણ આત્મોપયોગ ન મળે તે ડ્રવ્ય નિક્ષે-
પો કહીએ. એટલે ડ્રવ્ય નિક્ષેપો જીવ અને પુદ્ગલના મિશ્ર
જાવનું નામ છે, અને જ્યાં મિશ્ર જાવ હોય ત્યાં અજ્ઞાન ક-
હીએ, એટલે ચેતન સત્તા અને અચેતન સત્તા મિશ્ર જાતી-
નથી, વસ્તુગતે વસ્તુ ઝંઝલી નથી, અને સિદ્ધાંત આચા-
રાંગાદિ ગુરુ વાંચે છે તેના અર્થની પૃઢા શ્રોતા કરે છે. ગુરુ-
રાય પદ અદ્ધર માત્રા શુદ્ધ અર્થ કરી સમજાવે છે, ગુરુમુલે
શ્રોતા સર્વદે છે તોપણ ડ્રવ્ય નિક્ષેપમાં છે, એટલે અનુયોગ
ઘાર સૂત્રનું એ વચન છે કે અણુવનગોદધો એટલે સ્વ-
સ્વરૂપે ઉપયોગ રહિત તે ડ્રવ્ય નિક્ષેપો જાણવો અને જાવ

નિદ્દેષા વિના જે દ્રવ્યપણું છે તે પુન્ય બંધનું કારણ છે પણ મોક્ષનું કારણ નથી. એટલે જે કરણી રૂપ કષ્ટ તપસ્યા કરે છે, અને જીવ અજીવની સત્તા ઝંઝાવી નથી તેને જગવતી-જીમાં અવતી અને અપચ્ચસ્કાણી કહ્યા છે, વળી જે એકલી બાહ્ય કરણી કરે છે તેને ચારિત્ર માને છે તે મૃપાવાદી છે, એમ ઉત્તરાધ્યયન કહે છે, ન મુણી રત્નવાસેણં ત્યાં તો જ્ઞાનીનેજ મુનિ કહ્યા છે, નાણેણ ય મુણી હોઈ એ વચનથી જે જ્ઞાનવાન તે મુનિ છે અને જે અજ્ઞાની તે મિથ્યાત્વી છે. વળી કોઈક નરક દેવલોકાદિના જ્ઞાતા થાય અથવા યતિનો શ્રાવકનો આચાર જાણે અને કહે કે અમે જ્ઞાની ઠીએ તે પણ જ્ઞાની નથી, જ્ઞાનીતો જે દ્રવ્ય ગુણ વ્યાપ્તિને જાણે તે છે, એમ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના મોક્ષ માર્ગ અધ્યયને કહ્યું છે. તે ગાથા:

एयं पंचविह णानां, द्वाण य गुणाण य ॥

पञ्चावाण य सवेसिं, नाणं नाणीहि दंसियं ॥ १ ॥

મોટે વસ્તુ સત્તા જાણ્યા વિના જ્ઞાની સમજવો નહીં, વળી નવ તત્વને જાણે, તેમાં અજીવ, આશ્રવ, પુન્ય, પાપ, અને બંધ તેને હેય એટલે તજવા યોગ્ય જાણે અને જીવ, સંવર, નિર્જરા અને મોક્ષ તેને ઉપાદેય કહેતાં આદરવા યોગ્ય જાણે છે એમ જ્ઞાન પૂર્વક શ્રદ્ધા છે જેને, તેને સમક્ષિતી જાણવા. એવા જ્ઞાન દર્શન વિના આજ વાહ્ય ક્રિયાનો આમંતર દે-
ખામે છે તે ઝગ છે, તેનો સંગ કરવાં નહીં. વાહ્ય કરણી ઉપર

રાચવું નહીં, કારણ કે શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રે કહ્યું છે કે,
નાણં દંસણનાણં નાણેણ વિણા નં હુંતિ ચરણગુણા

એ વચ્ચન છે માટે આત્માનું સ્વરૂપ ઓલખ્યા વિના સા-
માયક, પ્રતિક્રમણ, વ્રત, પચ્ચક્કાણ, દાન, શીયલ, તપ, પૂજા
આદિ શુચ્ચ ક્રિયા કરવી તે સર્વ ડ્રવ્ય નિક્ષેપામાં છે, તે
પુન્યવંધ હેતુ શુચ્ચ આશ્રવ છે પણ સંવર નથી, ઇંટલે દેવ-
તાના જીવનું કારણ છે એમ શ્રી જગવતીજીમાં કહેલું છે.

પુઘત્તલેણં પુઘસંયમેણં દેવા દેવલોએ ।

ઝવવજ્ઞંતિ નો ચેવણં આયત્તાજ્ઞાવવત્તવયાએ

માટે શુચ્ચ આશ્રવનું કારણ કહીએ વઢી સંવરનું કાર-
ણ તો એજ જગવતી સૂત્રે કહ્યું છે. આયાલ્લુ સામા-
ઈયં અર્થ:-આયા કહેતાં આત્મા જ્ઞેદ જ્ઞાનયોગે અનાત્મ
સત્તાનો વિજાગ વહેંચણ કરીને ઝપાધિયી અલ્લગો થાય, સ્વ-
સ્વરૂપ રમણ કરે, ડંઙિનોંડિં વિકાર ન પામે એવો સમાધિ
યોગ તે લલ્લુ કહેતાં નિશ્ચયથી સામાઈયં કહેતાં સામાયક
કહીએ, તેને સંવર કહીએ, અને કરણીરૂપ સામાયક કરવું
તે શુચ્ચ આશ્રવનું કારણ જાણવું. વઢી જેઓ ક્રિયા અને
જ્ઞાનથી હીંણ છે અને મૂલ પંચ મહાવત પણ અલ્લંઘિત
નથી અને પોતે ગઘની લાજે સિદ્ધાંત જ્ઞણે છે વાંચે છે, વ્રત
પચ્ચક્કાણ કરે છે તેથી આચાર્ય, ઝપાધ્યાય અને સાધુ કહેવરાવે
છે, તે તો પરમાત્માની આજ્ઞાથી વહાર છે, તેમાં જે જ્યોતિષ
જુએ છે, વૈદક કરે છે તેને ઉત્તરાધ્યયનજીં પાપશ્રમણ કહે છે,

ઘણા જવ જમશે માટે અવંદનીક છે. વઢી નય, નિકેપ,
 પક્ષ અને પ્રમાણ જાણ્યા વિના નિશ્ચયથી આત્માનું સ્વરૂપ
 ઓઢખ્યા વિના જે ઉપદેશ કરે છે, તે પોતે તો સંસારમાં
 મુઢ્યા છે અને તેમની પાસે જે સાંજઢે છે તેમને મુઢાવે છે
 એમ સિદ્ધાંત કહે છે, માટે વહુશ્રુત ગીતાર્થ પાસે ઉપદેશ
 સાંજઢવો એજ વોધી વીજ પામવાનું અથવા મોક્ષનું કારણ
 કંહીએ એ ઢ્રવ્ય નિકેપો કહ્યો તે સાદિસાંત જાંગે છે અને
 જે પદ ઢ્રવ્ય છે તે જીવ અજીવાદિ સર્વમાં અસ્તિત્વાદિક
 ઢ જેદે મૂઢ સામાન્ય સ્વજાવ રહ્યો છે, તેમાં ઢ્રવ્ય ઢ્રવ્ય
 પ્રત્યે પોતપોતાના ગુણપર્યાયનો અસ્તિત્વાદિક ધર્મ રહ્યો છે
 અજીવમાં અચેતનપણાનો છે, અને જીવમાં કેવઢજ્ઞાનાદિ
 અનંતા ગુણ, અઢ્યાવાધાદિ અનંતા પર્યાય, નિત્યત્વાદિ અ-
 નંતા સ્વજાવ, ઉત્પાદ વ્યય, ધ્રુવ આદિ અનંતાં લક્ષણ રહ્યાં
 છે, પરંતુ સંસારી જીવનાં કર્મે આવરિત છે, તેથી જાવ નિ-
 કેપે શૂન્ય. નિશ્ચે સમકિતનાં અજાવે ઢ્રવ્ય નિકેપો તાદશ
 વર્તે છે, અને ચોથા સમકિત ગુણઠાણાથી ચૌદમા અયોગી
 ગુણઠાણા પર્યંત જે જીવો વર્તે છે, તેમનો સાધકદશા જાવ
 નિકેપા શુક્ત કહેવાય, તેમાં જેટલું આવરણ આત્મ સત્તાથી
 ગયું, એટલો જાવ નિકેપો છે વાકીનો ઢ્રવ્ય નિકેપો છે, સિદ્ધ
 પરમાત્મા તો નિરાવરણ જાવ નિકેપેજ વિશેષ સ્વજાવ-ધર્મ
 મયી છે પરંતુ તે વિશેષમાં સામાન્ય સ્વજાવ પિંચપણે તથા
 આધારપણે અસ્તિત્વરૂપ ઢ્રવ્ય પર્યાયની ઔચ્ચતાએ અનાદિ
 સંબંધે રહેલો તે ઢ્રવ્ય નિકેપો છે પણ અપ્રગટ જાવે; એમ

સિદ્ધમાં નથી, એ દ્રવ્ય નિક્ષેપો વસ્તુગતે કહ્યો તેને શ્રનાદિ
અનંત જાંગો લાગે. હવે જાવ નિક્ષેપો તે નામ, આકાર અને
ઉપયોગાદિ ગુણે કરીને સહિત હોય તે કહે છે, જાવ નિ-
ક્ષેપો મંથિ જેદ થતાં ચોથા ગુણઠાણની સાત્રિતીએ કહેવાય
ઠે. અહીં કોઈ કહેશે કે દાન, શિયલ, તપ, પૂજા, ક્રિયા જ્ઞાન
આદિ દૃઢ ચિત્તે ત્રિકરણયોગે કરીએ તેને જાવ કહીએ, તો
તે જાવ નથી, જાવ તો સૂત્રની સાલે અને વીતરાગની આ-
જ્ઞાએ હેય ઉપાદેયની પરીક્ષા કરી મનવચન કાયાદિને હેય
જાણી તેનો વેપાર અહંપણે તર્જીને અને આત્માની ઉપયોગ ચેત-
ના જાણવા દેલવા રૂપઠે તેને ઉપાદેય જાણી સ્વસ્વરૂપે પ્રણમાવી
અનુજવ રમણ કરીએ તેને ભાવ નિક્ષેપો કહીએ. એટલે રૂપી
ગુણ તે દ્રવ્ય નિક્ષેપો અને અરૂપી ગુણ તે જાવ નિક્ષેપો ઠે.
મન, વચન, કાયા, લેશ્યા આદિ દ્રવ્ય નિક્ષેપામાં ઠે. એટલે
ઝવઝંગો જાવો એ અનુયોગ દ્વાર સૂત્રનું વચન ઠે, અને
જ્યાં પુદ્ગલ સંગે ઈંદ્રિ દ્વારે ઉપયોગ ઠે ત્યાં સ્વસ્વરૂપે ઉપ-
યોગ નથી એમ જાણવું, એ જાવ નિક્ષેપો કહ્યો. તેમાં જે
ઉપશમ, ક્ષયોપશમ જાવ ઠે તે સાદિ સાંત જાંગે ઠે, અને
ક્ષાયક જાવ ઠે તે સાદિ અનંત જાંગે ઠે એ જાવ નિક્ષેપો
જીવમાં કહ્યો. હવે અજીવમાં કહે ઠે. ધર્માસ્તિકાય જીવ
પુદ્ગલને ગતિનો હેતુ, અધર્માસ્તિકાય સ્થીતિનો હેતુ, આ-
કાશ અવકાશ આપવાનો હેતુ, કાઠવર્તનાનો હેતુ, પુદ્ગલ
મલવા વિલ્લરવાનો વા વર્ણાદિ પર્યાયના પરાવર્તન ધર્મનો
હેતુ એ જાવ નિક્ષેપો અજીવમાં કહ્યો એટલે નામ, સ્થાપના,

દ્રવ્ય અને જાવ એ રીતે ચાર નિક્ષેપા કહ્યા, તે વસ્તુના સ્વપર્યાય છે. વિશેષાવશ્યકની જાણ્ય મધ્યે કહ્યું છે “વત્વા-સે વત્થુ પજ્ઞાયા” માટે વસ્તુના જે સહજ જાણે ચાર નિક્ષે-પા છે, તે વસ્તુમાં અજિન્ન રૂપે વર્તે છે તેને સ્વપર્યાય કહોયે, તે અનાદિ અનંત જાણે છે, અને જિન્ન વસ્તુમાં ઉપચારે નિક્ષે-પા કલ્પીએ તે નૈગમાદિક નયનો પક્ક છે, તે મધ્યે પ્રથમના ત્રણ નિક્ષેપા તે કારણ રૂપ છે અને ચોથો જાવ નિક્ષેપો છે તે કાર્યરૂપ છે, જાવનિક્ષેપાને અણનીપજતે પ્રથમના ઘણ નિક્ષેપા નિષ્ફળ છે, જેમ ચક્ર, દંડ, દોરો અને કું-નિકાર છે પણ માટીના પિંડ વિના ઘટ થાય નહીં, તેમ શુદ્ધ ક્રિયાને નિમિત્ત કારણ કહીએ, તેના દૃષ્ટાંતે મૃત્તિકા પિંડરૂપ-ઉપાદાન કારણ તે આત્માનું તથા અનાત્માનું જાણ-પણું થયું હોય, જરૂર ચેતનનો વિજ્ઞાન કરતા જ્ઞાન ઘટમાં પ્રગટયું હોય, તેને તો સમક્ષિતાદિ ગુણ નિષ્પન્ન કરવાનું કારણ કહીએ તે વિના તો શુદ્ધ ક્રિયા તે નિમિત્ત કારણ કહેવાય નહીં જેમ મૃત્તિકા પિંડ ચાક ઉપર નથી ત્યાં સુધી ચક્રાદિ કારણ વૃથા છે, તદ્વત્ જાણવું.

હવે મૂલ સામાન્ય સ્વજાવના ઠ જ્ઞેદ કહે છે (૧) અ-સ્તિત્વ, (૨) વસ્તુત્વ, (૩) દ્રવ્યત્વ, (૪) પ્રમેયત્વ, (૫) સત-ત્વ અને (૬) અગુરુલઘુત્વ એ ઠ મૂલ સ્વજાવ છે, તે સર્વ દ્રવ્ય મધ્યે પરિણામિકપણે પરિણમે છે, એ ધર્મને કોઈનો સહાય નથી. તે પદ્ દ્રવ્યને વિષે ઉત્તર સામાન્ય સ્વજાવ, નિત્યત્વ, અનિત્યત્વાદિક, તથા વિશેષ સ્વજાવ તે પરિણા-

મિકત્વાદિક, તેનો આધાર જૂત ધર્મ, તે ધર્મને તીર્થંકર દેવે સામાન્ય સ્વજ્ઞાવ અસ્તિત્વરૂપ કહ્યો છે, એ પેદેલો જ્ઞેદ તથા ગુણ પર્યાયનો આધારવંત પદાર્થ તેને વસ્તુત્વ કહીએ એ વીજો જ્ઞેદ, અને અર્થ જે દ્રવ્ય તેની જે ક્રિયા, જેમ ધર્માસ્તિકાયની ચલણસહાય ક્રિયા, અધર્માસ્તિકાયની સ્થિર સહાય ક્રિયા, આકાશાસ્તિકાયની અવગાહક રૂપ ક્રિયા, જીવની ઉપયોગ લક્ષણ ક્રિયા, અને પુદ્ગલની મલ્લવા વિચરવારૂપ ક્રિયા તેનું કરવાપણું એટલે જે પંચાસ્તિકા-યમાં પર્યાયનો પ્રવૃત્તિ તે અર્થ ક્રિયા, અને તે અર્થ ક્રિયાનો આધારજૂત ધર્મ તેને સર્વજ્ઞ દેવે દ્રવ્યત્વપણું કહ્યું છે, વળી દ્રવ્યત્વપણાનું વીજું લક્ષણ કહે છે. ઉત્પાદપર્યાયની જે પ્રસવશક્તિ એટલે આવિર્જાવ લક્ષણ જે શક્તિ તેના વ્યયીજૂત પર્યાયનો તિરોજ્ઞાવ થયો, અથવા અજ્ઞાવ થવારૂપ શક્તિનો જે આધારજૂત ધર્મ તેને દ્રવ્યત્વ કહીએ, એ વીજો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે સ્વ કહેતાં પોતે આત્મા અને પર કહેતાં અન્ય જીવાજીવાદિ સર્વ દ્રવ્યને યથાર્થપણે જેથી જાણવામાં આવે તેને જ્ઞાન કહીએ; તેના પાંચ જ્ઞેદ છે, તે જ્ઞાનના ઉપયોગમાં આવે એવી જે શક્તિ તેને પ્રમેયત્વપણું કહીએ. તે પ્રમેયપણું સર્વ દ્રવ્યનો મૂળ ધર્મ છે. પ્રમાણમાં વસાવી જે વસ્તુ તેને પ્રમેયપણું કહીએ, તે સર્વ દ્રવ્ય, સર્વ ગુણપર્યાય પ્રમેય છે અને આત્માનો જ્ઞાન ગુણ તેમાં પ્રમાણ તથા પ્રમેયપણું એ વે ધર્મ છે. પોતાનું પ્રમાણ તે પોતેજ કરે છે, દર્શન ગુણનું પ્રમાણ જ્ઞાન ગુણ કરે છે, એટલે દર્શન ગુણ તે સા-

માન્ય ધર્મનો ગ્રાહક છે, તે પણ પ્રમાણ કહેવાય; પણ પ્રમાણના જેદ કહ્યા છે ત્યાં જ્ઞાનજ પ્રભું છે તેનું કારણ જે દર્શનો પયોગ તે સ્ફુટ પરતો નથી, તે માટે પ્રમાણમાં ગવેલ્યો નથી, તે પ્રમાણના મૂલ વે જેદ છે. એક પ્રત્યક્ષ અને વીજો પરોક્ષસ્પષ્ટ જ્ઞાન તે પ્રત્યક્ષ અને અસ્પષ્ટ જ્ઞાન તે પરોક્ષ; અથવા આત્માના ઉપયોગથી, ઇંદ્રિ નોંદ્રિની પ્રવૃત્તિ વિના જે જ્ઞાન તે પ્રત્યક્ષ કહીએ. તેના વે જેદ એક દેશ પ્રત્યક્ષ વીજો સર્વ પ્રત્યક્ષ, તેમાં અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવ જ્ઞાન તે દેશ પ્રત્યક્ષ છે, અને કેવલજ્ઞાન તે સર્વ પ્રત્યક્ષ છે એ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણનો પેહેલો જેદ કહ્યો. હવે વીજો જેદ પરોક્ષ પ્રમાણ, તે મતિજ્ઞાન તથા શ્રુતજ્ઞાન એ વે જ્ઞાન તે અસ્પષ્ટ જ્ઞાન છે તેને પરોક્ષ કહીએ, તે પરોક્ષ પ્રમાણના ત્રણ જેદ કહે છે, આગમ પ્રમાણ, અનુમાન પ્રમાણ, અને ઉપમાન પ્રમાણ આગમ પ્રમાણ તે યથાર્થ જાવના ઉપદેશક સર્વજ્ઞ તીર્થંકર દેવ, વઠી દ્વાદશાંગીના રચવાવાળા ગણધરદેવ તેમના પ્રકાશોલા અર્થ તથા સૂત્ર તે આગમ પ્રમાણ કહીએ, તે સિદ્ધાંતની નિશ્રાણ પૂર્વાપર અવિરોધીપણે ત્રાંતિ વિના સ્વાદેયુક્ત જે વચન, સાધક તે સાધક, વાધક તે વાધક, હેય તે હેય, ઉપાદેય તે ઉપાદેય, ઇલાદિ વહેંચણ સહિત જે વચન હોય તેને પણ પ્રમાણ કરવું, એ આગમની અનુયાયીએ મતિશ્રુત જ્ઞાનના ઉપયોગે નરકનું, સ્વર્ગનું, નિગોદાદિ, તિર્થંચનું, મનુષ્યનું, ગતિનું, આગતિનું, દ્વીપનું, સમુદ્રનું, ધર્માસ્તિકાય આદિ પદ ડબ્બનું, નયોનું, નિદે-

पानुं, गुणनुं, पर्यायनुं, स्वज्ञावनुं, विज्ञावनुं, अपवादनुं अने उत्सर्गादिनुं जाणपणुं करीए, आगमथो उपरांठा न थइए, पोताना कयोपशम पूर्वक सिद्धांतनुं वा पूर्वाचार्यकृत ग्रंथोनुं अनुयायीपणुं ग्रही हठवाद ममत्व, कदाग्रह दूर करीने मतिकल्पना संकोची चालीए, अहंपणुं मूकीने लघुता करीए ए रीते जाणपणुं करवानो हेतु आगम ठे, अने आगमने रचवावाळा गणधरदेव ठे, अने गणधरदेवने उपदेश करवावाळा तीर्थंकर देव सर्वज्ञ ठे, तेमना उपकारीपणानुं बहुमान करवुं, ध्यान स्मरण करवुं, क्षणवार पण विस्तारवा नहीं, तेमना गुणनी स्तुति करवी, ए आगम प्रमाण कहुं. हवे अनुमान प्रमाण कहे ठे, अनुमान ते लिंग अथवा चिह्नयी यथार्थ वस्तु जाणवामां आवे, जेम दूर भका धूमामानी रेखा उंची जंती आकाशे पहोचती जोशने बिचारीए के अग्नि प्रज्वलित ठे ए अनुमान प्रमाण कहुं. हवे उपमान प्रमाण ते जेम कोइ पुरुषनुं मुख गोळाश पकतुं होय तेने कहीए के पूनमना चंद्र समान गोळ मुख ठे, इत्यादि घटती उपमा लायु करवी तेने उपमान प्रमाण कहीए, ए परोक्ष प्रमाणना त्रण जेद थया ए प्रमाणनुं स्वरूप कहुं, एटले मूळ सामान्य स्वज्ञावनो चोथो जेद कसो. हवे पांचमो जेद सत्यपणुं ते उत्पाद कहेतां उपजवुं, व्यय कहेतां बीणसत्रुं अने ध्रुव कहेतां नित्यपणुं वा अचळपणुं वस्तुना एक एक गुणमां समये समये त्रणे परिणमने सदा परिणमे ठे, एवो जे परिणमन धर्म ते सत्वपणुं कहीए तेमां

જેનું ઉત્પાદ વ્યયરૂપ સત્યપણું એક છે, તે દ્રવ્ય એક છે, અને જેનું ઉત્પાદ વ્યયપણું જૂઠું છે તે દ્રવ્ય પણ જૂદો છે એ પાંચમો જોદ કહ્યો. હવે ઠાં ઓ અગુરુ લઘુ તેમાં ઠ પ્રકારની હાનિ તથા ઠ પ્રકારની વૃદ્ધિ તે અનંત જાગ હાનિ, અસંખ્યાત જાગ હાનિ, સંખ્યાત જાગ હાનિ, સંખ્યાત ગુણ-હાનિ, અસંખ્યાત ગુણહાનિ, અને અનંત ગુણહાનિ એ ઠ જોદે હાનિ કહી. અનંત જાગવૃદ્ધિ, અસંખ્યાત જાગવૃદ્ધિ સંખ્યાત જાગવૃદ્ધિ, સંખ્યાત ગુણવૃદ્ધિ, અસંખ્યાત ગુણવૃદ્ધિ, અને અનંત ગુણવૃદ્ધિ એમ ઠ ઠ જોદે હાનિવૃદ્ધિ મલીને બાર જોદે અગુરુલઘુ પર્યાયની સર્વ દ્રવ્યને સર્વ પ્રદેશે પરિણમે છે, તેમાં કોઈક પ્રદેશે કોઈક સમયે અનંત જાગ હાનિપણે પરિણમે અને કોઈ સમયે કોઈ પ્રદેશે અનંત જાગ વૃદ્ધિપણે પરિણમે એમ બાર જોદે પરિણમે છે, તે અગુરુ લઘુ-પર્યાયની પરિણમન શક્તિ તે અગુરુલઘુત્વ નામનો ઠાં જોદ કહ્યો. એમ એ ઠ સ્વજ્ઞાવ સર્વ દ્રવ્યમાં પરિણમે એ વદ દ્રવ્યનો મૂલ સ્વજ્ઞાવ છે. દ્રવ્યનું ત્રિજ્ઞપણું પ્રદેશનું ત્રિજ્ઞપણું તે અગુરુ લઘુના જોદપણે થાય છે, તે માટે એ ઠ મૂલ સામાન્ય સ્વજ્ઞાવ એ દ્રવ્યાસ્તિક ધર્મ છે, તેમાં પર્યાયનું પરિણમન પિંકપણે અજોદ સ્વજ્ઞાવે અવક્તવ્ય દ્રવ્ય દ્રવ્યને વિષે તિરોજ્ઞાવીપણે રહ્યું, તે ધર્મને આવરણ લાગતું નથી; પછી આત્મા મધ્યે જે અગુરુ લઘુ ગુણ છે તે કાયકજ્ઞાવ થયે આત્માના સર્વ પ્રદેશે સર્વ ગુણમાં સામાન્યપણે પરિણમે પણ અધિકા ઝંઘાપણે પરિણમે નહીં. અહીં કોઈ શંકા કરે કે

अगुरुलघु पर्याय आत्माना प्रदेश प्रदेश प्रत्ये जिनपणे वर्ते
 ठे, ते सर्व प्रदेशे सरखापणुं संजवे नहीं. तेनो उत्तर, हे ज्ञाह !
 आत्माना असंख्यात प्रदेशाथी घातिकर्मनां आवरण दूर
 ययां त्यां आत्माना प्रदेश तथा प्रदेशे प्रदेशे रहेला अनंता
 ज्ञानादि गुण अने एकएक गुणना अनंता पर्याय सर्व नि-
 रावरण यया ते निरावरण गुणमां अधिका उठापणुं संजवे
 नहीं. आत्माना असंख्यात प्रदेश ठे अने प्रदेशे प्रदेशे अ-
 नंता गुणपर्याय ठे. तेमां सर्व प्रदेशे रहेला ज्ञान गुणना प-
 र्यायनी जाणवापणे एकत्र सरखी प्रकाश शक्ति आवि-
 र्जावे प्रगटे तेनुं नाम केवलज्ञान ठे; अने सर्व प्रदेशे रहेला
 दर्शनगुणना पर्यायनी एकत्र शक्ति देखवापणे प्रकाश श-
 क्ति आविर्जावे प्रगटे तेनुं नाम केवल दर्शन ठे; तथा सर्व
 प्रदेशे रहेला चारित्रगुणना पर्यायनी अनंती अनंती स्थि-
 रता आविर्जावे प्रगटे तेनुं नाम यथाख्यात चारित्र ठे;
 वळी सर्व प्रदेशे रहेला वीर्य गुणना पर्यायनी एकत्र श-
 क्ति आत्माना अनंता गुणमां प्रत्येके प्रत्येके गुणगुणगत
 जिन जिन स्वभावमा स्फुरणा आपवानुं सामर्थ्य आवि-
 र्जावे प्रगटे तेनुं नाम अनंत वीर्य ठे. आचार गुणो कहा ते
 आदि अनंता गुणपर्याय ठे ते सर्व प्रदेशाथी पोतपोताना गुण
 पर्यायनु एकत्र सरखी रीते परिणमनपणुं करे, पण कोइ
 प्रदेशे कोइ गुणना पर्यायमां उठा वत्तापणे परिणमनपणुं
 करे नहीं. वळी अणप्रवर्त्यो पण रहे नहीं ए क्वायकजावनुं
 लक्षण ठे ते कणुं, अहीं वळी वोखे के अगुरु लघु पर्यायनी परि-

ણમન શક્તિ એક દ્રવ્યના અનંતા ગુણમાં સમયે સમયે
 અગ્નિનવપણે ઉત્પાદ વ્યય પ્રવર્તે છે તે સરખાપણે પરિણમતાં
 કેમ સંજવે? તેનો ઉત્તર, હે જ્ઞાઈ ! અગ્નિનવપણે સમયે સમયે
 એક દ્રવ્યના અનંતા ગુણમાં ઉત્પાદવ્યય પ્રવર્તે એતો જિનેંદ્ર
 દેવની દેશના છે તે વચન તો અમારે પ્રમાણ છે, તે વાતની
 કાંઈ અમે ના પામતા નથી. અહીં તો કહેવાનું એટલું છે કે,
 સર્વ પ્રદેશે રહેલા જાણવા દેખવાદિક ગુણોના પર્યાયની ગુણ
 ગુણ પ્રત્યે એકત્ર સરખી પ્રવૃત્તિ થવી જોઈએ એટલે પ્રદેશ પ્રદેશ
 પ્રત્યે જિજ્ઞાસા કાચકજાવ થયાં સંજવે નહીં, તેની સાક્ષી જોઈએ
 તો દેવચંદ્રજી કૃત આગમસાર ગ્રંથે દ્રવ્યના અસ્તિત્વાદિક
 ષ સામાન્ય ગુણનું વર્ણન કર્યું છે ત્યાંથી જોઈ લેજો. એ અ-
 ગુરુલઘુગુણનું પ્રવર્તન કહ્યું, તે અગુરુલઘુ ગુણને ગોત્ર કર્મ
 રોકે છે, એ અગુરુ લઘુ સ્વજાવ તે સર્વ દ્રવ્યમાં પોતપોતાનો
 છે અહીં કેટલાક વાદી એમ કહે છે જે પર્યાયનો પિંડ તે
 દ્રવ્ય છે પણ દ્રવ્યપણું જિજ્ઞાસુ નથી; જેમ ધરી, પદ્મમાં, કા-
 ગમો, માગઢી, ધુંતરી પ્રમુખ સમુદાયને ગારું કહીએ પણ
 સર્વ અવયવથી જિજ્ઞાસુ ગાનાપણું દેખાતું નથી, તેમજ જ્ઞાનાદિ
 ગુણથી જિજ્ઞાસુ આત્મા દેખાતો નથી. તેને કહીએ જે, જ્ઞા-
 નાદિ અનંતા ગુણને વિષે ઠતીપણે રહેલી એક પિંડ સમુ-
 દાયતા તેનું સદાસર્વદા અવસ્થિતપણું અને અનંતા ગુણ-
 પર્યાય દ્રવ્યથી નિરપેક્ષપણે મઢી ન જાય તથા સ્વક્રિયાવંત-
 પણું इत्यादि सामान्य धर्म છે, એટલે ઠતીપણું તે અસ્તિત્વ,
 એક પિંડપણું તે વસ્તુત્વ, અર્થ ક્રિયાવંતપણું તે દ્રવ્યત્વ, ૬-

ત્યાદિક તે સર્વ ડ્રવ્યપણું છે. એટલે ડ્રવ્યાસ્તિક અને પર્યાયાસ્તિકે એ બે નય મઢીને ડ્રવ્યપણું છે. એ મૂઠ સામાન્ય સ્વ-જાવનાં ઠ જેદ કહ્યા.

હવે ત્રિજંગી અને તેની વ્યાખ્યા કહે છે. વાધક, સાધક અને સિદ્ધ. વાધક તો સમક્તિ ચોથા ગુણગણની પ્રાપ્તિ ન થઈ, પ્રંથિજેદના અજાણે ધા પ્રંથિજેદ કરીને શ્રદ્ધા વિપર્યાસને લીધે પાઠા મિથ્યાત્વ પેહેલે ગુણગણે ગયા તેવેદુને મિથ્યાત્વ હતે, ઘ્હાય તો શુદ્ધ કરણી કરો અને ઘ્હાય તો અશુદ્ધ કરણી કરો પણ વાધકજાવ છે એ પેહેલો જાંગો; અને ચોથા સમક્તિ ગુણગણાંથી ચૌદમા અયોગી ગુણગણા પર્યંત જે જીવો વર્તે છે તેમને સાધક જાવ કહીએ, એ વીજો જાંગો; અને આઠ કર્મ રહિત થઈ અનંત અષ્ટગુણ નિષ્પન્ન સ્વોક્ષ-પ્રજાંગે સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં સાદિ અનંત જાંગે સ્થિર રહ્યા તેમને સિદ્ધ કહીએ એ ત્રીજો જાંગો પેહેલી ત્રિજંગીનો કહ્યો. હવે કર્મવંધ ચેતન, કર્મફલ ચેતન, અને જ્ઞાન ચેતન, એ ત્રિ-જંગીનો અર્થ કહે છે. કર્મવંધ ચેતન તો એ છે કે, જે શુદ્ધ-શુદ્ધ ક્રિયા કરે છે અને અહંકર્તાપણું પોતે માને છે, તે જીવ કર્મવંધનો કર્તા છે. એ પેહેલો જાંગો. અને વીજો જાંગો કર્મ-ફલ ચેતન તે જે શુદ્ધાશુદ્ધ કર્મ પોતાનાં પૂર્વે બાંધેલાં તે કર્મનો ઉદય પ્રાપ્ત થયો એટલે અશુદ્ધ તે પાપનો અને શુદ્ધ તે પુન્યનો; પાપનો તે અશાતારૂપ અને પુન્યનો તે શાતારૂપ પ્રાપ્ત થયે છે તે અશાતાનો ઉદ્દેગ નથી અને શાતાની રીઝ સંથી વંનેને સરસાં જાણ્યાં છે, જેણે, એ પૂર્વકૃત કર્મનાં ફલ

ઠે, એમ જાણી સમતા જાણે અંતર વ્યાપક ઉપયોગી થઈ
 ઉદાસિનવૃત્તિયે જોગવીને સેરવે તેને કર્મફલ ચેતન બીજો
 જાંગો કહીએ, અને ત્રીજો જાંગો જ્ઞાન ચેતન, તે સ્વરૂપે ચે-
 તનાનો ઉપયોગ સ્થિરજાણે પરિણમાવી અનુજવ રમણ કરે
 સમજાણે વર્તે ઘટલે શુજાશુજમાં પ્રવેશ ન કરે તે જ્ઞાન ચે-
 તન, એ ત્રીજો જાંગો બીજી ત્રિજંગીનો કહ્યો. હવે બહિ-
 રાત્મા, અંતર આત્મા અને પરમાત્મા એ ત્રિજંગી; તેમાં પ્રથમ
 બહિરાત્માનું સ્વરૂપ કહે ઠે. જે જીવ અજ્ઞાની મિથ્યાત્વી ઠે,
 તેને પોતાની કાયા તેમાં પાંચ ઇન્દ્રિય યોગ વલ આધિ દસ
 ડબ્બ પ્રાણ ઠે, તે ચળપિ પર વસ્તુ ઠે, તેને પોતાપણું જીવપણું
 પકાંતે માને અને જીવનું અતીન્દ્રિય સ્વરૂપ જાણે નહી, તે
 બહિરાત્મા, એ પેહેલો જાંગો; અને બીજો જાંગો અંતરઆત્મા
 તે કાયા સહિત ઠે પરંતુ આત્માને કાયાથી જિન માને ઠે,
 ઘટમાં જ્ઞાન જ્યોતિ જગમગે ઠે, ડુફારા જ્ઞાન ઠે, પરવસ્તુની
 વિજાગ વહેંચણ કરીને પોતાના આત્માને સર્વ દેવનો દેવ
 કરી પરમાત્મપદે સ્થાપી તેના ગુણનું ધ્યાન સ્મરણ કરતાં ક-
 મને નિર્જરે ઠે; યાવત્ શ્રેણી માંની વીતરાગ થઈ ક્ષીણમોહ
 કારમું ગુણઠાણું પામે ત્યાં સુધી અંતરઆત્મા કહીએ, એ બીજો
 જાંગો; અને ત્રીજો જાંગો પરમાત્મા તે તેરમા ગુણઠાણે અરિ-
 હંતપદે અનંત ચતુષ્ઠીવંત તે સજોગી પરમાત્મા અને યો-
 ગનો રોધ કરી અયોગી થઈ અઘાતિ કર્મ હણીને સિદ્ધિ વરે
 તે સિદ્ધ પરમાત્મા; એ ત્રીજો જાંગો ત્રીજી ત્રિજંગીનો કહ્યો.
 હવે ગુણ, જ્ઞાતા અને જ્ઞેય, એ ત્રિજંગીનો અર્થ કહે ઠે. ગુ-

ણ તો પદ દ્રવ્ય ઠે તેમાં આત્મા એજ ચેતનપણના અનંતા
 ગુણની ધાણ ઠે, તે ગુણે' ગુણીપણું હોય તો, તેને 'ગુણ' ક-
 હીય. એ પેહેલો જાંગો; અને 'વીજો' જાંગો જ્ઞાતા તે, જે આ-
 ત્માને જાણે તે જ્ઞાતા, વાકી 'સર્વ' જાણે પણ એક પોતાના
 આત્માને ન જાણે તે અજ્ઞાતા એટલે 'અજ્ઞાની', અને પોતા-
 ના આત્માને જાણે તે 'જ્ઞાની', તેને જ્ઞાતા કહીય, એ વીજો
 જાંગો; અને ત્રીજો જાંગો જ્ઞેય તે પોતાના આત્મા 'સિવાય
 વીજા સિદ્ધ, સંસારી સર્વ જીવો' વા પુદ્ગલ રૂપી, અને ધર્મા
 સ્તિકાયઆદિ અરૂપી એ પાંચે અજીવ, અને અન્ય જીવ મલી
 પદ દ્રવ્ય તે જ્ઞેય કહેતાં પોતાના આત્માને જાણવા યોગ્ય
 ઠે, અને પોતાના આત્માનું અર્તીંદ્રિય સ્વરૂપ ઠે તે અનુજન
 વા યોગ્ય, સ્પર્શ કરવા યોગ્ય, આસ્વાદન કરવા યોગ્ય ઠે,
 એ ચોથી ત્રિજંગી કહી. હવે ધ્યાતા, ધ્યેય અને ધ્યાન એ
 ત્રિજંગી, તેમાં પ્રથમ જંગ તો ધ્યાતા એટલે યોગીક તર-
 ગની શ્રેણીયે આત્મા પોતે ધ્યાનનો કર્તા, એ પેહેલો જાંગો; અને
 ધ્યેય તે ધ્યાનગત પોતાના આત્માનું પરમાત્મ સ્વરૂપ તે ધ્યેય,
 એ વીજો જાંગો; અને ધ્યાન તે ધર્મ ધ્યાન, શુદ્ધ ધ્યાન ગત પ્રવૃત્તિ
 એ ત્રીજો જાંગો જાણવો; એ પાંચમી ત્રિજંગી કહી. હવે કરુણા,
 તિદશતા અને હ્રદાસિનતા એ ત્રિજંગો, તેમાં પ્રથમ જંગ
 તો કરુણા ઠે, તે પરજીવની દયા ચિંતવવી; તેના વે જેદ એક
 દ્રવ્ય દયા અને વીજી જાવદયા, દ્રવ્યદયા તે જીવના દ્રવ્ય
 પ્રાણનું રહ્યોપું કરવું, અને જાવ દયા તો સંત્રિ પંચેંદ્રિયોગ્ય
 જીવને હપદેશ કરો. વોધી વીજ' પમારવું, 'શંકા સંદેહનું

ટાલવું તેને જાવદયા કહીએ. એ વે જેદ કહ્યા. તેનું નામ કરુણા છે, એ પેહેલો જાંગો; અને વીજો જાંગો તિદ્દણતા તે પોતાના આત્માની દયા કરવા માટે પોતાના સહજ વીર્યને ફોરવી તિદ્દણ જ્ઞાન વાળે ગ્રંથિજેદ કરીને સમકિત ગુણ પ્રગટ કરે તેને પણ તિદ્દણતા કહીએ, વઢી મોહની કર્મ આદિ ઘાતીકર્મને શ્રેણીગતે ધ્યાનગત ઉપયોગે જ્ઞાનની, વીર્યની શ્રેયતા કરી હણીને વીતરાગ પરમાત્મા થઈયે તે સહજ વીર્ય શક્તિને તિદ્દણતા કહીએ, એ વીજો જાંગો, અને વીજો જાંગો ઉદાસિનતા છે, તે જ્યાં પોતે પોતાના સ્વરૂપે થઈયે ત્યાં ઉદાસિનતા કહીએ, એટલે પરને તજવું, પ્રહવું નથી, સંવંધજ નથી પોતાવું નથી એ દશાને ઉદાસિનતા કહીએ, એ ઠઠી ત્રિજંગી કહી. એમ પ્રત્યેક ત્રિજંગીના ત્રણે જાંગો કેટલાએક તો સમકાળે લાગે છે અને કેટલાએક પૂર્વ પશ્ચાત્ લાગે. ઇત્યાદિ અનેક ત્રિજંગીના સ્વરૂપને વિચારી જોવું. હવે પરિણતિ સમકિત જાવ ગવેલે છે, તે આત્માની રાગદ્વેષરૂપ અશુદ્ધ પરિણતિ અનાદિ સંવંધે ચાલી આવે છે, તેને અપૂર્વ કરણે, અપૂર્વ વીર્ય યોગે, અપૂર્વ મોગર પ્રહારે જેદી, અને અંશે ઠેવી, તેથી શુદ્ધ પરિણતિનો અંશ પ્રગટ થયો ત્યાંથી પરિણતિ ચોથા ગુણગણની હદને ન ઠોકે ત્યાં વેધારા ચાલે છે, એક કર્મધારા અને વીજી જ્ઞાનધારા, કર્મધારા તો પરિણતિ રાગ છે તે કહીએ, અને જ્ઞાનધારા તો જેટલો સમજાવ એટલું જ્ઞાન એમ જેદજ્ઞાને અંતર સ્થાન વૃત્તિ કરી ઇંદ્રિ નોંદ્રિ સંગે ઉપયોગ છે, તેને પલટાવી

સ્વસ્વરૂપે જોનીએ એટલે પરિણમાવોએ, ત્યાં જોડે તો સ્વ-
સ્વરૂપનો યથાર્થ જ્ઞેદ સમજાય છે, તેને વ્યક્તિમાં લાવવું
અને એ જાણે સદા રહેવું એજ વલ્લજ્ઞ લાગે, તેથી તેનો
આદર કરે, અનુજવ કરે અને નિશ્ચય કરે કે એજ મારું સ્વ-
રૂપ છે તેનું નામ પ્રશસ્ત રાગ છે, તેને કર્મધારા કહીએ ઢીએ,
અને પોતાના સ્વરૂપથી જે અન્ય છે તે પણ જ્ઞાનરૂપ આ-
રિસામાં પ્રતિવિંબિત હેયરૂપે જ્ઞેદપણે શુજ્ઞાશુજ્ઞ સર્વે થાય છે,
તેનો રાગ તૂટી જાય છે, ઠોરવાયોગ્ય સમજાય છે, તેના ઉપર
હૃદતાએ નથી અને અનિહૃદતાએ નથી, મારું નથી, પર છે,
એ દશાને સમજાવ કહીએ ઢીએ તેનું નામ જ્ઞાનધારા છે.
પરવસ્તુ ઉપર સમજાવ અને સ્વસ્વરૂપનો રાગ એમ પરિણતિ-
એ બે ધારા કહી; એ ગુણ ગ્રંથીજ્ઞેદ કર્યા વિના કોઈ જીવ
પામે નહિ, તેનું નામ સમકિત છે. અહીં કોઈ કહેશે કે સ્વ-
સ્વરૂપનો રાગ તેને તમે કર્મધારા કેમ કહો છો? તેનો ઉત્તર,
હે જ્ઞાહ ! પ્રશ્ન તો ઘણું રુઝું કર્યું છે. પણ સ્વસ્વરૂપનો રાગ
છે તે શુજ્ઞ પ્રકૃતિઝીને આશ્રવરૂપે સ્વેચ્છીને આત્મ પ્રદેશે એ-
કત્વપણે વાંધે છે, તેનું વિવરણ નીચે મુજબ; એક જિનનામ-
કર્મ, વીજું આદારક શરીર અને વ્રીજું આદારક અંગોપાંગ
એ ત્રણ પ્રકૃતિઝ સર્વોત્તમ છે, તે નામકર્મની પ્રકૃતિઓ
ચોથા ગુણઘણથી તે સાતમા ગુણઘણા સુધી સ્વસ્વરૂપે વ-
ર્તતાં કદાચ સરાગતાએ પોતે પરિણમિ જાય ત્યાં બંધાય છે;
વઢી ઘીજી ઓગણચાલીસ પ્રકૃતિઓ પુન્યની રહી તેમાં
તરતમતા ઘણી છે પરંતુ તે કહેવા વેસીએ તો ગ્રંથ

મોટો થઈ જાય. પણ પરમાર્થ એ છે કે દેવગતિમાં
 વૈમાનિકથી નીચે નહીં અને મનુષ્યમાં નિર્ધન નહીં,
 યાવત્ ચક્રવર્તિ પણ થાય, વેદનીમાં જ્ઞાતા વાંધે,
 ગોત્રમાં ઝંચ ગોત્ર વાંધે અને વજ્રઋણનારાચ સંઘયણ
 તથા સમચતુરસ્ર સંસ્થાન, શુજવર્ણાદિ ચતુષ્ક, સુસ્વર, પુરુ-
 શવેદ અને આદેય નામકર્મ ઇત્યાદિ નામકર્મની પ્રકૃતિઠં,
 એમ અઘાતિકર્મની જે શુજ પ્રકૃતિઠં છે તે સ્વસ્વરૂપના રાગ
 યોગે, વિના પ્રયત્ને બંધાય છે કારણ કે કર્મને પ્રહવાનો સ્વ-
 જાવ રાગમાં છે અને સ્વસ્વરૂપ વિના અન્ય કોઈ પણ વસ્તુ
 પ્રજાસ્ત નથી. શુરૂ વ્યવહાર નય પકે તો સ્વસ્વરૂપનો રાગ
 તેજ પ્રજાસ્ત છે, અને સ્વસ્વરૂપના રાગ યોગે શુજ આશ્રવ
 આવે છે, બંધાય છે, તેનું નામ પુન્યાનુબંધિ પુન્ય છે, માટે અમે
 પ્રજાસ્ત રાગને કર્મધારા કહીએ ઢીએ, અને શુજાશુજ ઠપર
 ઇષ્ટાનિષ્ટપણાના અજ્ઞાવ યોગે સમજાવ કહીએ ઢીએ. જેટ-
 લો સમજાવ ઘટલું જ્ઞાન, અને જેટલો રાગ ઘટલું કર્મ, એમ
 બે ધારા જેગી ચાલે છે. દૃષ્ટાંત—જેમ ઠાશમાં પરાશની ધારા
 જૂદી પડે છે અને પરાશમાં ઠાશની ધારા જૂદી પડે છે, પરા-
 શનો જાગ વધારે હોય ત્યાં ઠાશ ધારા કૂપ છે, અને ઠાશનો
 જાગ વધારે હોય ત્યાં પરાશધારા કૂપ છે, જેનો જાગ વધારે
 તેની ધારા પુષ્ટ છે, એમ અહીં પણ :ચોથા ગુણઠાણથી સા-
 તમા ગુણઠાણ સુધી જ્ઞાનધારા કૂપ છે, અને કર્મધારા પુષ્ટ
 છે; વંછી આઠમા ગુણઠાણથી કૂપક શ્રેણીની અપેક્ષાએ,
 દશમા ગુણઠાણના અંત સુધી જ્ઞાનધારા વૃદ્ધિ પામતી પા-

મતી ઠેવદે કર્મધારાનો અજાવ થાય છે, ઉપરાંત ક્ષીણમોહ
 વારમા ગુણગણે પરિપૂર્ણ જ્ઞાનધારા એકજ છે, તેનું નામ શુદ્ધ
 પરિણતિ, કહીએ ઠીએ, તેને એવંજૂત નયે સમકિત કહીએ,
 અને ચોથે ગુણગણે પ્રચિન્નદ અવસરે, અંશે શુદ્ધ પરિણતિ,
 થઈ, તે શબ્દનયે સમકિત છે; એ ચોથા ગુણગણાનું સમ-
 કિત, પ્રકૃતિ-મિથ્યાત્વના નાશથી પામીએ, અને શુદ્ધ પરિ-
 ણતિ-સમકિત ગવેલીને, કહ્યું, તે, પરિણતી - મિથ્યાત્વના
 નાશથી, પામીએ. પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વની સ્થીતિ ઝટકુટી સિ-
 તેર, કોનાકોહી, સાગરોપમની, છે, અને પરિણતિ-મિથ્યાત્વ-
 ની સ્થીતિ અનાદિ, સાંત જાગે જીવિ, જીવને, છે; વઢી શુદ્ધ
 પરિણતિ-સમકિત ક્ષીણમોહ વારમા ગુણગણે, કહ્યું, તેને
 સાદિ અતંત-જાગો, જાગે, છે, તે અતિ શુદ્ધ કાયક સમકિ-
 ત, વઢી, યથાર્થ, ચારિત્ર, અને વીતરાગ જાવ, એ જાણેની
 પ્રાપ્તિ સમકાળે, સાથે છે, તે મોહપદ્ધતિનો ખંસ, થયાં, પામીએ.
 ક્ષીણમોહ વારમા, ગુણગણેથી, જે જે ગુણની પ્રગટતા થાય
 તેનું નામ - આવિરજાવ છે. જે ગુણો, ક્ષીણમોહ ગુણગ-
 ણેથી પ્રાપ્ત થયા તેને હવે પલટાવવા નથી. સિદ્ધમાં એજ ગુણ
 સ્વપ્ન, લાગશે, માટે, ક્ષીણમોહ ગુણગણેથી નિશ્ચય નયની સુ-
 ક્ષ્યતા-છે, અને, ચોથા ગુણગણાથી, દશમા ગુણગણાના અંત
 સુધી શુદ્ધ વ્યવહાર નયની સુક્ષ્યતા છે. શુદ્ધ વ્યવહારના અ-
 જાવે મિથ્યાત્વ, કહીએ, એ પરિણતિ-જાવ સમકિત, કહ્યું,
 હવે, દાનાદિ, પાંચ, લવ્ધિ કહે છે. એટલે, આત્મિક-
 જાવની ગુણનિપ્પત્તલવ્ધિ ચેતનને વે જોડે પ્રાપ્ત થાય છે. એક-

कयोपशमं जावनी लब्धि, अने बीजी कायकं जावनी लब्धि, तेमां प्रथमं कयोपशमं जावनी कहे ठे. कयोपशमं जावनी सम्यक् ज्ञानादि गुणलब्धि ग्रंथि जेदं थयां चोथा गुणगणार्थी वृत्तिये वारमा गुणगणानां अंतं पर्यंत प्राप्ति ठे, तेमां चोथा गुणगणार्थी सातमा सुधी किंचित् ठे, अने आठमा गुणगणार्थी विशेष ठे; परंतु उपशमं श्रेणी ए जे लब्धि ठे ते प्रतिपाति ठे, अने कपक श्रेणी ए जे लब्धि ठे ते अप्रतिपाति ठे, परंतु अगियारमे वारमे गुणगणे अति विशेष ठे. अहीं कोइ कहेशे के तमे कयोपशम जावनी लब्धि अप्रतिपाति कह्यो, अने कयोपशम जावने तो हणीने कायक जावनी लब्धि प्रगट करे ठे, माटे कयोपशम जाव ठे तेज प्रतिपाति ठे, तेने अप्रतिपाति केम कह्यो ठे. एम पूठ तेनो उत्तर, हे जाइ तमे कहुं ते वात खंरी ठे, पण अपेक्षा समजवी जोइए, प्रतिपातिपणुं शेनुं नम ठे ? के जे गुण निष्पन्न थयो, तेनो नाश थाय अने चेतन जगुताने अनुभव ते प्रतिपाति कहेवाय, परंतु अहींयां तो आत्माना गुण सावरण हता ते निरावरण थया, बळी अस्पष्ट परोक्ष जावे हता ते स्पष्ट प्रत्यक्ष जावे थया, विनाशी विघ्नसंजव युक्त हता ते निरविघ्नपणे अविनाशी रूपे थया, माटे अधिकताइ देखीए न्यूनतानो ज्यां संजव नथी तेने अप्रतिपाति कह्यो, माटे कपक श्रेणी योगे आठमा गुणगणार्थी आत्मिक जावनी गुण निष्पन्न लब्धि वर्द्धमानपणे अप्रतिपाति ठे, परंतु कयोपशम जावनी लब्धि प्राये आत्माना सर्व प्रदेशे

દેવાવાલો પ્રહવાવાલો અજ્ઞેદ સંવંધે આત્મા સ્વસ્વરૂપજૂત ત-
 દગત ઠે, તેને અનંતદાનલલ્લિધ કહીએ, અને એ અનંત ચતુ-
 ષ્ઠી ગુણ વ્યક્તિજાવે ન હતા, તે સ્પષ્ટ પ્રગટ જાવે કાર્ય
 રૂપે થયા તે લાજ આત્માને સંપ્રાપ્ત થયો, તેને અનંત લાજ
 લલ્લિધ કહીએ. વલ્લી કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન આદિ અનંતા
 ગુણ જે સમયે પ્રગટ થયા તેજ સમયે જાણવા દેખવા આદિ
 અનંતા ગુણનો ગુણ ગુણ ગત જિજ્ઞાસુ સ્વજ્ઞાવ વૃત્તિયે
 પરમાનંદપણે પોતેજ જોગવે ઠે, આસ્વાદે ઠે, તેમાં કિંચિત્
 માત્ર પણ વિયોગનું, વ્યાધાતનું અને ઝંઘાશનું કારણ આ-
 વરણનો અજ્ઞાવ થતાં રહ્યું નથી. પરિપૂર્ણતા ઠે માટે અનંત
 જોગ લલ્લિધ કહીએ. વલ્લી કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન આદિ
 અનંતા ગુણનો વારંવાર ચીરકાલપર્યંત સાદિ અનંત જાંગે
 પોતાના ગુણ સમુદાયનો અનંતો જોગ પોતેજ-જોગવંશે આ
 સ્વાદન કરશે, તેમાં ઘડ્ઘે એક સમય માત્ર પણ અંતર પમે
 નહીં, જોગનો વિરહકાલ આવે નહીં, ઉપસર્ગ આદિ વિઘ્ન
 નમે નહીં, નિજ ગુણ જોગપણું રોકાય નહીં, સદા સર્વદા
 ચિરકાલ લગે જોગ ઉપજોગ પરમાનંદપણે અનુજવે તેને
 અનંત ઉપજોગ લલ્લિધ કહીએ. વલ્લી કેવલજ્ઞાન કેવલ દ-
 ર્શનઆદિ અનંતા ગુણની અનંતો પ્રવૃત્તિ સમયે સમયે અજિ-
 નવપણે પરિણમવારૂપ પરમાનંદપણે અવ્યાવાધપણે થવારૂપ
 ચિરકાલપર્યંતગુણગુણગતજેગુણગુણની જિજ્ઞાસુતેમાંસ્ફુરણા
 શક્તિઆપવાનો તિરુણ વેગ વિઘ્નના અજ્ઞાવેનિરવિઘ્નપણેસાદિ
 અનંત જાંગે જે સામર્થ્ય તેને અનંત વીર્ય લલ્લિધ કહીએ; એ

કાયક જાવની પાંચ લઘ્વિ કહી, તે લઘ્વિ તેરમે ગુણગણે
અરિહંતપદે તીર્થંકરકેવલીતથા સામાન્યકેવલીબંનેનેસરસ્વી
સ્થીતિએ સરસ્વા જાવેઠે, કોશ્ને અધિક નથી અને કોશ્ને
ન્યૂન પણ નથી;વલી એ કાયકજાવનીલઘ્વિ કહી તે અમૂલ્ય
ઠે, વલી અવિનાશી જાવનીઠે, તે પામીને તીર્થંકર કેવલી
તથા સામાન્ય કેવલી બેહુ જીવ્ય જીવ પ્રત્યે ઉપદેશ કરીને
બોધિવીજ પમારે ઠે. તેમાં તીર્થંકરતું ઉપકારીપણું વિશેષ
ઠે. પોતે તર્યા ઠે અને વીજાને તારે ઠે, મોક્ષ નગરે પહોંચારે
ઠે, કર્મ રોગને ટાલે ઠે, આધિ વ્યાધિ રહિત કરે ઠે, તે
પર્યર્થ વાત ઠે; પરંતુ પોતે જે કાયકજાવની લઘ્વિ પ્ર-
ગટ કરી ઠે તેને તો પોતેજ જોગવે ઠે, અને પૂર્વકૃત્ કર્મ
યોગે જે જાપાવર્ગણના પુદ્ગલ સ્થેરવવાના હો-
ય તે પૂર્વક આત્મ સત્તાએ અઘાતિ કર્મદલ રહ્યાં
ઠે, તે દલને વચન જાપા પ્રયુજોને સ્થેરવે ઠે, પોતે કર્મ-
દલના જારથી મુક્ત થાય ઠે, અને પોતાના વચનના અનુ-
યાયીપણે જીવ્ય જીવને બોધિવોજ પમારી કેટલાકને શ્રાવક
શ્રાવીકા કરે ઠે, કેટલાકને સાધુ સાધ્વી કરે ઠે, અનુક્રમે
પોતાના વરાવરીઆ કરી મોક્ષનગરે પહોંચારે ઠે, તેમાં કેવલ
જ્ઞાનીને પોતાની લઘ્વિરૂપ નિધાનમાંથી કિંચિત્ પણ વ્યય
કરવો પમતો નથી પરંતુ અનંતો ઉપકાર કરતા ઠતા વર્તે
ઠે. તેજ આયુષ્યને અંતે યોગરોધ કરી અયોગી થઈ સિદ્ધિ
વરે, તે સિદ્ધિનું જાવ લિંગ તો એકઠે પરંતુ હ્રવ્યલિંગે પંદર
જેદ ઠે, તે વર્ણવે ઠે (૧) તીર્થ સિદ્ધ, (૨) અતીર્થ સિદ્ધ,

(३) तीर्थकर सिद्ध, (४) अतीर्थकर सिद्ध, (५) स्वपंबुद्ध सिद्ध, (६) प्रत्येकबुद्ध सिद्ध, (७) बुद्धबोधित सिद्ध, (८) स्त्रीलिंग सिद्ध, (९) पुरुषलिंग सिद्ध, (१०) नपुंसकलिंग सिद्ध, (११) स्त्रिलिंग सिद्ध, (१२) अन्यलिंग सिद्ध, (१३) गृहस्थलिंग सिद्ध, (१४) एक सिद्ध अने (१५) अनेक सिद्ध ए पंदर जेद कहा. हवे तेनो अर्थ अनुक्रमे कहे ठे. तीर्थ सिद्ध ते चतुर्विध संघ साधु, साध्वी, श्रावक, अने श्राविका ए चारनुं नाम संघ कहिए, तथा गणधरादि व्यवहार प्रवर्तन उत्पाद, व्यय, ध्रुव, देशना निरूपण, छादशांगी सिद्धांतनी रचना इत्यादि तीर्थनुं स्थापन थया पठी जे सिद्धि बरे तेने तीर्थ सिद्ध कहिए, ए पहेलो जेद कहा. हवे बीजो जेद अतीर्थ सिद्ध कहेतां चतुर्विध संघरूप तीर्थनी स्थापना थया पहेलां जे सिद्धि बर्या तेने अतीर्थ सिद्ध कहिए, ते मरुदेवा प्रमुख जाणवा, ए बीजो जेद कहा. हवे त्रीजो जेद तीर्थकर सिद्ध ते जे तीर्थकरनी पदवी पामीने एटले तीर्थकरने घाति कर्मनो क्षय थवाथी अतिशयना खेंच्या चोसठ इंद्र तथा चार निकायना देवनो समुदाय ज्यां केवळ ऊपन्युं होय त्यां श्रावोने समवसरणनी रचना अशोक वृद्ध आदि अष्ट प्रातिहार्यादि ऋद्धिये युक्त करे, तेमने असंख्यात कोमी देवो, तथा मनुष्यो तीर्थचो सर्वे सेवे. वार पर्यदांना समुदाय पूर्वक चोत्रीस अतिशय अने पांत्रीस वाणीना गुणे युक्त, वार गुणे बिराजमान अने अठार दूषणोये रहित थका त्रिपद्री देशना देश अनेक जव्य जोवोने बोधिवीज पमामी

चतुर्विध संघनुं स्थापन करी आझाए प्रवर्त्तावी अनेक जी-
वने संसार निस्तार करी मोक्ष गतिए पहुँचामीने पोते
सिद्धि बरे तेमने तीर्थंकर सिद्ध कह्यो, ए त्रीजो जेद कह्यो.
हवे अतीर्थंकर सिद्ध ते तीर्थंकरनो पदवी पाम्या विना सा-
मान्य केवळी यइने सिद्धि बरे तेमने अतीर्थंकर सिद्ध
कह्यो. ए चोथो जेद कह्यो. हवे पांचमो जेद स्वयंबुद्ध
सिद्ध ते स्वयंबुद्धना वे जेद. एक तो तीर्थंकर जे यथा थायडे
अने यशे ते सर्व स्वयंबुद्ध जाणवा; अने बीजा तीर्थंकर विना-
ना, स्वयंबुद्ध तेनावे जेद. एक तो पूर्व जवनुं बोधिबीज लइने
आवे ठे एटले कोइ अप्रतिपाति क्षयोपशम जावनुं समकित
लइने आवे अने कोइ क्षायक जावनुं समकित लइने पण
आवे, ते बेउने मतिश्रुत ज्ञान तो नियमा होय अने कोइ
अवधि ज्ञान पण पूर्व जवनुं लइने आवे ठे. वळी तेओ
पूर्वना त्रीजा जवे अगिअर अंग सूत्र आदि जणेला
होय तो तेनुं स्मरण आ वर्त्तमान जवे पण कोइने होय,
ए पहेलो जेद कह्यो. हवे बीजो जेद पूर्व जवनुं बोधिबीज
लइने आव्या नथी, वळी आ वर्त्तमान जवे आचार्य उपा-
ध्याय अने साधु आदि ज्ञाता पुरुषनो उपदेश पामीने पण
बोध पाम्या नथी, वळी कोइ पर प्रत्यय कारणथी पण बोध
पाम्या नथी. स्वप्रत्ययथी जेओ बोध पाम्या ते कपिल ब्राह्मण
लांजना कारणथी, अने अनाथि मुनि रोगना कारणथी. वळी
कोइ जाति स्मरण ज्ञान पामवाथी, इत्यादी कारणे पोताना
स्वजावने प्रगट करे, ए बीजो जेद. एम पोते पोताथी

बोध पामीने सिद्धि वरे तेने स्वयंबुद्ध सिद्ध कह्यै. ए पांचमो जेद कह्यो. हवे ठहो जेद प्रत्येक बुद्ध सिद्धते कोइ प्रत्यय देखीने बोध पाम्या. जेम करकंसु मुनि वृषजने जराकुल देखीने तथा नमीराजा चुनीना खलजलाटथी इत्यादि कारणे बोध पामीने सिद्धि वस्या, तेमने प्रत्येक बुद्ध सिद्ध कह्यै, ए ठहो जेद कह्यो. हवे बुद्ध बोधित सिद्ध ते सर्वज्ञनो, बली गणधरादि गीतार्थ, आचार्य, उपाध्याय अने साधु आदि बुद्ध कहेतां पंक्ति पुरुषोना मुखथी उपदेश सांजलीने बोध पामी सिद्धि वर्या तेमने बुद्धबोधित सिद्ध कह्यै, ए सातमो जेद कह्यो. हवे स्त्रीलिंगसिद्ध ते स्त्रीना वेदनुं चिन्ह जे आकार, तेने लिंग कह्यै, तेना वेद विषयनो कृपकश्रेणीए नवमा गुणठाणे क्य करी आकाररूप लिंग ठते केवल पामी सिद्धि वरे. अहीं कोइ दिगम्बर मति एम कहे ठे के स्त्री केवलज्ञान पामे नहीं अने सिद्धि वरे नहि, कारण के स्त्रीनी जाति अशुद्ध ठे तेथी शुद्ध ज्ञान दर्शन चारित्र न लाधे, तेनो उत्तर हे जाइ ! स्त्री पुरुष अने नपुंसक ए त्रणे वेद मोक्षे जता नथी. वेदना विषयनो नाश करी अवेदी थइ आकार मात्र रह्यो, तेमां अशुद्धपणुं कहेवाय नहि; परंतु अशुद्धपणुं गणीए तो त्रणे वेदमां रथुं ठे, कारण के पूर्वकृत कर्मजनित त्रणे वेद ठे, अने कर्मना बले विषयरूप अशुद्धता ठे, ते विषयनो मूलथी उद्बेद नवमा गुणठाणे करी यावत् सर्वज्ञ थइने सिद्धि वरे. त्यारे दिगम्बर कहे ठे के स्त्री ज्ञान दर्शन पामे, पण शुद्ध चारित्र न पामे

कारण के एने वस्त्रनो परिग्रह होय ठे माटे निग्रंथ पद न
 लाधे. तेनो उत्तर, हे जाइ, परिग्रह तो मूर्खाने कहीए ठीए.
 ज्यां मूर्खा नथी त्यां परिग्रह मान्यो, नथी अने जो आपणे
 वस्त्रने परिग्रह मानीए तो सिद्धांतथी विरुद्धता थाय, अने
 एहस्थ लिंग सिद्ध आदि जेद जुग पके, कारण के जरत-
 राय चक्रवर्तिपणानी ऋद्धिना आरंभमां रखा थका आरिसा
 जुवनमां केवलज्ञान पाम्या. मूर्खानो अज्ञाव थयो त्यां चक्र-
 वर्तिपणानी ऋद्धिनो महा परिग्रह ते पण केवलज्ञान पा-
 मतां नरुयो नहि. तो शुं वस्त्रनो परिग्रह चारित्र्य पामतां
 वा केवलज्ञान पामतां आनो परुदो करशे ? माटे विचारी
 जुउं के मूर्खा एज परिग्रह ठे. वळी तमारा मतनो जगवती
 सार नामे ग्रंथ ठे, तेने विषे साधुने वस्त्र राखवानी हा पामी
 ठे; माटे जे वस्त्र ठे, ते तो चारित्र्यां उपगरण ठे ते परिग्रह
 कहेवाय नहि. एम करतां जो वस्त्रने परिग्रह मानशो तो
 तमो चमरी गायनाकेशनी पीठी वा मोरपीठी आदि राखो, ठे
 तेने परिग्रह मानवो परुशे. दिगम्बर उवाच-पुरुष सातमी
 नरके जाय ठे पण स्त्री जती नथी, एटहुं स्त्रीनुं वीर्य उठुं
 ठे, तो उठुं वीर्य ठतां मोके शीरोते जशे ? तेनो उत्तर हे जाइ !
 स्त्री सातमी नरके जाय नहि एम तमे कहुं ए वात खरी ठे
 पण तेनुं कारण समजो के तेने संग्राममां युद्धादि विपरित
 काम करवानुं नथी, वळी खेती कर्म, जमीन फोमवानुं
 नथी, इत्यादि अति आकरं विपरीत कर्त्तव्य छोने नथी,
 ए विपरीतनो कर्त्ता तो पुरुष ठे, तेथो पुरुष सातमी नरके

જાય અને સ્ત્રી જાય નહિ, પણ ઠઠી નરક સુધી તો જાય
 ઠે; પરંતુ કંઈ એવો નિયમ નથી કે જે સાતમી નરકે જાય
 એજ સિદ્ધિ વરે. જો એમ હોય તો જલચર મઘ સાતમી
 નરકે જાય ઠે તેની મુક્તિ થવી જોઈએ, પણ ત્રણ કાલમાં
 મઘ જાતિની મુક્તિ થતી નથી; વઠી કાઈ એવો નિયમ
 નથી કે અધોગતિએ જે અધિક ઠે તે ઊર્ધ્વ ગતિએ અધિક
 હોય, અને અધોગતિએ ન્યૂન હોય તે ઊર્ધ્વ ગતિએ ન્યૂન હોય.
 એમ અધોગતિનું અને ઊર્ધ્વ ગતિનું સરખાપણું શી રીતે મે-
 લવી આપશો ? જુઠું કે જુજપરિસર્પ ઘો નોઠીઆ આદિ
 વીજી નરક સુધી જાય ઠે, અને સેચર પંક્તી, સીંચાણા સ-
 મઠી આદિ માસાહારી ત્રીજી નરક સુધી જાય ઠે અને
 યલચર જે ચોપગાં વાઘ, સિંહ, ચિત્રા, કુતરાં, બિલામાં આદિ
 ચોથી નરક સુધી જાય ઠે, અને ઊરપારિસર્પ તે કાઠા, ધોઠા
 અને કાવરા નાગ અને વઠી અજગર આદિ પાંચમી નરક
 સુધી જાય ઠે, અને જલચર મઘાદિ સાતમી નરક સુધી જાય
 ઠે. એમ અધોગતિએ તિર્યંચ પંચેંડિની પાંચે જાતિમાં અધિક
 ન્યૂનપણે જિજ્ઞાસા ઠે અને ઊર્ધ્વ ગતિએ તો એ પાંચે જાતિ-
 વાઠા આઠમા સહસાર દેવલોક સુધી જાય ઠે તે વાતને
 વિચારી જુઠું કે જુજપરિસર્પ આદિને અધોગતિએ જવાનું વીર્ય,
 ઊંઠું ઠે તો ઊર્ધ્વગતિએ જવાની અધિકતાઈ તેનામાં
 ક્યાંથી આવી? વઠી જલચર મઘાદિમા અધોગતિએ જવાનું
 વીર્ય અધિક ઠે તો ઊર્ધ્વગતિએ જતાં તેનામાં ન્યૂનતા ક્યાં-
 થી આવી. અધોગતિએ જવાનું વિપરીત કૃત્ય અને, ઊર્ધ્વગતિ-

ए जवानुं सुकृत कृत्य करवावाळा तो एना एज जीवनी जाति अने तेमनुं वीर्य पण एनुं एज ठे ते विचारी जुत्त, अने हठ कदाग्रह ठोमी दो के अधोगतिए जवानी शक्ति उठी होय तेनामां उरु गतिए जवानी शक्ति अधिक पण होय ठे; ए अपेक्षाये स्त्री सातमी नरके जाय नहीं पण मोक्षे तो जाय ठे. दिगम्बर उवाच--जुत्त के स्त्रीने वासुदेवनी, प्रतिवासुदेवनी, वल्लभेवनी चक्रवर्तिनी इत्यादि पदवी नथी; वळी पूर्वधरपणानुं श्रुत पण होतुं नथी, वळी जंघाचारण विद्याचारणपणानी लब्धि पण पामे नहीं, इत्यादि कारणे स्त्री होण ठे ते उतां यथाख्यात चारित्र, वळी केवलज्ञान, केवल दर्शन आदि क्लायकजावनी लब्धि ए स्त्रीने केम प्राप्त थसे के ते सिद्धि वरे? माटे स्त्रीनी मुक्ति थाय नहीं. तेनो उत्तर---हे ज्ञाई वासुदेवादिक पदवीनुं पामवुं स्त्रीने नथी, तमे कथुं ते वात खरी ठे तेथी कांई सिद्धि वरवुं बंध थाय नहीं; कारण के ए पदवीनुं पामवुं ते तो पूर्वकृत कर्मनां फळ ठे, जेणे उपाज्युं होय ते पामे ठे, अने मुक्तिनुं पामवुं ते कर्म बंधमां नथी. मुक्ति तो कर्मनो नाश करवाथी मळे ठे अने कर्मनो नाश तो अंकरण वीर्य जे आत्मानो सहज शक्ति, तेने फोरवतां थाय ठे. ए शक्ति तो मनुष्यना जवमां स्त्रीने होय तेथी सिद्धि वरे ए वात सत्य ठे. वळी तमे पूर्वधरपणाना श्रुतनुं कथुं ते स्त्रीने होतुं नथी ते वात खरी ठे; तेथी कंई सिद्धि वरवुं बंध थाय नहीं कारण के चौद पूर्वधरपणानुं श्रुत ठे तेनुं नाम अव्य ज्ञान ठे; वळी

पूर्वना ज्ञाननो नपयोग पण सातमा गुणगणा सुधी खप
 लागे ठे, पूर्वधरपणाना श्रुत वळे त्रण काळमां कोइए श्रेणी
 मांकी नथी, तो आगळ ए पूर्वधरपणाना वळथी अपूर्वादि
 गुणगणे शी रीते जशे? श्रेणीगते तो अंतरगत सहज जावनो
 नपयोग खप लागे ठे. मोहपल्लीनो ध्वंस करवा माटे पूर्वना श्रु-
 तनो पाठ खपमां आवतो नथी, अने उच्यश्रुत पण खप
 लागतुं नथी, त्यां तो अरूपी आत्माने तादृश देखामवा वा-
 ली एकत्व जावनी तीदण नपयोगरूप अनुभव खरूग धारा
 खप लागे ठे, ए वीर्य तो स्त्रीमां होय ठे, माटे सिद्धि वरे. वळी
 तमे कणुं के चारणादि लब्धि स्त्रीने होती नथी, ए वात
 खरी ठे तेथी कांइ स्त्री मोक्षे न जाय एम कहेवाय नहीं; कारण
 के ए शक्ति तो तेमना करतां देवगति. वारमा देवलोक पर्यंत
 देवताउने सर्व वाते घणी अधिक ठे, माटे तेमनी. मुक्ति
 थवी जोइए, पण ए देवताउं तो अधिक शक्ति ठतां त्रण
 काळमां पांचमुं गुणगणुं पामी शकता नथी; परंतु विचारा
 वगळामां रहेनारा घास तरणां आदिनुं जकण करवावाळा
 पशु तिर्यंच सन्नि पंचेंद्रि ते पांचमुं गुणगणुं पामे ठे तेमने.
 अगिआर वत सुधी विरति परिणामी कहा ठे, तेउं आयुष्य
 खुटे काळ करीने हीण शक्ति ठतां पण स्वर्गे आवमा देव-
 लोक सुधी जइ शके ठे अने अधिक शक्ति ठतां देव देवेंडने
 काळ करवाथी स्वर्ग गति बीजा जवे मळती नथी. वळी
 तमे जंघाचारण विद्याचारण कहा, ते मुनि लब्धिने
 फोरवता ठता तो ठहुं गुणगणुं उळंगीने सातमा गुणगणे

जइ शकता नथी. एटले छवि फोरवे ठे ते वखते अप्रमत्त सातमुं गुणठाणुं ए मुनिराजना सामी पुंठ करे ठे, अने सन्मुख दृष्टि करी आदर सत्कारे बोलावतुं पण नथी. ज्यारे ए मुनिराज ए लब्धिने पुंठ आपे ठे एंठले फोरवता नथी त्वारे अप्रमत्त स्थानक, आदरथी तेहुं मोकली ए मुनिराजने बोलावी ले ठे; तो ए लब्धिं फोरवता ठता उपर शी रीते जशे ? कारण के उपरनां तो जे जे गुणठाणां ठे ते सर्वे अप्रमत्त ठे, माटे सिद्धि वरवामां ए लब्धिनी अपेक्षा काममां आवती नथी. एक आत्मिक शक्ति काम लागे ठे. ए शक्ति तो बीमां होय मीटे बी मोक्षे जाय ए सत्य वचन ठे, ते कबुल करो. एम करतां जो अमारुं कहुं न मानो तो त-मारा मतनो गोमटसार नामे ग्रंथ ठे तेमां बीनें सिद्धि वरवानुं कहुं ठे ते गाथा.

अमयाल पुवेया, इन्नि वेयाय हुंति चालीसा
वीस नपुंसग वेया, समयेगेण सिज्जांति ॥ १ ॥

ए बी लिंग सिद्धनो आवमो जेद कक्षो. हवे पुरुष लिंग सिद्ध ते पुरुषवेदना विषयने ठेदी उछेदी लिंग आकारे सर्वज्ञ थइ सिद्धि वरे, तेने पुरुष लिंग सिद्ध कहौए. ए नवमो जेद कक्षो. हवे नपुंसकलिंग सिद्ध ते नपुंसकना वे जेद, एक जन्म नपुंसक अने बीजो कृत्रिम नपुंसक, तेमां जन्मेने नपुंसकनी सिद्धि थाय नही अने कृत्रिम नपुंसक सिद्धि वरे तेने नपुंसकलिंग सिद्ध कहौए, ते गांगेय प्रमुख सिद्धि वरवा.

ए दशमो जेद कह्यो. हवे स्वर्लिंग सिद्ध ते जैनलिंग ग्रहीने
 कायक लब्धि पामी सिद्ध वरथा ते जैन लिंगने स्वर्लिंग
 सिद्ध कह्यो, ए अगियारमो जेद कह्यो. हवे अन्य लिंग
 सिद्ध ते जैन लिंग वर्जिने वाकी अनेक दर्शनवाळा पोतपोताना
 लिंग ठते पोतीका स्वप्नावने प्रगट करी विज्ञावने उठेवी
 सिद्ध थया तेने अन्य लिंग सिद्ध कह्यो. ए वडकल विरि-
 आदि आर्य अनार्य क्षेत्रथी. सिद्ध थया. ए बारमो जेद
 कह्यो. हवे गृहस्थलिंग सिद्ध ते गृहवासमां रक्षा थका सं-
 सार त्याग नाम नहीं धरावतां पोतानुं तख प्रगट करीने
 सिद्ध थया, ते मरुदेवा प्रमुखने गृहस्थलिंग सिद्ध कह्यो.
 ए तेरमो जेद कह्यो. हवे एक सिद्ध ते एक समये एक
 सिद्धि वरे तेने एक सिद्ध कह्यो. ते गजसुकमास आदि
 जाणवा. ए चौदमो जेद कह्यो. हवे अनेक सिद्ध ते एक
 समये जघन्यथी एकसो ने त्रण अने उत्कृष्टा एकसो ने
 आठ सिद्धि वरे, त्यां सिद्धि वरवानो सिद्धगति आश्रीने ठ
 मासनो विरह काल पके, वळी जघन्यथी सत्ताणुं अने उ-
 त्कृष्टा एकसो ने वे एम वे समय लागट सिद्धि वरे तो ठ
 मासनो विरह काल पके, वळी जघन्यथी पंच्यासी अने
 उत्कृष्टा ठनु एम त्रण समय लागट सिद्धि वरे तो ठ मा-
 सनो विरह काल पके, वळी जघन्यथी त्हांतेर अने उत्कृष्टा
 चोरासी एम चार समय लागट सिद्धि वरे तो ठ मासनो
 विरहकाल पके, वळी जघन्यथी एकसठ अने उत्कृष्टा बोतेर
 एम पांच समय सुधी लागट सिद्धि वरे तो ठ मासनो

વિરહ કાલ પમે, વઢી જઘન્યથી ડંગણપચાસ અને ઉત્કૃષ્ટા સાઠ એમ ઠ સમય સુધી લાગટ સિદ્ધિ વરે તો ઠ માસનો વિરહ કાલ પમે, વઢી જઘન્યથી તેત્રીસ અને ઉત્કૃષ્ટા અઠતાલીસ એમ સાત સમય સુધી લાગટ સિદ્ધિ વરે તો ઠ માસનો વિરહ કાલ પમે, વઢી જઘન્યથી ઘે અને ઉત્કૃષ્ટા વત્રીસ એમ આઠ સમય સુધી લાગટ સિદ્ધિ વરે તો ઠ માસનો વિરહ કાલ પમે. એમ સિદ્ધ ગતિ આશ્રીને ઠ માસના વિરહ કાલનો અધિકાર કહ્યો, વઢી તેથી ઓઠો અધિકો વિરહ કાલ સિદ્ધ ગતિયે સિદ્ધિ વરવાનો પમે ઢે, તે અધિકાર ઘણા પ્રકારે ઢે, તે સિદ્ધાંતથી વા વહુશ્રુત ગીતારથના મુલ્યથી નિર્ણય કરજો. ય અનેક સિદ્ધનો પંદરમો જ્ઞેદ કહ્યો. હવે સિદ્ધપદની સાધના કરવા માટે છેતરમાં વૃક્ષનો દણાંત કહે ઢે. જેમ જમીન ઢે તેમ સંસારી જીવો ઢે, તે જમીનમાં જેમ સ્વારો પાટ ઢે તેમાં વીજ વાવીએ તે વૃથા જાય અંકુરો ફુટે નહીં; તેમ અજ્ઞવી જીવો ઢે, તે ધર્મ કરણો તો કરે પરંતુ સમક્ષિત પામે નહીં, વોધિવીજરૂપ અંકુરો ન ફુટે, તેનું ધર્મ સાધન, સમક્ષિતાવિ ગુણ નિષ્પન્ન કરવાની અપેક્ષા વૃથા ઢે. હવે સ્વાર પાટના અજ્ઞાવે વીજી પૃથ્વી ઘણી ઢે તેમ જ્ઞવી જીવો પણ ઘણા ઢે, સ્યાં સત્ય ઉપદેશ રૂપ વીજ વાવીએ તો અંકુરો ફુટે, પરંતુ તે ક્ષેત્રની જમીનને અવશ્ય વારુ કરવી જોઈએ, તે અહીંઆં જ્ઞવી જીવને કાયાદિયોગથી અશુભ કૃત્યનું સંકોચન કરી શુભ પ્રવૃત્તિ કરવી, યદ્વલે અવિરતિ પરિણામને ટાલીને વિરતિ પરિણામનું આદરવું;

તેને વાનુ સમજવી. હવે ક્ષેત્રમાં વીજ વાવવું છે તે વીજ તો જે સદ્ગુરુનો સત્ત નયાશ્રિત સ્યાદ્વાદ ગર્જિત દ્રવ્ય પર્યાય ની ઘણનારૂપ ઉપદેશ વાણી તેનું શ્રવણ કરવાથી મનનકરવાથી અને પરિણામ પામવાથી, જો હેય ઉપાદેય બુદ્ધિ ઘટમાં પ્રગટ થાય, તો ત્યાં નિજપરનો જેદ પકે છે, ઘટમાં જ્ઞાન આવે છે, કાયાથી આત્મા જૂદો જાણે છે, અને આત્માથી કાયા જૂદી જાણે છે. મન વચન અને કાયાને હેય પટલે તજવા યોગ્ય ઠોરવા યોગ્ય જાણે છે, અને એ ત્રણ યોગના વેપારમાં અહંકર્તાપણું પોતે માને નહીં. જનનો કર્તા જન છે અને આત્મા તો જાણવા દેખવા રૂપ ચેતન કાર્યનો કર્તા છે, એમ વીજા અપૂર્વકરણને જાવતો થકો વર્તે, ત્યાં વાક્ષદ્રષ્ટિ ટઢી જાય અને અંતર દ્રષ્ટિયે પ્રવૃત્તિ કરે, સ્વસ્વરૂપ રમણ કરે, અનુજવ કરે ત્યાં વસ્તુગતે વસ્તુપણું સમજે, વિજાગ વહેંચણ કરી જાણે, તેથી જીવ વીજ ફાટીને બે ફાન પોતાના સહજ વીર્યની સ્ફુર્ણાયે ઋજુસૂત્રનયે વર્તતાં થાય, તેને જેદ જ્ઞાન કહીએ ઠીએ. ત્યાં હવે અંકુરો ફુટવાનો સંજવ છે, પરંતુ અંકુરો ફુટવામાં યથાસ્થિત મનજોગની સ્થિર વૃત્તિ જોઈએ, ત્યારે પરિણતિએ અંકુરો ફુટે, પરંતુ ઠોર થયો નથી, તેમ પત્ર પળ આવ્યાં નથી. એ તો ક્યારે આવે? કે મંથિ જેદ શબ્દ નયપ્રાપ્તિયે કરે ત્યાં શુરૂ પરિણતિનો અંશ પ્રગટ થાય, તેનું નામ સમકિતનો નોમ છે, તેને સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્દર્શન રૂપ તો બે પત્ર આવે, તે ઠોરને વૃદ્ધિ કરવી ત્યાં દૃઢ વાનુની મજબુતી જોઈએ, નહીં તો વ્યાઘાત લાગવાથી એ વૃદ્ધની દાનિ થવાનો.

સંજવ આવે, તેમ કરતાં અનુક્રમે વૃક્ષ વૃદ્ધિ પામતું પામતું
 વ્યાધાતના અજાવે વામીઆ વહાર નીકળી જાય ત્યારે વિ
 મ્મતો અજાવ થાય, તે ક્ષાયક સમક્ષિત જ્યારે આત્મા પામે,
 ત્યારે વૃક્ષ વામીઆ વહાર નીકળ્યું એમ કહીએ; પરંતુ હજી
 ફલ્યું નથી, તે ફલ તો ક્યારે આવે? કેં જ્યાં સુધી એ વૃક્ષ
 ક્ષયોપશમ જાવરૂપ પૃથ્વીનો રસ લેંચીને પોતાના થરૂપણે,
 શાખાપણે, પ્રતિશાખાપણે, પત્રપણે इत्यादि પણે પરિણમાવે છે
 ત્યાં સુધી તો ફલ આવવાનું નથી; પરંતુ ફલની યોગ્યતા-
 પણે એ રસ પરિણમે છે, તે પરિણમન ઓતું કરીને પ્રથમ
 તો ફૂલરૂપે પરિણમાવે. પટલે આઠમા ગુણગણે જણે શ્રે-
 ãી માંહે તેને ફૂલ સમજવું, તે શ્રેણી બે પ્રકારની છે; એક
 ઉપશમ શ્રેણી અને વીજી ક્રપક શ્રેણી, એ વન્ને શ્રેણી
 પરિપૂર્ણ પુષ્પની ઘટા ફુલી વિકસ્વરપણાને પામે છે; પરંતુ
 ઉપશમ શ્રેણીવાલાને મોહનીય કર્મની સર્વ પ્રકૃતિ આત્મ-
 સત્તાએ સાંકિત રહી છે, તે પ્રકૃતિઓનો, ઉપશમ જાવની
 સ્થિતિની પૂર્ણતાએ ઉદય થાય, તે જોગે કવાનો પવન લાગે
 છે, તેથી ફૂલમાં મગીઓ થઈને સ્વરી પડે છે, એ ફલ બેટું
 પણ વૃદ્ધિ પામતું નથી; અને ક્રપક શ્રેણીવાલાને તો વ્યા-
 ઘાત વિદ્યનો સંજવ નથી, માટે ફલ બેસે છે અને વૃદ્ધિ પામે
 છે, તે ફલ બેટું એમ ક્યારે જાણીએ કેં દસમા ગુણગણા અંતે
 મોહનીય કર્મનો ધ્વંસ કરી આત્મપ્રદેશથી મોહનીય કર્મની
 પ્રકૃતિના પરમાણુદલનો ઘેરો નહે ત્યાં ફલ બેટું એમ કહીએ.
 તે ફલ એ શું છે તો વીતરાગ જાવ. ક્ષીણમોહ વારસું ગુણગણું-

पणुं थयुं, ते आरोपित विपर्यासपणुं ठे, कारण के श्रद्धा ब्रष्ट
 यद् ठे पण कंइ अंथि जेद कीधो ठे तेथी तो ब्रष्ट थयो
 नथी; ए तो अव्य समकितपणे सावित ठे, तेने तो ज्यारे
 ल्यारे विशुद्ध जावनी योग्यताए उपरनुं दळ कर्मणवर्गणानुं
 मिथ्यात्वना पुद्गलनुं अळगुं थशे, ल्यारे पोते जाव समकिति
 ठे; परंतु मिथ्यात्वना जावे परिणाम पाम्यो तेथी तेने आ-
 रोपित जाव जीव कह्णीए. हवे अनारोपित जाव जीवने गवेखे
 ठे. चोथा समकित गुणगणायी मांकीने गुणवृद्धिपणे उपरना
 गुणगणाने ग्रहतो अने हेठळना गुणगणाने छोक्तो यावत्
 श्रेणिगत् वारमुं, तेरमुं अने चौदमुं गुणगणुं पामी अंते
 सिद्धि वरे. ए चोथा गुणगणायी सिद्ध पर्यंत सर्व जीवने
 अनारोपित जाव जीव कह्णीए; ए अव्य जावे जीवतत्व
 उळखाव्यो, हवे अव्यजाव जेदे संवर तत्वनी उळखाण क-
 हे ठे. प्राणातिपात, मृषावाद, अदत्तादान, मैथुन अने परिग्रह
 ए पांच आश्रवने तजे तेने अव्यसंवर कह्णीए, अने विजा-
 वने तजी स्वजावने प्रगट करे तेने जाव संवर कह्णीए. अहींयां
 कोइ कहेसे के कोधादि कपायथी रहोतपणुं ओठाशपणुं
 थाय, तेने जाव संवर कह्णीए; ए वात पण वृथा ठे, तेनुं
 नाम जाव संवर नथी. कपायनी ओठाश तो मिथ्यात्व पे-
 हेखा गुणगणे पण थाय, अने उपरना गुणगणे तो ठेज;
 परंतु कपायनी ओठाश यनां कांड जाव संवर एकांते कहे-
 वाय नहीं, कारण के मिथ्यात्वो पेहेखा गुणगणाना धणी
 अव्य चारित्र जोगे नवमा प्रवेयक पर्यंत देवगति ये जाय ठे,

तेमने संज्वलना कपायनो उदय होय तेथी नवमा प्रैवेय-
कनी योग्यतानुं पुन्य उपार्जे; परंतु स्वज्ञाव तो तेमने प्रगटयो
नथी, माटे कपायनी ओठाश थवाथी निश्चय न थयो के
ज्ञाव संवर पास्या, तेनी साही माटे गाथा:-

विरया सावज्जाउ, कसाय हिणा महाधय धरावि ॥

सम्महिठि बिहुणा, कयावि भुखं न पावति ॥

बळी कर्मग्रंथे पण पेहेले मिथ्यात्व गुणठाणे संज्व-
लन कपायनो उदय होय एम कथुं ठे. अही बळी कोइ
कदेशे के रागछेपनी उठाओ ज्ञाव संवर कहीए, ते वातनुं
पण अनुमान ठे. निश्चय नथी, कारण के रागछेपनुं उळ-
खाण करवुं ए तो घणुं कठण ठे, एटले रागछेपनुं बाह्यथी
तो उत्थान कपायपूर्वक उदय परमाणे समजवामां आवे,
ए तो कपायना जेगुं समाधान थयुं अने जे परिणतिए राग-
छेप ठे, तेना उत्थानने तो जे ज्ञानी पुरुषो अनुजबी होय ते
जाणोठे, बीजान जाणे. ए परिणतिए रागछेप जेटलो उंगोथाय,
एटलो स्वज्ञाव आत्मानो गुण निष्पन्नपणे प्रगट थाय, तेने
ज्ञाव संवर कहीए. ते ज्ञाव संवर चोथा समकित गुणठा-
णायी वृद्धिपणे चौदमा अयोगी गुणठाणा पर्यंत ज्ञाव सं-
वर कहीए. ए द्रव्यज्ञाव जेदे संवर तत्व कह्यो. हवे सकाम
अने अकाम वे जेदे निर्जरा तत्त्व उळखावे ठे. अकाम
निर्जरा तो ग्रंथिजेदना अज्ञावे अनादि संबंधे जीव करतो
आव्यो ठे, एटले विपाके जोगवीने कर्मथो तुटवुं. वैरागादि

કારણે તથા અશુચ્ચના ત્યાગથી કર્મવંધથી હુટવું, અને પુ-
નરપિ નવો નવો કર્મવંધ કરવો એ તો અનાદિ પ્રવૃત્તિ ચાલી
આવે છે; પરંતુ ગ્રંથિજેદનો અવસર પામ્યો નથી અને કર્મથી
હુટે છે, વંધાય છે, એ અકામ નિર્જરાનો પેહેલો જેદ કહ્યો.
હવે સકામ નિર્જરા તો ગ્રંથિજેદ કર્યો ત્યાંથી જીવને સ-
કામ નિર્જરાનો કર્તા કહો. તે સકામ નિર્જરાના બે જેદ.
એક તો ગ્રંથિજેદ કરી ઉપશમાદિ સમકિત પામીને પાઠા
મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ગયા, ત્યાં મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે રહ્યા થકા
નિર્જરા કરે, તે નિર્જરાને આરોપિત સકામ નિર્જરા કહી. એ
કારણ કે ગ્રંથિજેદ કર્યા પછી કોડક જીવ અનંતો કાઠ,
અનંતી ઉત્સર્પિણિ અવસર્પિણિ લગે સંસાર સ્થિતિ એ મિ-
થ્યાત્વ જાણે રહે છે. અનંતાં કર્મવંધનો કર્તા છે, નિગોદ સુધી
પણ જઈ આવે છે; પરંતુ એક કોરુકાકાફિ સાગરોપમ ઉપરાંત
અધિક સ્થિતિનો કર્મવંધ કર્તા નથી. એ ગુણ ગ્રંથિજેદ
પૂર્વક સમકિત ગુણ પામ્યા ત્યાંથી નિષ્પન્ન થયો છે. જેટલી
સ્થિતિ સમકિત પામતી વચ્ચે રહી છે, એટલી ને એટલી
સ્થિતિનાં અનંતાં કર્મદલ્લ વાંધે. મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે પણ
સ્થિતિ અધિક ન વાંધે. વઢી 'એ જીવને જેટલો કાઠ જાય
જેટલા જીવ જાય, તે ગણતરીમાંથી ઊઠા થાય છે.
કારણ કે ઉત્કૃષ્ટ જાંગે અર્ધપુદ્ગલપરાવર્તની મર્યાદામાં
આવ્યો છે, મર્યાદા વિનાનો નથી. જેમ સરોવર જરેહું
તો છે પણ મર્યાદા પાળે કરીને વાધેલી, તે સરોવરનું જલ
હુટે પણ પાલ મર્યાદા રહિત સમુદ્ર છે તેનું જલ ન હુટે,

તેમ અગ્રંથિ જેદી જીવને કાંઈ સંસાર છુટયો એમ કહેવાય નહીં, અને ગ્રંથિજેદ કરેલો છે, તેને તો જેટલો કાઢ જાય પટલો ઓઠો થાય, અને મુક્તિ નજીક થતી જાય; પરંતુ મિથ્યાત્વ ગુણગણે રહ્યો થકો કર્મવંધે કરી મલીન થાય, માટે તેને સકામ નિર્જરા આરોપિત કહીએ. એ પેહેલો જેદ કહ્યો. હવે વીજો જેદ અનારોપિત સકામ નિર્જરાનો, તે ચોથા ગુણગણાથી વૃદ્ધિ પામતાં પામતાં થા-વત્ અયોગી ગુણગણાના ગ્રંથ સુધી અનંતી કર્મની નિર્જરા થાય, અને કર્મ વંધ તો કરે નહીં તેને સકામ નિર્જરા અનારોપિત કહીએ. અહીં કોઈ કહેશે કે કર્મવંધ તો તેરમા ગુણગણા સુધી કર્મગ્રંથે કહ્યો છે, એક અયોગી ચૌદમું ગુણગણું અવંધક છે, અને તમે ચોથા ગુણગણાથી અવંધક કેમ કહો છો ? તેનો ઉત્તર, હે જાણ તેરમા ગુણગણા સુધી કર્મવંધ કર્મગ્રંથે કહ્યો છે. અને સિદ્ધાંતના મતે તો વશમા ગુણગણા સુધીજ કર્મવંધ માન્યો છે, એ વ્યવહાર નયના પદ્ધતું વચન છે, અને અધ્યાત્મ પદ્ધે શબ્દ નયની અપેક્ષાએ તો ચોથા ગુણગણાથી અપુનર્વંધ કહ્યો છે. એમ નય પદ્ધે સર્વ વચન સત્ય છે. નય નય પ્રતે જિજ્ઞાસુ અપેક્ષા છે. વ્યવહાર નય છે તે જોગ યાદી છે, અને શબ્દ નય છે તે ઉપયોગ યાદી છે. જોગ છે તે ઉપાધિજેદ છે, અને ઉપયોગ છે તે સમાધિ જેદ છે, ઉપાધિને ગ્રહણ કર્તા વ્યવહાર નય છે, ત્યાં કર્મવંધ સંજવે અને સમાધિને ગ્રહણ કર્તા શબ્દ નય છે; ત્યાં કર્મવંધ ન સંજવે, વહી સાદી જોડે તો અધ્યાત્મ ગીતાએ

આઠમી ગાથાના ઉત્તરાર્દમાં કહ્યું છે કે

શબ્દ નયૈ નિજ સત્તા જોતો ઇહતો ધર્મ,

શુદ્ધ અરૂપી ચેતન અણગ્રહતો નવ કર્મ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-શબ્દ નય જીવ પામે ત્યારે સપ્રવિજ્ઞાગ વહેંચે, ઇટલે જીવને સ્વ શું છે અને પર શું છે? તો પ્રથમ મન વચન અને કાયા એ ત્રણ જોગ, વઢી કાયાને વિષે પાંચ ઇંદ્રિ, તે જીવને પર છે, અને તેમાં વ્યાપકપણે જાણમ મુણ લક્ષણે ચેતના પરિણામ પામીને રહી છે, તે સ્વ છે, ઇટલે જાણમ ચેતના ગુણ તે જીવ પોતે છે પરંતુ સંગાંગીપણે પરને જજે છે, તે વિજ્ઞાગ વહેંચણ થતાં પરને જજવું બંધ થાય, અને ત્રણે જોગથી, વઢી પાંચ ઇંદ્રિથી પોતાની ચેતનાને પલટાવી તદ્ગત પરિણમાવતાં સ્વ સ્વરૂપને જજે અને સમાધિ પામે ત્યાં ઉપાધિ અલગી થાય. નિજ સત્તા જોતો કહેતાં ત્યાં પોતાની આત્મસત્તાને જોતો ઇટલે વસ્તુગત જાવનો ઉપયોગ કરે ત્યાં વસ્તુગતે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને વીર્યાદિ લબ્ધિ અનંતી અનંતી અનાદિ સંવંધે સત્તાગત કારણરૂપે વિંરૂપણે રહેલી, તે નજરે આવી, ઉપયોગે નિહાળી, દ્રષ્ટિ પ્રત્યક્ષ કરી, ત્યારે ઇહતો કહેતાં એ વીર્યાદિ લબ્ધિને વ્યક્તિજ્ઞાવે પ્રગટ કરી દાન, લાજ, જોગ, ઉપજોગ કરવાને રસીક થયો થકો ચાહના કરે છે, ઇચ્છે છે. એ લબ્ધિનું પામવું એજ ધર્મ કહેતાં મારો ધર્મ છે, વઢી હું કેવો તું તો શુદ્ધ કહેતાં નિર્મલ, ઇટલે કર્મરૂપ મલ થકી રહિત. વઢી અરૂપી કહેતાં વર્ણાદિ પુદ્ગલદશાના રૂપ થકી રહિત, અને ચેતન કહેતાં જ્ઞાનાવિ

चेतनारूप लक्षण करीने सहित, एम अतींद्रिय स्वरूपने अनुभवतो थको, समभावे वर्ते त्यां अणग्रहतो नवकर्म कहेतां चेतन कर्मदळ परमाणुने लेवापणे अणग्रहतो कहेतां शुद्धाशुद्ध आश्रवरूपे पण ग्रहे नही, एम कळुं त्यां कर्मबंध केम संजवे, अर्थात् न संजवे, पण अनंती निर्जरा थाय, ए वात सत्य ठे. गाथा ॥ ७ ॥

इण परै शुद्ध सिद्धात्मरूपी, मुक्त परशक्त
व्यक्तारूपी ॥ समकिती देशविरति
सर्वविरति, धैर साध्यरूपै सदातत्त्व प्रीति ॥ ८ ॥

अर्थः—इण परै कहेतां पूर्वे गवेरूपो तेवो, वळी केवो ठे तो शुद्ध कहेतां कर्म आवरण लेपथकी रहित, वळी केवो ठे तो सिद्धात्मरूपी कहेतां अव्यास्तिक नय पळे जीव, लक्षाए सिद्ध समान अरूपी ठे ते पर्यायास्तिक नये उपयोग करतां अनुभवरूप जासनमां आवे ठे, स्वस्वरूप रमणीपणे अनुभवाय ठे. अनुभव जूवने जावसूर्य ज्ञानज्ञान उदय पाव्यो ठे, अनंतो प्रकाश तेजोमय खुद्धो आकाश, प्रयुक्त सपाट वगीचो ठे, आमो पद्मदो पण नथी, समाधि स्थान ठे, अहीं पोतानो आत्मा शिव स्वरूप ठे. मुक्तपर कहेतां पर एटले अनंतो कर्मनी वर्गणाओ आत्म प्रदेश लागेली, तेथो मुक्त कहेतां आत्मा मुकाय ठे, एटले तुटे ठे, निर्जेरे ठे. त्यां शक्तव्यक्त अरूपी कहेतां अनंता गुणपर्याय पोतानी आत्म सत्ताने विषे अनादि संबंधे शक्तिजावे त्रिरोजावि-

પણે રહેલા તે, વ્યક્ત કહેતાં વ્યક્તિ જાણે અરૂપીપણે પ્રગટ થતા જાય ઠે, એમ જ્ઞાસન રમણ કોણ કરે ઠે ? તો સમ-
ક્તિતી તે ચોથા ગુણગણના જીવો ને દેશવિરતિ તે પાંચમા ગુણગણના જીવો, અને સર્વ વિરતિ તે ષષ્ઠા ગુણગ-
ણથી માંનીને ઉપરના સ્થાનકે વર્તવાવાળા તે મહાત્મા સર્વે.
ધરે સાધ્યરૂપે કહેતાં શબ્દ નયના ગ્રાહક થઈને ઠતી પર્યાયે
રહેલો ધર્મ તેને સાધ્યરૂપે ઘટલે ઉપયોગે કરીને ધ્યાનગત સદા
કહેતાં આંતરા રહિતપણે ચિંતવે, અનુજવે, તત્ત્વપ્રીતિ કહેતાં
શુદ્ધાત્મ તત્ત્વને જ્ઞેદ અજ્ઞેદરૂપે ચિંતવી અનુજવીને સામર્થ્ય
પર્યાયરૂપે અજ્ઞેદતા કરે ત્યાં કર્મવંધ ન સંજવે. વઢી જસ-
વિજયજી ઉપાધ્યાય કૃત અધ્યાત્મ સાર ગ્રંથે બીજા અધિ-
કારે શ્લોક

અપુનર્વંધકાદ્યાવ, જુણસ્થાનં ચતુર્દશં ॥

ક્રમશુદ્ધિ મતિ સ્તાવત્, ક્રિયાધ્યાત્મ મયી મતા ॥૪॥

૬ શ્લોકમાં પણ ચોથા ગુણગણથી અપુનર્વંધ કહ્યો
ઠે પરંતુ શબ્દ નયની પ્રાપ્તિના અજ્ઞાવે મિથ્યાત્વી થકો જીવ
કર્મ પ્રત્યે વાંધે, તે અધિકાર હવે અધ્યાત્મ ગીતાની સા-
ક્ષીયે કહે ઠે.

કાલ અનાદિ અતિત અનંતે જે પરરક્ત ॥

સંગાંગિ પરિણામે વર્તે મોહાશક્ત ॥

પુદ્ગલ જોગે રિદ્ધ્યો ધારે પુદ્ગલ સંઘ ।

પરકર્તા પરિણામે વાંધે કર્મના વંધ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:—“કાઠ અનાદિ અતિત અનંતે જે પરરક્ત” કહેતાં, અતિત ઇટલે ગયો કાઠ, તેપણ ઠેમ્મારહિત ઠે કેવળીના વ-
ષને કાઠની આદિ નથી, માટે અનાદિ સંવંધે જીવને પર
પુદ્ગલાદિ વિજ્ઞાવ દશાને વિષે રક્ત પરિણામ વર્તે છે, તે
અનાદિ સંવંધે જીવને નિગોદ ગતિ જાણવી. ત્યાં જીવે
અનંતાં પુદ્ગલ પરાવર્ત કર્યાં, અનંતાં ડુઁખ:સહ્યાં, તે કોણે
કરીને ? તો કહે છે કે સંગાંગી પરિણામે વર્તે, મોહાસક્ત
કહેતાં સંગાંગી ઇટલે જીવે કર્યો અન્ય સંગ, ત્યાં મોહે આપ્યું
નિજ અંગ તેથી કરીને જીવ પોતાનું અંગ અર્તીંદ્રિય સ્વરૂપ
તેને જૂઠ્ઠો અને પર વસ્તુ તે ઝડારિકાદિ કાયા તેને મોહ
વશે આસક્તિયે પોતાની માની અને તેના સ્પર્શઆદિ જો-
ગમાં રીઝ્યો, ઇટલે જેમ જેમ પુદ્ગલના વિષય જોગ
મિલે તેમ તેમ જીવને અધિક રીઝ ઝપજે, વલ્લજ લાગે
એજ પરિણતિ સરાગતા છે, તેને અશુદ્ધ પરિણતિ કહી
ઈ, તેથી ઇટલે રાગદ્વેષની ચીકાશે કરીને; “ધારે પુદ્ગલ
લંઘ” કહેતાં પુદ્ગલના લંઘ તે કાર્મણ વર્ગણાના, અનંત
પ્રદેશી લંઘ પ્રત્યે આકર્ષિને ઇટલે આશ્રવરૂપે લેંચીને મે-
લવવા માંડ્યા, અને તેની વાંછારૂપ પરિણામ વૃત્તિ ચેતન
પરનો કર્તા થયો થકો જ્ઞાનાવર્ણાદિ આઠે કર્મની વર્ગણા-
નું તે આત્માના પ્રદેશ પ્રદેશ પ્રત્યે, ઐક્યતાપણે વાંધે. એમ
નિગોદાદિ સ્થાવર ગતિમાં અવ્યક્તપણે જાણવું. ॥૧૨॥

વંધક વીર્યકરણે ઝડેરે

વિપાકી પ્રકૃતિ જોગવે દલ વિલેરે ॥

કર્મ ઉદયાગતા સ્વગુણ રોકે

ગુણ વિના જીવ જ્વોજ્વલ દોકે ॥૧૩॥

અર્થ—“વંધક વીર્ય કરણે ઉદેરે” કહેતાં જે વલ્લ વીર્ય શક્તિયે નવા નવા કર્મનો વંધ કરવાપણે પ્રવર્તે, તે વીર્યને વંધક વીર્ય કહીએ, અને કરણે કહેતાં સ્થાવર ગતિમાં એક સ્પર્શ ઇંદ્રિ અને વિકલ ત્રિકમાં વીજી રસ, ત્રીજી ગંધ અને ચોથી ચક્ષુ સાથે ચાર ઇંદ્રિ; અને પંચેંદ્રિ અસન્નિમાં શ્રોત ઇંદ્રિ સાથે પાંચે ઇંદ્રિ, અને સન્નિ પંચેંદ્રિમાં નોંંદ્રિ જે મન તેના સાથે ઇંદ્રિ નોંંદ્રિ મળી એ ઉને કરણ કહીએ. અને ઉદેરે એટલે તે ઇંદ્રિ નોંંદ્રિની પ્રેરણા કરીને “વિપાકી પ્રકૃતિ જોગવે વલ્લ વિલેરે,” કહેતાં શુભાશુભ વિપાકને આપનારી પૂર્વ વંધની કર્મ પ્રકૃતિ આત્મ સત્તાએ રહેલો ઉદય કાલ પામીને વા ઉદિરણા કરવે કરીને ઉદય આવે તેને જોગવીને, ‘વિલેરે’ એટલે તે કર્મપ્રકૃતિ વલ્લને આત્મ સત્તાથી લેરવે, અને જોગવવું કહ્યું તેમાં જે ઇષ્ટાનિષ્ટપણું અનુકુલ પ્રતિ કુલપણે રાગદ્વેષનું પરિણમવું હોય, તે રસે કરીને પુનરપિ નવા નવા કર્મનો વંધ કરે એમ સમયે સમયે ચેતન સાત આવ કર્મ વાંધે છે. અને એ, “કર્મ ઉદયાગતા સ્વગુણ રોકે,” કહેતાં ઉદયમાં આવે, એટલે જ્ઞાનાવરણીના ઉદય થકી જ્ઞાન ગુણ રોકાય; દર્શનાવરણીના ઉદય થકી દર્શન ગુણ રોકાય; વેદની કર્મના ઉદય થકી અભ્યાવાધ સુખ રોકાય, મોહની કર્મના ઉદય થકી સમક્ષિત તથા ચારિત્ર એ વે ગુણ રોકાય, આયુષ્ય કર્મના ઉદય થકી અક્ષય સ્થિતિ રોકાય, નામ

કર્મના ઉદય થકી અરૂપી ગુણ રોકાય, ગોત્ર કર્મના ઉદય થકી અશુભલઘુગુણ રોકાય, અને અંતરાય કર્મના ઉદય થકી વ્યવહારે ક્ષયોપશમ જાવની તથા ઘાતિકર્મ પ્રકૃતિની સત્તાથી નિશ્ચય ક્ષાયકજાવની દાનાદિ પાંચ લલ્લિ ગુણ રોકાય. એટલે આત્માના ઉપર કહ્યા તે અષ્ટ ગુણ ઢંકાય, ત્યારે વ્યક્તિજાવની અપેક્ષાએ, “ગુણ વિના જીવ જવોજવ ઢોકે” કેહેતાં ગુણ વિનાનો જીવ એટલે વસ્તુગત જાવનાં બોધને અજાણે જનુ જેવો, અને સમકિતના અજાણે અહં મમત્વી, વહી ચારિત્રના અજાણે ચપલ ચિત્તવાળો, હર્ષ-તિનો પ્રેયો થકો ગ્રાહક દોહક ચિત્તવૃત્તિયેશ્વાર્તે રૌડ ધ્યાનનો કર્તા એમ દુર્ગુણગ્રાહી અને સદ્ગુણ રહિત થયો, તે જીવ ‘જવોજવ ઢોકે’ એટલે ચાર ગતિરૂપ અઘોર વનમાં જન્મ, મરણની અદુટ પરંપરા પામે, તેનું કારણ આગલી ગાથામાં કહે છે. ॥ ૧૩ ॥

આતમ ગુણ આવર્ણે ન ગ્રહે આતમ ધર્મ,
ગ્રાહક શક્તિ પ્રયોગે જોમે પુદ્ગલ સર્મ. ॥
પરલાજે પરભોગને યોગે થાયે પરકર્તાર,

એહ અનાદિ પ્રવર્તે વાધે પર વિસ્તાર ॥ ૧૪ ॥

અર્થ-“આતમ ગુણ આવર્ણે ન ગ્રહે આતમ ધર્મ” કહેતાં આત્માના રત્નત્રયાદિ અનંતા ગુણ છે, તે ગુણો કર્મ આવરણે કરીને આચ્છાદિત થયા, ગુણ-ગુણ પ્રત્યે આવરણ-આચ્છાદિ, એ આવરણનું જ્યાં સુધી આત્મ પ્રદેશે અસ્તિપણું છે, ત્યાં સુધી ગુણ પ્રગટ કરવામાં વિદ્ય છે, તેથી આત્માની ગ્રાહક શક્તિ

પોતાના જ્ઞાન દર્શનઆદિ ગુણરૂપ ધર્મને પોતે ગ્રહી શક્તો નથી, નિજઃગુણે ગુણી થતો નથી. ત્યારે આત્મા પોતાની ગ્રાહકતા શક્તિ પ્રયોગે શું કરે છે? તો “જોમે પુદ્ગલસમ્મ” કહેતાં સુખનું કારણ ધન ધાન્યાદિ પુદ્ગલિક ઋદ્ધિને ઉદય કરીને ઉદય પ્રમાણે જોમે ઇટલે મેલવે, “પરલાજે” કહેતાં એમ ધન ધાન્યાદિ પર વસ્તુના લાજે, ઇટલે મલવાથી લાજ માન્યો, “પરજોગને યોગે” કહેતાં એ પરવસ્તુ ધન ધાન્યાદિ, તેના જોગ સંયોગે નિજપરને શુજા શુજ દાન દેશને દાન માન્યું, વઢી કાયા સંયોગે પાંચ ઇંદ્રિના ઉદય પ્રમાણે અનુકુલ વા પ્રતિકુલ જે વિષય સેવવામાં આવે તેને જોગ માન્યો અને ઉપજોગ તે જે વિષયને વારંવાર જોગવીએ તેને ઉપજોગ માન્યો, અને એ દાનાદિ ચાર લઘ્વિ કહી તેને વિષે વલ્લવીર્ય જે આત્માની ઉપયોગાદિ શક્તિ તેને વાપરી ઇટલે ફોરવી, તે કારણે એ દાનાદિ પાંચે લઘ્વિનું વસ્તુગતે સ્વસ્વરૂપ અનુયાયીપણું તેથી જરૂતાપણે જીવ જુદ્યો, ઇટલે પોતાના સ્વરૂપથી ત્રષ્ટ થયો ત્યારે પર અનુયાયીપણે અવઢી રીતે ઉપરકહી તેમ પાંચે લઘ્વિને ફોરવતો થકો, “થાયે પરકત્તોર” કહેતાં જીવ પોતે પરનો કર્તા થાય છે અહીં આં કોઈ પૂઠે કે જીવ પરનું કર્તાપણું કયેકાલે પામ્યો? તેના ઉત્તરમાં કહે છે કે, “એહ અનાદિ પ્રવર્તે” કહેતા જીવને પરનું કર્તાપણું અનાદિ સંવંધે પ્રવર્તે છે, એવી રીતે અવઢી પ્રવૃત્તિ થઈ તેથી, “વાધે પર વિસ્તાર” કહેતાં આત્માના અસંરૂપાતા પ્રદેશ છે, અને એક એક પ્રદેશ પ્રત્યે અનંતી અનંતી જ્ઞાનાવર-

णादि आठे कर्मनी विस्तारे वर्णणाउ लागी ठे तेथी करीने
संसार खुटतो नथी जंगे थतो नथी. ॥ १४ ॥

एम उपयोग वीर्यादि लब्धि ।

परजाव रंगी करे कर्म वृद्धि ॥

परदयादिक यदा सुह विकल्पे ।

तदा पुन्यकर्म तणो बंध कल्पे ॥ १५ ॥

अर्थ-“एम उपयोग वीर्यादि लब्धि कहेतां,” उपर पांच ल-
ब्धि अवळी प्रवृत्तिये कुक्षयोपशम योगे जरजावमां विजाव
प्रवृत्तिये कही, तेवी रीते प्रवृत्ति करतां, “परजाव रंगी” क-
हेतां आत्माने पुद्गल परवस्तु ठे, तेने विषे रागद्वेष परि-
णमवारूप विजाव रंग दृढपणे वेगो. ते कारणे, “करे कर्म
वृद्धि” कहेतां एक शुज कर्मनो बंध करे, अने बीजो अशुज
कर्मनो बंध करे, एम शुजाशुज वे जेदे कर्मबंध करवानो
कह्यो. हवे तेना हेतु देखावे ठे. “परदयादिक यदासुह विक-
ल्पे” कहेतां जे समये जीवोने त्रस अने स्यावर परजीवनी
दयाना परिणाम उपजे, वळी आदि शब्दे सत्य वचन बोले,
चोरी करे नहीं, स्त्रीनो त्याग करे, परिग्रहनो त्याग करे,
अने रात्रिजो जन न करे; एम पांचे ड्रव्य आश्रवने तजी
अने ड्रव्य संवरने जजी विरक्त चित्ते वत्ते, तदा कहेतां ते
समये, पुन्य कर्म तणो कहेतां अघाति कर्मनो शुज प्रकृति
तणो, बंध कल्पे कहेतां कर्मबंध करवो कल्पे, ॥ १५ ॥

तेहीज हिंसादिक ड्रव्याश्रव करतो चंचल चित ॥

कटुक विपाकी चेतन मेळे कर्म विचित्त ॥

आत्म गुणने हणतो हिंसक जावे थाय ॥

आत्म धर्मनो रक्षक जाव अहिंस कहाय ॥ २६ ॥

अर्थः—“तेहीज हिंसादिक अव्याश्रव करतो चंचळ चित्त”
कहेतां, उपरनी गाथाए कछुं तेथी अवळी रोते एटले मननी
चळाचळ वृत्तिये, दुर्ध्यानगत माठा अध्यवसाये. मिथ्यात्व जावे,
अनानुपयोगे, हिंसादि कारणे वर्त्ततो ज्ञानावरणादि अव्यवस्था
श्रवने मेळवतो थको अने रागद्वेष जाव आश्रव वृत्तिये, कर्म
बांधतो थको, कटुक विपाकी कहेतां जे कर्मबंध कीधो, ते उद-
यकाल पामीने चेतन कहेतां आत्माने केवा विपाक आ-
पशे. तो कहे ठे के अति कटुक दुःखे परवशपणे जोग-
व्या जाय, पण स्ववश वृत्तिये व्यक्तपणे तो जोगवास
नहीं तेवा, वळी केवा ? “के मेळे कर्म, विचित्र” कहेतां
विचित्र प्रकारनी वेदनानो हेतु जे कर्मप्रकृति दळते प्रत्ये
आत्म सत्ताये वृद्धिपणे मेळवे; त्यां, “आत्मगुणने हणतो
हिंसक जावे थाय” कहेतां एम अशुच कर्म प्रकृतिनी आत्म
सत्ताये वृद्धि थाय त्यां नियमा आत्माना क्योपशम जावे
चक्षु अचक्षु दर्शन, उपयोग वीर्यादि लब्धि गुण चेतना, ते
हणाइ जाय, अने चेतन स्थावर गतिए यावत् साधारण
पणं पामीने अव्यक्तपणे जमूताने अनुजवे, तेने जाव
हिंसा कहीए. माटे हे जवजीरू जाइत ! तमारे जो मोह-
ना सुखनी अजिलापा होय, अने संसारथी जय पाम्या
हो, तो सद्गुरुनो विनय करी वस्तुगते वस्तुपणाना शो-
धनी तेमनो पासे याचना करो. ए गुरु महाराजा, कृपाळु

होय, ते दया लावीने आपणने बोधि बीजरूप समकित रत्न पमामुशे, अने हेय उपादेय बुद्धि प्रगट करावी आपशे. पठी तमारे हेय वस्तु ते योग प्रवृत्तिथी अळगा थतां एटले पांच इंद्रिना विषयनुं तथा चपळ मनोवृत्तिनुं अवलंबन पणुं तजी देशने अंतर्वृत्तिये स्थिरपणे वर्ततां स्वस्वरूप उप-योग जावे उपादेय जाणी तेमां रमण करो, अनुभव करो, आस्वादन करो, समजावे वत्तो त्यां आत्म गुण रक्षण योगे अनंती निर्जरा थाय. ए गुणरूप धर्म आत्मानो ठे; एम आत्म धर्मनो रक्षक तेज “ भाव अहिंसकहाय ” कहेतां तेने जाव दयावंत कहीए ॥१६॥

आत्मगुण रक्षणा तेह धर्म ।

स्वगुण विध्वंसणा ते अधर्म ॥

जाव अध्यात्म अनुगत प्रवृत्ति ।

तेहथी होय संसार विति ॥१७॥

अर्थ--“आत्म गुण रक्षणा तेह धर्म” कहेतां, धर्म ते शेने कहीए ? तो के उपरनी गायाना ठेला पदना अर्थमां हेय उपादेय बुद्धि कही, तेने पाम्यां आत्म गुणानुं रखोपुं थाय; एटले आत्माना ज्ञानादि गुणनी घात कर्ता अशुद्ध निमित्त पुद्गल संयोग ठे; अने अशुद्ध उपादान, अशुद्ध चेतना, परपुद्गलनी ग्राहकता शक्तिये समत्त्व जावनो कर्ता आत्मा, तेज पोताना गुणनो घात कर्ता थाय; तेने तजावनार तो ज्यारे सद्गुरु पुन्योदय जोगे मळे अने तेमने करु-

ણા આવે, તો એ નિમિત્ત કારણમાં ગણીએ, અને તેમનો જે સ્વાદ ગર્જિત હોય પર્યાયની ઠણનારૂપ ઉપદેશ આપણે શ્રોતાજનો શ્રવણ કરી, મનન કરીને, પરમાર્થપણે પરિણામી શકીએ, ઇટલી ક્યોપશમ જાવની સહાયતા જીવ્યત્વતા યોગે પોતાનામાં બનેલી હોય તો, તેને ઉપાદાન કારણમાં ગણીએ, તેથી અંતર્ગત ગુણ પર્યાયાદિ આત્મ સત્તાયે શક્તિ જાવે કારણરૂપે અનાદિ સંવંધે પિંરૂપણે રહેલી જે ગુણ સંપદા તેને સહજ વીર્ય શક્તિની સ્ફુર્ણા શુભાશુભ ક્રિયા આશ્રવ બંધનું કારણ જાણી તેને તર્જી, અને સહજ સંવરને જર્જી વ્યક્તિ જાવે શુદ્ધ પરિણામિક જાવની પરિણમન શક્તિયે કાર્યરૂપે પરિણામી શકીએ. તેના વે જેદ, એક દેશથી અને વીજો સર્વથી. દેશથી કાર્ય તે અંશિજેદ કરીને સમકિત પામે, અને સર્વથી કાર્ય તે મોહની આદિ ધાતિ કર્મને હણીને કેવલ જ્ઞાન પામે, તેમાં જે દેશથી કાર્ય કરે તેને સ્વાનુજવ વળે ઘટઅંતર વૃત્તિયે યથાસ્થિત વસ્તુનું સ્વરૂપ ઉપયોગ ગોચર અશંકિતપણે થાય. શ્રુત્તા સ્થિર થાય અને ત્યાં હેય ઉપાદેય બુદ્ધિ પ્રગટ થાય. ઉપાદેય સ્વરૂપ તે પોતાના આત્માનું પરમાત્મ સ્વરૂપ તેજ અનુજવવા આદરવા યોગ્ય, ઘાકો સર્વ વસ્તુ હેય કેહેતાં ઠાંરવા યોગ્ય એમ જાણી પોતે પોતાના ગુણગત ઉપયોગ જાવે લી નથકો વર્તે, ત્યાં પોતાના ગુણનું રક્ષણ થાય, તેનું નામ સ્વદયા અને તેજ સમ્યક્ત્વ ધર્મ ઠે. હવે “સ્વગુણ ત્રિધંસણાતે અવર્મ” કહેતાં આત્માના સમ્યક્ત્વ જ્ઞાનાદિ ગુણોનું ધાતિ કર્તા એક મિથ્યાત્વ ઠે એ-

टले अनंत पुद्गल परावर्त संसार स्थितिनो हेतु, वळी उत्कृष्ट स्थितिए कर्मबंध करवानुं कारण, वळी अजाणपणे पर वस्तुनुं ग्रहण थयुं होय तेने ठोमे नहीं, खराखोटानी परीक्षा नहीं, जाणीने खोटानुं खरुं करवानो हठ ममत्व, जिन वचनमां शंका, अने अजाणपणे विपरीत श्रद्धा, पर वस्तुने विषे पोतापणानो बुद्धिये अहंममत्वनो कर्ता, निष्कं-
स परिणाम वृत्ति, कूकपटनुं स्थान, सम्यक्त्व रत्नादि गु-
णोनो चोर, विषय जोगमां आसक्त, परिग्रहमां अतृप्त,
संसार मंरुणनो स्थंज, चारित्ररायनो महा शत्रु, इत्यादि
दुर्गुणोनो पटारो, ते अनादि मिथ्यात्व ठे. तेना उतां धर्म
कयों धर्म थाय नहीं. एटले कंवन कामनो आदिनो त्याग
करीने दिक्षा ले, तो पण संयम गुण न आवे. सम्यक्त्व
गुणना अजावे असंयमो थको संसारनी अतिवृद्धि कर्ता
थाय. कदाच नव पूर्व जणे तो पण मिथ्यात्व उतां अज्ञानो
कहेवाय. आत्माना सर्व गुणोनो घाती एक मिथ्यात्वशब्द
ठे, तेने अधर्म कहीए. हवे “ज्ञाव अध्यात्म अनुगत प्रवृ-
त्ति” केहेतां शब्द नय पहे चोथा समकित गुण स्थानक
नी प्राप्ति थइ त्यांथो आत्मा विषम ज्ञावने विषे समदृष्टि-
ये जोनारो ज्ञानी थयो. उदयिक ज्ञावे जे वस्तुनी प्राप्ति
थइ होय, तेने एकांते वस्तुगुणुं माने नहीं, वस्तुना स्वज्ञा-
वने वस्तु माने, विषयथी विरक्तपणे उदासी ज्ञावे वर्त्ते, पर
वस्तु परपणे ज्ञासे, पर वस्तुने विषे अहंकर्तापणुं जीवनुं
न माने, जीव पोताना स्वज्ञावे जाणवा देखवादिक स्वगु-

જાનો કર્તા એમ સમજે; વળી આત્મા કેવો છે ? તો સ્ફટિક રત્ન સમાન નિર્મલ, કર્મ લેપ થકી રહિત નિર્લિપ શક્તિ જ્ઞાવને આવરણ ન લાગે તે અપેક્ષા પોતાનો આત્મા અનાદિ સિદ્ધ છે, વળી કેવો છે તો અરૂપી છે, પટલે રાતો, ધોળો, લીલો, પીળો અને શ્યામ એ પાંચ વર્ણ, કર્મો, કપાયલો, તીલો, લાટો, અને મધુરો એ પાંચ રસ, સુરજી અને દુરજી એ વેગંધ, સુકોમલ, વરસટ સિન્ધ, રુદ્ધ, દુઃખો, જાર, શીત, અને ગુણ એ આઠ સ્પર્શ એમ એ વીશ ગુણો કરીને રહિત છે, માટે આત્માને અરૂપી કહીએ. વળી કેવો છે ? તો સામાન્ય વિશેષ ઉપયોગ લઘ્વિય કરીને સહિત, ઘટની અંતર વૃત્તિયે પ્રકાશનો કર્તા, જ્ઞાનાનંદી, સ્વસ્વરૂપ રમણી, સ્વાનુજવી, સહજ વિલાસી, પોતાની શ્રદ્ધિયે જ તૃપ્ત, ધર્મ ધ્યાન શુકલ ધ્યાનનો ધ્યાતા, इत्यादि “જાવ અધ્યાત્મ” કહેતાં અદ્વૈતજાવ પટલે દ્વૈત જે શુદ્ધાશુદ્ધ પુદ્ગલિક જ્ઞાવ તે થકી રહિત, એક શુદ્ધાત્મ જાવ તેજ “જાવ, અધ્યાત્મ અનુગત પ્રવૃત્તિ” કહેતા શુદ્ધાત્મ જાવ તદ્ગત સહજ વીર્ય શક્તિ સ્ફુર્ણાયે પ્રવૃત્તિ પટલે શુદ્ધાત્મ જાવમાં રમણ કરવું, અનુજવવું, આસ્વાદન કરવું, પરિણામ પામવું, “તેદૃથી હોય સંસારવિત્તિ” કહેતાં શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ તે સંગ્રહ નય પદ્ધે કારણ રૂપે અનાદિ સંબંધે ગુણ પર્યાયાદિના પિન્દરૂપ આત્મ સત્તાયે રહેલું પરંતુ તે સ્વરૂપને ચેતન મિથ્યાત્વ જાવે પરિણમતાં જૂદ્યો અને પુદ્ગલ પરમાણુથી બનેલી ઉદયિક જાવે ઇન્દ્રિય સ્થાનરૂપ જે કાયા તેને જોવ મા-

ન્યો, એ જૂલ પણ અનાદિ ચાલી આવે છે, તે કાલ લબ્ધિ પામીને જવ્યત્વતા યોગે ક્યોપશમ જાવની સહાયતા મળવા થકી અને ઉદયિક જાવની અપેક્ષાએ સદ્ગુરુ આદિ હર-કોઈ કારણની મુખ્યતાએ જીવ શબ્દ નયે પોતિકા શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપને પામ્યો, ત્યાં એ જૂલ ટલતાં વાહ્ય દૃષ્ટિ ટલી ગઈ તેની સાથે અજ્ઞાન દશા રીસાળી થકી નાઠી, અને અંતર દૃષ્ટિ-એ જ્ઞાન લોચન પ્રગટ થયાં, ત્યાં સદ્બોધ મિત્રનો સમાગમ થયો, તેણે કરીને આત્મા ઉપયોગ જાણે અનુજવ મંદિરમાં પેનો. પોતાનું શુદ્ધ સ્વરૂપ અનિવૃત્તિયે પ્રમુદિતપણે અનુજવે પરમાનંદ પામે, તલાલીન થાય, ત્યાં રમણિક જૂમી, છુલ્લો આકાશ, પ્રથુલ સપાટ બગીચો, ઉચોત્તમય, જાણે-અનેક સૂર્ય સાથે ઉદય પામ્યા હોય અને તેથી જેમ ઉચો તેનો પુંજ પ્રગટે તે દૃષ્ટાંતે અનુજવ જુવન પ્રકાશિત છે, હા-થમાં ચૌધારું લમ્ફા છે, અપૂર્વ સ્વેદ સ્વેદે, તેનું નામ સ્વસ્વ-રૂપ રમણ; તે અનુપચરિત વ્યવહાર નયથી પરિણામિક જા-વની પ્રસવ શક્તિયે ઉપયોગની વિશુદ્ધિપણે પરિણમતાં પરિ-ણમતાં યાવત્ તે કાયક જાણે પરિણામ પામે, ત્યાં આત્માના પ્રદેશ પ્રદેશ પ્રલે અનંતી અનંતી ધાતિકર્મ આદિની વર્ગ-ણાઈ રહેલી તેનો ક્યથ જાય. દૃષ્ટાંત-જેમ કાષ્ટને ઉધેડ લાગે, તેમ જીવને કર્મ લાગ્યાં છે, તે કાષ્ટમાં કાષ્ટ સત્તાએ રહેલી દાહક સ્વજાવમયી અગ્નિ તે જ્યારે પ્રગટ થાય ત્યારે ઉધેડનો અજાવ થાય, તેમ આત્મ સત્તાએ રહેલી કાયક જાણે જ્ઞાનાદિ ગુણ ક્રદ્ધિ જ્યારે પ્રગટ થાય ત્યારે મોહની

આદિ કર્મનો અજ્ઞાવ થાય અને કર્મનો અજ્ઞાવ થયો પ-
ટલે “સંસારઝિતિ” કહેતાં સંસાર જે ચાર ગતિનું ઝ્રમણ તેનો
અંત ઠેકો મનુષ્યજન્મે જાવ અધ્યાત્મ અનુગત પ્રવૃત્તિ જ્ઞાન
ક્રિયા યોગે સંવર નિર્જરા કરતાં યાવત્ અયોગિ ચત્તદમા
ગુણગાણના ઠેલા સમયે કર્મ પુદ્ગલ પરમાણુદલનો આત્મ
સત્તાયે અજ્ઞાવ થતાં આવ્યો ત્યાં મુક્તિ થઈ ચુકી એ વાત
યથાસ્થિત છે ॥ ૧૭ ॥

હત્યાદિ અધ્યાત્મના અનેક ગ્રંથો છે, તેમાં જોજો. સર્વ
પંક્તિની એજ ઘોલી છે કે ચોથા ગુણગાણથી અધ્યાત્મ
શૈલિયે કર્મ વંધ ન કરે અને અનંતી નિર્જરા કરતાં કરતાં
કાયક જ્ઞાવની લબ્ધીને પામી અયોગી ગુણગાણના અંતે
કાર્મણ વર્ગણા આદિના વંધનથી તુટે, પટલે સિદ્ધિવેરે, ત્યાં
નિર્જરાની પૂર્ણતા કહીએ. સંવર, નિર્જરા અને મોક્ષ એ ત્રણે
જીવના ગુણ છે, તે જીવથી અજિન્ન છે, જુદા નથી; તેમ
કૃત્રિમ રીતે પ્રગટતા પણ નથી. સ્વજ્ઞાવે પ્રગટ થાય માટે
સ્વજ્ઞાવની સ્વપ કરવી. વાહ્ય દૃષ્ટિને ટાલવી, અંતર દૃષ્ટિ
કરવી, ચલાચલને ટાલી સ્થિર થઈ જવું. ઘટની અંતર વૃત્તિયે
જાણતિ કરવી, અનુજ્ઞાવ કરવો; એ સ્વજ્ઞાવને પ્રગટ કરવાનું
કારણ તે જોગે મોક્ષ કાર્યને પામીએ; પટલે ચોથા અ-
થવા સાતમા ગુણગાણથી તેરમા ગુણગાણ સુધી જતાં એક
અંતમુહૂર્ત થાય અને આયુષ્ય જેનું અધિક નથી. તેતો એક
અંતમુહૂર્તમા અંતગરુ કેવલી થઈને સિદ્ધિવેરે તે કર્મવંધતો
ન કરે, અને અનંતી નિર્જરા કરે; અથવા ચોથા ગુણગાણથી

સમજાવ વૃત્તિયે શુદ્ધાશુદ્ધમાં નહીં પ્રવેશ કરતાં ચેતન, ચેતન જ્ઞાવમાં લીન થઈ સ્વસ્વરૂપને જજે, એટલે સ્વસ્વરૂપ રમણમાં અને પરસ્વરૂપ અરમણમાં વર્તે, તોહાં કર્મવંધ ન સંજવે, પણ અનંતી નિર્જરા કરે એ વચન નિશ્ચયનયનું યથાસ્થિત છે. પણ એમ ચઢતા જાવે ચોથા ગુણઠાણથી સાતમે આવીને આત્મના ગુણઠાણે જઈ દ્વપક શ્રેણીમાંની ધાતિ અધાતિ કર્મ હણીને એક અંતર્મુહૂર્તમાં સિદ્ધિવરે. એવા તીવ્ર ઉપયોગી જીવો કોઈ વીરલા હોય. સર્વને એવો જાવ આવે નહીં. એવો અપલટણ જાવ તો જે ચરમ શરીરો હોય તેને આવે, નહીં તો અંતર્અંતર્મુહૂર્તે અધ્યવસાય પલટાય, તે વ્યવહાર નયની અપેક્ષાએ કર્મવંધ સંભવે, એટલે સમજાવ વૃત્તિએ ચેતન વર્તે, તે અવસરે કર્મવંધ ન માન્યો, અને સરાગતાયે વર્તે ત્યાં કર્મ વંધ સંજવે, એ અપેક્ષાએ કર્મનો વંધ જ્યાં સુધી રાગદ્વેષ. અને મોહને હણ્યો નથી, અને શુદ્ધ પરિણતિ પૂર્ણ થઈ નથી, એટલે વોતરાગ પરિણતિની પૂર્ણતા પામ્યા નથી, ત્યાં સુધી કર્મવંધ વ્યવહાર નય પકે માન્યો, તે રાગદ્વેષ અશુદ્ધ પરિણતિનું અને મોહનું ઉન્મૂલન દ્વપક શ્રેણીની અપેક્ષાએ આત્મ સત્તાથી દશમાં ગુણઠાણના અંતે થાય ત્યાંથી સિદ્ધાંતના મતે કર્મવંધનો અજાવ થયો કહીએ, એમ નય નય પકે જિજ્ઞાસુ અપેક્ષા સમજવી, હઠ કેદામ્રહને તજવો, સરલ વૃત્તિ રાલીને અંતઃકરણમાં શોધ કરવો, તદગત પરિણામ પામવું, ઉપયોગ જાવે સાધ્ય સાધનની અજેદતા કરવી, ત્યાં સાધનની પૂર્ણતા કહીએ, એ હિત ઉપદેશ કહ્યો.

ગ્રંથની પૂર્ણતાના દોહરા.

આતમ સો પરમાત્મા, પરમાતમ સો સિદ્ધ;	
વીચકો દ્વિધા જવ ટલે, પ્રગટ લહે નિજ શ્રુ.	૧૧૨॥
દ્વિધા જરુતા જવ ટલે, ટલે મિથ્યા દુઃખદાઈ;	
સમકિત ગુણ પ્રગટે તોહાં, લહે તે મુલ્લ સવાઈ	૧૧૩॥
નિજ પરજેદ જિહાં તિહાં, કહીએ જ્ઞાન વિજ્ઞાન;	
ચેતનતા વૃદ્ધિ જિહાં, કય ઉપશમ પરધાન	૧૧૪॥
કિંચિત્ કય ઉપશમ થકી, ગ્રંથ રચ્યો ગુણલાણ;	
જૈન તીરથ નિર્ણય જલો, જ્ઞાન પંચમો જાણ	૧૧૫॥
જિન આજ્ઞા રુચિ આદર્યો, વધુ ત્રિધ નહો દકાંત;	
નય જ્ઞાને સર્વિ સંપજે, સ્યાદવાદ નહીં જ્ઞાંત	૧૧૬॥
સ્યાદ્વાદ વસ્તુ ધર્મમાં, નહીં શુચાશુચ માંહિ;	
હિત અર્થે જાવિ લપ કરો, સેવો જ્ઞાનિ ઝઘાંહિ	૧૧૭॥
જાણો દ્રવ્ય પર્યાયને, જાણો જીવ અજીવ;	
ઉપાધિ અલગી કરી, નિરુપાધિ પ્રહો ર્શિવ	૧૧૮॥
વાન્ઠવોધને કારણે, ગુર્જર જ્ઞાપારૂપ;	
સદ્જ સમાધિ હેતુપ, પ્રહો જ્ઞાન અનુપ	૧૧૯॥
અનુપમ અનુજવ જ્ઞાન ઠે, અરૂપિ વિષય પ્રકાશ;	
સ્વરૂપ રમણ ઘટ અંતરે, સ્થિર ઉપયોગે લાસ	૧૨૦॥
તત્ત્વ જ્ઞાનમય ગ્રંથ યદ્, સ્થિર યદ્ જણશે જેદ્;	
નિજપર સત્તા ઝંઝલી, સમકિતે લહશે તેદ્	૧૨૧॥

ઓમણીસત અઘાવને, ત્રયોદશી શનિવાર;
 ફાગુણ શુક્લ પક્ષમાં, પૂર્ણ મનોરથ સાર ॥૧૧॥
 ચાર માસ દિન આઠમે, પૂર્ણ ગ્રંથ પરમાણ;
 અરુપ બુદ્ધિ રચના કરી, તજશો દોષ સુજાણ ॥૧૨॥
 મીલે જાણને જાણ જ્યાં, તિહાં અધિક પ્રમોદ;
 જ્ઞાન ફીતલ જાવે રમે, સદ્ગુણ સ્વરૂપ વિનોદ ॥૧૩॥

શ્લોક સંખ્યા ૩૬૦૦,

॥ ફતિ શ્રી જનતીર્થ નિર્ણય ॥

ગ્રંથ સમાપ્ત.

શ્રી ભગવાય નમઃ.

श्री

अथ श्री उत्सर्पिणी अवसर्पिणी कालि माहात्म्य
ग्रंथ लिख्यते.

उहा.

प्रणमुं पार्श्व जिणंदने, शुद्धातम पद मांहि;
प्रणमतां घट अंतरे, लहो नवि ज्ञान उठांहि ॥१॥
जागे तिमिर परुल तोहां, अनुजव जुवन प्रकाशः
स्वरूप रमण स्थिर जावमां, परमानंद विदात ॥२॥
ग्रंथि जेद करे इहां, लहे समकित महंत;
ए सम अवर दुजो नहीं. इम जाणे सवि संत ॥३॥
ए गुण आवे जीहां तीहां, स्थिर श्रद्धा कहेवाय;
जाव यथारथ जाणवा, मळयो अवसर सुखदाय. ॥४॥
मीलीन क्षेत्र समासनो, वाळ बोध विस्तार;
जोतां अनुजव उद्वलस्यो, काख माहात्म्य सार. ॥५॥
उत्सर्पिणि अवसर्पिणि, काल माहात्म्य नाम;
ग्रंथ रचुं व्यवहारमां, वाळ बोध हित काम ॥६॥
आत्मज्ञान ते बोध ठे, जाणे वस्तु स्वज्ञाव;
त्याग कदाग्रह ते करे, हठमतनो नही दाव ॥७॥
हठमत ते मिथ्यात्व ठे, जरु दृष्टि शठ जाव;
ज्ञानी एह ग्रहे नहि, ग्रहे वस्तुगत जाव ॥८॥
तदगत आतम ध्यावतां, परमातम सम थाय;
शुद्ध ध्यान ध्यातां थकां, अष्ट करम हय जाय ॥९॥

(२३३)

અહીં ઉત્સર્પિણિ અવસર્પિણિ કાલ માહાત્મ્યને કિં-
 ચિત્ ગવેશે છે. ઉત્સર્પિણિ કાલે શરીરમાન, આયુષ્યમાન,
 તથા શાતા વેદની સુખાદિ વૃદ્ધિપણે ચઢતી સ્થિતિએ હોય,
 અને અવસર્પિણિ કાલે તેની હાનિ ઇટલે પડતી સ્થિતિએ
 હોય. એ વેનના પ્રત્યેકે ઠ ઠ આરા છે અને તેનું દશ દશ
 કોનાકોની સાગરોપમના કાલનું પ્રમાણ છે. તે દરેકમાં
 એક એક મઠી વે ચોવીસીઝ થાય છે. એ વે ચોવીસીઝના
 કાલને ઉત્સર્પિણિ અવસર્પિણિ કહીએ. તેનાં કાલ આ-
 શ્રીને વીસ કોનાકોની સાગરોપમ થયાં તેને કાલચક્ર
 પણ કહીએ. કાલચક્ર ઇટલે વચ્ચતનું પૈરું, તે હાનિ વૃદ્ધિ
 પણે વાર આરાએ કરીને અનાદિ અનંત જાગે ફર્યા કરે
 છે, તે કારણે તેનું કાલચક્ર નામ છે, તેમાં પ્રથમ આ વર્ષ-
 માન અવસર્પિણિ કાલ ગયો અને વઢી જાય છે, તેના
 ઠ આરાની સ્થિતી વર્ણવે છે. પેહેલો આરો સુપમ સુપમ
 નામે ચાર કોનાકોની સાગરોપમનો, વીજો આરો સુપમ
 નામે ત્રણ કોનાકોની સાગરોપમનો, ત્રીજો આરો સુપમ
 હુપમ નામે વે કોનાકોની સાગરોપમનો, ચોથો આરો,
 હુપમ સુપમ નામે એક કોનાકોની સાગરોપમમાં વેતાલીસ
 હજાર વર્ષ ઝણાંનો, પાંચમો આરો હુપમ નામે એકવીસ
 હજાર વર્ષનો, અને ઠઠો આરો હુપમ હુપમ નામે એક-
 વીસ હજાર વર્ષનો, એ ઠ આરા મઠી દસકોનાકોની સા-
 ગરોપમ થાય તે કહ્યાં. હવે તેનો જાવ કહે છે. પેહેલો વીજો
 અને ત્રીજો એ ત્રણે આરા મનુષ્ય અને તિર્યંચપંચંદિ ય ધે-

તના સમુદાયને પાંચ ઝરત અને પાંચ ઐરવત એ દશ ક્ષે-
ત્રમાં જુગલીઆપણે જાય છે. એટલે સદાકાલ ત્રીસ ક્ષેત્ર
અકર્મજૂમિનાં અને ઠપ્પન ક્ષેત્ર અંતરદીપનાં મઠી ઠાશી
ક્ષેત્ર, તેમાં તો જુગલીયાં છે પરંતુ શ્રેષ્ઠ કાલે ઠન્નુ ક્ષેત્ર
જુગલીયાંનાં થાય છે.

સદાસર્વદા પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રની એકસોને સાઠ
વિજયમાં જુગલીયા પણાનો અજ્ઞાવ છે. હવે પેહેલો આરો
ચાર કોમ્મા કોમ્મી સાગરોપમનો સુપમ સુપમ નામે કહ્યો, તે
કાલે મનુષ્ય અને તિર્યંચ પંચેદિની આજીવિકા (નિર્વાહ)
વિનાહયમે અને વિના પ્રયત્ને સુખમાં ને સુખમાં થાય છે,
કલ્પવૃક્ષ મનોરથ પૂર્વક ઇચ્છા પૂર્ણ કરે છે, વઠ્ઠી ઇચ્છા કરતાં
અધિક પણ આપે છે, તે કલ્પવૃક્ષ દશ પ્રકારનાં ક્ષેત્ર સ-
માસ પ્રકરણમાં નીચે પ્રમાણે કહ્યા છે—

તેસિં મત્તંગ ત્રિંગા ॥ તુમિયંગા જોહ્દીવ ચિત્તંગા ॥
ચિત્તરસા મણિયંગા ॥ ગેહાગારા અણિયયસ્કા ॥ ૬ ॥
પાણં જ્ઞાયણ પિઢણ ॥ રવિપદ્મદીવપદ્મ કુસુમ માહારો
જુસણ ગિહ વઢાસણ ॥ કપ્પહુમા દસવિદ્ધા દિંતિ ॥ ૭ ॥

જ્ઞાવાર્થ:—તેસિં કહેતાં તે કલ્પવૃક્ષોમાં મત્તંગ કે
મત્તરસાંગ નામે પેહેલો, ત્રિંગા કે ૦ ઝૂંગાર નામે ઘીજો, તુ-
મિયંગા કે ૦ તુર્યાંગ નામે ત્રીજો, જોહ્દી કે ૦ જ્યોતિરંગ નામે
ચોથો, દીવ કે ૦ દીપાંગ નામે પાંચમો, ચિત્તંગા કે ૦ ચિત્રાંગ
અથવા કુસુમાંગ નામે ઠઠો, ચિત્તરસા કે ૦ ચિત્રરસા નામે

સાતમો. મણિયંગા કેળ મણિતાંગ નામે શ્રાવમો, ગેહાગારા કેળ ગેહાકાર નામે નવમો, અણિયયસ્કા કેળ અણિતાંગ નામે દશમો એ કલ્પવૃક્ષનાં નામ કહ્યાં ॥ ૧૬ ॥

હવે એ પ્રત્યેક કલ્પવૃક્ષ યુગલિયાં પ્રત્યે જ્ઞાતાવેદની સુખની હેતુ વસ્તુ આપે તે કહે છે. પહેલો મત્તરસાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે પાણ કેળ ડાહ, સ્વારેક, સાકર પ્રમુખના મીઠા રસે યુક્ત જલ આપે. વીજો મુંગાર નામે કલ્પવૃક્ષ તે જા-યણ કેળ વાસણો આપે. ત્રીજો તુર્યાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે પીઞ્જણ કેળ પ્રેક્ષણ પટલે વાજિત્ર અને વાજિત્રીઝં સહિત નાટક આપે. ચોથો જ્યોતિરંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે રવિપદ કેળ ગ્રીષ્મકાળે વાદળ રહિત સૂર્ય તેજે તપે તેથી અધિક પ્ર-કાશ આપે, પાંચમો દીપાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે દીવપદ કેળ ચંદ્ર અને સૂર્ય કરતાં અધિક તેજે પ્રકાશિતપણે જગજ-ગાયમાન જ્યોતિષ કરી અંધકારને ટાળે. ષષ્ઠો કુસુમાંગ અથવા ચિત્રાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે કુસુમ કેહેતાં પંચ વર્ણનાં તારાં સુગંધીમય પુષ્પ તથા પુષ્પની માલાઝં અને ગુહાઝં આપે. સાતમો ચિત્રરસા નામે કલ્પવૃક્ષ તે આહારો કેળ મિષ્ટ જોજન સ્વાદિષ્ટ સ્વદસ્ત યુક્ત આહાર આપે. આઠમો મ-ણિતાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે ચૂસણ કેળ જમિત ઘરેણાં પટલે દાગીના આપે, નવમો ગેહાગારા નામે કલ્પવૃક્ષ તે ગિહ કેળ રહેવાનાં ઘર આપે. દસમો વસ્ત્રાંગ અથવા અનિતાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ તે વઘાસણ કેળ દેવકુપ્યાદિ અમુલ્ય વસ્ત્ર આપે, કલ્પકુમા દસવિદ્યા દિતિ કેળ ઉપર કલ્યા પ્રમાણે દશ પ્ર-

કારના કલ્પવૃક્ષ તે પોતપોતાનામાં ઉત્પન્ન થતી વસ્તુ
યુગલિયા મનુષ્યાદિ પ્રત્યે આપે તે સંકેપે કહ્યું. હવે તે વસ્તુનું
વિશેષ પ્રકારે સ્વરૂપ દશ ગાથાએ કરીને કહે છે. ॥ ૧૭ ॥

સરસ સુગંધ મનોહર, વિસિઠ વલવીરિય કંતિચયહેઝ
મત્તરસંગ હુમેસુ, ઉપજ્જઈ વિવિહ મજ્જારસો ॥ ૧ ॥

જ્ઞાવાર્થ:—મત્તરસાંગ નામે પહેલા કલ્પવૃક્ષોમાં સ-
રસ સુગંધોદાર મનોહર એવો અને વિશિષ્ટ, વલ્લ, વીર્ય અને
કાન્તિના સમૂહને ઉપજાવનારો વિવિધ પ્રકારનો માદકરસ
ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૧ ॥

જિંગાલ આલ વહય । કચ્ચોલય વધ્ધમાણ માઈણિ ॥
કંચણરયણ મયાઈ । જાયંતિ ય ભાયણંગેસુ ॥ ૨ ॥

જ્ઞાવાર્થ:—જાજનાંગ નામે વીજા કલ્પવૃક્ષોને વિષે
શૃંગાર, (કલ્લશ) થાલ, વારુકા, કચોલાં અને ચરુ વગેરે
રત્ન જન્મિત સુવર્ણનાં વાસણો ઉત્પન્ન થાય છે. ॥ ૨ ॥

સજલ ઘણ ગુહિર કલરવ । ચહ્ણેય વિજ્જત્ત પવર
આહ્ણજં । જુયલં મિય નરાણં તુમ્મિયંગ નરા પમાણંતિ ॥ ૩ ॥

જ્ઞાવાર્થ:—તુર્યાંગ નામે ત્રીજા કલ્પવૃક્ષોમાંથી યુ-
ગલિયા માણસોને રંજન કરવાને અર્થે સજલ મેઘના ગં-
જીર ગર્જારવ જેવો પ્રિયકારી શબ્દ અને ચાર પ્રકારનાં
જુદાં જુદાં સુંદર વાજિત્રો સહિત વત્રીસ વરૂ નાટક ન-
ત્પન્ન થાય છે ॥ ૩ ॥

જોઈ હુમ્મણ મુવરિ । સસિ સૂરા જઠ વચ્ચમાણાવિ
તાણ પહાવો પહયા । નિયયં હાયં વિમુંચંતિ ॥૪॥

જાવાર્થ:—જ્યોતિરંગ નામે ચોથો કલ્પવૃક્ષ છે તે ઇટલું
વધું તેજ આપે છે કે તેના ઉપર થઈને ચંદ્ર અને સૂર્ય જાય
છે તે શ્રવસરે તે કલ્પવૃક્ષના પ્રજાવથી ઉપહત થયેલા એવા
ચંદ્ર અને સૂર્ય તે પોતાની કાંતિને ઊભી દે છે, ઇટલે તેજ
રહિત થઈ જાય છે ॥ ૪ ॥

સસિ સૂર સરિસ તેયા । નિચ્ચં ચિય જગજગંતિ વહુ વિડવા ॥
વિવિહા ય દીવિયંગા । નાસંતિ તમંધયારંતિ ॥૫॥

જાવાર્થ:—ચંદ્ર અને સૂર્યના જેવાં તેજવાળાં પ્રકા-
શિત ઘણાં જાનો ચરેચર જગજગે છે, અને તેહ વિવિધ પ્ર-
કારના દીપાંગ નામે કલ્પવૃક્ષ કહેવાય છે તે વૃક્ષો યુગલિયા
ને અંધારાનો નાશ કરી ઉદ્યોત આપે છે ॥ ૫ ॥

વર વજલ તિલય ચંપય, અસોગ પુન્નાગ નાગ માઈણ
કુસુમાઈ વહુવિહાઈ ॥ કુસુમંગ દુમા પ્પમાણંતિ ॥૬॥

જાવાર્થ:—કુસુમાંંગ નામે ઠંઠા કલ્પવૃક્ષોમાંથી વ-
કુલ તિલક ચંપક (ચંપો), અશોક (આસોપાલવ), પુન્નાગ
અને નાગ આદિ વૃક્ષોનાં વિવિધ પ્રકારનાં સુંદર ફૂલો ઉ-
ત્પન્ન થાય છે ॥ ૬ ॥

અઠસય સ્વજગજુઝ । ચઝસઠી તહય વંજણ વિયપ્પો ॥
ઉપજ્જઈ આહારો । જોયણરુક્ષેસુ રસકલિઝ ॥ ૭ ॥

જાવાર્થ:—ચિત્રરસા નામે સાતમો કલ્પવૃક્ષ ઇટલે
જોજન આપનાર, તે વૃક્ષોમાં આઠસેં જાવાના પદાર્થ અને
ચોસઠ પ્રકારનાં વધારેલાં શાક તથા અથાણાં વગેરે યુક્ત
રસે કરીને સહિત એવો આહાર ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૭ ॥

વરહાર કમ્પકુંડલ । મડમાલંકારનેજરાઈણ ॥
નિયંપિ ખૂસણાઈ ॥ આજરણદુમેસુ જાયંતિ ॥ ૮ ॥

જાવાર્થ:—મનોહર સુંદર હાર, કમાં, કુંમલ અને મુ-
કુટ અલંકાર અને જાંજર વિગેરે કંચનનાં મણિરત્ને જમેલાં
આજૂપણો તે મણિતાંગ નામે આઠમા કલ્પવૃક્ષોમાં ઉત્પન્ન
થાય છે ॥ ૮ ॥

વહુરયણ વિનિમ્માયા, જવણ હુમા અઠ્ઠખૂમિયા દિવ્વા ॥
સયણાતણ સન્નિહિયા, તેણ નિદાહ રવિસરિસા ॥ ૯ ॥

જાવાર્થ:—ગેહાકાર નામે નવમા કલ્પવૃક્ષમાંથી ઘણાં
રત્ન વડે વનાવાયેલાં એવાં, શય્યાઈ અને આસનો જેને વિષે
મૂકેલાં છે એવાં અને તેજે કરી ચકચકિત ઝળકાળે સૂર્યના
પ્રકાશ જેવાં દીપતાં એવાં, યાવત્ આઠ ખૂમિનાં દિવ્ય જવનો
ઉત્પન્ન થાય છે ॥ ૯ ॥

લોમ દુગલ્લય વાલય ॥ ચીણી સુયપટ્ટમાઈઆયં ચ ॥
વઢાઈ વહુ વિહાઈ ॥ વઢંગ દુમા પમાણંતિ ॥ ૧૦ ॥

જાવાર્થ:—અનિતાંગ ઇટલે વઢાંગ નામે દસમા ક-
લ્પવૃક્ષમાંથી વઢ જુગલ ઇટલે ધોતી અને લેસ, પટકુલ,

વિપે દીર્ઘ કાલ સુધી વિપય સુખને જોગવે છે તે પૂર્વકૃત
દાનનું ફલ જાણવું ॥ ૧૫ ॥

યુગલીયાં મનુષ્યનું તે કાલે ઝટકુટું ત્રણ પદ્યોપમનું
આયુષ્ય છે, અને ત્રણ ગાનની ઝંચી પટલે ૪ હજાર ધનુ-
ષ્યની તો કાયા છે, વળી તે કાલે પૃથ્વી પણ વહુધા સપાટ
રંઝિયામણી હોય છે પૃથ્વીમાં રસપણ મધુરો હોય છે, વળી
૫ યુગલીયા મનુષ્યને પ્રથમ આરાના કાલે તુવરીના દાણા
પ્રાય આહારની ઇચ્છા ત્રીજે ચોથે દીવસે થાય, એવા તો સં-
તોષી છે. વળી જોરુલે જન્મે છે, અને જોરુલાનું અપત્તપાલ-
ણા પટલે યુગલને પ્રસવ્યા પઠી ઓગણપચાસ દિવસ સુધી
ગેરુ યુગલનું પ્રતિપાલન કરીને માતા પિતા સાથે મરણ
પામી પોતાના આયુષ્ય પૂર્વક વા ઓઠા આયુષ્યે બીજા
દેવલોક સુધી દેવગતિયે જાય છે, તેના ઉપર યુગલિયાં
જાય નહીં. વળી તે કાલે તિર્યંચ (ગર્ભજ અને સમૂર્ધિમ
પર્યાપ્તા) સર્વે યુગલિયાં છે તે તિર્યંચ પંચેન્દ્રિ ગર્ભજનું તે
કાલે પટલે સુપમ સુપમ કાલે જે આયુષ્ય છે તે ઝટકુટું
સ્થીતિએ કહે છે.

ચત્તચર તિર્યંચ ચતુષ્પદ જે ગાય, જૈંસ, ઝંટ, હાથી,
ધોના, સિંહ પ્રમુખનું મનુષ્યના પ્રમાણે ત્રણ પદ્યોપમનું
હોય લેચર તિર્યંચ જે ચકલી, ચાસ, સારસ, મોર પ્રમુખનું
૧૬૫૦ પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો જાગ હોય.

ઝરપરિ સર્પ તે સર્પ, અને જૂજપરિ સર્પ તે ઘો નોઝિ-
યાદિકનું અને જલચર તે મત્સ્યાદિક ૫ ત્રણનું ક્રોર પૂર્વનું

આયુષ્ય હોય એ સંત્રિ તિર્યંચ પંચેંદ્રિના આયુષ્યની સ્થિતિ કહી.

હવે સમૂર્ઘિમ તિર્યંચ પંચેંદ્રિનું આયુષ્ય કહે છે.

જલચરનું પૂર્વ ક્રોરનું, અને થલચરનું ચોરાસી હજાર વર્ષનું, શ્વેચર પ્રાણીનું ચોતેર હજાર વરસનું, ઊરપરિ સર્પનું ત્રેપત્ત હજાર વરસનું અને જૂજપરિ સર્પનું વેતાલીસ હજાર વર્ષનું, એ સમૂર્ઘિમ તિર્યંચના આયુષ્યની ઉત્કૃષ્ટપણે સ્થિતિ કહી.

એ સમૂર્ઘિમ તિર્યંચ યુગલિયાંઃ સર્વે પોતાના આયુષ્ય પ્રમાણે વા ઓઠા આયુષ્યે દેવગતિએ જીવનપતિ અને વ્યંતર એ વે નિકાયમાં જાય, તેથી ઊપર જાય તહીં, અને ગર્જજ તિર્યંચ યુગલિયાં તો ઉત્કૃષ્ટ જાગે વીજા દેવલોક સુધી જાય. યુગલિયાં દેવગતિ સિવાય વીજી ગતિયે જાય તહીં. એ તિર્યંચ પંચેંદ્રિ યુગલિયાંની આજીવિકા પણ કલ્પવૃક્ષથી જ ચાલે છે, એ શ્રેષ્ઠ કાલે ઇટલો મોહપણીને પાત્રો હવાવ્યો છેઃ તેથી જીવને અલ્પ દૃઢાણ વળી અલ્પ કપાયની યોગ્યતાએ, લાંબે આયુષ્યે, મનુષ્યના જન્મમાં અને તિર્યંચ પંચેંદ્રિના જન્મમાં શાતા વેદનીયે દેવતાઈ સુખ જોગવીતે પુનર્વિ પુન્ય ઊપાર્જી દેવગતિયે જાય છે, તે ત્યાં પણ લાંબે આયુષ્યે અનુકુલ જોગ જોગવશે. એ અત્તસર્પિણી કાલે સુપ્રસ સુપ્રસ નામે પેહેલા આરાત્રો જાવ સંકેપે કહ્યો, એજ પ્રમાણે ઉત્સર્પિણી કાલે ઠઠા આરાત્રો જાવ જાણવો.

હવે વીજો આરો સુપ્રસ નામે છે તેના જાવ કહે છે.

તેમની કાયાનું માન નવસો ધનુષનું ઝંચપણે છે, અને આ-
યુષ્ય એક પદ્યોપમનો દસમો જાગ સુદર્શના ચરિત્રમાં કહ્યું
છે. તેમણે અપરાધીના દંડ માટે હકાર કહેવાની નીતિ
સ્થાપી, એ નીતિ તેમના પુત્ર વીજા કુલગર ચતુર્મંત થયા
ત્યાં સુધી ચાલી. તેમની કાયાનું માન આઠસો ધનુષ ઝંચ-
પણે હતું, અને આયુષ્ય અસંખ્યાતાપૂર્વનું. ત્યારપછી તેમના
પુત્ર ત્રીજા કુલગર યદાસ્વી થયા, તેમની કાયાનું માન
સાતસો ધનુષ ઝંચપણે, અને આયુષ્ય અસંખ્યતાપૂર્વ
ન્યૂન હતું. તેમણે અલ્પ અપરાધે હકાર અને મોટે
અપરાધે મકાર કહેવાની દંડનીતિ સ્થાપી, તે નીતિ
તેમના પુત્ર ચોથા કુલગર અન્નિચંદ્ર થયા ત્યાં સુધી
ચાલી. તેમની કાયાનું માન સાત્તા ઠસેં ધનુષ્ય અને
આયુષ્ય સંખ્યાતા પૂર્વનું હતું. ત્યાર પછી પાંચમા કુલગર
તેમના પુત્ર પ્રસન્નજિત થયા, તેમની કાયાનું માન ઠસેં ધનુ-
ષ્ય અને આયુષ્ય સંખ્યાતા પૂર્વ ન્યૂન હતું. તેમણે જપ્તપ્ર
અપરાધે હકાર તે મધ્યમ અપરાધે મકાર અને ઠક્ષ્ટ અપ-
રાધે ધિક્કાર કહેવું એસ વંડનીતિ સ્થાપી, તે નીતિ ઠક્ષા મ-
રુદેવ તેમના પુત્ર થયા તેમની કાયા સાત્તા પાંચસેં ધનુષ્ય
અને આયુષ્ય અતિ ન્યૂન સંખ્યાતા પૂર્વનું હતું, તેમના પુત્ર
સાતમા નાજી કુલગર થયા ત્યાં સુધી એ નીતિ ચાલી
આવી. તેમની કાયાનું માન સવા પાંચસેં ધનુષ્ય અને આ-
યુષ્ય અનુમાને ચોરાસી લાખ પૂર્વનું હતું. એ નાજી કુલગ-
રની જાર્યા મરુદેવા, તેમની કાયાનું માન સવા પાંચસેં ધ-

नुष्य अने आयुष्य क्रोर पुर्वनुं हतुं, तेमनी कुखे सर्वार्थ
 सिद्ध विमानथी चवीने त्रीजा आराना ठेमे चोरासी लाख
 पूर्व अने उपर नव्याशी पखवामीआंनो काळ वाकी
 रहे तेने असाके वदी ४ तिथिये त्रण ज्ञाने सहित आवीने
 ऋषभदेव स्वामी उपन्या, अने सवा नव मासे पूर्ण थये
 चैत्र वदी आठमे जन्म्या. ते वारे ठप्पन दिग् कुमरी अने
 सुर असुर देव वेवेडोए मळी प्रभुनो जन्म महोत्सव कयों
 प्रभु अनुक्रमे वृद्धि पांमे ठे, त्वार पठी अकाळे मृत्यु थवा-
 नां विघ्ननो असंजव हतो ते संजव थवा लाग्यो. सुमंग-
 लाना साथे जोरुळे जन्मेला, तेमना मस्तक उपर ताल
 वृक्षनुं फळ पक्वाथी बाळ वये मरण पाव्या, अने जोनी
 खंमिंत थइ, सुमंगला एकलां रक्षां, तेमने युगलीएखावीने
 नाजी कुलगरने सोंप्यां, नाजी कुलगरे कळुं के सुनंदानी
 साथे सुमंगला पण ऋषभनी स्त्री थइ, एम करतां काळ
 महात्म्ये युगलीआंना पुन्यनी उंठाश थइ, तेमनुं आयुष्य
 पण काळे काळे घटतुं घटतुं क्रोर पुर्वनुं रक्षुं ठे, ते अवसरे
 कटपवृक्षे दातारपणानो गुण संकोची लीधो, कटपवृक्ष
 पासे हाथ धरीने मागे ठे पण मळतुं नथी, दुख पक्वा
 भांरुयुं. प्रथम तो सुखे काळ जतो हतो, किंचित् दुःख
 नहोतुं, ते त्रीजा आराना ठेमे दुःखनो बखत आव्यो, ए
 काळ महात्म्य ठे. एटवे सुकृत उपार्जवामां कपायनी अ-
 धिकताइ थतां उंठाश थइ गई, ए काळे धक्को आप्यो, तेथी
 दुःख प्राप्त थयुं. ए सुपम दुःखम नामे त्रीजा आराना

काळनो स्वप्नाव जाणवो. युगलीयां मनुष्यो भूखे पीमातां
थकां नात्ती कुलगरने पोकार करतां कहे ठे के अमारी
आजीविकानो उपाय बतावो, त्यारे नात्ती कुलगरे युग-
लीयांना समुदायने कहुं के ते उपाय तमने ऋषज वतावशे,
तमे ऋषजने राजापणे स्थापो. ए युगलीयांये ऋषजदेव
स्वामीना पासे जइने नात्ती कुलगरनी कहेली बात करी,
ते अवसरे त्यां ऋषजदेव स्वामी पासे सुधर्म इंद्र आवेला
ठे, तेमणे युगलीयांने कहुं के तमे ऋषजदेव स्वामीने जळ
लावी राज्याजिपेक करो. युगलीयां कमळपत्रना संपुटमां
जळ लइ आवी, जुए तो सुधर्मइंजे ऋषजदेव
स्वामीने जळ अजिपेक करी वस्त्र आचरणे नूपित करी
राज्य तख्ते विराजमान कर्या ठे, तेमने जोइने युगलीयां
विचार करवा लाग्यां. मनुनुं सर्व अंग पूजित जोइने अं-
गुठो उघामो दीठो, त्यां जमणे अंगुठे युगलीयाना समु-
दाये मळी जळ अजिपेक कर्यो, ते अवसरे ऋषजदेव
स्वामीनी वीश लाख पूर्वनी वय थइ ठे. त्यारपठी केटझोक
काळ गये नात्ती कुलगर काळ करीने जुवनपतिमां गया.
मरुदेवा विद्यमान हर्ता, ए जोमी पण काळ महात्म्ये खं-
मित थई. हवे अवसरे अवसरे ऋषजदेव स्वामीने नूखे
पीमातां थकां युगलीयां पोकार करतां कहे ठे. दीनदयाळ
ऋषजदेवस्वामीए करुणा लावोने दया चिंतवीने युगलीयां
पासे मृत्तिका (माटी) मंगावीने पोताना हाथे प्रथम
हाथीना कुंजस्थळ उपर स्थापीने जाजन करी दीधुं. वळी

पकावीने खावानी विधि शीखवी, त्यार पठी लुहारनुं, वणकरनुं, नाइनुं, चित्रकारनुं एम कुंजकार आदि पांच कर्मनां प्रत्येके प्रत्येके वीस वीस विज्ञान प्रवर्त्ताव्यां, त्यार पठी पुरुषनी वोतेर कळा अने स्त्रीनी चोसठ कळा शीखवी. वळी पोतानी पुत्री ब्राह्मीने अठार प्रकारनी लिपि शीखवी ते लिपि ब्राह्मीथी डुनियामां विस्तार पामी. वळी उग्रकुळ, जोगकुळ, राजकुळ, अने क्षत्रीय कुळ ए चार कुळ स्थाप्यां. एम त्रेसठ लाख पूर्व पर्यंत डुनियाने सांसारिक सुखना हेतु थया, रुनी रीते प्रजाने पाळी दुःखथी रहित करी समजसां लावी उद्यमे वळगारुया. सुखे निर्वाह करे ठे. वळी ठेवटे पोताना सो पुत्र जरत बाहुबळ आदिने यथायोग्य राज्य वहेंची दीधां. पोते उदासी जावने जजे ठे, ते अवसरे लोकांतिक देवो आवी प्रभुने विनंति करी कहे ठे के हे प्रभु ! धर्म तीर्थ प्रवर्त्तावो, बुजो. प्रभु तो बुजेलाज ठे परंतु ए देवोनो आचार ठे माटे आवे. प्रभु संतारने असार जाणी वरसीदान देइने ज्याशी लाख पूर्वनी वय थये ठेते जरत आदि राजेंडना, वळी देव देवेंडना मोटा उन्नाव पूर्वक चार हजार राजपुत्रनी साथे संतार ठोनी कंचन कामिनी रहित थइ अणगार थया.

निग्रंथरायनी अप्रमत्त राजधानीए राज करवा मां-
रुयुं. ज्ञान जोगने दिवान पदे स्थाप्या, समकित महंतने
न्यायाधीश पणे स्थाप्या, तप तेजस्वीने सुजटोना अग्रेसर-
पणे सेनापति करी स्थाप्या, असंख्याता शुद्ध प्रशस्त अ-

ધ્યવસાયને સુન્નટો કરી સ્થાપ્યા; ધાતિકર્મનો ધેરો ચેતન-
રાય નિગ્રંથની અપ્રમત્ત રાજધાનીના ઉપરના માલે અનાદિ
સંબંધે મોહપદ્ધતી પોતાના વલે અધિપતિ અગ્રેસર થઈને
શત્રુજાવે કરેલો છે, તે રાજ્ય નિગ્રંથરાયને પોતાનું છે, તે અ-
રિનો એટલે વેરીનો હંત એટલે નાશ કરીએ, ત્યારે વીતરાગ
તરૂત પોતાના સ્વાધીન થાય. એમ જાણો ધાતિ કર્મનો ધેરો
ઉઠાવવાના કારણે નિગ્રંથરાયે જ્ઞાન દિવાનને હુકમ કર્યો
કે લખાઈ શરુ કરો. હવે લખાઈની શરુઆત કરવાનું હાલ
જ્ઞાન દિવાન વિશેષ ઉપયોગે વિચાર કરીને નિગ્રંથરાયને
ના પાકે છે, કહે છે કે એ વાત મારી સમજમાં છે પરંતુ અ-
પ્રમત્ત જાવનો દૃઢપણે જમાવટ થવા દો. હજી સુધી જમા-
વટ થયો નથી, તમને ક્ષણ ક્ષણ પ્રત્યે પ્રમત્ત ગુણસ્થાનક
ચેંચે છે, તાણીને વોલાવી લે છે, ત્યારે મારે તમારી સાથે અ-
નુજાઈપણે ત્યાં આવવું પડે છે, અને ત્યાં જતાં તો તમારું અને
મારું તેજ ઊંટું થઈ જાય છે. ત્યાં જઈને આપણું ચિત્ત ઠરતું
નથી, તેથી તમો અને હું બે જણ પાઠા અપ્રમત્ત સ્થાનકે
આવીએ છીએ, પરંતુ જ્ઞાન દીવાન કહે છે કે તમો અપ્રમત્ત
ગુણસ્થાનકને ન ઓળો, એટલે પ્રમત્ત ગુણગણું ઠઈ છે ત્યાં ન
જાઉ તો હું અનંત ચક્ષુનો ધણી હું, અને તમે પ્રમત્ત ગુણ-
ગણે જવા આવવાનું કરો તો ત્યારે તો મારાં ચર્મ ચક્ષુ જ
ઠવાનાં રહે છે, વીજાં ચક્ષુ મીચાઈ જાય છે, માટે મોહપદ્ધતી
સાથે યુદ્ધ કરતાં તો અનંતાં ચક્ષુનું અનંતુ તેજ, અનંતો
પ્રકાશ જોઈએ, ત્યારે આપણે એનો એટલે મોહપદ્ધતીનો ધેરો

जगन्नीने आपणी वीतराग राजधानी पोताना कवजामां
 लइ शकीए, माटे तमे अप्रमत्त स्थानकनो दृढपणे जमा-
 वट करो अने प्रमत्त गुणगणने पुंठ आपो. ए वात निग्रं-
 थराये कवुल करी. हवे ऋषभदेव स्वामी प्रमत्त ठहुं गुण-
 गाणुं तेने पुंठ आपवाना विचारमां प्रवर्त्ते ठे, ते अवसरे
 मोहपट्टी काया कोटनीना आंतरे ठुपीने रहेलो इतो ते
 आ वात सांचळीने चित्तमां राखी चिंतवे ठे के मारा सं-
 सार नाटकहुं उन्नेदन करवानो मनसुवो करे ठे, तेने कवजे
 करुं. एज अवसरे चार हजार राजपुत्रे निग्रंथपद ऋषभ-
 देव स्वामीना आलंबने ग्रहुं ठे, ते जगवानने विनय पूर्वक
 सेवक थइने पूठे ठे, हे स्वामी ! अमने दुधा पीने ठे, शी
 रीते निर्वाह करीए ? अमे जाणता नथी. तमारा आलंबने
 घर ठोनीने नीकळ्या ठीए, माटे निर्वाह करवानो मार्ग व-
 तावो. ते अवसरे मोहपट्टीए नामकर्म सामंतने बोला-
 व्यो एणे वचन जोगने रुंध्यो, ते कारणे ऋषभदेव स्वामीए
 पोताना आलंबने निग्रंथ थएला तेमने दूषण टाळीने. सू-
 ऊतो आहार लेइ निर्वाह करवानो मार्ग न बताव्यो, त्यार
 पठी मोहपट्टीए अंतराय कर्मने बोलाव्यो, तेणे अशनादि
 चारे आहारना अमेळावको कयों, तेथी जठराग्नि पीने ठे,
 त्यार पठी वेदनी कर्मने बोलाव्यो, एणे दुधा वेदनीपणे
 निग्रंथरायने पीमा करी. पासे आयुर्कर्म वेढेखो ठे ते मोह-
 पट्टीने कहे ठे के हुं तो समये समये आयुष्यने वेदतोज
 जाउ हुं. ए अवसरे ऋषभदेव स्वामी अप्रमत्त राजधानी

નિર્જય કરવાને માટે પ્રમત્ત ગુણગણે આવવાનું વંધ કરવા-
ના ઉપાયમાં ધર્મ ધ્યાન ધ્યાતાયકા વર્તે છે, પરંતુ પ્રમાદની
સનસ તુટતી નથી, તે કારણે પ્રમાદે જડને અદ્વપકાલ રહે
છે, અપ્રમત્તે જાદે રહે છે; એમ જવા આવવાનું ચાલે છે. ઋષ-
જદેવ સ્વામી નિગ્રંથે અંતરાયને ચાર માસે પાઠો હઠાવ્યો,
ત્યાં શ્રેયાંસને ઘેર ફેલનીના રસનું પારણું કર્યું. ત્યાંથી સુ-
પાત્ર દાનની પ્રવૃત્તિ ચાલી આવે છે, ત્યાર પછી વેદની કર્મને
પાઠો હઠાવી ક્રુધાને ટાલી અપ્રમત્ત સ્થાનકને નિશ્ચલ
કરવાના સકામી છે. અહીં કોઈ કહેશે કે અપ્રમત્તને નિશ્ચલ
કહ્યું તે સાતમા સ્થાનક ઉપર શી રીતે જશે ? તેને કહીએ
કે ઉપરનાં જે જે ગુણગણાં છે, તે સર્વે અપ્રમત્ત છે, માટે હેઠ-
લ ના આવે તે ઉપર જાય છે, એ પ્રમત્ત ગુણગણું ઠોકવાના
ઉપાયમાં નિગ્રંથરાયને એક હજાર વર્ષ ધર્મ ધ્યાન ધ્યાતાં
ગયાં, ત્યારે પ્રમાદનો સંગ સર્વથા પ્રકારે તુટ્યો, એજ વલતે
શ્રદ્ધાઅષ્ટાપદની સ્વારી કરી આઠમા ગુણગણે પ્રવેશ કર્યો.
જ્ઞાન દિવાન ત્રારંરૂપકીસમ સાવચેતપણાયે કરીને આગલ
અગ્રેસરી થકો સર્વ ઋદ્ધિયે સંયુક્તપણે શુદ્ધધ્યાન જોગે ક-
પકશ્રેણી માંની શ્રેણીગત પ્રથમ યુદ્ધ મોહપદલીથી શરુ
થાય છે, મોહપદલી પળ દેવ ગજેંદ્રની સ્વારી કરી રાગ
કેશરી પુત્રને સાથે લઈને પોતાના સહકુટુંબે પરિવર્યો થકો
ચઢીને સામો આવ્યો છે, રણસ્થંભ આઠમા ગુણગણે રોપ્યો
છે, સામસામી શત્રુનો વરસાદ વરસો રહ્યો છે, આઠમા
ગુણગણે મોહપદલીના આશાદિ ઠ સામંત મરાણા, ત્યાં મોહ

पाठो हठयो एटले त्यांथी मुकाम उठावीने निग्रंथराये न-
वमा गुणगणाने घेरी युद्ध करवा मांरुथुं, त्यां त्रण वेद
अने त्रण संज्वलनादि कषायनी चोकमी आदिनो सत्ताथी
उद्देद कयों, वळी लोन्नने पण जरजरीत कयों अने मोहने
पाठो हठव्यो त्यांथी दशमा गुणगणने गया, त्यां युद्ध चाले ठे,
ए स्थानके लोन्न आदि चोथी चोकमीनो सत्ताथी उद्देद लो-
न्ननो अणु उदयागत ठे तेनुं, वळी मिथ्यात्वनी सत्तानो उद्देद
करी मोहनी कर्मनी प्रकृति परमाणुदळनो घेरो पोतानी,
आत्माना असंख्याता प्रदेशरूप क्षेत्रथी उठावी द्वेष गर्जेद्र
अने राग केशरीसिंह ए वेनुं नाम अशुद्ध परिणति ठे,
तेने दशमा गुणगणाने अंते ह्ण्णी शुद्ध परिणतिवंत पोते
वारमा गुणगणने वीतराग राजधानीए बीजो पायो एकत्व
वितर्क अग्र विचार ध्यातां थकां विराजमान थया. अहीं
ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी अने अंतराय ए त्रणे कर्म सामां
लक्ष्मण आख्यां. ए त्रणने वीतराग निग्रंथे पोताना पराक्रमे
एके हारे समकाले, ज्ञान, ध्यान, तप तीक्ष्ण धाराए हएया,
अहीं घाति कर्मनो अज्ञाव थयो एटले आत्माना असंख्यात
प्रदेश खेत्रथी घाति कर्म प्रकृति परमाणु दळनो घेरो
उठयो, निग्रंथ राय सर्वज्ञपणानी ऋद्धिपरिपूर्ण थई
अरिहंत पदे वेरीना समुदायथी अने विघ्न संजवनी यो-
ग्यताथी रहित थका निर्विघ्नपणे निर्जय दज्ञाने एक अंत-
र्मुहूर्त्तमां अव्यावाधपणे पाम्या, त्या पूर्वोपार्जित नामकर्मनो
जिन वंधनो उदय प्राप्त थयो. ते उदयना खेंव्या चोसठ

ઇંદ્ર અને અસંખ્યાત કોમ્પી દેવો મહી સમવસરણની રચના કરી, વનપાળેનું જરતરાયને વધામણી આપી, તે અવસરે જરત ચક્રવર્તી પોતાનો દાદી મરુદેવા માતાને કહે છે કે તમારા પુત્રની ઋદ્ધિ જોવી હોય તો ચાલો, તેજ વચ્ચે જરતનું વચન સાંજળીને દાદી આવવાને તૈયાર થયાં; એ અવસરે જરતરાયને વીજી વધામણી ચક્રવર્તન આયુધશાલામાં પ્રગટ થયાની સમકાળે આવી તેને લોકિક જાણી સંસાર હેતુ કારણને પુંઠ દર્શને લોકોત્તરજ્ઞાણી સન્મુખ દ્રષ્ટિ કરી અંગમાં પ્રમોદ જરાયે ઠતે, દાદીને જરતે હાથી ઉપર વેસાર્યાં. જરત પોતાના સહકુટુંબે રાજ્ય ઋદ્ધિયે સંયુક્ત થકા ચાલતા ચાલતા પંથ કાપતા સમવસરણ નજીક આવે છે તે અવસરે દેવકુંડુજી આદિ દેવતાશ્ વાર્જિત્ર સમવસરણમાં ઘાજે છે, તે સાંજળીને મરુદેવા માતા ચિંતવે છે કે મેં તો સરાગતા જોગે રોડ રોડને આંખો છોડી અને મારો ઋપજ આવે ઋદ્ધિ જોગવતા ઠતાં એક દિવસ સંદેશો પણ કહાવ્યો નથી તો કોના પુત્ર અને કોની માતા સૌ સૌના સ્વાર્થનું સગું છે. ધિક્કાર છે એક પલ્લારાગને, એમ વિચારી સરાગતા ઠેદી વીતરાગતા જાવે છે ત્યાંજ શુદ્ધ ધ્યાન ધ્યાતાં થકાં કપક શ્રેણી માંની ઘાતિ અઘાતિ કર્મ શ્રેણીગત દ્રુણીને નિરૂદ્ધિ વર્યાં. ત્યાં અઢાર કોમ્પીકોમ્પી સાગરોપમનો સિદ્ધગતિથી આ જરત ક્ષેત્ર આશ્રીને અંતર પમેલો તે જાગ્યો, મોહનો માર્ગ પ્રવચ્યો. જરતરાય જ્ઞાન કરી પવિત્ર થઈ ઊત્તાહથી સમવસરણે આવ્યા, વાર વર્ષદા મહી છે, જગવાન ઋપજદેવ

સ્વામી દેશના દે ઠે, નપત્રેવા, વિગમેવા, ધુવેવા, એ ત્રિપદો દેશનાને સાંજલોઋપજસેન આદિ ચોરાસી મહાપુરુષોત્તમ દ્રવ્યપર્યાયનું વિસ્તાર વુદ્ધિયે યથાસ્થિત જ્ઞાન પામી અજ્ઞાન તિમિર પકલને દુર કરી દ્વાદશાંગી સિદ્ધાંત રચવાનો લલિધ પામ્યા. (૧) આચારાંગ, (૨) સુયગન્ધાંગ, (૩) ઘાણાંગ, (૪) સમવાયાંગ, (૫) જગવતી, (૬) જ્ઞાતા ધર્મકથા, (૭) ઉપાસક દશાંગ, (૮) અંતગંગ દશાંગ, (૯) અનુત્તરોવવાઈ દશાંગ (૧૦) પ્રશ્ન વ્યાકરણ, (૧૧) વિપાક, અને (૧૨) દ્વિષ્ટિવાદ જેમાં ચૌદ પૂર્વનો સમાવેશ છે. એમ દ્વાદશાંગી સિદ્ધાંત એક અંતર્મુદૂર્ત્તમાં રચ્યાં. જગવાને વાસકેપ નાંઘી ગણધર પદે સ્થાપ્યા. ઋપજસેન પ્રમુખ પાંચસો જરતરાયના પુત્રો અને સાતસો પુત્રોના પુત્રો આદિ વોધિ વીજ પામી સાધુ થયા. વાહ્યો આદિ સાધ્વીજ થઈ, શ્રેયાંસ આદિ શ્રાવક થયા, સુજઙ્ઞાઆદે શ્રાવિકાજ થયાં, એમ ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરી, નિવેદ, સંવેગ આજ્ઞા-ગતિએ કર્મક્રય માર્ગ તોર્થને પ્રવર્ત્તાવી કેટલાએકને મોક્ષ નગરે પહોંચાડ્યા, કેટલાએકને અનુત્તર વિમાન આદિ સ્વર્ગે મોકલ્યા. વાધાપીઠાએ રહિત કર્યાં. પ્રજુ પૃથ્વીતલને પાવન કરતા ઊતા, કંચનના કમલે પગ મૂકતા થકા સાધુના વહોલા સમુદાયે યુક્ત ગ્રામાનુયામે વિચરે ઠે, જન્ય જીવોને પ્રતિવોધી સમક્ષિતાદિ ગુણે અજ્યંતર ઋદ્ધિર ધનાઢ્ય કરી દારિદ્ર મિથ્યાત્વાદિ અવસ્થાને દૂર કરે. જૈનું દારિદ્ર દૂર થવાનું હોય તે સર્વજનું દર્શન પામે. જે નપસર્ગ કરતો આવે

તે પણ સમકિતાદિ ગુણનો લાજ લઈ જાય તે, તો રાગી થઈને વિનય કરતો આવે તેનું તો જવત્રમણ રહેજ શેનું ! પરંતુ એક અજવી અને વીજો ડુર્જવી એ બેનું દારિદ્ર જે જવત્રમણનું વીજ મિથ્યાત્વશલ્ય તે દુર થતું નથી, કારણ કે અજવીમાં સમકિતાદિ ગુણ નિષ્પન્ન કરવાનો સ્વચ્છાવ નથી અને ડુર્જવી તે અર્ઘ્યપુદ્ગલ પરાવર્ત સંસાર સ્થિતિની મર્યાદામાં આવ્યો નથી, તે કારણે એ બેને સમકિતાદિ ગુણ નિષ્પન્ન કરવારૂપ લોકોત્તર લાજ મળતો નથી, પરંતુ પુન્ય ઉપાર્જવાથી લોકિક શુદ્ધનો લાજ એ બેને મળે છે તે લાજ પામીને આવતા જવનું દારિદ્ર જે દુર્ગતિ તેને દુર કરે છે, એ અનંતોપકાર કરતા ઠતા પુનઃ પુનઃ શત્રુંજય તીર્થે પ્રજુ પાગણ શુદ્ધી આવમે નવાણું પૂર્વ પર્યંત સમોસર્યા છે અને એમ મહાતીર્થનો અનંતો મહિમા પ્રકાશ્યો છે. વહી શત્રુંજય તીર્થની યાત્રાનો મોટો લાજ તે મોક્ષના સુખની પ્રાપ્તિ એમ ઉપદેશ કર્યો છે, એ મહાતીર્થની યાત્રાના બે જેદ. એક દ્રવ્યશત્રુંજય તીર્થયાત્રા અને વીજો જાવ શત્રુંજય તીર્થયાત્રા. દ્રવ્યશત્રુંજય તીર્થયાત્રા તે ઘર ઓમીને ઠરિ પાલતાં શત્રુંજય તીર્થના સન્મુખ વિધિપૂર્વક ચતના એ રુગલાં જરતો જરતો અનુક્રમે પંથ કાપતો કાપતો ગુરુનિશ્રાણ પાલીતાણા નગરે રુના અધ્યવસાયે ચરતા પરિણામે જઈને ડુંગરના સમીપે તહેટીએ પ્રજુનાં પગલાંને વંદન નમન કરી ડુંગરને મોતીએ વધાવી સ્તુતિ કરી ડુંગર ઉપર ચઢી જિન મંદિરોમાં પ્રજુને નીરખે, પૂજે. જલ, ચંદન, પુષ્પાદિક, ધૂપ,

नैवेद्य, फळे, वळी हरखे तीर्थने स्पर्शी प्रदक्षणा फरे, टुंके टुंके विंव नीरखी स्तुति करे, अखंरु अकृते स्वस्तिक आळेखे. एम पुनः पुनः ठठ अष्टमादि तपस्या करता कुंगरे चढे उतरे. एम नवाणुं यात्रा पण करे. चोमासुं त्यां रद्दे गुरु आदिकने जक्तिये दान आपे, वळी बांदे, विनय साचवे, स्वामी ज्ञाझनी जक्ति करे, ड्रव्य खर्चे; परंतु घटमां ज्ञान लावी जीव अजीवनी विजाग व्हेंचण करी वस्तु-गते वस्तुने उळखी, हेय उपादेय बुझि, निर्मळ स्थानकने पामी जे पुरुष प्रगट न करे तेने ड्रव्य शशुंजय तीर्थ यात्रा कहीए.

॥श्लोका॥ इदं तीर्थमिदं तीर्थं ॥ ये अमन्ति तमोवृताः ॥

आत्म तीर्थं न जानन्ति ॥ तेषां तीर्थं निरर्थकम् ॥ १ ॥

अने घरने ठोकीने नीकळ्या वे ते घरना कामनी चितवना दूर थका नही करतां मनने समाधिमां राखी अपूर्व करणे चढतां डुफारा ज्ञान पामे, जावशत्रु मिथ्यात्वादि डुष्ट हेतुने हणी हेय उपादेय बुझिने पामी वस्तुगते वस्तुने उळखी यथार्थ श्रद्धा करी कुंगर चढतो थको अनिवृत्ति गुणठाणे चढे, त्यां समकितादि गुण प्रगट करी बहिरात्म जावने ठोकी अंतर आत्माना जावने पामी पो-ताना आत्माने परमात्मा करी ध्यावतां सकाम निर्जरा योगे कार्य सिद्धिने पामे. तेना वे जेद, कोई देशथी पामे अने कोई सर्वथी पामे, जे देशथी पामे तेने चोथा समकित

गुणवाणानी प्राप्ति थाय अने सर्वथी पामे तेने मोक्ष गतिथे
 अव्यावाध सुख मले, तेने जावशात्रुंजय तीर्थयात्रा कहीए,
 तेनो मनुष्य जन्म सफल कहीए. इत्यादि उपदेश करी
 विहार करता ठता, जव्य जीवोने संसार समुद्रमांथी तारता
 ठता, नाजोरायाना पुत्र विनिता नगरीए मरुदेवा मातानी
 कुखे कंचन वणें वृषज लंठने जन्मपामी वृद्धि पामतां पा-
 मतां पांचसे धनुष जंची कायातुं प्रमाण ठे, वळी ते
 चार हजार राजपुत्र साथे संसार ठोमी त्यागी वैरागी नि-
 ग्रंथ पदे एक हजार वरस ठझस्थ पर्याये रह्या, अने एक
 लाख पूर्वमां एक हजार वरस उणां केवळपर्याय पाळी
 चोरासी गणधर आदि चोरासीसहस्र साधु. त्रण लाख
 ने पांच हजार श्रावक, पांच लाख चोपन हजार श्रा-
 विकानी संपदा पामी चोराशी लाख पूर्वतुं आयुष्य पूर्ण
 करी अष्टापद गिरीए दश हजार मुनि साथे ठ दिवसनी
 संक्षेपणा अणसण करीने समश्रेणीए त्रीजा आरानां
 नव्याशी पखवाकीआं रहे ठते मेर तेरसे अधाति कर्म
 हणी प्रथम तीर्थकर सिद्धिवर्या. तेमना अधिष्टायक गोमुख
 यक्ष अने चक्रेश्वरी देवी ठे. ए प्रथम तीर्थकरनो अधिकार
 कणो, अने त्रेवीस तीर्थकरतो चोथा आरामां थया ठे. अर्ही
 त्रीजा आरानो अधिकार समाप्त थयो, हवे चोथा आरानो
 जाव गवेखे ठे.

चोथा आरानुं एक कोनाकोमी सागरोपम तेमां वेता-
 लीस हजार वर्ष उणां एटलुं प्रमाण ठे. ते चोथो आरो

દુઃખ સુખનામે ઠે, ણટલે પ્રથમ દુઃખ અને પઠી સુખ, તે સુખનો હેતુ અધિકમાં અધિકતો જેનું મુખ જોતાં પાપ અલગાં થઈ જાય, એવા તીર્થંકર દેવ તેમનો ત્રીજા આરામાં સંયોગે હતો તે ચોથા આરામાં નવ્યાશી પલ્લવાનોઆં આગલથી વિરહ પડો ગયો, તે પચાસ લાલ કોની સાગરોપમનો કલ્પસૂત્રે કહ્યો ઠે, એ અપેક્ષાએ ચોથાઆરાના અરધા જાગના અનુમાને અંતર પડ્યો, પરંતુ કેવલી તથા આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ સર્વ ઠે, પણ ઉપકાર કરવામાં તીર્થંકર અને ગણધર અધિક અધિક મોટા કાજ રૂપે ઠે, અને તેમના આગલ વીજા સર્વ ન્યૂનાધિક નાવનાં દૃષ્ટાંતે ઠે; પરંતુ તારક પણાનો ગુણતો સર્વમાં ઠે, પણ જેટલું અધિક એટલું અધિક ગણીએ. નાવનાં ઠે તેમાં વેસીને સમુદ્ર તરીએ તો તે નાવનાં સમુદ્રનાં મોજાંને સહન કરે નહીં, એ તો યાત્રી સુધી પહોંચાને, તેમ વ્યવહાર સમક્ષિતાદિ ગુણ નિષ્પન્ન જે આચાર્યાદિ ઠે, તે ઉપદેશ કરીને માર્ગાનુસારી પણામાં લાવે, વલી પ્રણ તત્ત્વની શ્રદ્ધારૂપ સમક્ષિત પમાને, ઇત્યાદિ ઉપકાર કરે; અને જે કેવલી તથા શ્રુત કેવલી ઠે તે તો તીર્થંકરના વરાવરીઆ તારક, જવજ્રમણ નિવારક, શીવસુખ-દાતા ઠે. અંતર પદ્મે ન્યૂનાધિક પણું નથી, પણ તેમણે શુદ્ધ કર્મ તીર્થંકર અને ગણધર જેટલું પૂર્વે ઉપાર્જ્યું નથી, તેથી ઉપકાર ઝંઘો કરી શકે. પરને ઉપકાર કરતાં પૂર્વોપાર્જિત શુદ્ધ કર્મ સ્વપ લાગે ઠે નહીં તો અસુચા કેવલીને ઉપકાર કરવો જોઈએ, તે તેમનાથી થતો નથી

माटे उपकारी गुणे अधिक अधिकतो तीर्थकर देव अने
गणधर देव ठे, तेमनो विरह पड्यो एज प्रथम दुःख जा-
णवुं. ऋपन्नेदेव स्वामीए व्रीजा आराना ठेने युगलिया-
पणुं निवारीने अति जडक प्राणी विचार करवाने, वळी
चिंतवना करवाने, अने हेय उपादेयनी व्हेंचण करवाने
अयोग्य जेवा मनुष्यो तेमने समकितादि धर्म पमानी मो-
क्षनगरे व्होळा समुदाये प्होचाड्या, ए उपकारीपणानो
गुण तीर्थकर अने गणधरदेवनी वरोवरीमां बीजा कोइमां
पण नथी, जेम सूर्यनी वरोवरीमां प्रकाश करवाने गृह,
नक्षत्र, तारा, चंद्रमा, कोइ पण नथी तद्वत जाणवुं. वळी
चोथा आराना प्रथम जागमां जडकपणा माटे मूर्खपणुं
अधिक ठे, अने जे मूर्खपणुं ठे एज दुःख ठे, ते मूर्खपणुं अ-
नुक्रमे काले काले उठुं थतुं गयुं, तेम तेम माहापण काले
काले वृद्धि पाम्युं. अने जे माहापण ठे तेनेज सुख कहीए;
माटे प्रथम दुःख अने पठी सुख ए मूर्खपणुं अने माहा-
पण तेनो सहचारी काल ठे, बीजो कोइ नथी माटे काल
महात्म्य कहीए ठीए. वळी व्यवहारमां मूर्खपणुं ते अति
जडकपणुं अने वक्रपणुं ते कुतर्कपणुं ते वंझेनो कर्ता
मोह ठे, अने तेनो एटले मूर्खपणानो अने वक्रपणानो अ-
ज्ञाव कर्ता निर्मोह ठे. निर्मोह एटले ज्ञानवृत्तिनुं नामज
माहापणुं, अने माहापणानो व्होळो समुदाय प्रवाह तो
कर्मभूमिनां पंदरक्षेत्रमां अजितनाथ बीजा तीर्थकरना
वारे ठे, तेनो कर्ता व्यवहारमां कोइ नथी, केवळ काल स-

हचारी ठे. काळे जडक युगलियां थाय, काळे प्राज्ञ माह्या
 थाय, काळे वक्र थाय, काळे अतिवक्र थाय; ए प्रवाह आ-
 श्रीने समुदाये वात कही, परंतु प्रत्येक अपेक्षायें विचारि ए तो
 जे विज्ञाव दशा एज मोह ठे अने स्वज्ञाव दशा एज निर्मोह
 ते ज्ञान ठे. मोह ठे ते कर्मबंध हेतु ठे, अने निर्मोहवृत्ति ए
 ज्ञान ठे, ते मोहानो हेतु ठे. ए कर्मबंधनो कर्ता अने कर्मनो क्षय
 कर्ता सदाकाल पोते चेतन ठे, बीजो कोइ नथी, परंतु पांच
 जगत अने पांच ऐरव्रत ए दश क्षेत्रमां तो काळ प्रमाणेज
 जीव यथाशक्ति पामे ठे, माटे काळज सहचारी ठे, ए
 काळ महात्म्य जालावुं. हवे चोथा आराना काळनां वेता-
 लीश हजार वरसे उणां पचास लाख कोटी सागरोपम
 गयां अने पचास लाख कोटी सागरोपम रद्यां ठे, ते अ-
 वसरे अजितनाथ तार्थकरनुं निर्वाण थयुं, तेमनो अधि-
 कार कहे ठे. अयोध्यानगरीए जितशत्रुराय पिता, विज-
 याराणी माता, कंचनसम पितवर्ण, गजनुं लंठन, साम्राचा-
 रसो धनुपनुं देहमान, एकहजार राजपुत्र साथे दिक्षा,
 एकलाख सावु, तेमां पंचाणुं गणधर, अने त्रणलाख त्रीस
 हजार साधवी, बेलाख अष्टाणुं हजार श्रावक, अने पांच
 लाख पीस्तालीस हजार श्राकिनी संपदा, वद्दोतेरलाख पू-
 र्वनुं आयुष समेतशिखरे समश्रेणीए मुक्ति गया. महा-
 यज्ञ, अने अजितवलादेवी अधिप्रायक, ए बीजा तार्थक-
 रनो अधिकार कळो. ते काळे पांच जगत अने पांच ऐरव्रत
 मळी दश, अने पांच महाविदेहनी एकसोने साठ वि-

जय मळी एकसोने सित्तेर क्षेत्र तेमां एकसोने सित्तेर ती-
र्थकर विचरता हुता.

वर कनक शंख विद्रुम, मरकत धन सन्निभं विगतमोहं॥
सप्ततिशतं जिनानां, सर्वामर पूजितं वंदे ॥ १ ॥

ए बीजा तीर्थकरना निर्वाणथी त्रीसलाख कोनी
सागरोपमनो काळ गये थके त्रीजा संजवनाथ निर्वाण
पान्या तेमनो अधिकार कहे ठे. सावथ्यी नगरीए सेनाराणी
माता, जितारीराय पिता, फंचनसम पितवर्ण, अश्वनुं लंठन,
चारसो धनुष वंची काया, एकहजार पुरुष साथे दिहा,
बेलाख साधु, तेमां एकसोने बे गणधर, त्रणलाख ठत्रीस
हजार साधवी, बेलाख त्राणुं हजार श्रावक, अने ठलाख
ठत्रीसहजार श्रावीकानी संपदा, साठलाख पुर्वनुं आयु,
समेतशिखरे समश्रेणि ए सिद्धि बर्या. त्रिमुख यक्ष अने
दुरितारिदेवी अधिष्टायक, ए त्रीजा तीर्थकरनो अधिकार
कह्यो, तेमना निर्वाणथी दश लाख कोनी सागरोपमनो
काळ गये थके चोथा अजिनंदन स्वामी निर्वाण पान्या,
तेमनो अधिकार कहे ठे. अयोध्या नगरीए संवरराय पिता,
सिद्धार्था माता, कंचनसम पितवर्ण, वानरनुं लंठन, सामा
त्रणसो धनुष वंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिहा,
त्रण लाख साधु तेमां एकसोने सोळ गणधर, अने ठलाख
त्रीस हजार साधवी, बेलाख अठ्यासी हजार श्रावक अने
पांच लाख सत्तावीस हजार श्राविकानो संपदा, पचास

लाख पूर्वतुं आयुष, समेतशिखरे समश्रेणि ए मुक्ति, इश्वर
यह, अने काली देवी अधिष्टायक, ए चोथा तीर्थकरनो
अधिकार कह्यो. तेमना निर्वाणथी नव लाख कोनी सा-
गरोपमनो काळ गये थके पांचमा सुमतिनाथ जगवान नि-
र्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे. अयोध्या नगरीए
मंगलाराणी माता, मेघरथराय पिता, कंचनसम पितवर्ण,
क्रौंच लंठन, त्रणसो धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष
साथे दिक्का, त्रण लाख बीस हजार साधु तेमां सो गणधर,
पांच लाख त्रीज हजार साधवी, बे लाख एकाशी हजार
श्रावक अने पांच लाख सोळ हजार श्राविकानी संपदा,
चालीस लाख पूर्वतुं आयुष, समेतशिखरे समश्रेणि ए मुक्ति,
तुंवरु यह अने महाकाली देवी अधिष्टायक, ए पांचमा
तीर्थकरनो अधिकार कह्यो. अहीं चोथा आरानां नवाणुं
लाख कोनी सागरोपम तेमां वेतालीस हजार वरस उणां
पांचमा तीर्थकरनुं निर्वाण थये वही गयां, अने एक लाख
कोनी सागरोपम चोथा आराना काळनां वाकी रह्यां ठे.
तेमांथी नेवुं हजार कोनी सागरोपमनो काळ गये थके
उठा पद्मप्रभु निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ठे.

कौसंबी नगरीए श्रीधर रायपिता, सुशीमा राणी-
माता, जगता सूर्यसम रक्तवर्ण, कमलनुं लंठन, अढीसो
धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्का, त्रण
लाख त्रीस हजार साधु, तेमां एकसोने सातगणधर, अने
चार लाख बीस हजार साधवी, बे लाख ठेतेर हजार

श्रावक, अने पांच लाख पांच हजार श्राविकानी संपदा, त्रीस लाख पूर्वजुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणि ए मुक्ति, कुसुम यक्ष अने अच्युता देवी अधिष्टायिक, ए ठा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे चोथा आराना काळनां दस हजार कोमी सागरोपम बाकी रक्षां ठे तेमांथी नव हजार कोमी सागरोपमनो काळ गये थके सातमा सुपार्श्वनाथ निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ठे.

वणारसी नगरी ए प्रतिष्ठाराय पिता, पृथ्वी राणी माता कंचन सम पित वर्ण; स्वस्तिक लंठन, वसो धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिका, त्रण लाख साधु तेमां पंचाणुं गणधर, चार लाख त्रीस हजार साधवी, वे लाख सत्तावन हजार श्रावक, अने चार लाख त्राणुं हजार श्राविकानी संपदा, बीस लाख पूर्वजुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणि ए मुक्ति. मातंगसुर देव अने शांतादेवी अधिष्टायिक ए सातमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे चोथा आरानां एक हजार कोमी सागरोपम बाकी रक्षां ठे, तेमांथी नवसो कोमी सागरोपमनो काळ गये थके आठमा चंद्रप्रभु निर्वाण थया तेमनो अधिकार कहे ठे, चंद्रपुरी नगरी ए महसेनराय पिता, लक्ष्मणाराणी माता, चंद्रसम उज्ज्वलवर्णि दोढसो धनुष उंची काया, चंद्रजुं लंठन, एक हजार पुरुष साथे दिका, अढीलाख साधु तेमां त्राणुं गणधर, त्रण लाख एंसी हजार साधवी,

अढी लाख श्रावक अने चार लाख एकाणुं हजार श्राविकांनी संपदा, दश लाख पूर्वतुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणिये मुक्ति, विजयसुरदेव अने ऋकुटीसुरि देवी अधिष्टायक, ए आठमा तीर्थकरनो अधिकार कळो.

हवे चोथा आरानां सो कोनी सागरोपम वाकी रक्षां ते तेमांथी नेवुं कोनी सागरोपमनो काळ गये थके नवमा सुविधिनाथ निर्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ते काकंदी नगरीए सुग्रीवराय पिता, रामाराणी माता, चंद्रसम वज्रवर्ण, मडनुं लंठन, सो धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष साथे दीक्षा, वे लाख साधु तेमां अव्यासी गणधर, अने एक लाख बीस हजार साधवी, वे लाख उगणत्रीस हजार श्रावक, अने चार लाख इकोतेर हजार श्राविकांनी संपदा, वे लाख पूर्वतुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणिये मुक्ति, अजितसुर देव अने तारासुरी देवी अधिष्टायक, ए नवमा तीर्थकरनो अधिकार कळो.

हवे चोथा आरानां दश कोनी सागरोपम वाकी रक्षां ते, तेमांथी नवकोनी सागरोपमनो काळ गये थके दशमा शितलनाथ निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ते. जदिलपुरी नगरीएदढरथराय पिता, नंदाराणी माता कंचनसम पितवर्ण, श्रीवत्स लंठन, नेवुं धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष साथे दीक्षा, एक लाख साधु तेमां एक्यासी गणधर अने एक लाख ठ हजार साधवी, वे लाख नव्यासी हजार श्रावक, अने चार लाख अठावन हजार श्राविकांनी संपदा, एक लाख पूर्वतुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रे.

णि ये मुक्ति, अशोका देवी अने ब्रह्मा यक्ष अधिष्टायक, ए दशमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे चोथा आरानो एक क्रोर सागरोपम काल रह्यो ठे, तेमांथो शेष सो सागरोपम अने पांसठ लाख चोरासी हजार वर्ष एटलो काल वाकी रह्यो, अने बीजो बधोए गयो, त्यारे अगियारमा श्रेयांस जिनजी निर्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे, सिंहपुरी नगरीए विष्णु नृपति पिता, विष्णुराणी माता, कंचनसम पितवर्ण, खड्गीतुं लंठन एंशी धनुष्यनी काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्षा, चोराशी हजार साधु तेमां ठोतेर गणधर अने एक लाख त्रण हजार साधवी, बे लाख एकठण एंशी हजार श्रावक अने चार लाख अमृताक्षीश हजार श्राविकानी संपदा, चोर्यासी लाख वरसनं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणीये मुक्ति, मनुएसुर देव अने श्रीवत्सा देवी अधिष्टायक, ए अगियारमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे तेमना निर्वाणथी चोपन सागरोपमनो काल गये थके वारमा वासुपूज्य निर्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे. चंपापुरी नगरीए वसुपूज्य पिता, जयाराणी माता, परवाळां सम रक्तवर्ण. महिपतुं लंठन, सितेर धनुष्यनी उंची काया. ठसो पुरुष साथे दिक्षा, बहोतेर हजार साधु तेमां ठासठ गणधर अने एक लाख साधवी, बे लाख पेंदर हजार श्रावक, चार लाख ठत्रीस हजार श्राविकानी संपदा, बहोतेर लाख वर्षनुं आयुष्य, चंपा नगरीए समश्रेणीये मुक्ति, कुमार यक्ष अने चंमा देवी अधिष्टायक, ए वारमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

तेमना निर्वाणथी त्रीस सागरोपमनो काल गये थके तेरमा विमलनाथजी निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ठे. कंपिलपुरी नगरीए कृतवर्मरायपिता, श्यामाराणी माता, कंचनसम पितवर्ण, बराहनुं लंठन, साठ धनुष भुंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्षा, अठसठ हजार साधु, तेमां सत्तावन गणधर, एक लाख अने आठसो साधवी, ये लाख आठ हजार श्रावक, चार लाख चौबीस हजार श्रावकानी संपदा, साठ लाख वर्षनुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणीये मुक्ति, एणमुख यक्ष अने विदिता-देवी अधिष्टायक ए तेरमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे तेमना निर्वाणथी नव सागरोपमनो काल गये थके चौदमा अनंतनाथ तीर्थकर निर्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे. अयोध्या नगरीए सिंहसेन राय पिता, सुयशाराणी माता, कंचनसम पितवर्ण. सिंचाणानुं लंठन, पचास धनुष्यनी भुंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्षा, ठासठ हजार साधु तेमां पचास गणधर अने बासठ हजार साधवी, वे लाख ठ हजार श्रावक अने चार लाख चौद हजार श्राविकानी संपदा, त्रीस लाख बरसनुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणिये मुक्ति, पाताळसुर देव अने अंकुसरी देवी अधिष्टायक ए चौदमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो. तेमना निर्वाणथी चार सागरोपमनो काल गये थके पंदरमा धर्मनाथ निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ठे.

रत्नपुरी नगरीए ज्ञानु नृपति पिता, सुत्रताराणी माता, कंचन सम पितवर्ण, वज्रनुं लंठन, पीस्तालोस धनुष्य भुंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्षा, चौसठ

हजार साधु तेमां त्रेतालीस गणधर, वासठ हजार चारसो साधवी, वे लाख चार हजार श्रावक, अने चार लाख तेर हजार श्राविकानी संपदा, दश लाख वरसनुं आयुष, समेत शिखरे समश्रेणिये मुक्ति, किन्नरसुर देव अने कंदर्पा-सुरीदेवी अधिष्टायक, ए पंदरमा तीर्थकरनो अधिकार कळो. हवे तेमना निर्वाणथी, पोणो पट्योपमे न्यून त्रण सागरोपमनो काळ गये थके सोळमा शांतिनाथ निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ठे.

गजपुरी नगरीए विश्वसेन रायपिता, अचिराराणीमा-ता, कंचन समपितवर्ण, मृगनुं लंठन, चालीस धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिका वासठ हजार साधु तेमां ठत्रीस गणधर, एकसठ हजार ठसो साधवी, एक-लाख नेवु हजार श्रावक, त्रणलाख त्राणुं हजार श्राविका-नी संपदा, एक लाख वर्षनुं आयुष्य, तेमां पंचोतेर हजार वर्ष गृहवासे रह्या, एक वर्ष ठद्यस्थ पर्याय, चोवीस हजार नवसें नवाणुं वर्ष केवळ पर्याय, एक मासनो संथारो नवसो मुनि साथे, समेत शिखरे समश्रेणीए मुक्ति गरुन यक, निर्वाणी देवी, अधिष्टायक, ए सोळमा तीर्थकरनो अधिकार कळो, हवे तेमना निर्वाणथी अर्द्धा पट्योपमनो काळ गये थके सतरमा श्री कुंधुनाथ निर्वाण पद पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे.

गजपुरी नगरीये सुरनृपति पिता; श्रीराणीमाता कंचन समपितवर्ण, अजनुं लंठन, पांत्रीस धनुष्य उंची काया एक हजार पुरुष साथे दिका साठ हजार साधु तेमां पां-त्रीस गणधर, साठ हजार ठसो साधवी, एक लाख एकउण

ऐशी हजार श्रावक अने त्रण लाख एक्यासो हजार श्राविकानी संपदा, पंचाणुं हजार वर्षनुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणिये मुक्ति गंधर्व यक्ष, अने बलादेवी अधिष्टायक ए सत्तरमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे ए प्रजुना निर्वाणथी कोटी सहस्र वर्षे उणुं पा पट्योपमनो काल गये थके अठारमा अरनाथ निर्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे. गजपुरी नगरीए सुदर्शन रायपिता, देवी माता, कंचन सम पित वर्ण, नंदावर्त्तनुं लंठन, त्रीस धनुष उंची काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्का, पचास हजार साधु तेमां तेत्रीस गणधर, साठ हजार साधवी, एक लाख चोरासी हजार श्रावक, अने त्रण लाख वोतेर हजार श्राविकानी संपदा, चोरासी हजार वर्षनुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणियेमुक्ति यक्षेंद्र यक्ष अने धारिणी देवी अधिष्टायक, ए अठारमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे तेमना निर्वाणथी कोटी सहस्र वर्षे ओगणीसमा मद्धिनाथ निर्वाण पाम्या, तेमनो अधिकार कहे ठे. मिथिला नगरीए कुंजराय पिता, प्रजावती राणी माता, नीलवर्ण, घटनुं लंठन, पचीस धनुष उंची काया, त्रणसो पुरुष साथे दिक्का, ठडस्यपणुं एक दिवस, चालीस हजार साधु तेमां अठ्ठावीस गणधर, पंचावन हजार साधवी एक लाख त्रासी हजार श्रावक अने त्रण लाख सितेर हजार श्राविकानी संपदा, पंचावन हजार वर्षनुं आयुष्य, समेतशिखरे सश्रेणियेमुक्ति कुबेर यक्ष अने वैरुट्या देवी अधिष्टायक, ए उगणीसमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

हवे चोथा आरानां पांसठ लाख अने चोराशी हजार वर्ष रक्षां ठे तेमांथी चोपन लाख वरस गये थके वीसमा मुनिसुव्रत स्वामी निर्वाण पाम्या तेमनो अधिकार कहे ठे, राजगृही नगरीए सुमित्रराय पिता पद्मावती राणी माता, आंखनी कीकीसम श्यामवर्ण, काचवानुं लंठन, वीसधनुष लंचो काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्षा, त्रीस हजार साधु तेमां अठार गणधर, पचास हजार साधवी, एक लाख बहोतेर हजार श्रावक अने साना त्रण लाख श्राविकानी संपदा, त्रीस हजार वरसनुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणिये मुक्ति, वरुण यक्ष अने नरदत्तादेवी अधिष्टायक ए वीसमा तीर्थंकरनो अधिकार कह्यो. तेमना निर्वाणथी ठ लाख वर्ष गये थके एकवीसमा नमिनायनुं निर्वाण थयुं तेमनो अधिकार कहे ठे.

मिथिला नगरीये विजयराय पिता, वप्रादेवी माता, कंचन सम पित वर्ण, नीला कमळनुं लंठन, पंदर धनुष लंचो काया, एक हजार पुरुष साथे दिक्षा, वीस हजार साधु तेमां सत्तर गणधर, एकतालीस हजार साधवी, एक लाख सीतेर हजार श्रावक, त्रण लाख अमृतालीस हजार श्राविकानी संपदा, दश हजार वर्षनुं आयुष्य, समेतशिखरे समश्रेणिये मुक्ति त्रकुटीसुर देव अने गंधारी देवी अधिष्टायक, ए एकवीसमा तीर्थंकरनो अधिकार कह्यो. तेमना निर्वाणथी पांच लाख वर्षे वावीसमा नेमिनायनुं निर्वाण थयुं तेमनो अधिकार कहे ठे.

सूर्यपुरी नगरीए समुद्रविजयराय पिता, शिवादेवी माता, आंखनी कीकीसम श्यामवर्ण, शंखनुं लंठन, दश

ધનુષ ઝંચી કાયા, એક હજાર પુરુષ સાથે દિક્ષા, અગિયાર
વા અઢાર ગણધર આદિ અઢાર હજાર સાધુ, ચાલીસ હ-
જાર સાધવી, એક લાખ એકઝણ સિત્તેર હજાર શ્રાવક અને
ત્રણ લાખ ને ઠત્રીસ હજાર શ્રાવિકાની સંપદા, એક હજાર
વરસનું આયુષ્ય. તેમાં ત્રણસો વરસ ગૃહવાસે વાલ, બ્રહ્મ-
ચારી અને ચોપન દિવસ ઠગ્ગસ્થ પર્વાય, વાકી સાતસો
વર્ષ દેશેઝણાં કેવલ પર્યાય, રૈવતગિરિ પર્વતે શુક્લ અષ્ટ-
મીએ સમશ્રેણિયે મુક્ત ગોમેધ યજ્ઞ અને અંધિકા દેવી
અધિષ્ઠાયક. એ વાવીસમા તીર્થકરનો અધિકાર કહ્યો.

હવે ચોથા આરાનાં ચોરાશી હજાર વર્ષ રહ્યાં છે, તે
માંથી ત્યાતી હજાર સાતસોને પચાસ વરસ ગયે થકે
ત્રેવીસમા પાર્શ્વનાથ નિર્વાણ પામ્યા તેમનો અધિકાર કહે
ઠે. વણારસી નગરીએ અશ્વત્થેનરાય પિતા, વામારાણી માન
નીલવર્ણ, નાગનું લંઠન, નવદાય ઝંચી કાયા, ત્રણસો પુરુષ
સાથે દિક્ષા, દસ વા આઠ ગણધર આદિ સોઠ હજાર સાધુ
અને અઠત્રીસ હજાર સાધવી, એક લાખ ચોસઠ હજાર
શ્રાવક અને ત્રણ લાખ ઝંગણચાલીસ હજાર શ્રાવિકાની
સંપદા, સો વરસનું આયુષ્ય તેમાં ત્રીસ વરસના અનુમાને
ગૃહવાસે અને ચોરાશી દિવસ ઠગ્ગસ્થ પર્યાય, સિત્તેરવરસ
દેશે ઝણાં કેવલ પર્યાય, સમેત શિખરે શુક્લ અષ્ટમીએ સમશ્રેણિ
યે મુક્તિ, પાર્શ્વયજ્ઞ અને પદ્માવતી દેવી અધિષ્ઠાયક એ
તેવીસમા તીર્થકરનો અધિકાર કહ્યો. તેમના નિર્વાણથી
અઢીસો વરસ ગયે થકે ચોવીસમા વર્દ્ધમાન સ્વામી નિ-
ર્વાણ પામ્યા તેમનો અધિકાર કહે ઠે.

कृत्रीयकुंभ नगरीए सिद्धारथराय पिता, त्रिसल्लाराणी
माता, कंचनसम पितवर्ण सिंहनुं लंठन, सप्त हाथ उंचो
काया, एकाकीपणे दिक्का, चौद हजार साधु तेमां अगियार
गणधर, ठत्रीस हजार साधवी, एक लाख जंगणसाठ ह-
जार श्रावक, त्रल लाख अठार हजार श्राविकानी संपदा,
त्रीस वरस गृहवास, बार वरसने सामा ठ मास ठदमस्थ
पर्याय, त्रीस वरस देशे जणां केवल पर्याय, एम बहोतेर
वरसतुं आयुष पूर्ण करी अमावास्यानी पाठली बे घनी
रात्री रहे थके स्वाति नक्षत्रे पावापुरी नगरीए समश्रेणि
ये मुक्ति, मातंग यक्ष अने सिद्धायिका देवी अधिष्टायक ए
चोवीसमा तीर्थकरनो अधिकार कह्यो.

अहींआं चोथा आरानां नव्याशी पखवानीआं काल
बाकी रह्यो ठे तेनुं कारण ऋषभदेव स्वामीनुं निर्वाण
त्रीजा आरानां नव्याशी पखवानीआं रहे ठते थपसुं, ते
कारणे अहीं चोथा आरानो काल गवेण्यो, तेमां प्रत्येक
तीर्थकरना वारे नव्याशी पखवानीआं निर्वाण अवसरे
पाठळ करीए एटले चोथा आरानां नव्याशी पखवानीआं
बाकी रह्यानुं प्रमाण मळशे, अने चोथो आरो एक कोना
कोनी सागरोपममां बेतालीस हजार वरस जणांनो पूर्ण
थर्शे ए वीरप्रभुना अगीआर गणधर तेमां जगवान वि-
द्यमान ठतां नव गणधर तो सिद्धि वर्या ठे, एक पेहेला
अने बीजा पांचमा ए बे गणधर ठदमस्थ पर्याये ठे, तेमां
जगवानना निर्वाण अवसरे आयुष्यने अंते पांचमा गणधर
सुधर्मा स्वामी जगवाननी पासे ठे तेमने पाट जगवाने

સોંપ્યો. ગૌતમ સ્વામીને જગવાને પોતાના ઉપર અતિરાગ જાણીને ઉપદેશ કરવાના કારણે ગામાંતરે જવાની આજ્ઞા કરીને મોકલેલા છે, ત્યાંથી આવતાં રસ્તામાં તેજ પ્રજાતે જગવાને વીરપ્રજ્ઞનું નિર્વાણ થયું, એમ દેવતાનાં મુખથી સાં- જાળીને. એકદમ મૂર્છાગત થઈ હેઠા પડ્યા, વજ્રઘાત સરખું દુઃખ પ્રાપ્ત થયું, રાગના કારણે ઘણા વિલાપ કર્યા, ક્રણેક અંતરે સમજ્યા. કે મારી જૂલ છે, એ વીતરાગ નિરાગી- નિઃ સ્નેહો ઉપર મેં રાગ કીધો, ધિક્કાર છે એક પલારાગેને. કોના ગુરુ અને કોના શિષ્ય એક વસ્તુગતે પોતાની આત્મસત્તાનું અવલંબન કરવું એજ શ્રેય છે, કલ્યાણકારી છે. વાકી સર્વ મિથ્યા એમ કારણનો અજાણ થતાં સરાગતા અટકી, ત્યાં તદાશ્રુતનો અંતરજાલે ઉપયોગ કરી પરિણામ પામતાં સ- રાગતાપણે મોહિત દશાનું બંધન હતું તે તૂટ્યું અને વીત- રાગતા પ્રગટ થઈ, શુદ્ધ ધ્યાનના ધ્યાતા થયા, ક્રપકશ્રે- ãી માંની ઘાતિકર્મ હણી, જવત્રમણાનું વીજ જે ઘાતિકર્મ તેને ધ્યાન અગ્નિ વાળી જાળીને કેલવજ્ઞાન કેવલદર્શન આદિ ક્ષાયકજાવની અનંતી લલ્લિ પામ્યાં, દેવદેવેંદ્ર મ- લીને જાતિવંત કંચનના કમલની રચના કરી મોટો ઝંઘવ કર્યો, ગૌતમસ્વામી મહારાજે. કેવલજ્ઞાની થકા ઉપદેશ કર્યો, ચતુર્વિધ સંધે સાંજલ્યો, ત્યાં અનંતો લાજ થયો, જાવ સંવર અને સકામ નિર્જરા ઘણા જનો પામ્યા. અહીં ચોથા આરાનો અધિકાર સમાપ્ત થયો.

આંધ્ર પ્રદેશ સરકારના વર્તમાન ચોવીશોનો ત્રીસ બોલનો યંત્ર.

૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
અવન તિથિ	જન્મતિથિ	દિક્ષા તિથિ	કેવળગાન તિથિ	નિર્વાણતિથિ	કેટલાસાથે દિક્ષા	ગણ-ધર
અસાદ વદી ૪	ચૈત્ર વદી ૮	ચૈત્રવદ ૮	શ્રાગણવદ ૧૧	માહાવદ ૧૩	૪૦૦૦	૮૪
વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩	માહા શુદ્ધ ૮	માહાવદ ૯	પોષવદ ૧૧	ચૈત્રશુદ્ધ ૫	૧૦૦૦	૯૫
શ્રાગણ શુદ્ધ ૮	માહા શુદ્ધ ૧૪	માગસરશુદ્ધ ૧૫	કારતકવદ ૫	ચૈત્રશુદ્ધ ૫	૧૦૦૦	૧૦૨
વૈશાખ શુદ્ધ ૪	માહા શુદ્ધ ૨	માહાશુદ્ધ ૧૨	પોષવદ ૧૪	વૈશાખશુદ્ધ ૮	૧૦૦૦	૧૧૬
આવણ શુદ્ધ ૨	વૈશાખ શુદ્ધ ૮	વૈશાખશુદ્ધ ૯	ચૈત્રશુદ્ધ ૧૧	ચૈત્રશુદ્ધ ૮	૧૦૦૦	૧૦૦
માહા વદ ૬	કારતક વદ ૧૨	કારતકવદ ૧૩	ચૈત્રશુદ્ધ ૧૫	માગસરવદ ૧૧	૧૦૦૦	૧૦૭
ભાદરવા વદી ૮	જેઠ શુદ્ધ ૧૨	જેઠશુદ્ધ ૧૩	શ્રાગણવદ ૬	શ્રાગણવદ ૭	૧૦૦૦	૯૫
ચૈત્ર વદી ૫	પોષ વદ ૧૨	પોષવદ ૧૩	શ્રાગણવદ ૧૩	ભાદરવાવદ ૭	૧૦૦૦	૬૩
શ્રાગણવદ ૯	માગસર વદ ૫	માગસરવદ ૬	કારતકશુદ્ધ ૩	ભાદરવાશુદ્ધ ૯	૧૦૦૦	૮૮
વૈશાખ વદી ૬	માહા વદ ૧૨	માહાવદી ૧૨	પોષવદ ૧૪	વૈશાખવદ ૨	૧૦૦૦	૮૧
જેઠ વદ ૬	શ્રાગણવદ ૧૨	શ્રાગણવદ ૧૩	માહાવદી ૧૩	આવણવદ ૩	૧૦૦૦	૭૬
જેઠ શુદ્ધ ૯	શ્રાગણવદ ૧૪	શ્રાગણશુદ્ધ ૧૫	માહાશુદ્ધ ૨	અસાદશુદ્ધ ૧૪	૬૦૦	૬૬
વૈશાખ શુદ્ધ ૧૨	માહાશુદ્ધ ૩	માહાશુદ્ધ ૪	પોષશુદ્ધ ૬	અસાદવદ ૭	૧૦૦૦	૫૭
આવણ વદ ૭	વૈશાખવદ ૧૩	વૈશાખવદ ૧૪	વૈશાખવદ ૧૪	ચૈત્રશુદ્ધ ૫	૧૦૦૦	૫૦
વૈશાખ શુદ્ધ ૭	માહાશુદ્ધ ૩	માહાશુદ્ધ ૧૩	પોષશુદ્ધ ૧૫	જેઠશુદ્ધ ૫	૧૦૦૦	૪૩
ભાદરવા વદ ૧૦	જેઠવદ ૧૩	જેઠવદ ૧૪	પોષશુદ્ધ ૧૬	જેઠવદ ૧૩	૧૦૦૦	૩૬
આવણ વદી ૯	વૈશાખવદ ૧૪	ચૈત્રવદ ૫	ચૈત્રશુદ્ધ ૩	વૈશાખવદ ૧	૧૦૦૦	૩૫
શ્રાગણ શુદ્ધ ૭	માગસરશુદ્ધ ૧૦	માગસરશુદ્ધ ૧૧	કારતકશુદ્ધ ૧૦	માગસરશુદ્ધ ૧૦	૧૦૦૦	૩૩
શ્રાગણ શુદ્ધ ૪	માગસરશુદ્ધ ૧૧	માગસરશુદ્ધ ૧૧	માગસરશુદ્ધ ૧૧	શ્રાગણશુદ્ધ ૧૨	૩૦૦	૨૮
આવણ શુદ્ધ ૧૫	જેઠવદ ૮	શ્રાગણશુદ્ધ ૧૨	શ્રાગણવદ ૧૨	જેઠવદ ૯	૧૦૦૦	૧૮
અસાદ શુદ્ધ ૧૫	આવણવદ ૮	અમાસવદ ૯	માગસરશુદ્ધ ૧૧	વૈશાખવદ ૧૦	૧૦૦૦	૧૭
કારતક વદ ૧૦	આવણશુદ્ધ ૫	આવણશુદ્ધ ૬	અસાદવદ ૦))	અસાદશુદ્ધ ૮	૧૦૦૦	૧૧
ચૈત્ર વદ ૪	પોષવદ ૧૦	પોષવદ ૧૧	ચૈત્રવદ ૪	આવણશુદ્ધ ૮	૩૦૦	૧૦
અમાસ શુદ્ધ ૬	ચૈત્રશુદ્ધ ૧૩	માગસરવદ ૧૦	વૈશાખવદ ૧૦	કારતકવદ ૦))	૧	૧૧

આ વર્તમાન અવસરપિપણિકાને ત્રેમક સલાક: પુરૂષ થઈ ગયા તેમનો યંત્ર.

અંક	તીર્થસ્થ	અરવર્તિ	વાસુદેવ	જળદેવ	પ્રાનાસુદેવ	દેહ પ્રમાણ	આયુષ્ય
૧	સુપ્રભદેવ	ભગવ ૧	૦	૦	૦	૫૦૦ ધનુષ્ય	ચોરાસીલાખપૂર્વ
૨	અગ્નિનાથ	ભગવ ૨	૦	૦	૦	૧૫૦ ધનુષ્ય	બોતેરલાખપૂર્વ
૩	સંભવનાથ	૦	૦	૦	૦	૧૦૦ ધનુષ્ય	સાહલાખપૂર્વ
૪	અભિનંદન	૦	૦	૦	૦	૩૫૦ ધનુષ્ય	પચાસલાખપૂર્વ
૫	સુમતિનાથ	૦	૦	૦	૦	૩૦૦ ધનુષ્ય	ચાલીસલાખપૂર્વ
૬	પદ્મપ્રભ	૦	૦	૦	૦	૨૫૦ ધનુષ્ય	ત્રીસલાખપૂર્વ
૭	સુપ્રાર્થનાથ	૦	૦	૦	૦	૨૦૦ ધનુષ્ય	વીસલાખપૂર્વ
૮	ચંદ્રપ્રભ	૦	૦	૦	૦	૧૫૦ ધનુષ્ય	દસલાખપૂર્વ
૯	સુવિધિનાથ	૦	૦	૦	૦	૧૦૦ ધનુષ્ય	બેલાખપૂર્વ
૧૦	ચિત્તજનાથ	૦	૦	૦	૦	૮૦ ધનુષ્ય	એકલાખપૂર્વ
૧૧	ત્રેપાંચનાથ	૦	ત્રિપૃષ્ઠ ૧	અચળ ૧	અશ્વમીવ ૧	૮૦ ધનુષ્ય	ચોગસીલાખવર્ષ
૧૨	વાસુપૂરુષ	૦	ધીપૃષ્ઠ ૨	નિગ્ધ ૨	તારક ૨	૭૦ ધનુષ્ય	બોતેરલાખવર્ષ
૧૩	ત્રિભજનાથ	૦	સ્વયંભુ ૩	ભદ્ર ૩	મેરક ૩	૬૦ ધનુષ્ય	સાહલાખવર્ષ
૧૪	અનંતનાથ	૦	પુરુષોત્તમ ૪	સુપ્રભ ૪	મેધકૈ ૪	૫૦ ધનુષ્ય	ત્રીસલાખવર્ષ
૧૫	ધર્મનાથ	૦	પુરુષર્મિદ ૫	સુકૃતભુ ૫	નિસંભ ૫	૪૫ ધનુષ્ય	દસલાખવર્ષ
૧૬	૦	મધવ ૩	૦	૦	૦	૪૨૧૧ ધનુષ્ય	પાંચલાખ વર્ષ
૧૭	૦	સનતકુમાર ૪	૦	૦	૦	૪૧૧૧ ધનુષ્ય	ત્રણલાખવર્ષ
૧૮	શાંતિનાથ	શાંતિનાથ ૫	૦	૦	૦	૪૦ ધનુષ્ય	એકલાખવર્ષ
૧૯	કેયુનાથ	કેયુનાથ ૬	૦	૦	૦	૩૫ ધનુષ્ય	પંચાણ્વિનારવર્ષ
૨૦	અરનાથ	અરનાથ ૭	૦	૦	૦	૩૦ ધનુષ્ય	ચોરાસીદનારવર્ષ

આ વર્તમાન અવસત્પિણી કાલે પાંચ ઝરત અને પાંચ એરવ્રત એ દશ ક્ષેત્રમાં પ્રત્યેક ક્ષેત્રે એક એક ચોવીસી થાય અને તીર્થકરોના વચમાં કાલનાં આંતરાં પહે તેનો યંત્ર.

- ૧ આ ઝરતક્ષેત્રમાં પ્રથમ કૃપજનદેવ સ્વામી થયા તેમના નિર્વાણને અને ગત ચોવીસના ઠેઠા તીર્થકરના નિર્વાણને અઢાર કોનીકોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૨ પેહેલા તીર્થકર અને ઘીજા તીર્થકર વચ્ચે બેતાલીસ હજાર વર્ષ ઊણાં પચાસ લાખ કોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૩ ઘીજા તીર્થકર અને ત્રીજા તીર્થકર વચ્ચે ત્રીસ લાખ કોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૪ ત્રીજા તીર્થકર અને ચોથા તીર્થકર વચ્ચે દશ લાખ કોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૫ ચોથા તીર્થકર અને પાંચમા તીર્થકર વચ્ચે નવ લાખ કોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૬ પાંચમા તીર્થકર અને ઊઠા તીર્થકર વચ્ચે નેવું હજાર કોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૭ ઊઠા તીર્થકર અને સાતમા તીર્થકર વચ્ચે નવ હજાર કોની સાગરોપમનો આંતરો.
- ૮ સાતમા તીર્થકર અને આઠમા તીર્થકર વચ્ચે નવસો કોની સાગરોપમનો આંતરો.

९ आठमा तीर्थकर अने नवमा तीर्थकर वच्चे नेवुं कोमी सागरोपमनो आंतरो.

१० नवमा तीर्थकर अने दशमा तीर्थकर वच्चे नव कोमी सागरोपमनो आंतरो.

११ दशमा तीर्थकर अने अगियारमा तीर्थकर वच्चे सो सागरोपम अने पांसठ लाख चोराशी हजार वर्षे न्यून एक कोमी सागरोपमनो आंतरो.

१२ अगोआरमा तीर्थकर अने बारसा तीर्थकर वच्चे चोपन सागरोपमनो आंतरो.

१३ बारमा तीर्थकर अने तेरमा तीर्थकर वच्चे त्रीस सागरोपमनो आंतरो.

१४ तेरमा तीर्थकर अने चौदमा तीर्थकर वच्चे नव सागरोपमनो आंतरो.

१५ चौदमा तीर्थकर अने पंदरमा तीर्थकर वच्चे चार सागरोपमनो आंतरो.

१६ पंदरमा तीर्थकर अने सोळमा तीर्थकर वच्चे पोणोपट्योपमे न्यून ञ्ण सागरोपमनो आंतरो.

१७ सोळमा तीर्थकर अने सत्तरमा तीर्थकर वच्चे अरंधा पट्योपमनो आंतरो.

१८ सत्तरमा तीर्थकर अने अठारमा तीर्थकर वच्चे कोटी सहस्र वर्षे उणां पा पट्योपमनो आंतरो.

१९ अठारमा तीर्थकर अने उगणीसमा तीर्थकर वच्चे कोटी सहस्र वर्षेनो आंतरो.

- ૨૦ ડેગણીસમા તીર્થંકર અને વીસમા તીર્થંકર વચ્ચે ચોપન લાખ વરસનો આંતરો.
- ૨૧ વીસમા તીર્થંકર અને એકવીસમા તીર્થંકર વચ્ચે ૮ લાખ વર્ષનો આંતરો.
- ૨૨ એકવીસમા તીર્થંકર અને બાવીસમા તીર્થંકર વચ્ચે પાંચ લાખ વરસનો આંતરો.
- ૨૩ બાવીસમા તીર્થંકર અને ત્રેવીસમા તીર્થંકર વચ્ચે ડ્યાસી હજાર સાતસોને પચાસ વર્ષનો આંતરો.
- ૨૪ ત્રેવીસમા તીર્થંકર અને ચોવીસમા તીર્થંકર વચ્ચે અઢીસે વર્ષનો આંતરો.

આવતી જાવી ચોવીસીએ પાંચ જરત અને પાંચ એરત્રત એ દસ ક્ષેત્રમાં ક્ષેત્ર ક્ષેત્ર પ્રત્યે એક એક ચોવીસી જત્સર્પિણી કાલે થશે તેમાં તીર્થંકરોના વચમાં કાલનાં આંતરાં પડે તેનો યંત્ર.

- ૧ આ જરત ક્ષેત્રમાં પ્રથમ તીર્થંકર પદ્મનાભ સ્વામી થશે તેમના નિર્વાણને અને મહાવીર સ્વામીના નિર્વાણને ચોરાસી હજાર વરસનો આંતરો.
- ૨ પેહેલા અને વીજા તીર્થંકર વચ્ચે અઢીસો વરસનો આંતરો.
- ૩ વીજા અને ત્રીજા તીર્થંકર વચ્ચે ડ્યાસી હજાર સાતસોને પચાસ વર્ષનો આંતરો.

- ४ त्रीजा अने चोथा तीर्थंकर वच्चे पांच लाख वरसनो आंतरो.
- ५ चोथा अने पांचमा तीर्थंकर वच्चे ठ लाख वरसनो आंतरो.
- ६ पांचमा अने ठछा तीर्थंकर वच्चे चोपन लाख वरसनो आंतरो.
- ७ ठछा अने सातमा तीर्थंकर वच्चे कोटी सहस्र वरसनो आंतरो.
- ८ सातमा अने आठमा तीर्थंकर वच्चे कोटी सहस्र वरसे उणा पा पट्योपमनो आंतरो.
- ९ आठमा अने नवमा तीर्थंकर वच्चे अरधा पट्योपमनो आंतरो.
- १० नवमा अने दशमा तीर्थंकर वच्चे पोणा पट्योपमे न्यून त्रण सागरोपमनो आंतरो.
- ११ दशमा अने अगीश्वारमा तीर्थंकर वच्चे चार सागरोपमनो आंतरो.
- १२ अगीश्वारमा अने बारमा तीर्थंकर वच्चे नव सागरोपमनो आंतरो.
- १३ बारमा अने तेरमा तीर्थंकर वच्चे ठत्रीस सागरोपमनो.
- १४ तेरमा अने चोदमा तीर्थंकर वच्चे चोपन सागरोपमनो.
- १५ चोदमा अने पंदरमा तीर्थंकर वच्चे पांसठ लाख चोरासी हजार वर्ष अने सो सागरोपम न्यून एक कोटी सागरोपमनो आंतरो.

- १६ पंदरमा अने सोळमा तीर्थकर वच्चे नव कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- १७ सोळमा अने सत्तरमा तीर्थकर वच्चे नेवु कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- १८ सत्तरमा अने अठारमा तीर्थकर वच्चे नवसो कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- १९ अठारमा अने उगणीसमा तीर्थकर वच्चे नव हजार कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- २० उगणीसमा अने वीसमा तीर्थकर वच्चे नेवुं हजार कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- २१ वीसमा अने एकवीसमा तीर्थकर वच्चे नव लाख कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- २२ एकवीसमा अने बावीसमा तीर्थकर वच्चे दस लाख कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- २३ बावीसमा अने त्रेवीसमा तीर्थकर वच्चे त्रीस लाख कोनी सागरोपमनो आंतरो.
- २४ त्रेवीसमा अने चौवीसमा तीर्थकर वच्चे वेतालीस हजार वर्षे न्यून पचास लाख कोनी सागरोपमनो आंतरो.

अहीआं चोथा आराना अधिकारनी समाप्ति करी.
 हेवें पांचमा आरानो जांव कहे ठे. पांचमो आरो एकवीस हजार वरसनो दुःख नामे ठे, एटले आ काळे दुःख

જ છે, સુખ નથી તેનું કારણ એ છે કે ચોથા આરાના શ્રેષ્ઠ કાંઠને મોહપટ્ટીએ ધક્કો મારી પાંચો હઠાવી મનુષ્ય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિ સર્વને મદિરાનો પ્યાલો પાયો છે, તેથી નિર્દયપણું, અસત્ય મૃષાપણું, ચોરીપણું, વિપયરક્તપણું, અતિ તૃષ્ણાપણું, કપાયની વહોળતા, અપ્રશસ્તનું રાગીપણું, પ્રશસ્તનુદ્દેષીપણું, કુસંપપણું, અઠતા કલંકનું દેવું, એકંતી ચામી વીજાને કરવી, મોટપ નહીં ઠટે મોટપ માનવી, ઢોટપ નહીં ઠટે કૃપણ થઈને ઢોટપ કરવી, પારકો નિંદા કરવી, કપટ કેઢવવું, પ્રપંચ કરવો, ફંદો રચવો, इत्यादि પાપસ્થાનનું સેવન, વહુધા તો ધનાઢ્ય અને નિર્ધન સર્વ જીવોએ આ કાલે મ્રહણ કર્યું છે, તેથી પાપનું જ બાંધવું, તેમાં કિંચિત્ નામ માત્ર સુકૃત વ્યવહારે કોઈક જીવો ગ્રહણ કરે તેથી અદ્ય ઋદ્ધિ પામે, તે ઋદ્ધિમાં મૂર્ઠિત થઈને પાઠા પાપ ઉપાર્જે, તે પાપનો ઉદય થાય તેથી સુખનો સંજવ ક્યાંથી આવે ? વઢી કોઈ વીરલા જીવો મોહના ઠાંકથી નોલા પનેલા હશે, આશ્રવથી અલગા થયેલા, તે સુકૃત જોગે પુન્ય ઉપાર્જે, ગુણ નિષ્પન્ન જોગે સકામ નિર્જરા કરે તેથી મિશ્યાત્વ કેપાયાદિ અશુભ કર્મને નિર્જરે, એમ પાંચમા આરામાં જાસન થાય છે; કારણ કે સાતમા ગુણગણા સુધીના જીવોની યોગ્યતા આ કાલે જોવામાં આવે છે, વઢી મંથાદિ સિદ્ધાંતમાં પણ પાંચમા આરાના ઠેકા સુધી ચારિત્ર ધર્મ, એ ચારિત્રની અપેક્ષાએ અલંકરણે વીરનું શાસન જયવંતુ ચાલશે એમ લાલે છે, પરંતુ ગુણગ્રાહી તો અદ્ય દેશાય છે.

घणो ज्ञाग तो पहेला गुणगणाना धणी, परमात्माना आ-
 ज्ञाना अग्राहक एम ज्ञासे ठे, कारण के वस्तुगत ज्ञावना
 अजाण, जरु ज्ञावमां रच्या पच्या, बाह्य करणीना रागी,
 अध्यात्मना द्वेषी, एवा समुदाय घणा जोवामां आवे ठे,
 अने जेद ज्ञाननी अपेक्षाए बोलनारा उपयोगी पुरुषो कोइ
 बीरला आ क्षेत्रे देखाय ठे, तेथी बहुधा तो निर्गुणी, सम-
 कित आदि गुण रहित, तेमां पण शुज आश्रवना उपार्जवा
 वाळा शोभा अने पापना बांधवावाळा घणा, एम ज्ञासे ठे,
 तेमां जे जीवो समकितादि गुणने पामेला ठे, तेने तो आ
 जव सुधर्यो अने आवतो जव पण गुण जोगे पुन्य ग्रहण
 करवाथी सुधर्यो, परंतु ते ज्ञाग अद्वय ठे अने गुण निष्पन्न
 विनाना जीवो पुन्य, कष्ट क्रिया जोगे किंचित् उपार्जे, तो
 ते बहुधा तो अशुज आचरण जोगे शुज दळ विखरी
 जाय, अने कदाच न विखरे तो शुज बंध बांधवाथी आ-
 वतो जव सुधर्यो एम व्यवहारे कहीए. ते गुण निष्पन्न-
 पणाना अजावे पुन्य तो करीए त्वारे थाय, अने गुण नि-
 ष्पन्न जोगे तो विना कर्मे पण अधिक अधिक पुन्य चा-
 ह्युं आवे ठे. प्रशस्त रागे श्रेणीक महाराजे अविरति थका
 जिननामकर्म बांध्युं तद्वत्, परंतु ए वे विना त्रीजाने
 तो पाप बांधवाथी आ जव वगड्यो अने आवतो पण वग-
 ड्यो, कारण के पाप जोगे माठी गति प्राप्त यशे. एवा
 जीवो आ पांचमा आरामां बहुधा आ क्षेत्रे घणा होय
 अने चोथा आरामां गुण निष्पन्न जीवो घणा होता, तेथी

परमात्माए पाचमा आराना काळने दुपम कह्यो ठे, ते
 दुपम काळना जीवोने समुदाये गवेपे ठे. पुन्य हीण जी-
 वोने इच्छा, मनोरथ, मूर्खा घणी होय ठे अने पापना उदय
 जोगे उद्यम करतां पण वस्तु मळती नथी, मनोरथ पूरा
 यता नथी, एज मोटुं दुःख. कदाच पुन्य जोगे प्रयत्न प-
 टले उद्यम करतां मळी, ते उद्यम करवानुं पण आ काळे
 घणुं दुःख ठे, लोचने माटे जूख, तरस, टाढ, ताप, रात,
 दिवस, कांटा, कादव, चांठा, अंधारीजं, अजवाळीठं,
 वृष्टि, अनावृष्टि, वाट, उवाट, इत्यादि कारण जोगे लोच-
 ना अर्थे उद्यम करतां जीव जवपर्यंत दुःख जोगवे ठे.
 शेठनी नोकरी सारी पण लोचनी नोकरी अति बुरी ठे,
 शेठनी नोकरी दिवसनी ठे अने लोचनी नोकरी रात दिव-
 सनी ठे, वळी शेठ तो वार पर्वे अवसरे रजा आपे, अने
 लोचनी रजा तो एक क्षणवार पण जीवने मळती नथी.
 घणुं ज दुःख जोगवे ठे, ते दुःखने लोच सागरमां तणा-
 तो ठतो जीव गणतो नथी. लाजने देखे अने माचे के
 मारा जेवो कोण होशिआर अक्कलवाज ठे, हुं करुं ते बी-
 जाथी न वने; एम दुःख जोगवीने राजीपणुं माने. लाज
 जोशने मन राजी थाय पण काया कष्टीए करीने पीनाणी
 थकी राजीपणुं मानती नथी. कायाने कष्टी न पळे अने
 सहेजे सहेजे लाज मळे तो उपचारे सुख मानीए. ए वस्तु
 मेळववानुं दुःख संक्षेपे कही देखामुं. हवे वस्तु मळी
 ठे ते खाए तो खुटी जाय अने वापरीए तो हानि थाय,

त्यारे रखोपुं करीने मरतां सुधी जीवो राजीपणुं माने के मारी पासे वस्तु ठे, ए जीवोने सुख क्यांथी आवे ? आ जव दुःखे काढे, अने आवतो जव सर्पनो वा नोळीआनो, उंदरनो, गीरोळीनो, कूतरानो इत्यादि करीने उपर पूर्वज-वनी मूर्छाए रखोपुं करतो ठतो फर्या करे. एटले वे जव बगरुया माटे दुःख ठे, अने सुख नथी. वळो कोइ पुरुष स्त्री, खाय, खवरावे, वापरे तेने गवेपे ठे. ते पोते खाय, ख-वरावे, ते स्त्रीने पुत्र, पुत्रीने, जमाश्ने इत्यादि सगां वाहालांने खवरावे, वापरे; ते विवाह वाजनमां मृतकार्यमां ज्ञाति व्यवहारमां संसार मार्गे वापरे, तेथी मोटप माने. ए पैसो पाप जोने मेळव्यो अने संसारमां तेनो व्यय कर्यो ते पाप बंध हेतु ठे; एम करतां कोइ ते पैसानो व्यय करी शुज मारग जाणे एटले अनुकंपाए धर्महीण दीन दुःखीआने आपे, वळी पात्र जाणी ब्राह्मणादिकने आपे अथवा सदा-व्रत आपे, सरोवर खोदावे, पाणीनी परवो मंदावे, कूत्रा वावो खोदावे, कूतराने खवरावे, ज्ञाणेजने, जमाश्ने, ठो-कीने आपे, अने पुन्य माने; ते पुन्य कहीए तो पापानु बंधी पुन्यमां ठे, अने पापमां पण ठे, वळो ए लौकिक पक्ष ठे ते गवेस्त्रीने कसो. हवे लोकोत्तर पक्षे पैसानो व्यय करवो ते व्यवहारने अनुसरिने गवेपे ठे, मुनिरायने सत्य ज्ञापा (वोली) ए जक्ति पूर्वक सूऊतुं अढळक धन आग्रह करीने देवुं. ज्ञान पुस्तक लखाववुं, जणताने सहाय आपत्री दिक्षा उडव करवो, गीतारथनुं सामैयुं करवुं, उजमणुं

करवुं, देरासर कराववां, जीर्ण देहेरा समराववां, प्रतिमाउ
जराववी, पूजा प्रजावना करवी, आंगी रचवी, रचाववी, खा-
मीजाइनी चक्ति करवी. स्वामी वत्सल इत्यादि लोकोत्तर
पहे व्यय करवानो कह्यो. ते घणा जनो धन पामीने करे
तेमां घणी तरमता ठे, एक तो मोटप माटे खरचे तेने
लोकोत्तर फळ मळतुं नथी, बीजा आकांक्षाए एटले पर-
जवे जोग संयोग पामवाना अजिलापे खरचे, तेने लोकोत्तर
लाज होय नहीं. बीजा कृपणताये खरचे, तेने फळ मळ-
वामीं उठाश थाय. चोथा खरचीने पस्तावो करे के घणुं
खरच थइ गयुं, फलाणे खरचाव्युं, आटखुं खरच करवुं
नहोतुं, तेनुं खरचेखुं धने गयुं अने मेळवेखुं पुन्य पण प-
स्तावो करवार्थी घणुं विखरी गयुं, अद्वय रखुं. एम थाय
त्यारे लोकोत्तर मार्गे पैसो वापयो, परंतु लोकोत्तर फळ न
मळ्युं. एटले प्रथमतो लौकिक लोकोत्तर फळने समजवुं
जोइए. फळ तो व्यवहारे पुन्य बंध करवो तेने फळ कहिए.
निश्चयमां समिकतादि गुण निष्पन्न करवो तेने फळ कहिए,
परंतु अहीआं तो व्यवहार नयनी मुख्यता ठे ते प्रशस्त
अध्यवसाये वर्त्ततां कारण जोगे शुभ आश्रव एटले अघा-
ति कर्म प्रकृतिनां शुभदळ ग्रहीने आत्म प्रदेशे एकत्वपणे
बंध पामवो तेने फळ कहिए, तेना वे जेद, एक लौकिक
अने बीजो लोकोत्तर. लौकिक ते ए-बंध करेलो तेनो उदय
थये पुन्य जोगवतां पावुं पाप बंधाय तेने लौकिक कहिए,
अने पुन्य जोगवतां समिकतादि गुण प्रगट करवानो, वळी

मूर्छा उतारवानो अने फरीने पुन्य उपार्जवानो हेतु थाय तेने लोकोत्तर कहीए. ते लोकोत्तर फळने कोण उपार्जे ठे? तो जे पूर्वे दूषणो कहां इत्यादि दूषणोए वर्जित थइने उदार चित्ते पैसा उपरथी मूर्छा उतारीने निराशी जावे मोकळा सने पैसानो व्यय करे अने राजीपणुं माने. पैसो खच्यों ते सारु करुं एम पोताना आत्माने धन्य माने वळी व्यय कराववामां जे सहचारी पुरुष हेतु होय तेनो गुण लइने व्यय कर्यानी, वळी व्यय कराववा वाळानी अनुमोदना करे ते लोकोत्तर फळने उपार्जे. बीजा न उपार्जे. एवा जीवो तो आ काळे आ क्षेत्रे कोइ वीरखा जोवामां आवे ठे. अने लौकिक पुन्य बांधवा उपार्जवा वाळा घणा आवे ठे, माटे दुःखे जव पुरो थाय, अने सुख गणीए तो मवो-न्मत्त पणे दुःखने सुख मान्युं ठे, पण परमार्थे सुख नथी. विचारी जुल के दुःख शुं ठे अने सुख शुं ठे. तो असंतोषीपणुं एज दुःख अने संतोषीपणुं एज सुख. ठती वस्तुए असंतोषीने सुख नथी, अने नही ठतां संतोषीने सुख ठे, नही ठते संतोष करवावाळा पुरुषो आ क्षेत्रे आ काळे कोइ वीरखा जोवामां आवे ठे, अने ठती वस्तुए असंतोषी पुरुषो घणा जोवामां आवे ठे, माटे आ पांचमा आराना काळने सर्वइ देवे दुपम कह्यो ठे. आ दुपमकाळे सूर्य समान केवळी जगवाननो विरह परमार्थी रात्री यइ केवळज्ञान रूप सूर्यनो अस्त थयो त्यां अंधकार व्यापक आ चरतक्षेत्र रात्रिसम थयुं ते अंधकारने टाळवा माटे

गीतार्थ निग्रंथ रात्रीने विषे पूर्ण चंड समान प्रकाशना करवावाळा आ क्षेत्रे थया, जेना आधारे जैनतीर्थ प्रवर्तते. अज्ञान, मोह, आदि तिमिरांधकार जव्य जीवना अंतःकरणार्थी विलय पामे ठे, अने शुद्ध चिदानंद स्वरूप प्रतिजासे ठे, अरूपी आत्मा, अनुजव चक्षुष प्रत्यक्ष करे ठे तद्रूप उपकारना कर्ता बहु श्रुत गीतार्थी घणा थया, तेमना गुणानी स्तुति करुं, ठेह्वा केवळी जंबुस्वामी आ पांचमा आरामां थया ते सोल वरस गृहवासे रखा, अने वीस वरस उद्यस्थ पर्याये अने चुम्मालीस वरस केवळ पर्याय पाळी एंशी वरस आयुष पूरण करी सिद्धि वर्या, तेमना पाटे चौद पूर्वधर प्रजवा स्वामी थया, तेमना पाटे सीजंजव सूरि चौद पूर्वधर दश वैकालिक सूत्रना रचवावाळा थया, तेमना पाटे यशोज्ञ सूरि चौद पूर्वधर थया. तेमना पाटे संजुतिविजयजीतथा जडवाहु स्वामी चौद पूर्वधर महा प्रजाविक थया. कल्पसूत्र आदि सिद्धांतना रचवावाळा, तेमना पाटे थूलीजज्ञ चौद पूर्वधर महा प्रजावीक थया, जेणे गुरुनी आझा लझे कोश्याना घेर आवी चित्रशाळाए रहेता थका पद रस जोजन आहार करता ठता शीलशुणे निश्चळ चित्ते दिक्षा लझे प्रथम चोमासुं पूर्ण करो कोश्याने प्रतिबोधी समकितनी प्राप्तिना हेतु थया, जेनी अनुमोदना चोराशी चोवीशी सुधी महापुरुषो करशे, एवा उत्कृष्टा यझे चोमासु वदली गुरु पासे आव्या, गुरुप दुःकर दुःकर करणीना कर्ता कहा. धन्य ठे ए पुरुषोत्तमने

જેણે બાર વરસ પર્યંત સારી વાર કોરુ સોનેયા જેની સાથે
 લાધા છે, વિષય જોગ જોગવ્યા છે, તેની સાથે ચતુર્માસુ
 એકાકીપણે રહેતા થકા અને માદક આહાર કરતા થકા
 કિંચિત્ માત્ર મનથી પણ રુગ્યા નહીં, મૂઠી ઉતારી. ઠંકી
 દૂર થઈને તો સર્વે તજે છે, પણ નજીક થકા તજે, તેની તો
 બલિહારી છે. વઢી અનુક્રમે સિદ્ધસેન દિવાકર મહા પ્રજા-
 વિક થયા, જેણે વિક્રમ રાજાને પ્રતિવોધીને જૈની કર્યો,
 વઢી સંમતિઆદિ મહા તાર્કિક ગ્રંથો રચ્યા છે. જેની દૃષ્ટિ
 અતિસૂક્ષ્મ છે. એજ કાલે જિનજડગણી ક્રમાશ્રમણ વિ-
 શેષાવશ્યક ગ્રંથના કર્તા દસ પૂર્વધર થયા છે. સિદ્ધસેન
 દિવાકરને અને જિનજડગણી ક્રમાશ્રમણને ચર્ચાઈ થઈ
 તે ચર્ચામાં પણ અધિકતાઈ પળું. સિદ્ધસેન દિવાકરનું જાણે
 છે, પરંતુ બેઝ મહાપુરુષોત્તમ છે, જવ જીરુ છે, જીજનું ટેરવું
 લાંબુ કરવાવાળા એકે નથી, જિનજડ ગણી ક્રમાશ્રમણ
 સિદ્ધાંતવાદી છે, અને સિદ્ધસેન દિવાકર નયવાદી છે, જેનું
 મુખ દીઠે પાપ જાય એવા બેઝ ઉત્તમ છે. વઢી નમાસ્વાતિ
 વાચક મહા પ્રજાવિક થયા, તેમના કરેલા તત્વાર્થ, પર
 સ્મૃતિ આદિ ગ્રંથો ઘણા છે. મહા પંક્તિ, વીર્યવાન, પૂર્વધર છે.
 વઢી વચરસ્વામી મહાપ્રજાવોક જ્ઞાનગુણે જન્મથી વૃદ્ધિ
 પામતા થકા બાહ્યાવસ્થાએ પંક્તિપ્રાય, સિદ્ધાંતનો પાઠ
 કંઠાગ્રે વિનાજણે સાંજલીને કર્યો છે જેણે એવા, વઢી અનેક
 લબ્ધિના પાત્ર, દસ પૂર્વનું જ્ઞાન પામ્યા, મહા ઉપકારી
 થયા. વઢી દેવદ્વિગણી ક્રમાશ્રમણ મહા પ્રજાવિક થયા

जेणे वल्लभपुर नगरे साधुनो समुदाय एकठो मेलवी सि-
 द्धांत विच्छेद जवाना जयथी गणधर रचित सिद्धांतोना प-
 रमार्थ बोध साधुजना मुखथी पूढी लक्ष संकलना मेळवी
 शैली प्रमाणे मागधी ज्ञापाए आचारांगादि सिद्धांतो रच्या,
 ते सिद्धांतोनी टीकाना कर्ता महामुनि गीतार्थ अजय दे-
 वसूरि तथा शिलांगाचार्य अने मलयगिरि आदि थया, ते-
 मणे विस्तार बुद्धिए गुह्यार्थने ठणीने प्रगट करी जेम रा-
 त्रिए दीवो अजवाळुं करे तेना प्रकाशे वारीक वस्तु नजर
 आवे, तेम परोक्ष वस्तु वा सूक्ष्म जाव जाणवामां आवे,
 एम स्फुट करी देखारया. ते सिद्धांतो, ते टीका महामुनिना
 मुखथी मारा जेवा वाळ जीवोने श्रवण करवा, चिंतवत
 करवाने अर्थें वर्तमान अवसरे थाय ठे, ते उपकारना कर्ता ए
 महा मुनि ठे, वळी हरिजिऊ सूरि महा प्रजाविक थया,
 जेणे चौदसो. चुम्मांलीसं तो ग्रंथो रच्या ठे, वळी पाटणनी
 गादीए सिद्धराज जेसंग तथा कुमारपाळ मोटा ठत्रपति
 राजा थया, तेमना गुरु हेमचंद्र सूरि आ कलिकाले सर्वज्ञ
 सरखा महा प्रजाविक थया तेमणे योगशास्त्र अने स्याद्राद
 मंजरी आदे घणा ग्रंथो रच्या ठे. वळी सिद्धराज जेसंगनी
 वखते बीजा पण घणां पंक्तोनी सजा हती ते सजामां
 महामुनि हेमचंद्रसूरिनुं अग्रेसरपणुं हतुं ते अग्रेसरपणाने
 नहीं सहन करतां ब्राह्मण लोको ते आचार्यने एम बोध्या
 के अंते तमारा गुरु अमे ठीए. कारण के तमे जे व्याक-
 रण जणो ठो ते अमारा वकील पंक्तोनुं करेलुं ठे. त्यां

हेमचंद्रसूरिए उत्तर क्यों ठे के हुंतो ए व्याकरण नएयो
 नथी, अने तमारा वनोजो अमारा 'गुरु' पण नथी, त्वरि
 ते पंक्तिओ पूठयुं के तमे कथुं व्याकरण अएया ठो?
 त्वारे हेमचंद्र सूरि बोल्या के हुं तो जैनी व्याकरण
 नएयो हुं. जिनेंद्रना मुखथी बाळ अवस्थाए' निशाळगर-
 णाना अवसरे देवदेवेंद्रनो अने मनुष्यनो' समुदाय मळे
 ठेते अध्यापकने सामो बेसानी वीर स्वामीने सुधर्म ईडे
 तरुते बेसार्या त्यां मधुरध्वनीए जगवान महावीरस्वामीए
 उच्चारण कथुं ठे ते व्याकरण नएयोहुं. त्यां ब्राह्मण लोकओ
 पूठयुं के ए व्याकरण तमने कौणें जणाव्युं? तेनो उत्तर
 हेमचंद्र सूरिए आप्यो, के ए व्याकरण मने सरस्वतिए
 जणाव्युं ठे, हुं सरस्वती पुत्र हुं. त्वारे पठो हेमचंद्रसूरिए
 हेमव्याकरण तथा हेमकोश रच्यो ठे. ए व्याकरणना आगळ
 बीजां व्याकरण धूळ ठे, अने हेम व्याकरण सुंदम ठे, वळी
 हेमचंद्रसूरिना रचेली ग्रंथोमां सामानिक पुरुषोथी पेसारी
 पण थतो नथी. जे विशेषोपयोगी होय तेज ए ग्रंथोना
 नाव जाणी शके, वळी कुमारपाळना वखते 'हुनिग्रामां
 अमार पनो वज्रनाव्यो ठे, हाथी घोराने गळीने पाशी पाप
 ठे वळी पुंजोने पलाण मांके ठे, महा दयालु ज्ञाता ठे,
 कुमारपाल जेव्हा जेनी राजा तो बहुधा चोया आरामां
 पण नही थया होय. वळी हिरविजय सूरि महा प्रजाधिक
 थया जेणे अकबर बादशाहने प्रतिवेधी जैनी कथों, वळी
 हुनिग्रामां अमार परुह वज्रनाव्यो ठे, वळी यशोविजयजी

નપાધ્યાય મહા પ્રજાવીક થયા, જેમણે કાશીએ જઈને ન્યાયશાસ્ત્ર જાણી ન્યાયવિસ્તારદ પદવી મેળવી છે. વઢી તેમના રચેલા જ્ઞાનાર્ણવ, જ્ઞાનસાર, અધ્યાત્મસાર, વૈરાગ્ય-કલ્પલતા, દ્રવ્યગુણપર્યાયનો રાસ ક્ત્યાદિ સો ગ્રંથો કહેવાય છે, તે કાલે મહામુનિ આનંદઘનજી થયા છે, એમનું નામ તો લાજાચંદજી છે, તેમની કરેલી ચોવીસી, બોહોતરી આદિ અધ્યાત્મિક પદો છે. એ બે પુરુષોત્તમ આત્મદર્શિત આત્મજ્ઞાની છે, વઢી એ બે જોગા થયેલા એમ પણ જાણે છે, કારણ કે એ બેજી જાણના કરેલાં આઠ આઠ પદ છે, તે પદોમાં એક એકના ગુણની પરસ્પર પ્રમોદતા છે, તેમાં આનંદઘનજી સંત પુરુષ છે, અને જશોવિજયજી નપાધ્યાય તો મહા તાર્કિક શિરોમણી પંક્તિ છે, વઢી જશોવિજય જીની સાથે વિનયવિજયજી નપાધ્યાય થયા તેમના રચેલા લોક પ્રકાશ, જ્ઞાન્ત સુરારસ આદિ ગ્રંથો છે. વઢી કલ્પસૂત્રની ટીકા, સુકવોધિકા પણ એમની કરેલી છે, વઢી મહામુનિ દેવચંદ્રજી થયા તેમના કરેલા નયચક્રસાર, ધ્યાનમાળા, ચોવીસી, વીસી, આદિ ગ્રંથો છે, એ ગીતાર્થ દ્રવ્યાનુયોગના જાણ, કદાગ્રહ રહિત, ગુણગ્રાહી, ગુણનારાગી, જવજીરુ હતા. વઢી મુનિચિદાનંદજી આત્મજ્ઞાની આત્મદર્શિ થયા તેમની કરેલા પરમાત્મઠત્રીસી તથા પુદ્ગલ ગીતા, વઢી આત્મગોષ સવૈયા આદિ અધ્યાત્મિક પદો

તેમનું નામ તો કપુરચંદજી છે પરંતુ કવિતામાં ચિદાનંદજી નામ આપ્યું છે, વઢી ઓગણીસે જાણની સાલમાં

महा पुरुषोत्तम हुकम मुनि स्वयंबुधपणे राधनपुर नगरे
दिक्का लइ निस्पृह जावे संजम पाळी ग्रामांतुं ग्रामे विहार
करी विचरता ठता, जव्य जीवोने बोधि बोज पंमारुता
ठता, अध्यात्मजावनी प्ररूपणा करता ठता संवेगद्वार,
तत्त्वसारोद्धार, अध्यात्म सारोद्धार सिद्धांत सारोद्धार, ज्ञान
विलास, ध्यानविलास, अनुजवप्रकाश, परिणति प्रकाश,
ज्ञानचूपण, मिथ्यात्वविध्वंसण, आत्मचिंतामणी, मित्र
परिक्का, बोध दिनकर, संतस्वरूप पंचाशी, अध्यात्म ठ
न्नुवी, अज्ञाव प्रकरण, रागमाळा, वस्तुकपूजा, मनोरथ-
जावना, चिदानंदवल्लीसी, सिद्धनी ढाळो, इत्यादि रचना
करी ठे, वळी मारा तो परम उपकारी एज ठे एमंता गुण-
नो हुं रागो तुं, ते गुणरागोपणामाटे किंचित् विस्तारीने
स्तुति करूं.

दिक्का लइने पेहेलुं चोमासुं पाळीताणे करुं, शत्रुंजय
गिरि उपर अनेक वार चढी जिनराजनी स्थापनां जैनप्र-
तिमा निरखी वंदन नमन पंचांग प्रणाम करी पंदस्थ, पि-
रस्थ, रूपस्थ, ध्यान दशा चितवी जावस्तव करुं ठे. वळी
ए गिरि ए अनंता मुनि सिद्ध वर्या ठे, तेमनी समश्रेणि
ए गिरि ए चितवी प्रमोदित थया ठे, समाधि पांथ्या ठे, एम
करतां चोमासुं पूर्ण थया केने विहार करी ग्रामांतुं ग्राम
लोवनी, वढवाण, घांगघ्रा, मोरवी, मांरुल आदि ठेकाणे
विचरता थका वढियार काठियावांर जिह्यांमां सात आव
चोमासां प्राये कर्या ठे. त्पारवाद अमदावाद थइने चलांतरमां

ग्रामानुग्रामे विचरता थका जव्य जीवोने बोधिदी ज पमाकता
थका निजात्माने जावता थका, वसो आदि नगरे वे चार चो,
मासां कयां ठे. ल्यार वाद वज्रोदरा, पादरा, सिनोर, विगेरे
ग्रामानुग्रामे विचरता थका जंबुसर, आमोद, कंजद, अ-
णखी, उदद आदि ठेकाणे. विचरी जव्य जीवोने मिथ्यात्व
दाळिड थकी रहित करी, समकृतादि गुणे धनादय कयां
ठे, वली, सिनोर, आमोद आदि चोमासां कयां ठे. ल्यार
वाद जरुच, सुरत वगेरे ग्रामानुग्रामे विहार करी. विचरता
थका जव्य जीवोने अनंतो उपकार करता संवत् १९०५
नी सालमां विंध्याचल पर्वत उपर महुकीता वृद्धनी. ग्रामा-
नीचे एक गुफासां मोटी तपस्या करीने, ध्यानारुढ थड ए-
काकीपणे निर्जय थका सहज समाधिये वृद्धि प्राप्तता महा
योगींद्र पंकित वीर्य फोरवोने राग, द्वेष, मोहने उपशमाकी
वीतरागता जावो ठे, धन्य ठे ए पुरुषोत्तमने के महा वि-
कट स्थानके निरविघ्नपणे रहा. ज्यां वाच वरुनो तो वासज
ठे परंतु महा मुनिने स्व अतिशय वळे कोझनो, उपद्रव
नव्यो नथी. आज पण लोको ए महुकीते मुनि वावांनी म-
हुनी कहे ठे, ल्यार वाद विहार करी. ग्रामानुग्रामे विचरता
थका जव्य जीवोने वचनामृत श्रवण करावी घटंतर वृत्तिये
जाचनवत कीधा. एम उपकार करता उता जरुच सुरत
आदि चोमासां कयां, ल्यार वाद ग्रामानुग्रामे विचरी, पृथ्वी
तळने पावन करता उता आमोद, पादरा, आदि ग्रामे चो-
मासां कयां ठे, एम अनंतो उपकार कर्ता अने ज्ञानदान दाता

ठे. वळी संवत १९२६ नी सालमां गोधरा वेजलपुर तर-
फना हुंगरमां एकाकीपणे जइ त्यां रही मोटी तपस्या करी
ध्यानारुढ थइ अंतर वृत्तिये शुद्धात्म स्वरूपनो अनुभव कयों
ठे. धन्य ठे ए महा योगींजने के एवा विकट स्थानके निर्-
र्जनपणे रक्षा. आजुवाजु तो बाध वरु घुघवाटा करो रक्षा
ठे, त्यां नजीकना गामोना श्रावक लोकोने केटलेक दिवसें
खबर पन्ही के एक साधु हुंगरमां आवीने रक्षा ठे. त्यारे
श्रावक लोकोए ते महा मुनिने वांदवा, नमस्कार करवाने
अथें जवुं आववुं शरु कथुं. जावी श्रावकोए महा मुनिने
बिनंति करी के हे स्वामी अमारा गाममां पधारो, तो पण
प्राये मास कटप पुरो यता सुधी एकाकीपणे समाधिइ ए
हुंगरमां रहीने त्यांथी विहार करी वेजलपुर जइ चोमासुं
रक्षा. जव्य जीव प्रत्ये वचनामृत मेघधाराए देशना दे ठे.
त्यां श्रोताजनो श्रवण करी, मनन करी, चिंतवन करी, रह-
स्यार्थने तद्गत परिणमावे ठे. त्यां तेमनो अजिज्ञापारूप
ताप टले ठे, अने ममत्वजाव ते परवस्तुने विपे पोतापणा-
नी बुद्धि ते गले ठे, अने निज ऋद्धिइ संतोष पामतां शी-
तळता वळे ठे, एम सद्गुरुनुं निमित्त पामीने जव्य जीवो
अनादि तापने टाळी शांतळता पामे ठे. एम अनंतो उप-
कार करता ठता महामुनि वर्त्ते ठे, वळी चोमासुं उत्तरे वि-
हार करी गोधरा विंगरे गामे विहार करता थका निजा-
त्माने जावता थका, जव्य जीवोने हितोपदेश देता, शंका
संदेहने टाळता, अशंकित करता, अनुक्रमे सुरत पधार्या,

अने चोमासुं पण त्यांज रह्या. मेघांवर नाद ध्वनीए गा-
जता वचनामृत मेघ जळधाराए सींची जव्यजीवोना समु-
दायने प्रमोदित करी संवेग जावमां स्थिर करता. जेने मोटा
पुन्यनो उदय होय ते एवा मुनिनां दर्शन पामे, ते महा-
मुनि अनुक्रमे संवत् १९३४ नी सालमां फागण शुदमां
चमार गाम विहार करी आढ्या हता, तेमनुं आगमन
जाणी गाम साढलीथी मोदी उमेदजाइ गुलाबचंद व-
गेरे अमे पांच सात जाइउं त्यां जइ महा मुनिरायने
वांदी पंचांगी प्रणाम करी शाता पूढी सन्मुख दृष्टिए
सामा वेडी, मुनिराये उपदेश कर्चो ते सांजळी, विनंति करी
के स्वामी अमे तेकवा आढ्या ठीए. अमारा गामे कृपा
करीने पधारो तेमणे अमारो जाव जोइने आववानी हा
पाकी अने फागण वदमां अमारा गामे आढ्या, मोटा आ-
रंभरे सामैयुं करी अंगमां प्रमोद जराया ठते घणा पुरुषोना
समुदाय युक्त वाजते गाजते तेकी लाढ्या. महामुनिये मंग-
लाचरण करी वचनामृतहुं पान करावी संतोष्या, अने त्यां
मास कढ्य रह्या. अमने उपदेश करी जरु जेवाने चेतन कर्चा
अने वस्तुगते वस्तुपणानो श्रद्धा करावी. त्रणे काळ उपदेश
करता हता, सेंकमे माणसनो समुदाय मळी सांजळतो हतो,
वळी तर्क करी शंका टाळवा पूठता हता, तेनो खुलासो
यथास्थित आपता हता. वळी न समजाय त्यां सुधी हेतु
दृष्टांत युक्ति फेरवीने वारंवार समजावता हता, पण कंटा-
ळता नहीं, वळी कहेता हता के जे पूठशे ते समजशे. वस्तु-

ગત વસ્તુતા ધર્મ રહ્યો છે, તેને જાણવું. વઢી હેય ઉપાદેય
 બુદ્ધિનું પામવું એ કાંઈ સુલજ્ઞ નથી, જ્યાં ત્યાં ન પામીએ.
 અમને તો બોધિવીજના દાતાર એ મહામુનિરાય છે. એમના
 કેટલા ગુણ ગાઈએ, ન ગાઈએ એટલા ઝંઘા છે. ચૈતર વદમાં
 સાઢલીથી વિહાર કરી સીનોર, માલશર વગેરે ઠેકાણે
 વિચરતા અનંતો ઉપકાર કરતા, હું પણ એમની સાથે એક
 માસ સુધી જ્યાં વિહાર કરીને જાય ત્યાં રહ્યો હતો. એમની
 બરોબરીમાં વર્તમાન અવસરે મારા જોવામાં બીજા કોઈ આ-
 વ્યા નથી. એ મહામુનિને તો ઘંટંતર વૃત્તિયે જાણે ઉપયોગ
 જ્યોતિ ઝગઝગાયમાન હોય અને તેથી તિનિરાંધકાર વિ-
 લય પામ્યો હોય એમ જાણે છે. એમ ઉપકાર કરતા ઠતા
 ગામેગામ વિચરતા થકા આમોદ, જંબુસર જરુચ થઈ સુરત
 પધાર્યા, અને ચોમાસુ પણ ત્યાં રહ્યા. ત્યાર વાદ સંવત ૧૯૩૬
 ની સાલમાં સીનોરના સંઘના આગ્રહથી શ્રી વાસુપૂજ્ય-
 સ્વામીની પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે વિહાર કરી ત્યાં આવ્યા, જવ્ય
 જીવોને વચનામૃત મેઘ જલ વૃષ્ટિએ જ્ઞાનદાન દઈ બોધિત
 કર્યા. એમ ઉપકાર કરતા ગામેગામ વિચરતા થકા ચોમા-
 સા ઉપર સુરત આવી ત્યાં રહ્યા. નિજાતમાને જાવતા થકા
 કાલ નિર્ગમન કરે છે, વઢી જવ્યજીવોને કરુણા લાવી
 નય ગર્જિત દેશના આપી, ડવ્ય પર્યાયનું જાણપણું કરાવી
 વસ્તુગતે વસ્તુપણાની શ્રદ્ધા કરાવે છે, અને જરુતા ટાળે
 છે. ઉદિકજાવને વસ્તુ માનવી એજ વાહ્ય જાવ છે તેને જરુ-
 તા કહીએ, અને વસ્તુના સ્વજાવને વસ્તુ માનવી તે અંતર-

गत सहज जाव ठे, तेने चेतनता कहीए. त्वारे आपणी काया, मन, वचन, इंद्रियो जे प्राप्त थयुं तेने उदिक जाव कहीए. पूर्वकृतकर्मयोगे मद्युं ते जीव नथी. जीवतो अंतर्गत कायामां व्यापकपणे रह्यो, ज्ञानदर्शने उपयोगमय ते जीव ठे, एम जेद ज्ञाने व्हेंचण विजाग करी निज स्वरूपमां रमण करे, स्थिर समाधि पामे तेने सामायक कहीए, इत्यादिक उपयोगी वचनो महामुनिना मुखयी अखंक धाराए नीकळे, तेवचन माल्लानुं श्रवण करतां, आस्वादन करतां श्रोताजनो थाकता नथी. तृप्त थता नथी के एटहुं ज. एवा तो जाविक श्रावको महामुनिना ठे. वळी तेमना समीपे अन्य दर्शनीउं पण घणा आवता हता. तेमनी साथे तेमना दर्शननी रीतथी वात करता हता. वळी तेनो जे पक्ष हठवादे ग्रहेल्यो होय तेथी मुक्त करता हता. अन्य दर्शनमां जैन दर्शन, स्थापवाने शक्तिवंत पोते हता. अन्यदर्शनीउं पण आजे तेमना घणा गुण गाय ठे. वळी सामो जे पुरुष प्रश्न करे तेने न्याय हेतु दृष्टांत शुक्ति खगावीने समजाववाने घणा कुशळ हता. तर्क विर्तकनो सुखासो करवाने महा चतुर हता. वळी सामानो अजिप्राय जाणवाने प्रविण हता. गुणमाही पुरुषने तो यथार्थ श्रद्धा करी समकित पामवाना. हेतु एटखे निमित्त कारण हता. जेने मोटा पुन्यनो उदय होय ते एवा मुनिना दर्शननो लाज पामे. दर्शन करतां गुणमाहीने मिथ्यात्वादिक पाप जाय, अने तेमना मुखयी वचन सांज-

लतां परवस्तुनी अजिलापा जे नृणा, पीपासा ते टले. ते-
मना गुणतुं मनन चिंतवन करतां परिणाम पामतां जाव
संवर अने सकाम निर्जरा प्राप्त थाय, ए लाजनुं पामतुं अ-
पूर्व ठे, ते लाज ज्यां त्यां मलतो नथी चोथा आरामां पण
सर्वक्षेत्रे सदाकाळ सद्गुरु संयोग मळवो दुर्लभ हतो. वळी
ए महामुनि रोगादि परिसद सेहेवाने तो अति कठोर
हता, ठेव्ही वये चक्रुमां तथा मुखमां घणी गरमी पराजव कर-
वाने उदयागत प्राप्त थइ हतो, कोइ अवसरे मुख पाकी
जतुं हेतु कोइ अवसरे नेत्र चणोळीना रंग प्राय थइने
आंसुनी धारा पकती हतो एवी ने एवी स्थिति एक बे
मास पर्यंत पराजव करते ठेते, अशाता आपते ठेते पण
महा मुनिं ए उंसरु उपचार चिंतव्या नथी तेमना सेवकोनी
दिलगोरि जोइने बलात्कारे कहेतां पण उंसरु उपचार
क्यों नथी, असमाधिना वखतमां समाधि चिंतवी ठे,
वळी महामुनि कहेता हता के उपरथी ओसरु उपचार
करीने ए रोगनी शांति करीशुं तेथो ए प्रकृति क्षीण
थवानी नथी ज्यारे त्यारे दुःख आपशे. माटे आ वखते
समताए सहन करवुं, एज ज्ञानीनुं लक्षण ठे. एम चरुती
कळाए ठेतालीस वरस पर्यंत नियंथ पदे चारित्र पर्याये
साधक दशा चिंतवी समाधि मरण करी आराधक थइ
एकउण एंशी वर्षनी वय थये संवत १९४८ ना कारतक वदी
१० ने मंगळवारनी रातना सामानव वागे मनुष्य जव ठो-
नी स्वर्गे पधार्या. धन्य ठे ए पुरुषोत्तमने के मनुष्य जव

પામીને જીવ્ય જીવોને વોધિવોજ પમામી ઘરિડ મિથ્યા-
ત્વથી દુર કરી સમકિતાદિ ગુણે ધનાઢ્ય અને પરવ-
સ્તુની ઇચ્છા ઘાંઘાના અજાવે તૃપ્ત કરી અનંતા હપકારના
કર્તા થઈ પોતાના આત્માને કૃતકૃત્ય કરી સમાધિ મરણ
પામ્યા. હું પણ એજ જાવને અનુમોહુતું ઇન્દુતું, વઢી એમની
જ વચ્ચતમાં મહા મુનિ બુટેરાવજી થયા, તે મહાત્મા પુરુષ
આત્મજ્ઞાની આત્મદર્શી હતા, તેમણે અમદાવાદમાં ઘણાં
ચોમાસાં કર્યા અને જીવ્ય જનોને અધ્યાત્મ જાવનો ઉપદેશ
કરી વસ્તુગતે વસ્તુ પણાની શ્રદ્ધા કરાવી, વોધિત કર્યા
ઠે. નગરજોઠ મયાજાઈ પ્રેમાજાઈ તથા દોસી નથુજાઈ
જીવરાજ તથા સા. પ્રેમચંદ જેઠા વગેરે અધ્યાત્મ પદ્ધી,
તત્ત્વનારાગી ગુણગ્રાહી પુરુષો જોવામાં આવે ઠે. 'એમ ઉપ-
કારના કર્તા એ મહામુનિ આદિ ઘણા થયા વઢી પાંચ-
મા આરાના ઠેના મુખી પ્રવર્ત્તશે, પરંતુ કોઈક અવસરે કોઈક
કેત્રે લાધે, સર્વ કેત્રે સદા ન પામીએ માટે પુન્યોદય જોગે
સંજોગ મઠે વહુ શ્રુત ગીતારથનો લેખ કરવો, વહુ માન
કરવું, વિનય સાચવવો. વિનય ઠે એજ ગુણ નિષ્પન્ન ધર્મનું
મૂલ ઠે, ગીતાર્થનો વિનય લોકોત્તર ફલ દાતા ઠે, એમ
ગવેપીને ગીતાર્થોની સ્તુતિ કરી તે પ્રમોદ જાવના જાવો.
અહીં પાંચમા આરાનો અધિકાર સમાપ્ત થયો.

હવે ઠઠા આરાનો જાવ ગવેપે ઠે, ઠઠો આરો એક-
વીસ હજાર વરસનો દુઃખમ દુઃખમ નામે ઠે. એ ઠઠો આરો
બેસતાં સાધુ અને શ્રાવક વેત્તના ધર્મનો લોપ થઈ જશે, જિનેંદ

મહાવીર સ્વામીના શાસનનો નાશ થશે, વઢી અસિનો અ-
તિજય પ્રાપ્ત થશે, મનુષ્ય અને તિર્યંચ વેળને ઝનું રહેવાનું
ઠેકાણું પણ મલવું ડુર્લભ થઈ પડશે, પવન પણ ઘણો પ્રતિ-
કુલ્લ વાશે, સૂર્યનો તાપ ઘણો પડશે, ડુકાલ પણ ડપરા
ડપરી પડશે, માગ્યા મેઘ નહીં વરસે, વઢી વરસશે તો
રહેશે નહીં. એમ ડુઃખ ડપર ડુઃખ પ્રાપ્ત થશે, મૂંઝ તૃષા
ઘણી પીડશે, ટાવા ધાન્ય નહીં મળે, પીવા પાણી નહીં
મળે, રહેવા ઘર નહીં મળે, પેદેરવા વઢ નહીં મળે; નમ્મપણે
વૈતાલ્યાદિ પર્વતોનાં ઘણાં બીલો ઠે તે બીલોને ઘિપે જડને
રહેશે, ઠ વરસની વયે સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરશે, રોગ પણ
ઘણા નવા નવા ડડય થશે, માવાપની ટવર પુત્ર નહીં ડુષ,
એવો ફીટણ કાલ આવશે તેનું નામ ડુઃપમ ડુઃપમ કાલ
ઠે, જેમ તિર્યંચ પંચેડિની જાતિમાં એક બીજાનું ઝઢણ
કરે ઠે, તેમ મનુષ્ય મનુષ્યનું તથા તિર્યંચ મઝાડિનું નિર્દય
અતિ હિંસક થઈને ઝઢણ કરશે એવો વઢત આવશે; રાત
દિવસ જયમાં ને જયમાં જશે, મનુષ્યનું પુન્ય ટવાઈ જશે
અને જે અતિ પાપી પ્રાણી હશે તે ડુઃપમ ડુઃપમ કાલે
પાંચ ઝરત અને પાંચ ઐરવત એ દશ ક્ષેત્રમાં મનુષ્યપણો
જન્મ લેશે. બીશ વરસનું તે કાલે આયુષ્ય ઠે, અને એ હાથ
મંચી કાયા ઠે, તે આયુષ પૂર્ણ કરી મરતાં સુધી સુખ તો
ઠેજ નહીં, પણ ડુઃખ આવીને પડશે, તે ડુઃખ ઝોગવતાં
સંક્ષિપ્ત પરિણામે પાતું પાપનું વાંધવું થાય, અને પૂર્વનું
પાપ વાંધેલું ઝડયાગત ઝોગવવું, એમ પાપ યોગે ડુઃખનો

પરાન્નવ જીવોને મોહ પછી હુષ્ટનો કાલ મહાત્મ્યે ઘણો વધારે છે. શત્રુ જોડાઈ તો જીવને કર્મ છે એજ મોટો શત્રુ છે, વીજો કોઈ શત્રુ નથી, તે કર્મમાં અઘાતિ કરતાં ઘાતિ વલ્લવાન છે, અને ઘાતિમાં વઢીઓ મોહ છે, અને મોહમાં વઢીઓ મિથ્યાત્વ છે વઢી કાલને શત્રુ કહીએ તો પાંચ ઞરત અને પાંચ ઐરવ્રત એ દસ ક્ષેત્રમાં અવસર્પિણિ કાલે ઠઠો આરો અને ઉત્સર્પિણિ કાલે પહેલો આરો એકવીસ એકવીસ હજાર વરસનો તે વેગ મઢીને ચેતાલીસ હજાર વરસનો કાલ તે જીવને શત્રુ છે, પરંતુ શત્રુ તો મોહ છે, અને તે કાલે જીવના ક્રૂર પરિણામ વૃત્તિપણે મોહ પછિના સહચારી થઈને સહાય આપી છે. જેમ અગ્નિને પ્રજ્વલિત થવામાં ઘિન્ન ઋતુ અને પવન સહચારી થઈ સહાય કરે છે તેમ જીવના અંતઃકરણને કાલ મહાત્મ્યે અતિવ્રક કરી મૂક્યા છે, તેથી પાપબંધનો ગ્રાહક થઈને નરક અને તિર્યંચ એ બે ગતિનું બહુધા આયુષ્ય વાંધી તે ગતિયે જાય, અને પુન્ય બંધ કરવાની વા સકામ નિર્જરા કરવાની જે સરલતા તે એ કાલે એ દશે ક્ષેત્રે વહુધા નથી. એ ઠઠા આરાનો અધિકાર કહ્યો અને અવસર્પિણિ કાલનાં દસકોમ્કોમ્કોની સાગરોપમ ઠ આરા મઢીને પૂર્ણ થયાં. હવે ઉત્સર્પિણિ કાલના ઠ આરાનો જાવ કહે છે. પેહેલો આરો એકવીસ હજાર વર્ષનો દુઃખમ દુઃખમ નામે તે અવસર્પિણિ કાલે ઠઠો આરો કહ્યો, એજ પ્રમાણે દુઃખ ઉપર દુઃખનો પરાન્નવ પાંચ ઞરત અને પાંચ ઐરવ્રત એ દસ ક્ષેત્રમાં સરલે જાવે ઉત્સર્પિણિ

काळे पहेले आरे जाणवुं. अने वीजो आरो एकवीश हजार वर्षनो दुःपम नामे ठे. ते पांचमो आरो अवसर्पिणी काळे कद्यो ए प्रमाणे सुख दुःख तो दशे क्षेत्रमां उत्सर्पिणी काळे बीजा आरामां सरखुं जाणवुं. हवे त्रीजा आरानां नव्याशी पखवाकीयां गये थके प्रथम तीर्थकर पद्मनाभ स्वामीनो जन्म यशे ते अनुक्रमे वृद्धि पामतां, वय प्रणमे अवसरे संसार ठोकी दिक्षा लक्ष कपक श्रेणी मांकी घाति कर्म हणी केवलज्ञान केवळ दर्शन आदि अनंत चतुष्टयी पामी त्रिपदी देशना दश गणधर आदि चतुर्विध संघनुं स्थापन करी समवसरण आदि अष्ट प्रातिहार्यादि ऋद्धि जोगवी सोनाना कमळे पग मुकता थका ग्रामानुग्रामे विहार करी साधुना बहोळासमुदाये विचरी अनेक ज्ञव्यजीवोने बोधी बीज पमाकी यावत् मोक्षनगरे पहोंचाकी बोहोतेर वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करी अंत ठेने जोगनो रोध करी अयोगी गुणगणे अधाति कर्म हणी कार्मण वर्गणादि पुद्गलना बंधनथी तुटी समश्रेष्टिए जविष्यकाळे सिद्धि वरशे. एज रीते पांच चरत अने पांच शैरवत ए दस क्षेत्रमां प्रथम तीर्थकरनो जन्म अने निर्वाण जे दिवसे अहीं ते दिवसे त्यां एम एक दिवसे जाणवुं. ए त्रीजा आराना काळनुं एक कोनाकोनी सागरोपममां वेतालीत हजार वर्ष जणां पटलुं उत्सर्पिणि काळे प्रमाण ठे, अने ए त्रीजो आरो दुःपम सुपम नामे ठे, ते अवसर्पिणि काळे जेम चोथा आरामां अतिजडकपणा माटे प्र-

यम ऋजु मूर्खपणानुं दुःख कहुं हतुं, तेम उत्सर्पिणिकाळे
 त्रीजा आरामां प्रथम वक्रपणानुं दुःख ठे, एटले जेमजेम
 काळ जशे तेम तेम वक्रतानो व्यय थशे, अने प्राग्जाव
 जे जिज्ञासा तथा सरलता तेनी वृद्धि थशे, तेथी संतोपी
 पणुं वृद्धि पामशे, अने असंतोपीपणानी हानि थशे, ते
 कारणे प्रथम दुःख अने पठी सुख, एम त्रीजा आराना
 काळनो उत्सर्पिणि माटे चढतो जाव जाणवो वळी ए त्रीजा
 आरामां अनुक्रमे काळे काळे एटले आंतरे आंतरे त्रेवीस
 तीर्थकर आदि एकसठ सत्ताका पुरूप थशे, अने एक ठेह्वा
 चोवीसमा तीर्थकर तथा एक बारमा चक्रवर्ति ए वे चोथा
 आरामां थशे, अहीं उत्सर्पिणि काळे त्रीजा आरानो अ-
 धिकार समाप्त थयो. हवे चोथा आरानां नव्याशी पख-
 वानीआं गये थके ठेह्वा चोवीसमा तीर्थकरनो जन्म थशे,
 तेमनुं चोराशी लाख पूर्वनुं आयुष्य ठे, अने ते काळे बारमा
 चक्रवर्ति पण थशे, ए चोवीसमा तीर्थकर अवसरे संसार
 त्याग करी दिक्का लइ धातिकर्म हणी केवळज्ञान केवळ-
 दर्शन आदि अनंत चतुष्टयी पामी चतुर्विध संघनुं स्थापन
 करी धर्म तीर्थ प्रवर्त्तावी अनेक ज्ञव्यजीवोने मोक्ष नगरे
 पहुँचानी आयुष्यना ठेके योगनो रोध करी सिद्धि वरशे.
 ते अवसरे ते काळे पांच ज़रत अने पांच औरवत ए दस-
 ५ । मनुष्य अने तिर्यच पंचेंद्रि सर्व युगलियां थइ जशे.
 उत्सर्पिणि काळे जावी चोवीशीए तीर्थकरो थशे तेमनां नाम.

१ पद्मनाभ	७ उदयनाथ	१३ निःकपाय	१९ यशोधर
२ सूरदेव	८ पेढाळ	१४ निष्पुलाक	२० विजय
३ सुपार्श्वदेव	९ पोष्टिल	१५ निर्मम	२१ मक्षिनाथ
४ स्वयंप्रज	१० शतकिर्ति	१६ चित्रगुप्त	२२ देवनाथ
५ सर्वानुचूति	११ सुव्रतनाथ	१७ सधिया	२३ अनंतवीर्य
६ देवश्रुति	१२ अमम	१८ संवर	२४ जडकृत

ए चोथा आराना कालनुं वे कोनाकोनी सागरोपमनुं प्र-
माण ठे अने ए चोथो आरो सुपम दुःपम नामे अवस-
र्पिणि काले त्रीजा आरो कह्यो ते प्रमाणे सरखे जावे
जाणवो, एटले अवसर्पिणि कालेः त्रीजा आराना ठेके यु-
गलियांने खावानुं आदि दुःख पण्युं हतुं तेम अहीं पण
उत्सर्पिणि काले प्रथम दुःखनो संजव नजरे आवे ठे. एटले
मनुष्य अने तिर्यच पंचेंद्रियो समुदाय सर्वे काल महात्म्ये
अति जडकपणाने पामशे, एटले ऋजु प्राग हता ते ऋजु
मूर्ख यशे, त्यां ज्ञातापणुं जशे अने अज्ञातापणुं प्राप्त यशे,
वळी त्यां मोक्षनो मार्ग पांच ज्ञरत अने पांच श्रैरव्रत ए
दस क्षेत्रमां बंध यशे, वळी मोक्षनी प्राप्ति हेतु चतुर्विध
संघ (साधु, साध्वी, आवक, आविका) तेनो अज्ञाव यशे,
वळी दस क्षेत्रमांथी बीजा देवलोक नपरांत देवगति ए
जवानो पण अज्ञाव यशे. घणी हानि थरु सुकृतनी सा-
धनता गर ए दुःख जाणवुं, वाकी युगलियापणानुं सुख ठे.
ए चोथा आरानो जाव कह्यो. हवे पांचमो आरो त्रण को-
नाकोनी सागरोपमनो सुपम नामे, ते जेम अवसर्पिणि

કાલે વીજો આરો કહ્યો તે પ્રમાણે ઉત્સર્પિણિ કાલે પાંચમો આરો જાણવો. હવે ઠઠો આરો ચાર કોનાકોની સાગરોપમનો સુપમ સુપમ નામે, તે જેમ અવસર્પિણિ કાલે પેહેલો આરો કહ્યો તે પ્રમાણે ઉત્સર્પિણિ કાલે ઠઠો આરો જાણવો; એમ ચોથો પાંચમો અને ઠઠો એ ત્રણ મઠી અનુક્રમે બે ત્રણ અને ચાર મઠી નવ કોનાકોની સાગરોપમ ઉત્સર્પિણિ કાલે, અને પેહેલો વીજો અને ત્રીજો આરો અનુક્રમે, ચાર ત્રણ અને બે મઠી નવ કોનાકોની સાગરોપમ અવસર્પિણિ કાલે એમ વેગ મઠી અઢાર કોનાકોની સાગરોપમ પર્યંત યુગલિયાપણે પાંચ ઝરત અને પાંચ ઐરવત મઠી દસ ક્ષેત્રમાં જાણવો. હવે પાંચ ઝરત અને પાંચ ઐરવત એ દસ ક્ષેત્રમાં મનુષ્ય તિર્યંચ પંચેંદ્રિ જીવોના સમુદાયને સુખ દુઃખ અનુજવાય છે, જોગવાય છે તે આશ્રીને સામાન્ય વિશેષતા કહે છે. જેમ દેવગતિએ ચાર નિકાયના દેવતાનું સર્વેને સુખ છે પરંતુ અનુત્તર વિમાનના દેવો સર્વોપરી અધિક સુખ અનુજવે છે, તે દૃષ્ટાંતે મનુષ્ય અને તિર્યંચ પંચેંદ્રિના સુખની યોગ્યતાનું અધિક સુખ ઉત્સર્પિણિ કાલે ઠઠો આરો અને અવસર્પિણિ કાલે પેહેલો આરો એ બે આરા ચાર ચાર કોનાકોની સાગરોપમના સુપમ સુપમ નામે તે વેગ મઠીને આઠ કોનાકોની સાગરોપમ પર્યંત મનુષ્ય તિર્યંચ યુગલિયાં જીવોને અધિક સુખ છે, વઠી જેમ અનુત્તર વિમાનથી ઝડું અને દેવલોકથી અધિક સુખ નવ પ્રેવેયકના દેવતાનું અનુજવે છે, તે દૃષ્ટાંતે એ બે આરા નપર આઠ કોનાકોની સા-

गरोपमना कह्या तेथीं उंतुं अने बीजा कहेवा ठे तेथीं अधिक सुख उत्सर्पिणि काळे पांचमो आरो अने अवसर्पिणि काळे बीजो आरो त्रण त्रण कोनाकोनी सागरोपमना सुपम नामे, ते बेल मळीं ब कोनाकोनी सागरोपम पर्यंत युगलियां सुख अनुजवे ठे. जेम नव त्रैवेयक अने पांच अनुत्तर विमान मळीं चौद विमानना देवतांठे माथे कोइ इंद्र नथी एटखे सर्व इंद्र ठे तेम ए चार आरानां चौद कोनाकोनी सागरोपम पर्यंत युगलियां मनुष्यांने माथे कोइ राजा नथी. एटखे सर्वे राजा ठे वळी नव त्रैवेयकथी उंतुं अने ज्वनपति व्यंतर अने जयोतिषी करतां अधिक सुख वार देवलोकना देवतां अनुजवे ठे, ते दृष्टांते उत्सर्पिणि काळे चौथो आरो अने अवसर्पिणि काळे त्रीजो आरो ए वे सुपम दुःपम नामे वे वे कोनाकोनी सागरोपमना मळीं चार कोनाकोनी सागरोपम पर्यंत युगलियां सुख अनुजवे ठे, वळी जेम देवलोकना देवांने इंद्रनी आज्ञा मानवी पळे तेम अर्ही पण अवसर्पिणि काळे त्रीजा आराना ठेके कुलगर राजानी आज्ञा युगलियांने मानवी पळे ए त्रण दु ठ आरानां अद्वार कोनाकोनी सागरोपम पर्यंत युगलियांते, देवतानो रीते विना उद्यमे इच्छा करवाथी सुखे काळ निर्गमे ठे, वळी आठमा देवलोक उपरना देवो सर्वे देवताना ज्वनुं आयुष पूर्ण करी, एक मनुष्य गतिमां आवी उपजे, बीजी गतिये जाय नर्ही, तेम युगलियां मरीने एक देवगतिये जाय, पण बीजी ग-

तिथे जाय नही. हवे पांच जरत अने पांच औरवत एदस
 क्षेत्रमां अवसर्पिणि काळे पेहेला आराना प्रथम काळे
 अने उत्सर्पिणि काळे ठठा आराना ठेके युगलियां सुख
 अनुजवे, वळी तेमनुं त्रण पद्योपमनुं आयुष, त्रण गाठनी
 उंची काया एज प्रमाणे सदैव सरखुं जंबुद्वीपनी अकर्म
 नूमिए देवकुरु अने उत्तर कुरुक्षेत्रे जाणवुं, वळी अवस-
 र्पिणि काळे वीजा आराना प्रथम काळे अने उत्सर्पिणि
 काळे पांचमा आराना ठेके युगलियां ए जरत औरवतनां
 दसक्षेत्रे सुख अनुजवे, वळी तेमनुं वे पद्योपमनुं आयुष्य,
 वे गाठनी उंची काया, ते प्रमाणे सदैव सरखुं धातकीखं-
 र्नी अकर्मनूमिए हरिवर्ष तथा रम्यक्षेत्रे जाणवुं, वळी
 अवसर्पिणि काळे त्रीजा आराना प्रथम काळे अने उत्स-
 र्पिणि काळे चौथा आराना ठेके, जरत अने औरवत ए द-
 सक्षेत्रे युगलियां सुख जोगवे, ते प्रमाणे सुख. वळी तेमनुं
 एक पद्योपमनुं आयुष अने एक गाठनी उंची काया होय,
 ते प्रमाणे सदैव सरखुं पुष्करवर द्वीपनी अकर्मनूमिए हि-
 मवत तथा औरवत क्षेत्रे जाणवुं, अने अंतरद्वीपनां युग-
 लियानुं आयुष्यतो एक पद्योपमना असंख्यातमा जागनुं
 ठे, वळी काया आठसो धनुष उंची कही ठे. आहारनी
 इच्छा एकांतरे थाय अने अपत्तपालणा अर्गन्यासी दिवस
 करीने माता पिता काळ करे, माटे अवसर्पिणिकाळे त्री-
 जा आरानो घणो काळ जाय अने अनुमाने एकपद्योपम-
 नो आठसो जाग धाकी रहे त्यारे अंतरद्वीपनां युगलियांने

સદૈવ જરતઐરવ્રતનાં દસક્ષેત્રથી સરખાપણું અનુમાને સંજ-
વે, અને જરતઐરવ્રતનાં દસક્ષેત્રે સદૈવ સરખાપણું ન હોય.
હવે મનુષ્ય અને તિર્યંચ પંચેન્દ્રિને દુઃખની અધિકતા જોઈએ
તો, જેમ નારકી જીવોને સાતે નરકમાં દુઃખ છે પરંતુ સા-
તમી નરકે સર્વોપરિ અધિક દુઃખ, તે દૃષ્ટાંતે મનુષ્ય, તિર્યં-
ચ પંચેન્દ્રિની યોગ્યતાના દુઃખમાં અવસર્પિણિકાળે ઠઠે
આરે અને ઉત્સર્પિણિકાળે પેહેલે આરે, એ વે એકવીસ એકવીસ
હજાર વર્ષના દુઃખમદુઃખમ નામે એ વે આરામલી બેતાલીસ
હજાર વર્ષ પર્યંતનો કાલ તે મનુષ્ય તિર્યંચ પંચેન્દ્રિને અ-
તિદુઃખદાયી છે, પાંચ જરત અને પાંચ ઐરવ્રત મળી દસે-
ક્ષેત્રમાં સરખાજાવે તે કાળે દુઃખ જાણવું. હવે અવસર્પિણિ
કાળે પાંચમા આરામાં અને ઉત્સર્પિણિકાળે વીજા આરામાં
જેમ જૂત, પ્રેત, અવગતિયાં વ્યંતરાં જ્યાં ત્યાં રહ્યાની રહ્યાનીને
દુઃખે જવ પુરો કરે અને સુખ માને, તે ન્યાયે અવસર્પિણિ
કાળે પાંચમો આરો અને ઉત્સર્પિણિ કાળે વીજો આરો
એકવીસ એકવીસ હજાર વરસ પર્યંત મનુષ્યો મોહની ટાકે
ઠક્યા થકા વિકલ થઈને જીનેંદ્ર દેવના તીર્થને અણવાંમતે
સમકિતાદિ ગુણ સ્થાનકને અણ ફરસતે વહુધાતો દુઃખને
સુખ માની એ વે આરાનાં બેતાલીસ હજાર વરસ પર્યંત
દુઃખમ કાલના પરાજીવે પીમાતા થકા જીવો દુઃખને અ-
નુજીવે. વળી જીનેંદ્ર દેવના તીર્થને કોઈ એક પામ્યા છે,
સમકિતાદિ ગુણ સ્થાનકને ફરસ્યા છે, તેને પણ ઉદિકતાના
અનુસારે અજ્ઞાતાના કારણની વહુધા આ કાળે અધિકતાઈ

धर, आचार्य, उपाध्याय, साधुनो जोग ठे, मोक्षनो मार्ग
 ठे, माटे ए वे कोडाकोनी सागरोपमनो काल अनुमोदवा
 योग्य ठे अने बाकीनां अढार कोलाकोनी सागरोपमना
 अनुमाने दस आरा ते मोक्ष मार्ग धर्म साधननी अपेक्षाये
 अनिष्ट ठे. ए अवसर्पिणि, उत्सर्पिणिनी वे चोवीसो साथे
 वीस कोलाकोनी सागरोपमनुं एक काल चक्र वार आ-
 राए करी पूरण गवेखीने कछुं. ए प्रमाणे कालनुं वार
 आराए करीने अनादि अनंत जागे परावर्त्तन जाणवुं. हवे
 पूर्वनुं मान कहे ठे, चोराशी लाखने चोराशी लाख साथे
 गुणाकार करीए अने जे आंक आवे एटला वर्षे एक पूर्व
 थाय एटले ७०५६००००००००००० सीत्तेरं लाख करोऊ अने
 ठप्पन हजार क्रोऊ एटला वर्षे एक पूर्व थाय. हवे अहीं-
 आं मुहूर्त्तथी मांकीने शिर्ष प्रहेलिका सुधी अनुक्रम जा-
 णवो. ते पांचमा कर्मग्रंथे तेनी व्याख्या ठे, त्यांथी जोइ
 लेजो, इहां लखी नथी. शिर्ष प्रहेलिकाये चोपन अक्षर अने
 तेना उपर एकसो ने चालीस शुन्य मळो एकसोने चोराणुं
 आंक आवे त्यां सुधी संख्या तो काल कछो ते गणतरिये
 काल गणयो आवे ते अंक मांकीये ठैये ७५८२६३२
 ५३०७३१०२४२२५७९७३५६९९७५६९६
 ४०६२१८९६६८४८०८०१८३२९६२ ए चो-
 पन आंक आगल एकसोने चालीस शुन्य मांकीये त्यारे
 एकसोने चोराणुं अंक थाय त्यां सुधी संख्यातां वर्ष
 जाणवां. हवे पट्योपमनुं प्रमाण कहे ठे, ते पट्योपमनो

काळ तो असंख्यातो ठे माटे गणत्रीनी अपेक्षा काम आवे.
 नही. अर्हीआं तो कुवाना आकारे प्यालो कढपीये, एटले
 वे हजार धनुष्य लंबाईना आठ हजार हाथनुं प्रमाण
 आय तेनो एक कोश कहेतां एक गाठ कहीए अने चार
 गाठने एक जोजनं कहीए. ते एक जोजन प्रमाण प्याला-
 ना आकारे गोळाश परतो उंमो कुवो अने लांबो पडोळो
 पण एक जोजन प्रमाण कढपीए अने ते कुवानी परधि
 त्रण जोजन अने एक जोजननो ठठो जाग तेना उपर
 अधिक, एटली थाय, ते कुवामां देव कुरु अने उत्तर कुरु
 क्षेत्रनां जुगलियां जन्मना दिवसथो ते सात दिवसनी
 गोटी चालवयनां, तेमना मस्तकना बालना अग्र एटले ठे-
 ल्लो खंरु जे एकना वे खंरु न थाय एवा वारीक खंरुखंरु
 करीए ते पण वादर खंरु कहेवाय, ते वादर खंरुना प्रत्येके
 एक एक खंरुना असंख्याता असंख्याता खंरु कढपीए, ते
 कढिपत शुद्धम खंरुए उपर वर्णवेलो कुवो ते ठांसोने ज-
 रीए के तेना उपर चक्रवर्त्तीनुं सैन्य चाट्युं जाय तो पण
 दवाय नहीं, वलो गंगा नदीनो प्रवाह पण ए जरेखा
 बालाग्रना सूद्धम खंरु तेने जेदो शके नहीं बलो उवाज-
 द्यमान अग्नि पण बाली शके नही अति पवन प्रयोगे
 पण एक बालाग्र खंरु ते उमो शके नही एवो ठांसोने ज-
 रीए, ते कुवामांथो समये समये एक एक बालनो खंरु
 काढतां जेटला कावे ए कुवो खाली थाय तेटला काळने
 सूद्धम उखार पट्योपम कहीए. एवां दस कोराकोनी प-

द्वयोपमे एक सूक्ष्म उद्धार सागरोपम थाय तेवा अढी
सागरोपमना जेटला समय थाय एटला तीर्वा लोकमां
द्वीप समुद्र ठे एम जाणवुं, अने सो सो वर्षे एक एक
वालनो खंरु काढतां जेटला काले ए कुत्रो खाली थाय,
निर्लेप थाय तेटला कालने एक सूक्ष्म अद्वा पद्वयोपम
कहीए अने एवां दस कोनाकोनी सूक्ष्म अद्वा पद्वयोपम-
ना कालने एक सूक्ष्म अद्वा सागरोपम कहीए. सागर
एटले समुद्रनो पेठे जेनुं पार पामवुं ते दुर्लभ होय एम
सरखापणुं ठे, ते कारणे सागरोपम नाम ठे ते गवेखोने
कथुं. ए सूक्ष्म अद्वा सागरोपम कथुं. तेवां बीस कोना-
कोनी सागरोपमे एक उत्सर्पिणि अवसर्पिणि थाय तेने
कालचक्र पण कहीए. वली देवतानुं नारकीनुं तथा युग-
लीआं मनुष्य तिर्यचनुं आयुष्य मान तथा कर्म स्थिति-
मान, तथा काय स्थिति मान ए सर्वेनुं मान ते सूक्ष्म अद्वा
पद्वयोपम सागरोपमनी अपेक्षाये ठे, अने एक कालचक्र
गवेखुं तेवां अनंतां कालचक्र आगल वही गयां ते, का-
छनो आदि नथो अने आपणो जीव अनादि संज्ञे अ-
नाज्ञोग मिथ्यात्वने लोपे चतुर्गति संसार चक्रमां गत्या-
गती करे ठे, ते गति आगतिने हवे गवेखे ठे. तेमां प्रथम
तिर्यच गतिये एकैद्वीओ पंचेद्वि पर्यंतमां कोण कोण आ-
वीने उपजे ? तो सूक्ष्म वादर पृथ्वी आदि पांचे प्रत्येक
स्थावर वादर साधारणमां उपजे, वली पांचे स्थावरमां,
पोतपोतानी जातीना पुनः पुनः मरीने पोतानी कायामां.

उपजे अने जलट सुलट पृथ्वीकायना जलमां, अग्निमां,
वायुमां अने वनस्पतिमां उपजे, वली अपकायना पृथ्वीमां,
अग्निमां, वायुमां अने वनस्पतिमां उपजे, वली तेजकायना
पृथ्वीमां जलमां, वायुमां, अने वनस्पतिमां उपजे, वली
वायुकायना पृथ्वीमां, जलमां, अग्निमां अने वनस्पतिमां
उपजे वली वनस्पतिना पृथ्वीमां, जलमां अग्निमां अने
वाजकायमां उपजे, वली साधारण वनस्पतिमां सूक्ष्म सा-
धारणना वादर साधारणमां उपजे अने वादर साधारणना
सूक्ष्म साधारणमां तथा सूक्ष्म वादर पांचे प्रत्येक स्थाव-
रमां उपजे, वली विकलेंद्रि पण पांचे वादर प्रत्येक स्थावरमां
उपजे. संख्याता वर्षना आयुषवाला तिर्यच अने मनुष्य सन्नि
असन्नि पंचेंद्रि ते सर्वे प्रत्येक पांचे वादर स्थावरमां उपजे.
वली जूवनपति व्यंतर अने ज्योतिषि ए त्रण अने वली
वैमानिकमां सुधर्म कल्प अने इशान कल्प ए वे देवलोक
सुधीना देवो अने देवीठ ते पृथ्वीकाय, अपकाय अने व-
नस्पतिकाय ए त्रण स्थावर पर्याप्ता वादरमां उपजे, एक
नारकी एकेंद्रिमां आवे नहीं एम एकेंद्रिमा त्रण गतिथी
चवीने आववानी गति कहो हवे विकलेंद्रिमां कहे ठे.
वेइंद्रि, तेइंद्रि अने चौरेंद्रि ए त्रणे पोत पोतानो जातिमां
तो फरी फरी मरोने उपजे, वली वेइंद्रि जीवो तेइंद्रि अने
चौरेंद्रिमां उपजे, तेइंद्रि जीवो वेइंद्रि अने चौरेंद्रिमां
उपजे, अने चौरेंद्रि जीवो वेइंद्रि अने तेइंद्रिमां उपजे;
वली पांचे वादर प्रत्येक स्थावर विकलेंद्रिमां उपजे, वली

संख्याता वर्षना आयुष्यवाला तिर्यच अने मनुष्य पंचेन्द्र
 संन्नि असंन्नि ते सर्वे विकलेंद्रिमां उपजे, एम विकलेंद्रि-
 मां वे गतिथी चयीने आववानी गति कही. देवता तथा
 नारकी विकलेंद्रिमां न आवे हवे तिर्यच पंचेन्द्रिमां तिर्यच
 पंचेन्द्रि संख्याता वर्ष आयुष्यवाला मरीने पुनरापि पुनरापि
 उपजे, वली विकलेंद्रि तिर्यच पंचेन्द्रिमां उपजे पांचे स्था-
 वर वादर प्रत्येक ते पण तिर्यच पंचेन्द्रिमां उपजे अने सं-
 ख्याता वर्षना आयुष्यवाला मनुष्यो पण संन्नि अतन्नि
 पंचेन्द्रि ते तिर्यच पंचेन्द्रिमां उपजे, वली साते नारकी अने
 नृवन्पति, व्यंतर, ज्योतिषि अने वैमानिकमां आठमा स-
 हसार देवलोक सुधीना पण तिर्यच पंचेन्द्रि संन्निमां-
 संख्याता वर्षना आयुष्ये उपजे, पण असंख्याता वर्षना
 आयुष्ये जुगलिया तिर्यचपणे देवता नारकी न उपजे एम
 तिर्यच पंचेन्द्रिनी जातिमां आववानी चारे गतियो कही.
 हवे तिर्यचनी पांचे जाति एकेंद्रि आदि ते मरीने क्यां
 जाय? तो पोतपोतानी जातिमा तो तिर्यच सर्वे जाय, परंतु
 अपर जातिमां जाय ते न्यूनताइ अधिकताइने गवेखे ठे.
 साधारण जे सूक्ष्मनिगोदनां जीवो ते कंदमूलादि वादर-
 निगोदमां उपजे अने वादर साधारण ते पांचे स्थावर सूक्ष्म
 वादर प्रत्येकमां जाय अने पृथ्वी आदि सूक्ष्म वादर चार स्था-
 वर अने प्रत्येक वनस्पतिकाय मली सर्वे ए पांच ते वादर सा-
 धारण जे कंदमूलादि तेमा जाय, वली वादर साधारणना जी-
 वो सूक्ष्मसाधारणमां जाय. वली पृथ्वी आदि चार सूक्ष्म स्थावर

ते पांचे वादर स्थावरमां जाय, वली प्रत्येक वनस्पतिकाय आ-
 दि ए पांचे वादर स्थावर ते प्रत्येक चार सूक्ष्म स्थावरमां जाय,
 वली पृथ्वीकाय, अपकाय, तेजकाय अने वाजकाय ए चार अने
 प्रत्येक वनस्पतिकाय मली पांचे वादर स्थावरना जीवो ते
 मरीने बेइंझि, तेइंझि, चौरेंझि अने वली सन्नि असन्नि
 पंचेंझि तिर्यंच संख्याता आयुष्यवाला तेमां जाय. वली
 संख्याता वर्पना आयुष्यवाला मनुष्योमां वादर पृथ्वीकाय
 अपकाय अने प्रत्येक वनस्पतिकाय ए त्रण स्थावर पर्यासा
 मरीने आवे, अने तेजकाय वाजकाय ए वे स्थावर मरीने
 मनुष्य न थाय, ए एकेंझि जीवोने मरीने जवानी वे ग-
 तियो कही. हवे विकलेंझि मरीने पांचे वादर प्रत्येक स्था-
 वरमां जाय, वली संख्याता वर्पना आयुष्ये तिर्यंच अने
 मनुष्य पंचेंझिमां सन्नि असन्नि वे जेदोमां विकलेंझि मरीने
 जाय. ए विकलेंझिने जवानी वे गतियो कही. हवे तिर्यंच
 पंचेंझि असन्नि संख्याता वर्पना आयुष्यवाला मरीने क्यां
 जाय ते कहे ठे. पांचे वादर प्रत्येक स्थावरमां अने विक-
 लेंझिमां तथा सन्नि पंचेंझि तिर्यंचमां अने वली मनुष्यमां
 संख्याता वर्पना आयुष्ये अने वली पेहेली नरक सुधी
 अने देवगतिये ज़ुवनपति अने व्यंतर ए वे निकायमां एम
 असन्नि तिर्यंच पंचेंझि मरीने चारे गतिमां जाय. वली
 सन्नि तिर्यंच पंचेंझि संख्याता आयुष्यवाला तो पांचे वादर
 प्रत्येक स्थावरमां जाय, अने विकलेंझिमां पण जाय, अस-
 न्नि पंचेंझि तिर्यंच अने मनुष्यमां पण जाय, सन्नि मनु-

प्यमां पण जाय, असंख्याता आयुष्यवाला तिर्यच अने मनुष्य युगलियां तेमां पण जाय, देवगतिये जुवनपति, व्यंतर अने ज्योतिषी अने वैमानिकमां आठमा सहस्रार देवलोक सुधी पण जाय, वली नरक गतिये जुजपरि सर्प, घो, नोलिया उंदर आदि बीजी नरक सुधी जाय अने खेचर पक्षी मांसनो आहार करवावाला सींचाणा समली आदि बीजी नरक सुधी जाय, वली सिंह, चित्रा, कुतरां, बिलामां आदि हिंसक जीवो चोथो नारकी सुधी जाय, नरपरि सर्प ते नाग काळा धोळा अने काबरा अने वली अजगर आदि पांचमी नारकी सुधी जाय अने जलचर मळादि रौद्र ध्याने सातमी नरक सुधी जाय. ए सत्ति पंचेंद्रि तिर्यच संख्याता आयुष्यवालाने मरीने परजवे जवानी त्वारे गतियो कही अने असंख्याता आयुष्यवाला तिर्यच पंचेंद्रि युगलियां तो मरीने जुवनपति व्यंतर आदि एक देवगतियेज जाय, बीजी गतिये जाय नहीं, ए तिर्यचनो गति आगति कही हवे मनुष्यनी गति आगति कहे ठे, तेष्ठां प्रथम तो मनुष्यमां चवीने आदो कोण न उपजे ते कहे ठे. मनुष्य गतिमां असंख्याता वर्पना आयुष्यवाला एक मनुष्य अने बीजा तिर्यच युगलियां ए वे तो मरीने मनुष्यमां उपजे नहीं ए तो एक देवगतिये जनारा ठे; अने एकेंद्रि सुद्धम प्रत्येक तथा साधारण टाळी वादरस्थावरमांथी एक ते-
तकाय अने बीजा वातकाय ए वे मनुष्यनो गति पामवाने अ-
योग्य ठे, माटे मनुष्यमां आवे नहीं, वाकोना सर्वे प्राणां मनुष्य

गतिमां आवे, तेमां मनुष्यनो जव पामीने जे तीर्थकर
 थाय अथवा चक्रवर्ती, वासुदेव, वलदेव, थाय ते देवगतिथी
 वा नरक गतिथी आवीने मनुष्य अण्णा जाणवा, पण
 मनुष्य गतिथी वा तीर्थच गतिथी आवेळा ए चारेने
 जाणवा. वली देवगतिथी आवीने वासुदेव, प्रतिवासुदेव
 थाय तो पांच अनुत्तरविमानथी आवीने थाय नही एम
 जाणवुं. निश्चे नरकगामी ठे माटे अनुत्तरविमानथी वासु-
 देव आवे नही. हवे विशेषे गवेपे ठे. असन्नि समूर्द्धिम-
 मनुष्य अने तीर्थच ए वे मरीने मनुष्य थाय तो संख्याता
 आयुषवाला मनुष्य थाय, पण असंख्याता आयुषमां आवे
 नही, अने सन्नि पंचेंद्रि संख्याता वरसना आयुष वाला
 मनुष्य अने तीर्थच ए वे मरीने मनुष्य थाय ते संख्याता
 असंख्याता वे जेदे आयुषमां युगलिया अयुगलियापणामां
 आवे ठे माटे संजवे, अने विकलेंद्रि ते वेइंद्रि तेइंद्रि अने
 चौरेंद्रि ए त्रणे मरीने मनुष्य थाय तो संख्याता आयुष्ये
 मनुष्यनो जव पामी अधिकताइ पामे तो सर्वत्रिरति चा-
 रित्र ग्रहण करे पण श्रेणी न माने ते कारणे विकलेंद्रिथी
 मनुष्य थयेला तद्जवे मोक्ष न जाय, वली पृथ्वीकाय, अ-
 पकाय अने प्रत्येक वनस्पतिकाय ए त्रणे स्थावरमांथी म-
 रीने मनुष्य थाय ते संख्याता आयुष्ये थयेला जाणवा.
 वली शुवनपति, व्यंतर, ज्योतिपी अने वैमानिक ते वार
 देवलोक, नवभैवेयक, अने पांच अनुत्तर विमान सर्वार्थ
 सिद्ध पर्यंतथी मरण करी चवीने मनुष्य गतिथे आवे,

ते मनुष्य सर्वे संख्याता वरसना आयुष्ये थयेला ठे.
वली साते नरकथी चवीने संख्याता आयुष्ये मनुष्यमां
आवे तेमां पेहेली नरकथी आवी कोइ चक्रवर्ती पण थाय,
वीजी नरकथी आवीने कोइ वासुदेव बलदेव थाय. त्रीजी
नरकथी आवीने कोइ तीर्थंकर पण थाय, चोथी नरकथी
आवीने कोइ सामान्य केवली थइ मोक्षे जाय, पांचमी नर-
कथी आवेला अधिकताइ पामतां सर्व विरतिपणा सुधी
आवे, ठछी नरकथी आवेला देशविरति पांचमुं गुणठाणुं
कोइ पामे, सातमी नरकथी आवेला समकित चोथुं गुण-
ठाणुं कोइ पामे, उपरनुं गुणठाणुं ते जेवे न ग्रहे. ए मनु-
ष्यमां आववानो अधिकार चारे गतिथी कळो. हवे मनु-
ष्य गतिमांथी आयुष पूर्ण करी मरीने क्यां जाय? तो सर्वे
संसार गतिए मनुष्यो चवाने जाय अने पांचमी सिद्ध
गतिए पण संख्याता आयुषवाला मनुष्यो उत्तरोत्तर वृद्धि
पामतां जाय अने संसार गतिये जायतो आर्च ध्यान योगे
तिर्थच गतिये वेइंछि आदि त्रसमां जाय. अने रौद्र ध्यान
योगे नरक अथवा स्थावर गतिमां जाय, वली धर्मध्यान
ध्यातां देवगतिये नवग्रैवेयक पर्यंत जाय अने शुक्लध्याननो
पेहेलो पायो ध्यातां अनुत्तर त्रिमान मळे, वलो बीजो पायो
ध्यातां केवलज्ञान केवल दर्शन आदि अनंती हायक
लब्धिनी प्राप्तिये तेरमे गुणठाणे अरिद्वैतपद मळे, वली
त्रीजो चोथो पायो ध्यातां सर्व कर्म रहित थइ मोक्षे जाय
एम जाणी द्वैत अर्थ आर्चध्यान, रौद्रध्यान ए वे अशुभ

दुःख हेतु जाणी चपळ चित्त निवारीने तजवुं अने स्थिर
चित्ते धर्म ध्यान शुक्ल ध्याननो खप करवो तेथी हित अर्थ
प्राप्त थरो. मनुष्य जव पास्यानुं एज सार ठे, वळी जव्यपणानुं
खक्षण पण समकितादि गुण स्थानकनुं पामवुं ए ठे सम-
कित प्राप्त न थयुं त्यां सुधो जव्यपणुं ते पण अजव्य प्राय
ठे हवे जे मनुष्य गति पामीने सिद्धि वरे ते एक समये
एक पण सीजे अने उत्कृष्टा एकसोने आठ पण सीजे ते
चारगति आश्रीने उत्कृष्टा गवेवे ठे. मनुष्य मरीने मनुष्य
थयेला सीजे तो एक समये वीस सीजे, तिर्यच पंचेंद्रियो
आवीने मनुष्य थइ सीजे तो एक समये दस सीजे, पृथ्वी-
काय, अपकाय ए वे स्थावरमांथी आवी मनुष्य थइ साजे
तो एक समये चार सीजे, प्रत्येक वनस्पतिकायमांथी आवो
मनुष्य थइ सीजे तो एक समये ठ सीजे वळी पेहेली
बीजी अने त्रीजी ए त्रण नारकीमांथी आवी मनुष्य थइ
सीजे तो एक समये दस साजे, चौथी नारकी पंकप्रजाथो
आवी मनुष्य थइ सीजे तो एक समये चार सीजे, देवग-
तिये जूवनपति, व्यंतर अने ज्योतिपी ए त्रण निकायना
देवो मनुष्य थइ सीजे तो एक समये दस सीजे; अने
जुवनपति तथा व्यंतर ए वे निकायनी देवोथो मनुष्य थइ
सीजे तो एक समये पांच साजे, अने ज्योतिपांनो देवोथो
दस सीजे, वळी वैमानिकथी एटखे ठवीस स्वर्गथो देवो
आवी पुरुषवेदे मनुष्य थइ सीजे तो एक समये एकसोने
आठ सीजे, देवलोकमां बीजा देवलोक सुधो देवागनानी

उत्पत्ति ठे, ते देवीश्रो मनुष्य थइ सीजे तो एक समये वीस सीजे. ए आगति आश्रोने सिद्धिवरवानो अधिकार कइयो. वली मनुष्यनी गति आगति कही. हवे नारकीनी गति आगति कहे ठे. नरकमां उपजवावाला सन्नि पंचेंद्रि तिर्यंच अने मनुष्य संख्याता वर्पना आयुष्यवाला साते नरकमां उपजे अने असंज्ञि तिर्यंच-पंचेंद्रि संख्याता व. र्पना आयुष्यवाला जघन्य आयुष्ये वा मध्यस्थ आयुष्ये पेहेली नरक सुधी जाय अने उत्कृष्टा आयुष्ये असंज्ञि तिर्यंच नरके न जाय, अने नरकनुं आयुष्य पूर्ण करी च- वीने नारकी जीवो एक तिर्यंच पंचेंद्रि सन्निनी पांचे जाति अलचर, जलचर, खेचर, उरपरि अने जुजपरि तेमां सं- ख्याता वर्पना आयुष्ये उपजे. वली सन्नि मनुष्यनी पण त्रण जाति स्त्री, पुरुष अने नपुंसक ए त्रणवेदे दस प्राण- धारीपणे संख्याता वर्पना आयुष्ये मनुष्यमां उपजे. नारकी नारकीमां न उपजे वली देवगतिये पण न जाय, विकलेंद्रि अने स्थावरमां पण न जाय वलो जुगलियां मनुष्य अने तिर्यंच पंचेंद्रि असंख्याता वर्पना आयुष्यवाला तेमां पण न जाय, असंज्ञि तिर्यंच अने असंज्ञि मनुष्यमां पण नारकी न आवे, ए नारकीनी गति आगति वे गतिथी कही. हवे देवतानी गति आगति कहे ठे. देवता देवगतिमां चवीने फरी न उपजे वली नारकी पण देवगतिए आवे नही. त्यारे कइ गतिथी आवीने देवगतिमां उपजे ? तो पंचेंद्रि सन्नि मनुष्य तथा सन्नि असंज्ञि पंचेंद्रि तिर्यंच ए वे गति-

वाला चवीने देवगतिमां उपजे तेने गवेपे ठे. असंख्याता वर्षना आयुष्यवाला मनुष्य अने तिर्यंच युगलियां तो न-
 कृष्टा बीजा देवलोक सुधी त्रण पट्योपमना आयुष्ये उपजे,
 अने जवन्म्य ओढा आयुष्ये जुवनपति अने व्यंतरमां न-
 पजे, पण त्रण पट्योपमशी अधिक आयुष्ये बीजा देवलोक
 उपरांत युगलियां जाय नहीं. हवे संख्याता वर्षना आयुष्य
 वाला तिर्यंच पंचेंद्रि सन्नि अने असन्नि सर्वे अने बली
 सन्नि मनुष्यो क्रियानेदे घणा प्रकारे देवगतिये जाय ठेश्री
 जगवती सूत्रे प्रथम शतके बीजे उद्देशे कथुं ठे के—

अहं जंते असंजय नविय दद्व देवाणं ॥१॥ अविराहिय
 संजमाणं ॥२॥ विराहिय संजमाणं ॥३॥ अविराहिय संजमा
 संजमाणं ॥४॥ विराहिय संजमासंजमाणं ॥५॥ असखोणं
 ॥६॥ तावसाणं ॥७॥ कंदप्पियाणं ॥८॥ चरगपरिवायगाणं
 ॥ ९ ॥ किंविंसियाणं ॥ १० ॥ तिरिन्धियाणं ॥ ११ ॥ आजि-
 वीयाणं ॥ १२ ॥ अज्जीयोगीयाणं ॥ १३ ॥ सल्लिगाणं वंसण
 वावणगाणं ॥ १४ ॥ एतेसिणं देवलोगेसु, उववज्झमाणं क-
 सकहि उववाए गोयमा, असंजय नविय दद्व देवाणं जहन्नेणं
 नवणवासिसू उक्कोसेणं उवरिमगे विजयेसु ॥ १ ॥ अवि-
 राहिय संजमाणं जहन्नेणं सोहम्मे कप्पे उक्कोसेणं सवठ
 सिद्धि विमाणे ॥ २ ॥ विराहिय संजमाणं जहन्नेणं नवण
 उक्कोसेणं सोहम्मे कप्पे ॥ ३ ॥ अविराहिय संजमा संज-
 माणं जहन्नेणं सोहम्मे कप्पे उक्कोसेणं अच्चुए कप्पे ॥ ४ ॥
 विराहिय संजमासंजमाणं जहन्नेणं नवण वासिसू उक्को-

सेणं जोइसिएसु ॥ ५ ॥ असणीणं जहन्नेणं, जवण वा-
सीसू उक्कोसेणं वाणवन्तरेसु ॥ ६ ॥ अवसेसा सवे जहन्नेणं
जवण वासीसू उक्कोसेणं वोच्छामि तावसाणं जोइसिएसु
॥ ७ ॥ कंदप्पियाणं सोहम्मे कप्पे ॥ ८ ॥ चरगपरिवायगाणं
वज्जलोए ॥ ९ ॥ किंसिसियाणं लंतए कप्पे ॥ १० ॥ तिरि-
ठियाणं सहसारे कप्पे ॥ आजियाणं अच्चुए कप्पे ॥ ११ ॥
अजियोगीयाणं अच्चुए कप्पे ॥ १२ ॥ सल्लिगी वंसणं वा-
वणंगाणं उवरीमग्गे विजएसु ॥ १४ ॥

अर्थः—असंजय कहेतां जघन्यथी जैन मुनि अने
जावथी ग्रंथि जेदना अजावे मिथ्यादृष्टि माटे असंजति
कह्या. ते उत्सूत्रनी प्ररूपणा न करे तो जघन्यथी जुवनपति
अने उत्कृष्टा नवमा अवेयक सुधी जाय, (१) अविराहिय
संजमाणं कहेतां अप्रमत्तादि गुण स्थानक योग्य बहु श्रु-
तगीतारथ श्रुतकेवली तद्गत जावने पामेला स्याद्वाद
वादी अंतर दृष्टि धर्मध्यान शुक्लध्यानना ध्याता उत्सर्ग
मार्गना आहकवंत संयति ते जघन्यथी सुधर्मकल्प अने उ-
त्कृष्टा सर्वार्थसिद्ध विमाने जाय (२) विराहिय संजमाणं
कहेतां प्रमत्तादि गुण स्थानकयोग्य अतिचार लगावता
थका अपवाद मार्गे चालवावाला संयति ते जघन्यथी जुव-
नपति अने उत्कृष्टा सुधर्म कल्पे जाय (३) अविराहिय
संजमासंजमाणं कहेतां पांचमा गुणठाणाना धारक, रोच-
कसमकितना आहक, निरतिचारवंत आराधक श्रावक ते
जघन्यथी सुधर्म कल्प अने उत्कृष्टा अच्युत चारमा देव-

लोके जाय (४) विराहिय संजमा संजमाणं केहेता देश-
विरतिपणामां अतिचार लगावता थका विराधक श्रावक
ते जघन्यथो जुवनपति अने उत्कृष्टा ज्योतिषाए जाय (५)
असणीणं केहेतां असन्नि तिर्यंच पंचेंद्रि ते जघन्यथो जुव-
नपति अने उत्कृष्टा वाणव्यंतरमां जाय (६) तावसाणं
कहेतां चार बाजुए अग्निप्रज्वलित अने पांचमुं सूर्यना
तापे तपता अशक्त थका सहेता एवा तापस अज्ञान तप
कष्ट जोगे जघन्य जुवनपति अने उत्कृष्टा ज्योतिषाए जाय
(७) कंदपिपाणं कहेतां संजति थइने एकवीजानी हांसी
करे मझकरी करे तेने कंदर्पि कहोए ते जघन्यथो जुवनपति
अने उत्कृष्टा सुधर्म कल्पे जाय (८) चरग परिवायगाणं
केहेतां चर्क त्रिदंकी तिर्यंचनी दया विशेषे पाले ठे वळी वे
चार जेगा थइने जिक्का करता ते जघन्यथो जुवनपति अने
उत्कृष्टा पांचमा ब्रह्मदेवलोके जाय (९) किंविंसीयाणं
कहेतां संयति थइने दर्शनमोहनी उदयागतना पराज्वे
पीकाता थका उत्सूत्रनी प्ररूपणा करे वळी ड्रव्यथी निर-
तिचार चारित्र पाले ते जघन्यथो जुवनपति अने उत्कृष्टा
छांतक नामे उष्ठा देवलोके किल्बिषिया देवतापणे उपजे
(१०) तिरिष्ठियाणं केहेतां तिर्यंच पंचेंद्रि अने सन्नि ज-
लचर, थलचर, खेचर, उरपरि सर्प अने जुजपरि सर्प ए
पांचे जातिना ते जघन्यथो जुवनपति अने उत्कृष्टा आठमा
सहसार देवलोके जाय (११) आजिवायाणं केहेतां आ-
जिविका अर्थी पाखंकी, वेशधारी, गोशालाप्राय संयमी

ते जघन्यथी जुवनपति अने उत्कृष्टा वारमा अच्युत देव-
लोके जाय (१२) अजीयोगीयाणं कहेतां संयति अइने
मंत्र जंत्र, दोरा, धागा करे वली देव देवीनी उपासना करे
तेने अजियोगीक कहीए ते जघन्यथी जुवनपति अने
उत्कृष्टा वारमा अच्युत देवलोके जाय (१३) सलिंगीदं-
सण वावणंगाणं कहेतां संयति जैन लिंगधारी अद्वय कपायी
निरतिचारी समकितथी ज्रष्ट थएला श्रद्धा विपर्यासना
लीधे पण द्रव्य चारित्र्यथी ज्रष्ट थयेला नहीं, ते जघन्यथी
जुवनपति अने उत्कृष्टा नवमा ग्रैवेयके जाय (१४) ए
देवगतिमां आववानो अधिकार वेगतिथी कह्यो-हवे देवता
देवगतिनुं आयुष पूर्ण करी चवीने क्यां जाय ते कहे ठे.
जुवनपति, व्यंतर, ज्योतिपी अने वैमानिकमां सुधर्म कद्वप
अने बीजुं इशान कद्वप ए वे देवलोक सुधीना देवो अने
देवीउं पृथ्वीकाय अपकाय अने प्रत्येक वनस्पतिकाय ए
त्रण स्यावर वादर पर्याप्तामां पण जाय, वली आवमा सह-
सार देवलोक सुधीना तिर्यच पंचेंद्रि सन्निमां संख्याता-
वर्षना आयुष्ये उपजे अने सर्वार्थ सिद्धपर्यंत चारे निका-
यना देवो सन्नि मनुष्य संख्याता आयुष्यवाला तेमां उपजे,
देवता देवगतिमां वा नरकगतिमां, वा तेजकाय वायुकायमां
वा सूक्ष्म पृथ्वीकाय आदि प्रत्येक अने वली सूक्ष्मवादर सा-
। अने वली विकलेंद्रिमां वा असंन्नि-
तिर्यच अने मनुष्येसां वा सर्व जातिना अपर्याप्ता (मरे ते) मां
वा असंख्यातावर्षना ५५ ५५ प्रतिपंच युगलिया

तेमां आवे नहीं उपजे नहीं. ए देवगतिथी मरीने परजवे जवानो अधिकार बे गतिथी कह्यो. वलो चारे गातमां जीवोनी त्रमण चक्ररूप गतिआगति अनुक्रमे कही ते मिथ्यात्व जावे जीवने चारे गतिनो संसार ठे अने समकित जावे एक मनुष्यनी अने बीजी देवनी ए बे गतिनो संसार ठे कारण के नरकनुं अने तिर्यचनुं आयुष्य समकित गुणगणे वर्त्ततो जीव न बांधे तो शी रीते जाय ? जहुं पने नहीं, कदापि समकित पाम्था पेहेलां नरक तिर्यचनुं आयुष्य बांध्युं होय तो समकित पाम्था पडी तेने जहुं पने नहीं तो न जाय. माटे दुःखनो दातार आत्माने महाशत्रु एक मिथ्यात्व ठे बीजो कोइ नयो ते योगे जीवने नरक निगोदनां दुःख जोगववां पने ठे अने नरकनां अनंतां दुःख नारकीना जीवो जोगवे. तेथी निगोदना जीवने अनंतु दुःख ठे. एम सिद्धांत कहे ठे. अर्हींआं किंचित् निगोदनुं स्वरूप गवेपे ठे.

सवैया एकत्रीसा.

दत्त चन्द्र राजलोक, असंख्य प्रदेश थोक,
सूक्ष्म निगोय जयों, घी घट जुं ठांसीने
प्रदेशे प्रदेशे गोला, असंख्य प्रदेशे एम,
गोलामां असंख्य कही, निगोय जिनेंडनै.
निगोय प्रत्येके कहा, अनंत राशीए जीव,
सिद्धसे अनंतगुणा, एसो जीन वचनै

अनादि संबंध एही, जनम मरण तिहां,
अव्येवारे व्येवारे वादर थइ या तेनै.

अर्थ:-उंचपणे चौद राज्य प्रमाण लोक ठे, तेना एटले
लोकाकाशना प्रदेश असंख्याता ठे तेनी मांहेली कोरे सू-
द्धम निगोद घोना घमाना दृष्टांते ठांसीने जयों ठे. जेटला
लोकाकाशना प्रदेश ठे, तेटला गोला ठे, एटले एक गोला
एक आकाश प्रदेश फरसोने रह्यो ठे, एम असंख्याता लो-
काकाशना प्रदेश प्रमाण असंख्याता गोला रह्या ठे ते एक
एक गोलांमां असंख्याता निगोद ठे, एटले निगोद शब्द-
नो अर्थ ए ठे के अनंता जीवोनुं पिंरुजूत एक शरीर तेने
निगोद कह्यो. ते प्रत्येक निगोदमां अनंता जीव कह्या, ते
सर्व सिद्धथी एक निगोदमां अनंतगणा अधिक जीव ठे
एवुं जिन वचन सिद्धांत साह्यो. ठे.

गोलाय असंखिजा, असंख निगोयउ हवइ गोदो ॥
इक्किमि निगोए, अनंत जीवा मुण्येववा ॥ १ ॥

अर्थ:-लोक मांहे असंख्याता गोला ठे, अने अकेका
गोला मध्ये असंख्याती निगोद ठे अने अकेक निगोदमां
अनंता जीव ठे, ते अतित कालना सर्व समय तथा अना-
गत कालना सर्व समय अने वर्तमान कालनो एक समय,
एम त्रणे कालना समय जेगा करी तेने अनंते गुणीए ए-
टला एक निगोदमां जीव कह्या ठे. अने गयो काल तेनी
आदि नथी अने आवतो काल तेनो पण ठेको नथी एटले

अंत नथी तेनुं शुं प्रमाण बांधीये, तेना जेटळा समय थाया
थाय तेथो अनंतगुणा एक निगोदमां जीव कहे, तेवी एक
गोलामां असंख्याती निगोद अने एक गोळो कहो तेवा,
लोकमां असंख्याता गोळा ठे, ए निगोदना जीवोने निगोद
साथे अनादि संबंध एटले त्यांज जन्मे अने त्यांज मरे ठे.

गाथा

अन्ति अनंता जीवा जेहिं न पत्तो तसाइ परिणामो
उपवर्जति चयंति य, पुणोवि तत्थेव तत्थेव ॥१॥

अर्थ:-निगोदमां अनंता जीवो एवा ठे के असणुं
पेहेलां कोइवारे पास्या नथी अनंतो काल पूर्वे गयो अने
अनंतो काल जशे पण ते जीवो बारंवार त्यांज उपजे अने
त्यांज चवे एम एक निगोदमां अनंता जीव ठे. हवे तेना
जवनुं प्रमाण कहे ठे.

गाथा.

सत्तरस समदिआ किरइगाणु, पाणमिहुंति खुड जवा॥
सगतिस सयतिहुत्तर पाणुं, पुणइग मुहुत्तंमि ॥२॥

अर्थ:-निगोदिया जीवो ते मनुष्यना एक उश्वास-
मां सत्तर जव जाकेरा करे ठे एटले सत्तरवार जन्मीने मरे
अने अठारमी बारनो जन्मे ठे. अने साकत्रीससो तोतेर
श्वासोश्वास एक मुहूर्त्तमां थाय.

गाथा.

पणसठ सहस्स पणसय, वत्तिसा इग मुहुत्त खुडजवा॥

आवल्याणं दोसय, ठप्पन्ना एग खुड जवे ॥१॥

अर्थ:-निगोदिया जीवो एक मुहूर्त्तमां पांसठ हजार पांचसे ने ठत्रीस जव करे अने निगोदनो एक जव वसेंने ठप्पन्न आवलीनो ठे. दुह्मक जवनुं ए प्रमाण ठे. ते निगोदना वे जेद एक अव्यवहार राशी निगोद अने बीजी व्यवहारराशी निगोद, तेमां जे वादर एकेंद्रिपणुं जावे त्रसपणुं कोइ वखत पाम्या नथी अने निगोदमांथी कोइ पण काळे नीकल्या नथी ते निगोदीआ जीवोने अव्यवहारराशीआ कहीए, ए पेहेलो जेद, अने जे जीवो निगोदमांथी नीकली वादर एकेंद्रिपणुं जावे त्रसपणुं पामीने पाठा निगोदमां जइने पड्या ठे ते निगोदीआ जीवोने व्यवहारराशीआ कहीए, ए बीजो जेद, अने अहीं मनुष्यपणाथी जेटला जीवो कर्म खपावीने एक समये मोक्षे जाय तेटला जीवो तेज समये अव्यवहारराशी सूक्ष्म निगोदमांथी नीकलीने उंचा आवे ठे पण व्यवहारराशीमां कोइ जीव वधे घटे नहीं. ए सूक्ष्म निगोदमां पृथ्वी आदि पांचे स्थावरना सूक्ष्म जीवो ते सर्व लोकमां काजलनी कुंपलीनी पेरे जर्या थका व्यापी रखा ठे, अने तेमां साधारणपणुं तो मात्र एक वनस्पतिमां ठे पण चार स्थावरमां नथी. ए सूक्ष्म निगोदमां अनंतु दुःख ठे, तेनुं उदाहरण कहे ठे. सातमी नरकनुं आयुष तेत्रीस सागरोपमनुं ठे, ते तेत्रीख सागरोपमना जेटला समय जाय तेटला वखत सातमी नरकमां उत्कृष्टो तेत्रीस सागरोपमने आयुषे कोइक जीव

ઉપજે તેટલા જીવોમાં જેટલું વેદન જેવનનું દુઃખ થાય તે
 સર્વ એકતું કરીએ તેથી અનંત ગણું દુઃખ નિગોદના જીવો
 એક સમયમાં જોગવે છે યથા દૃષ્ટાંતે જેમ કોઈક મનુષ્યને
 સામાન્ય ક્રોધ લોભાની સોયો અગ્નિથી તપાવી કોઈક
 દેવ સમકાલે તેના અંગમાં લોસે તેથી તેને જે વેદના થાય
 તેનાથી અનંત ગણો વેદના નિગોદ મધ્યે છે, અને જલ્દય
 જીવને નિગોદનું કારણ તે અજ્ઞાન છે, માટે હે જવજીર
 જાણે ! તેનો તમે ત્યાગ કરો અને જ્ઞાનનો સ્વપ્ન કરો, સ-
 દ્વગુરુનો વિનય કરો, તેથી આત્મસત્તા અનાત્મસત્તાનું
 જાણપણું પામશો, તીર્થ સ્વજ્ઞાવનો અને વિજ્ઞાવનો જેદ
 જૂદો પમશે. વહી ઇદિકતાને વસ્તુ માનવી તેનો વ્રમ ટ-
 લશે અને અંતર દૃષ્ટિ થશે, ત્યાં જ્ઞાન ચેતના જાગૃતિ પામશે
 એ નિગોદનો વિચાર કહ્યો. હવે કાય સ્થિતિ સંપ્રદશો સૂ-
 ત્રથી તથા દેવચંદ્રજી કૃત ગત ચોવોશીમાં ઠઠા જિનજીના
 સ્તવનથી ગવેયે છે. કાયસ્થિતિ એટલે જીવો સંસાર વ્રમ-
 ણગતિ ચક્રમાં નાના પ્રકારનો કાયા ગ્રહણ કરે છે, તેમાં
 જે કાયાએ મરણ પામ્યા તેજ કાયામાં ફરી ફરી જન્મવું
 અને મરવું. બીજી કાયામાં જ્યાં સુધી ન ઉપજે તેટલા કા-
 લને કાયસ્થિતિનું માન કહીએ તેનાં પ્રથમ નિગોદોયા જી-
 વની ક્ષેત્ર આશ્રીને અસંખ્યાતા પુદ્ગલ પરાવર્તનો કાય
 સ્થિતિ કહી છે, અને કાલ આશ્રીને અનંતાં કાલ ચક્રનો
 એટલે અનંતો તત્સાર્પિણિ અવસાર્પિણી વ્યવહારરાશી
 નિગોદ એટલે જે જીવો સૂદમ વાદર નિગોદ જે સાધારણ

वनस्पतिमांथो नीकलीने प्रत्येक पांच स्थावर आदि त्रसपणुं
पामीने पाठा निगोदमां गया तेनी ए उत्कृष्टी कायस्थि-
ति कही अने अव्यवहारराशी निगोदिआ जीवनी काय-
स्थिति क्षेत्र आश्रीने अनंतां पुद्गल परावर्तनी जाणवी
अने काळ आश्रीने जवाजवी जीवनी अनादि अनं-
त जागे अने जवी अजवीनी उधे अनादि सांत
जागे कहीए, वली सादि सांत जागे पण कहीए ए सूक्ष्म
साधारण वनस्पतिकायनी उत्कृष्टी काय स्थिति कही, अने
बादर साधारण वनस्पति काय जे बादर निगोद तेनी उ-
त्कृष्टी स्थिति अही पुद्गल परावर्तनी कही ठे. हवे पृथ्वी-
काय, अपकाय, तेजकाय अने वातकाय ए चार सूक्ष्म स्था-
वरनी प्रत्येके एकएकनी उत्कृष्टी कायस्थिति असंख्याता
कालचक्रनी एटले असंख्यातो उत्सर्पिणि अवसर्पिणिनी
कही ठे, अने प्रत्येके वनस्पति साथे पांचे बादर स्थावरनी
प्रत्येके प्रत्येके उत्कृष्टी स्थिति सितेर कोनाकोनी सागरोप-
मनी कही ठे. हवे विकलेंद्रि ते वेइंद्रि तेइंद्रि अने चौरें-
द्रि तेसनी प्रत्येके प्रत्येके संख्याता हजार वर्षनी उत्कृष्टी
कायस्थिति कही ठे. अने पृथ्वीकाय, अपकाय, तेजकाय,
वातकाय तथा प्रत्येक वनस्पतिकाय मली पांचे बादर स्था-
वर तथा वेइंद्रि, तेइंद्रि अने चौरेंद्रि ए त्रणे विकलेंद्रि
मली ए आठ पर्याप्तानी समुदाये जेगी गणतां कालथकी
वे हजार सागरोपमनी जाजेरी कायस्थिति कही ठे. हवे
पंचेंद्रि तिर्यचनी अने मनुष्यनी प्रत्येके प्रत्येके उत्कृष्टी

सात आठ जवनी काय स्थिति ठे, अने देवता नारकी म-
लीने ए चारे गतिना पंचेंद्रियणी समुदाये जेगी गणतां
कालथकी एक हजार सागरोपमनो झाजेरी उत्कृष्टी स्थो-
ति कही ठे. अने मनुष्यनी उत्कृष्टी स्थिति त्रण पदयो-
पम झाजेरी कही ठे, आठ जवमां एक जव जुगलोयानो
अपेक्षामां लेतां. वली देवता अने नारकी तो आयुष्य पूर्ण
करीने फरी-देवता देवगतिमा न उपजे अने नारकी नरक
गतिमां न उपजे माटे तेमने काय स्थिति न होय, ए उ-
त्कृष्टी काय स्थिति कही अने जघन्यथी तो सर्व जीवनी
एक अंतर्मुहुत्त प्रमाण काय स्थिति कही ठे ए संग्रहणी
सूत्रनी गाथा तथा स्तवन.

गाथा.

एसा पुढवाइणं ॥ जवठिइ संपयं तु कायठिइ ॥
चउएगिंदिसु णेया, उसप्पिणीजं असंखिज्जा २६४
ताउ वणंमि अणंता.संखिज्जा वाससहस विगळेसु
पंचिंदितिरिनरेसु, सत्तठ जवाउ उक्कोसा ॥२६५॥
सवेसिंपिजहन्ना, अंत मुहुत्तं भवेय काएय ॥

हवे गत चोवीसीमां ठठा जिनजीनुं स्तवन
लिख्यते.

जगतारक प्रभु विनवुं, विनतनी अवधाररे
तुज दरसण विण हुं जम्यो, काल अनंत अपाररे जग २

वनस्पतिमांथो नीकलीने प्रत्येक पांच स्थावर आदि त्रसपणुं
 पामीने पाठा निगोदमां गया तेनी ए उत्कृष्टी कायस्थि-
 ति कही अने अव्यवहारराशी निगोदिआ जीवनी काय-
 स्थिति क्षेत्र आश्रीने अनंतां पुद्गल परावर्तनी जाणवी
 अने काल आश्रीने जवाजवी जीवनी अनादि अनं-
 त जागे अने जवी अजवीनी उधे अनादि सांत
 जागे कहीए, वली सादि सांत जागे पण कहीए ए सूक्ष्म
 साधारण वनस्पतिकायनी उत्कृष्टी काय स्थिति कही, अने
 वादर साधारण वनस्पति काय जे वादर निगोद तेनी उ-
 त्कृष्टी स्थिति अढी पुद्गल परावर्तनी कही ठे. हवे पृथ्वी-
 काय, अपकाय, तेजकाय अने वाजकाय ए चार सूक्ष्म स्था-
 वरनी प्रत्येके एकएकनी उत्कृष्टी कायस्थिति असंख्याता
 कालचक्रनी एटले असंख्यातो उत्सर्पिणि अवसर्पिणिनी
 कही ठे, अने प्रत्येके वनस्पति साथे पांचे वादर स्थावरनी
 प्रत्येके प्रत्येके उत्कृष्टी स्थिति सित्तर कोनाकोनी सागरोप-
 मनी कही ठे. हवे विकर्षेडि ते वेईडि तेईडि अने चौरें-
 डि तेमनी प्रत्येके प्रत्येके संख्याता हजार वर्षनी उत्कृष्टी
 कायस्थिति कही ठे. अने पृथ्वीकाय, अपकाय, तेजकाय,
 वाजकाय तथा प्रत्येक वनस्पतिकाय मली पांचे वादर स्था-
 वर तथा वेईडि, तेईडि अने चौरेंडि ए त्रणे विकर्षेडि
 मली ए आठ पर्याप्तानी समुदाये जेगी गणतां कालथकी
 वे हजार सागरोपमनी जाकेरी कायस्थिति कही ठे. हवे
 पंचेंडि तिर्यचनी अने मनुष्यनी प्रत्येके प्रत्येके उत्कृष्टी

वाधक परिणति सवि.टले, साधक सिद्ध-कहायरे जग० १५
कारणथी कारज हुवे, ए प्रतित अनादिरे ॥
माहारा आतम सिद्धिना, निमित्त हेतु प्रभु सादीरे जग० १६
अविसंवाद हेतुनी, दृढ सेवा अज्यासरे ॥
देवचंद्र पद नोपजे, पूर्णानंद विलासरे जग० १७

समाप्त.

ए कांथः स्थिति कही, तेमां अधिक स्थिति तो स्था-
वरमां ठे, तेमां चण वांदर करतां सूक्ष्मां वधारे ठे एम
अनंतो काळ ते गतिजमां अव्यक्तपणे रद्देवानुं कारण
अज्ञान अने मोह ठे, बीजुं नथी, माटे ज्ञव्य जीवने म-
नुष्यनो जव पामीने स्वपरनुं जाणपणुं करी परवस्तु उप-
रथी, स्नेह सरागता उंठी करवी, परवस्तुने विषे जीवनुं
कर्त्तापणुं, ज्ञोक्तापणुं, ग्राहकपणुं, स्वामित्वपणुं, उंठुं करवुं
अने स्वस्वरूप रसिक थवुं, स्वस्वरूप रमण करवुं, ते जोगे
ए गतिजमां जवुं बंध पसे अने मुक्ति नजीक यशे, वली
अद्व.कालें मलशे, नरक निगोदनुं दुःख दलशे, वली
अव्यावाध सुखना, सादि अनंत जागे जोगी यशे, जो
परवस्तु जे शुभाशुभ तेने विषे धत्तापणुं नहीं थाय तो
अध्यात्म गोताए कछुं ठे के-

इंद्र चंद्रादि पद रोग जाण्यो,

शुद्ध निज शुद्धता धन्य पिठाण्यो ॥

आत्म धन्य धन्य आपे न चोरे,

कोण जगदीन वली कोणजेरे ॥ १५ ॥

अर्थ:-इंद्र चंद्रादि कहेतां देवगतिये वीस भुवनपति, घत्रोस व्यंतर, वे ज्योतीषी अने दस वैमानिक एटले वार देवलोक पर्यंत सर्व मखीने चोसव इंद्र ठे; अने उपर नव ग्रैवेयक अने पांच अनुत्तर विमानमां तो सर्व देवो इंद्र ठे एटले त्यां तो कोइ रैयतज नथी, ए सर्वे देवेंद्र अने आदि शब्द तथा मनुष्यगतिये नरेंद्र जे चक्रवर्ती, वासुदेव अने बलदेव तेमनु पद कहेतां जे तेमना ऐश्वर्यपणानी पुद्गलिक ऋद्धिनी ठकुराइ तेनुं इंद्रि नोइंद्रि जनित जे निपय सुख तेने रोग जाण्यो कहेतां रोग सरखुं कोणे जाण्युं, तो जे अंतर आत्माना जावने पाम्या तेमणे जाण्युं ठे शामाटे रोग सरखुं जाण्युं ठे तो कहे ठे केशुरू निज एटले नीज कहेतां पोताना आत्मानुं शुरू कहेतां निर्मल आत्मसत्ताने धिपे मल आवरणे करीने रहित शुरूता कहेतां सिद्ध निष्पन्नता, धन्य कहेतां क्लायक, लब्धि, केवलज्ञान, केवल दर्शनादि अनंता गुणने अव्यावाधादि अनंता पर्याय पिठाण्या कहेतां जाण्या, लल्लूया, ए क्लायक ऋद्धिना रागी थया, अर्थी थया ते जोगे रागना प्रेया थका सहज बोर्यनी स्फुर्णाळ तद्गत परिणाम पाम्या, सस्वरूपने अनुभव ठे ए स्वरूप केवुं ठे तो आत्म कहेतां आत्मानी धन्य धन्य कहेतां क्लय उपशम जावे गुण पर्यायनी प्रगटता ठे अने मूल स्वरूपे आत्मसत्ताए क्लायक जाव ठे ते धन्य लब्धिने आपे कहेतां कोइने कोइथी आपि अपाय नहीं अने लोधी लेवाय नहीं तो, न चोरे कहेतां कोइथी चोरीने लोधी तो

लेवायज केम ? कोण जग दीन केहेतां स्वर्ग मृत्यु अने पाताल ए व्रणने जगत्रय कहीए. तेमां वली कोइ जीवदिन एटले कंगाल कायक ऋद्धिए रहित आत्मसत्ताये नथी, ते तेने अनुकंपा लावीने आपीये. वली कोणजोरे केहेतां तेम कोइ जगतमां जोरावर योद्धो नथो, ते एक जीवनी कायक ऋद्धिने वोजो अन्य चोरी लेशे, वा पानी लेशे, एम कायक ऋद्धिनी आत्माना असंख्याता प्रदेशे अचळता प्रत्येक प्रदेशे अनंती अनंती ऋद्धि जोइने अनुभवोने निर्जयपणे संवेगवेगी महापुरुषोत्तम तृप्त थया ठे, समाधि पाम्या ठे. निरीहायेज संतुष्ट थया ठे. ते कारणे अनंता जीवे जोगवी जोगवीने ठोमेळी एवी पुद्गलिक अने विनाशक देव मनुष्य गतिये इंद्रादिक पदनी ऐश्वर्यादिक ऋद्धिने कोण इहे ? ए ऋद्धिना इहक तो ब्राह्म दृष्टि आत्मिक गुणनी अंतर्गत ऋद्धिना अजाण तेठ मिथ्यात्वोदय उदयागतना पराजव संयोगे विकल थयेला दीनकंगाल ते बहिरात्म जावने पामेला ते जीवो जेम पतंग उनीने दीवामां दीपकनुं मनोहर रूप पोतानां विकल चक्रुवने जोइने मोहित थका पने ठे ए न्याये मिथ्यादृष्टि जीवो पुन्य पुन्य पोकारता मोहितपणे शुभ क्रियाना रागी थइने ईडा करता वसें ठे पण तेमने गुणना अजावे यथास्थित मलतुं नथी, अने आत्मज्ञानी आत्मदर्शी जे ठे तेमने तो गुण रागीपणाने छोडे प्रशस्त रागे घणुं घणुं पुन्य जे शुभ आश्रव ते आवे ठे, पण तद्गत अंतरवृत्तिए बंध पाकवानो खप नथी,

અર્થ નથી; જેમ શ્રાવે તેમ સ્વરૂપ રમણીયણે ધ્યાનયોગે નિર્જક્તાં જાય છે તે કારણે ઇંદ્રિ નોંદ્રિ જનિત અનુકુલ ત્રિપયં સુખને પણ જ્ઞાની પુરુષો રોગ સરસું. યયાસ્થિત જાણે છે અને સત્યપણે શ્રદ્ધા પૂર્વક સદેહે છે, કેવળ આત્મદોષેત સહજ સુખનાજ સકામો અને મોક્ષતા અર્થી છે. એ સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્દર્શનનું લક્ષણ છે તે કહ્યું. (૧૧)

જિણે આત્મા શુદ્ધતાયે પીઠાણ્યો;

તિણે લોક અલોકનો જાવ જાણ્યો ॥

આત્મ રમણી મુણી જગવદીતા,

ઉપદીશ્યું તેણે અધ્યાત્મગીતા ॥ ૩ ॥

અર્થ:—જેણે કહેતાં જે પુરુષે આત્મા કહેતાં પોતાના આત્માને શુદ્ધતાય કહેતાં ઉપયોગે સ્વપર વિજ્ઞાન, વહેંચણ કરીને ઉપાધીથી ન્યારો કરીને અંતઃકરણે લંકા હતરીને મનજોગને સ્થિર કરીને પીઠાણ્યો કહેતાં જાણ્યો અનુજ્ઞાવ્યો છે જેણે, તેણે કહેતાં તે પુરુષે લોક કહેતાં ચૌદ રાજલોકનો અને અલોક કહેતાં અનંતાં રાજ અલોકનો, વલી લોકમાં રહેલા ધર્માસ્તિ, અધર્માસ્તિ, આકાશાસ્તિ, પુદ્ગલાસ્તિ અને જીવાસ્તિ એ પંચાસ્તિકાયનો જાવ કહેતાં ધર્મ જાણ્યો, એટલે ધર્માસ્તિકાયનો ચલણ સહાયતા અધર્માસ્તિકાયનો સ્થિર સહાયતા, આકાશાસ્તિકાયનો અવગાહકતા પુદ્ગલનો મીલણ વિસ્થરણતા અને જીવનો જ્ઞાયકતા. વલી કાલનું સ્વરૂપ તો ઉપચારે છે તેનો વર્તના

एम पद डव्यनो धर्म निन्न एटले जुदो जुदो जाण्यो, ते शायी जाण्यो ? तो कहे ठे के आत्मरमणी मुणि कहेतां आत्मस्वपरूमां रमण करवावाला मुणि एटले ज्ञानी ठे ते केवा ठे तो जग कहेतां स्वर्ग मृत्यु अने पाताळ तेमां रहेला पदार्थना वदीता कहेतां जाण अने वली चाळा ठे एम ठाणांगजी आदि सिद्धांते पण कहेलुं ठे.

एगं जाणइ, सधं जाणइ, एगं न जाणइ, सधं न जाणइ.

अर्थः—जेणे एक पोताना आत्माने नयनिक्षेप पक्ष प्रमाणे करीने स्याद्वाद दृष्टिं युक्त सत्ता स्वरूपने ग्रहीने अनुजव्यो जाण्यो ठे, तेणे सधं जाणइ कहेतां ते पुरुषे सर्व जाणी वीधुं एटले तेने ज्ञानी कह्यो. अने एक न जाणे सधं न जाणइ तेनो अर्थ हवे कहे ठे—नरकने जाणे, स्वर्गने जाणे, द्वीप समुद्रने जाणे; यतिनो अने श्रावकनो आचार जाणे, जीवनी गति आगति जाणे, जीवना पांचसोने त्रेसठ जेद अने अजीवना पांचसोने साठ जेद व्हेंची जाणे, कर्मनी मूल आठ प्रकृति अने उत्तर एकसो ने अठावन प्रकृतिना जेद करीने गणी वाले. इत्यादि जाण थाय तो पण एक पोताना आत्माना स्वज्ञावने जाण्यो नथी, वस्तुगते स्वज्ञावने उलख्यो नथी, सप्रविज्ञाग वेहेंच्यो नथी, उपयोग गोचर आत्माने कयों नथी त्यां सुधी ते जीवने अजाण अज्ञानी कहीए, वली अनाजोग मिथ्यात्व कहीए; माटे ज्ञानीपणुं तो एक पोताना आत्माने जाणी तेमां रमण करे ठे जे मुनि तेनुं ठे; उपदीश्युं तेणे

अध्यात्मगीता कहेतां अध्यात्म एटले अछिताय जाव जे पुदगलिक जावथी रहित तादृश्य आत्मिक जाव वस्तुना मूल स्वरूपने ग्रहण करवुं, ते जाव अध्यात्म एटले आत्मा अनात्माना गुण पर्यायनुं जाणपणुं करवुं, अनात्म जावने हेय जाणीने तजवुं अने आत्मजावने उपादेय जाणीने ग्रहवुं. उपदीश्युं तेणे एटले एम आत्म स्वरूपना यथास्थित जाण पुरुषोष् गीता एटले अध्यात्म सार, झ नसार आदि अनेक ग्रंथोमां वली आचारांगादि सिद्धांतोमां उपदेश कर्यो ठे ते व्हो. अध्यात्म गीताना कर्ता देवचंद्रजी कहे ठे के हुं मारी मति कल्पनाये कहेतो नथी (३) माटे हे आत्मार्षि जाइत तमे आत्माने जाणवानो खप करो तेथी समकितादि गुणस्थानवने पामशो. वली समयत्तार नाटक ग्रंथे उठा संवरछारे कहुं ठे.

सवैया तेविसा.

“ जो कवहुं यह जीव पदारथ,
औसर पाइ मिथ्यात मिटावै;
सम्यक धार प्रवाह बहै गुन,
ज्ञान उदै मुख उरध ध्यावै;
तो अजि अंतर दर्शित जावित,
कर्म किलेश प्रवेश न पावै;
आतम साधि अध्यात्मके पथ
पूरण है परब्रह्म कहावै ॥ १६९ ॥

अर्थः—जा कबहु यह जीव पदारथ कहेतां जो कोइ जव्य जीव ठे ते, औसर पाइ कहेतां काललब्ध पामीने यथा प्रवृत्ति करणे कर्म स्थिति घटानी अपूर्व करणे अपूर्व वीर्य फोरवी मिथ्यात कहेतां मिथ्यात्व ग्रंथि जेद करीने आत्म प्रदेशे रहेलां मिथ्यात्व मोहनीनां एटले दर्शन मोहनीनां अने वखी अनंतानुबंधि कपायनी चोकनी ते चारित्र मोहनीनां कर्मणदल पुद्गल तेने मीटावै कहेतां निर्जरे, त्यां सम्यक् धार कहेतां शुरू सम्यक्त्व पामे. प्रवाह वहे गुन केहेतां, त्यांची गुन एटले स्वरूपज्ञान जलधारानो अनुभवप्रवाह वहेवा लाग्यो, अने ज्ञान उदे कहेतां अंतःकरणे अनुभव जवने ज्ञानज्ञाव सूर्य उदय थयो अने तिमिरांधकार विलय पाम्यो त्यां पोतानो चेतन शिवरूप ठे, ते उपयोगे निहादयो, दृष्टि प्रत्यक्ष कीधो त्यां मुख उरंध कहेतां उत्तरोत्तर चढती स्थितिये आत्माना मूळ स्वरूपनु स्वज्ञाव पर्यायनुं ध्यावै कहेतां ध्यान करे ठे. तो कहेतां त्यां, अच्यंतर कहेतां आत्माना प्रदेशे प्रदेशे पूर्व कृत्य अनंतां अनंतां द्रवित कहेतां ज्ञानावरणादि, अने जावित कहेतां रागद्वेष, कर्म कहेतां एम अव्यज्ञाव वे जेदे कर्म तेनो उदयागत क्लेश कहेतां पराजव प्रवेश न पावै कहेतां पोताना ज्ञान ध्यानमां प्रवेश न करी शके परंतु ज्ञान ध्यान जोगे अव्यज्ञाव कर्म उपाधि उपर कही ते अनंतो अनंतो हणातो खाय ठे. आत्म साधि केहेतां एम शुद्धात्म स्वरूप ध्यानगत समाधि साधि अध्यात्म के पंथ केहेतां अद्वैतियज्ञाव एटले

पुद्गलिक जावरहित एकतादृश्य आत्मिक जाव ते अध्यात्म शैलीनो पंथ पूरण है कहेतां परिपूर्ण निर्वहतां यकां वीतराग परिणतिनी पूर्णता पामे, वली दायक लब्धिनी पूर्णता पण पामे, परब्रह्म कहावै कहेतां ते पुरुष परब्रह्म कहेवाय, अरहंत कहेवाय (१६९) एम साधननी पूर्णता अंतर्वृत्तिये ज्ञान जोगे कही वली एज ग्रंथे सप्तमनिर्जराद्वारे कहुं ठे के.

सवैया तेइसा.

ज्ञान उदे जीनके घट अंतर,
ज्योति जगी मति होति न मैली ॥
बाहीज दृष्टि मिटी तिन्हके द्विये,
आत्म ध्यान कला विधिं फैली ॥
जे जन चेतन जिज्ञ लखै,
सुविवेक लिये परखै गुन थैली ॥
ते जगमें परमारथ जानि,
गहै रुचिमानि अध्यात्म सैली ॥ १०१ ॥

अर्थः—ज्ञानउदै जीनके घटांतर के० जेना घटांतरने विषे ज्ञानउदै कहेतां ज्ञानजाव उदय पाम्यो, त्यां विवेक आद्यो निज परनुं ज्ञान थयुं, पोतानुं अतींद्रिय अरूपी रूप जास्युं, अंतर्वृत्तिये छोचनवंत चहुवंत थयो, त्यां सहज वीर्यनी स्फूर्णा पाम्यो ते जोगे करणवीर्य स्फूर्णानो अजाव थयो. मन वचन अने कायाना त्रण जोग स्वयंजि गया एटले स्थिर थया, त्यां ज्योति जगी कहेतां नो कर्म उपाधि

संयोग वादवाना अज्ञावे ज्ञान ज्योति विस्तारे जागृत थइ प्रकाशित थइ ते जोगे अजवाळुं वधु थयुं अने घटांतर वृत्तिये व्यापेलो तिमिरांधकार ते विलय पाम्यो. मति होती नमैली कहेतां मति एटले बुद्धि उज्ज्वल थइ जमता टली अने चेतनता प्रगटी. ते हवे फरीने मलिन थाय नहीं बा-
हिज दृष्टि मिटी तिन्हके हिये केहेतां ते पुरुषना हृदय कमलमां कायाने विषे चेतनपणानो भ्रम हतो ते मटी गयो अने वाह्य दृष्टिनो प्रसार गली गयो ते जोगे आत्मध्यान कलाविधि फैली कहेतां आत्मध्यान एटले आत्माना ज्ञान दर्शनादि अनंता गुण अने अव्यावाधादि अनंता पर्याय तेनी गवेपण एटले हवे चेतनराय पोतानुं घर संजालवा वेठा, तो पोताना घरमां सत्ताये अनादि संबंधे शक्तिज्ञावे अनंतो ह्यायक ऋद्धि रहेली ते नजरे आवी, रुचिमां आवी एटले ए ऋद्धिमां दृष्टि खुपी, एम ध्यान करवानी कला विधि स्वज्ञावगत फैली एटले विस्तार पामी, जे जरुचतन निन्न लखै कहेतां जे पुरुषोत्तम एम अनुज्ञवगत ध्याने करी स्पष्ट बोध पामीने जरु एटले पुद्गल जे मन वचन अने काया, अने मनना विषय, वचनना विषय, अने का-
याना विषय साथे शुजाशुज सर्वे ते द्रव्य उपाधि, अने अहंमस्त्वपणुं, लोभनी आशा अने विषयज्ञोगनी तृष्णा, मोहनी घेलठाए विकलपणुं, स्वस्वरूपथी जुलवापणुं, चुक-
वापणुं, अरुचिपणुं, तेनो कर्त्ता मोहनो कर्म जे ज्ञाव मदि-
रारुप ठाक ते ज्ञाव उपाधि एम द्रव्यज्ञाव वेहुनेदे उपाधि

તે જન એટલે દ્રવ્ય નપાધિમાં પ્રથમની સાત વર્ગણા સમાય
 ઠે અને જાવ નપાધિમાં આઠમો કાર્મણ વર્ગણાનો સમાવેશ
 થાય ઠે એટલે દ્રવ્યજાવ નપાધિ તેજ પુદગલ અને અંતર્ગત
 વ્યાપકપણે પોતે પોતામાં પરિણમીને રહેલો, સાક્ષાત્ પર-
 માત્મા સરલો, સિદ્ધનો સાધર્મી, મોક્ષનયી, મોક્ષમાં રહે-
 વાવાલો નિરંજન, નિરાકાર નિર્લિપ્ત, નિરાવર્ણ, તેજ ચેતન
 એમ ત્રિન્ન લક્ષે કહેતાં જુદો જુદો જાણવામાં અનુજવવામાં
 આવે. સુવિવેક કહેતાં તેનું જ નામ જલો વિવેક કહીએ તે
 વિવેકે કરીને, લિયે પરલે ગુનથેલી કે ૦ રત્નત્રયાદિ અનંતા
 ગુણ પર્ણાનૌ પૂંજ શુદ્ધાત્મ દ્રવ્ય તેજ ગુણ થેલો અને પરલે
 એટલે ઉપયોગ દાષ્ટિએ જોઈ નિદાહી પરલોને લિયે એટલે
 ગ્રહણ કરે. તે જગતમાં કહેતાં સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાલમાં
 પરમારથ જાનિ કહેતાં તેને સત્કૃષ્ટો અર્થ જાણવો. એમ
 ચેતન જાવનું પામવું થાય એથી અધીક ઘીજો હિત અર્થ
 કોઈ પણ જગતમાં નથી, તે કારણે શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપને પા-
 મતાં ચેતન પરિપૂર્ણ અર્થ પામ્યો, એમ કહીએ, ગદ્દે રુચિ
 માની કહેતાં એ પરિપૂર્ણ અર્થ જે શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ તે રુચિ
 માનિ એટલે રુચિમાં લાવીને ગદ્દે એટલે પ્રમોદિત થઈને
 આનંદિત થઈને ગ્રહણ કરે. અધ્યાત્મ શેલી કે ૦ તેનું જ
 નામ અધ્યાત્મ શેલી ઠે ॥ ૨૫૨ ॥ તે ગવેલીને કહો પરંતુ
 અધ્યાત્મ શેલીમાં ચેતન કેમ આવતો નથી, અધ્યાત્મ શે-
 લીને પામતો નથી, તેનું કારણ શું ઠે ? તો ચેતન અનાદિ
 સંબંધે વદ્ધ સયન દશાને ગ્રહણ કરી રહ્યો ઠે, તેને ઠોકતો

નથી અને જાગૃત દશામાં આવતાં નથી, તેથી અધ્યાત્મ શૈલીને પામ્યો નહિ. એટલે વધુ શયન આદિ ચેતનની ચાર દશાઈ છે. કહ્યું છે—યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયે સાક્ષા ત્રણસો ગાથાના શ્રી સોમંધર સ્વામીના સ્તવનનો સોલસો ઢાલો.

ચાર છે ચેતનાની દશા અવિતથા,

વધુ શયન શયન જાગરણ ચોથી તથા ॥

મિત્ર અવિરત સુયત તેરમેં તેહની,

આદિ ગુણઠાણ નય ચક્રમાંહે મુળી ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ચાર છે ચેતનાની દશા અવિતથા કે જે ચેતના શબ્દે આત્માનો અવિતથા કેહેતાં યથાસ્થિત સાચી ચાર દશાઈ છે, એટલે વધુ શયન દશા અનાદિ સંબંધે છે. અને શયનદશા પરુતા જાવે, એમ એ વેદુ પ્રથમ ગુણઠાણે બહિરાતમ જાવે છે, અને ત્રીજી જાગૃત દશા અંધિ જેદ પૂર્વક ચોથા ગુણઠાણેથી તે સાતમા ગુણઠાણા સુધી કહીયે, યાવત્ ઉપશમ શ્રેણિની અપેક્ષાએ અગિયારમા ગુણઠાણા સુધી પણ જાગૃત દશા કહીયે અને ચોથા સમકિત ગુણઠાણાથી અગીઆરમા ઉપશાંત મોહ ગુણઠાણા સુધી જે ચહેલા, તેમને કાયક સમકિતની પ્રાપ્તિ ન હોય તો તેના અજ્ઞાવે પરુવાનો સંજવ ઉપશમ ક્યોપશમ જાવની હાનિ યોગે છે. તે કારણ પરુતાં પરુતાં મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે આવે તો ત્યાં ધણો કાલ પણ રહે, માટે જાગૃત દશાનો અજ્ઞાવ થાય અને શયન દશાની પ્રાપ્તિ થાય એ બીજી શયન દશા

પરુતા જાવની અપેક્ષાએ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે કહી અને ચો-
થી વહુ જાગૃત દશા દ્વપક શ્રેણી માંકે ત્યાંથી ઇટલે અપ-
મત્તાદિ આઠમા ગુણઠાણાથી તેરમા ચૌદમા ગુણઠાણા
પર્યંત યાવત્ સિદ્ધ પર્યંત વહુ જાગૃત દશા સંજવે, ઇટલે
વહુ શયન દશા અજીવી જીવને અનાદિ અનંત જાંગે અને
જીવી જીવને અનાદિ સાંત જાંગે કારણ કે જીવો જીવ
કાલ લલિધ પામી યથાપ્રવૃત્તિ આદિ કરણ કરી સમકિત
પામે, ત્યાં વહુશયન દશા અનાદિ સંવંધે સંલગ્નપણે હતી
તેનો અજાવ થાય નાશ થાય, તે કારણે જીવીને અનાદિ
સાંત જાંગો લાઘે અને અજીવી જીવ ત્રણ કાલમાં પણ સ-
મકિત પામે નહીં, માટે સદાકાલ વહુશયન દશા સંજવે,
તે કારણે અનાદિ અનંત જાંગો અજીવીને કહ્યો. અને બીજી
શયનદશા તથા ત્રીજી જાગૃત દશા એ વે દશા તો સાદિ
સાંત જાંગે છે. ઇટલે એ વે દશાની આદિ પણ છે અને અંત
પણ થાય, અને ચોથી વહુ જાગૃત દશાની આદિતો છે પણ
અંત ન આવે માટે સાદિ અનંત જાંગો લાગે એમ વિશેષ
અપેક્ષાએ ચાર દશા ચેતનની કરી, પરંતુ સામાન્ય અપેક્ષાએ
બેજ દશા ચેતનની છે વહુશયન દશાનો એક શયન દશામાં
સમાવેશ કરીએ, અને વહુ જાગૃત દશાનો એક જાગૃત દશા-
માં સમાવેશ કરીએ તો એક શયનદશા અને બીજી જાગૃત
દશા એમ બેજ કહેવાય, તેમાં પ્રથમ શયન દશાનું વર્ણન
સમયસાર નાટક ગ્રંથના સાતમા નિર્જરા છારથી કહે છે.

सर्वैया एकतीसा.

काया चित्र सारीभै करम परयंक जारी
 मायाको संवारी सेज चादर कलपना
 सैन करै चेतन अचेतनता नींद लीए,
 मोहकी मरोर यहै लोचनको ढपना
 लुदै धलजोर यहै आसको सवद घोर,
 विषे सुख कारजकी दोर यहै सुपना
 ऐसी मूढ दशामै मगन रहै तिहूकाल,
 ध्यावै ब्रम जालमै न पावै रूप अपना ॥ १९० ॥

अर्थ:—काया चित्र सारीभै कहेतां विषयज्ञोग रम-
 णिक मनुष्य तिर्यच गतिये लुदारिक काया अने देवगति
 नरकगतिये वैक्रिय काया तद्रूप मेहेलातोमां कर्म कहेतां
 महा मोहनी कर्म प्रकृति लो आदी वेद, तद्रूप परयंक
 कहेतां ढोलीउं; जारी कहेतां करण वीर्यनी अति शक्तिये
 पक्ष देवताउं मनुष्यो अने तिर्यचो न खसावो शके तेवो
 अनादि संबंधे परंपराये ढाली मुक्यो ठे ते ढोलीआ उपर
 मायाकी कहेतां शुजाशुज कपट क्रियानो, संवारी कहेतां
 सरागतानी सेज संथारी पाथरी ठे, चादर कलपना कहेतां
 ते शुजाशुज क्रिया करणीने विषे मनना अथिरपणाने लीधे
 विकलपनी आहृष्ट दोहृष्ट श्रेणि तद्रूप चादर बोठावो ठे,
 सैन करै चेतन कहेतां एवी सामग्रीमां चेतन शयन करा
 रह्यो ठे. अचेतनता नींद लीए कहेतां त्यां पोतानुं शुद्धात्म

स्वरूप जूलाने अने चुकीने अचेतनता एटले जमतारूप
 इंद्रियद्वारे विषयकपणे नींद लीए केहेतां निद्रा लेतां मोहकी
 मरोर एटले मोहरूप मदिरानो घेख्वाए, यहै लोचनको
 दपना के० बाह्य अच्यंतर चक्षुयुगल तेथी भींचाइ गयां,
 ढंकाइ गयां. उदै, बलजोर के० ए पूर्वकृत कर्मबंधनो उदय
 प्राप्त थयो, ते जोर एटले अति बलवान सचेतन जावने
 हणनार ठे, यहै आसको शब्दघोर के० ए निद्रागत आसो
 आसनो घोर शब्द चालतां ठतां विषे के० पांच इंद्रिना
 विषयजोग ते विषयजोगने जोगवे ते सुख एटले तेने अज्ञान
 जावे सुख माने, अने कारज एटले जीवतुं कार्य समजे.
 की एटले एम, दोर एटले मनादि योगनो गवेपणा परिपाटी
 चाले ठे. यहै सुपना के० तेज स्वप्नावस्था ठे. ऐसी के० ए
 उपर कही तेवी मूढ दशामां के० विकल दशामां मूरख
 यइने, मगन रहै के० आनंद माने प्रमोदित थाय तिहुकाल
 के० अतीत काल ते गयो काल, अनागत काल ते आवतो
 काल अने वर्तमान काल ते चालतो समय; एम त्रणे काले
 मिथ्यात्व वशे चेतन पोतानुं स्वस्वरूप जूलाने, ध्यावै त्रम-
 जालमें के० कायादि पर संयोगने विषे चेतनपणानो त्रम
 मानीने समये समये सात आठ कर्मनी वर्गणानां अनंतां
 कर्मणदल विषम जावे दोमी आश्रव रूप ग्रहीने एकता-
 पणे आत्मप्रदेश साथे बांधतो बांधतो अनादि संबंधे चा-
 आवे ठे तेथी आत्मसत्ता कर्मवर्गणाए करीने दबाइ
 गइ ठे ते कारणे न पातौ रूप अपना के० चेतन पोतानुं

મૂલ શુદ્ધાત્મ સ્વરૂપ પામો શકતો નથી, એનુંજ નામ શય-
નદશા છે. ॥ ૧૯૦ ॥

હવે વીજી જાગૃત્ત દશાનું કથન કરે છે.

સવૈયા એકતીસા.

ચિત્રસારી ન્યારો પરચંક ન્યારો સેજ ન્યારી,
ઘાદર ઝી ન્યારો ફહાં જૂઠી મેરો થપના ॥
અતિત અવસ્થા સૈન નિઝા વહીકો ઠપને,
વિચ્છિન્ન પલક ન યામૈ અથ ઠપના ॥
શ્વાસ ઓ સુપન ઢોઝ નિઝાથી અલગ થૂજે,
સૂજે સઘ અંગ લલો આત્મ દરપના ॥
ત્યાગી જયોં ચેતન અચેતનતા જાવ ત્યાગો,
જાણે દૃષ્ટિ છોલો કૈ સંજાલૈ રૂપ થપના ॥ ૧૯૧ ॥

અર્થ:—ચિત્રસારી ન્યારો કેળ આત્મજ્ઞાન પામ્યા થકો
ન્યારી એટલે કાયાગત પાંચ ઇન્દ્રિય અને મનાદિ ત્રણ યોગ
તે થકી જૂદી ઘટાંતર વૃત્તિયે ચિત્રસારી એટલે આત્માને
સ્વસ્વરૂપ રમણ કરવાનો રમણિક ઉચોત્તમય પ્રકાશિત,
પ્રસ્થૂલ મહામોટી, સુદ્ધો આકાશ વલી ઝપડવે કરોને
રહિત, શ્રાધિ વ્યાધિયે કરોને રહિત, કેવલ શિવરૂપ આનં-
દોપેત, સુખદાયક અનુજવ જીવનનામે મહેલાત છે, તેમાં
પરચંક ન્યારો કેળ શયનદશામાં કહ્યો તે થકી જૂદો એટલે
વાલ્મીકી મોહરાજાની રાજધાની છે, અને અંતર જાણે
ચારિત્રરાજાનો રાજધાની છે, માટે પરચંક એટલે ચેતનરાયને

वेसवा योग्य समजावरूप ज्ञासन मांरुं ठे. सेज न्यारी
 एटले अपूर्व सरलजाव शुद्धोपयोग तद्रूप सेज संवारी ठे, चा-
 दर नी न्यारी केपतेना उपर निर्विकल्परूप चादर एटले अचेद
 जाव आइक तो चादर बीठावी ठे. इहां के० पूर्वे शयनदशामां
 गवेखी तीहां जुठी मेरी थपना के० में अंतर्गत ज्ञानना अजावे
 मोहितपणे ममत्वे करीने मारापणे मानी लोपेखी थापना
 ते जुठी एटले असत्य ठे, अने उपर ज्ञानदृष्टि अंतर्गत
 चेतनजावे चेतननी स्थापना गवेखी, ते यथास्थित सत्य
 ठे. अतोत अवस्था सैननिजावही को उपने के० गया का-
 लनी अवस्थाने विषे शयनदशामां निजा लेनार पण कोइ
 बीजा रूपे हुंज हुं; विद्यमान के० वर्तमान कालमां ते अ-
 वस्था मारी नथी. पलक के० एक पलक मात्र पण न था-
 मै अथ ठपना के० शयनदशामां रुपीने एटले ढंकाइने
 हुंवे हुं रहूं नहीं. सदा सर्वदा जाग्रत दशामां उपयोगिक
 जावे वर्त्तिश. श्वास औ सुपन दोउ निजाथी अलग बुजै
 कहेतां पोबाना चेतनने शिखामण आपे ठे के हे चेतन तु
 हवे श्वासोश्वास अने सुपन ए वे निजाथी अलग एटले
 ठेठे थइने अलगो थइने उपयोगजावे बुज. एटले आत्म-
 बोधनी वृद्धिकर तेथी करी तने सूजै सब अंग लखी आ-
 तमदरपना के० आत्मज्ञानरूप आरिसामां आत्मानुं सर्व अं-
 ग एटले. अखंरु, अविनाशी. निरंजन, निराकार, निराबाध
 सिद्ध निष्पन्न एवुं स्वरूप ठे ते सूजै एटले अनुभववारूप जा-
 एवां, देखवा, सबहवामां आवे. त्यागी जयो चेतन अचेत-

नता जाव त्यागी के० एधी रीते अचेनता रूप निद्रानो
त्याग करीने चेतन त्यागी घयो, एटले अनादि संवंधे निद्रा
साथे रागीपणे परिणाम पास्यो हतो तेनो अंत आव्यो.
तिहां जाले दृष्टि खोली के संजाले रूप अपना के० विशुद्ध
ज्ञेदज्ञान ज्योतिषे अंतर चहु विस्तारीने देखे तो आत्म
सत्ताची अनात्म सत्ता जूदीज नजरे आवे ठे, त्यारे अनात्म
सत्ताने चेतन हेय जाणीने निवर्त्ते, एटले तजे, अने पोतानी
आत्मसत्ता जे शुद्धात्म स्वरूप उपयोगिक जाव तेने उपा-
देय जाणीने संजाले एटले अनुजवे तेनुंज नाम जाग्रत
दशा ठे, ॥ १९१ ॥ अर्ही चेतन निर्जय दशाने पामे अने
सात जयनो नाश करे ते जावने हवे अनुक्रमे गवेले ठे,
समयसार नाटक ग्रंथना निर्जरा द्वारथी प्रथम आ जवनुं
जय निवारण कथन कहे ठे,

उत्पय ठंद.

नख शिखमित परवान, ग्यान अवगाहन निरखत ॥
आतमअंग अजंग, संग परधन इम अप्यत ॥
ठिन जंगुर संसार, विजव परिवार जार. इसु ॥
जहां उतपति तिहां प्रलय, जसु संयोग विरह तसु ॥
परिग्रह प्रपंच परगट परखी इह जव जय उपजै न चित्ता ॥
ग्यानी निशंक निकलंकनिज, ग्यानरूप निरखंत नित्या ॥ १९२ ॥

अर्थ—नखशिखमित परवान के० पगना नखथी ते
माथ्यानी शिखा सुधी एटले शरीर प्रमाण क्षेत्रमां चौगति
संसार वासी जीव अनादि संवंधे पुद्गल मिश्रित खोली

નૂતન એકમેક વ્યવહારના ન્યાયે શયનદશાએ, કર્મ સંબંધે
 ચાલ્યો આવે છે. તે કર્મના થે જેદ એક ધાતિ અને વીજો
 અધાતિ. ધાતિ કર્મના જ્ઞાનાવરણાદિ ચાર જેદ તે કર્મને
 ક્ષયોપશમ થવાથી જીવ ગતિ આદિ જેદે ઝંચો આવે છે.
 વલી કાલ લલ્લિયોગે અને ક્ષયોપશમ વૃદ્ધિ પામવાથી ઘ-
 ટાંતર વૃત્તિયે જ્ઞાન જ્યોતિ ઝગમગે છે, પ્રકાશ કરે છે તેનું
 નામ જાગૃત દશા છે, તે જાગૃત દશામાં વ્યવહાર દૃષ્ટિ દલી
 ગઈ કાયાને વિષે જીવપણાનો ઝ્રમ હતો તે જાગ્યો, નિજપર
 વુદ્ધિ પ્રગટ થઈ, કાયા પ્રમાણ ક્ષેત્રમાં આત્માને સામાન્ય
 વિશેષ ઉપયોગ લક્ષણે વ્યાપ્તિ કેહેતાં વ્યાપેલો પરિણમે-
 લો કાયાથી જૂદો જુદો છે તો આતમ અંગ કેહેતાં આત્માના
 અસંખ્યાત પ્રદેશ, અને પ્રદેશે પ્રદેશે અનંતુ જ્ઞાન તથા અ-
 નંતુ દર્શન, તદ્દરૂપ અંગ ઘટલે ચિન્હ મૂર્તિ તેનો અનંગ
 કેહેતાં નિશ્ચયનયની દૃષ્ટિયે ત્રણ કાલમાં જંગ ન થાય,
 અવિનાશી છે માટે સદા સ્થિર જાવે રહે. સંગ કેહેતાં
 તેના સંગે જે પુદ્ગલ છે તેને પરધન કેહેતાં મોહરાયની
 રાજ્યધાની જ્ઞાનીઈ કહે છે. એમ અસત્યપણાનો અનાદિ
 સંયોગ છે તેજ ઊન જંગુર સંસાર કેહેતાં ચૌગતિ સંસાર
 ક્ષણજંગુર ઘટલે વિનાશી, અને તેને વિષે વિજ્ઞવ કેહેતાં
 ધન્યાદિ, અને પરિવાર કેહેતાં કુટુંબાદિ તે, જારણુ કેહેતાં
 તેને એકાંતે પોતાનું માનવું, રલોપું કરવું તે કર્મવંધ હેતુ
 છે, તે કારણે જીવને માથે જાર કલ્લો. એ વસ્તુ સંયોગિક
 જાવે પ્રાપ્ત થઈ તે સંસાર વ્યવહારમાં સ્વામિત્વ સંબંધે પો-

तानो कहेंवाय, पण वस्तुगत जीवने पर ठे तेने हित अर्थे
त्रिकरण जोगे वोसरावतां जीवना माथेथो जार उतरे एम
जाणवुं. ज्यां उत्पत्ति तीहां प्रलय कहेतां आ संसारमां,
जेनी उत्पत्ति एटखे प्रगटता ठे, तेनो प्रलय कहेतां विनाश
ठे. वखो, जासु संयोग विरह तसु के० जेनो संयोग तेनो
वियोग पण थाय, एटखे संयोगिक जाव सदाकाल रहे
नहीं. परिग्रह के० एवो नव प्रकारना परिग्रहनो, प्रपंच क-
हेतां अथिर स्वजाव संध्याना रंग समान प्रगट पेखी के०
प्रगटपणे दृष्टि करीने जोइए तो आ जवनुं जय चित्तमां
उपजे नहीं. ए रीते समजीने जे ज्ञानी होय ते परिग्रहना
वियोगनी चिंता न राखे, निवारे, अने निःशंक कहेतां शंका
संदेह रहित निर्जयपणे, निःकलंकनिज कहेतां पोताना
आत्मानुं उठ्यास्तिक नयपडे निरावरण निश्चित एवुं ज्ञान
स्वरूप कहेतां उद्योतमय प्रकाशित तेने निरखंत नित्य के०
सदा सर्वदा बाह्य दृष्टि टाळी अंतर दृष्टि करी अनुभव
चक्रुए निरखे, ए आ जवना जयनु निवारण कथन कर्तुं.
हवे बीजो परलोक जय निवारण कथन कहे ठे.

उत्पत्ति वंद.

ज्ञान चक्र मम लोक, जासु अवलोक मोख्य सुख;
इतर लोक मम नाहि, नाहि जीस मांहि, दोष दूख;
पुन्य सुगति दातार, पाप दूरगति पद दायक;
दोउ खंमति खांनिमै, अखंमति है शिव नायक;

इहि विधि विचार परलोक जय नहि व्यापी वरतै सुधित;
ज्ञानी निसंक निवलंक निज ज्ञान रूप निरखंत नित ॥२२७॥

अर्थः—ज्ञान चक्र कहेतां अनंतु ज्ञान, अनंतु दर्शन, अनंतु चारित्र अने अनंतु वीर्य आदि अनंता गुण, वली अव्यावाधादि अनंता पर्याय शक्ति जाये तिरोजावि पणे आत्माना विपे प्रवेश प्रवेश प्रत्ये अनंता अनंता रखा ठे, त्यांज मारो रहेवास ठे. ते मम लोक के० पोताना लोकमां जास्तु के० एम चेतनरायने पोतानो लोक जणाव्यो. आत्मसत्ताए अनंत चतुष्टयी आदि अनंतो क्वायकक्रुद्धि अनादि संबंधे रहेलो तेनुं अवलोक के० अंतर्गत घटांतर वृत्तिए तद्गत व्यापकपणे परिणाम पामी स्वरूपे उपयोग जोमी अनुभव ज्ञान चक्रुए दृष्टि प्रत्यक्ष निहाली रमण करो अनुजयी, आस्वादी निज क्रुद्धिपज तृप्ति पामीए, त्यां मोख सुख के० मोक्षना अव्यावाध अतींद्रिय मुखनो विजोगी चेतन थाय, एटखे जोगवे, ए चेतनरायने पोतानो लोक गवेरीने कह्यो. इनर लोक के० हवे ए कह्यो तेथी अन्य घोजो परलोक जे संसारगति ते मारो लोक नथी, मारो ज्ञान लोक मारी साथे ठे. नाहि जीसमांहि दोष दुःख के० मारा ज्ञानलोकमां दोष एटखे दूषण नथी, वली दुःख कहेतां अशाता नथी. पुन्य सुगति दातार के० परलोकमां सुगति एटखे मनुष्यगति अने देवगतितुं दातार एटखे देवानाहुं ते पुन्य ठे. पाप दुर्गति पददायक के० दुर्गति जे नरकगति अने तिर्यचगति तेनुं दायक एटखे देवा-

वाहुं ते पाप ठे. एम दोउ कहेतां पुन्य अने पाप ए बेथा।
प्रगट थयो जे चउगति संसार ते खंफित खांनिभै के० मो-
हरायनी राजधानीमां अनादि संबंधे रहेतां पण, अखंफित
है के० संग्रहनयनुं ज्ञान करीने जोइए तो आत्मानुं अखंफ
अविनाशीपणुं त्रिकाळ वृत्तिये जासे ठे. वली शिव के०
उपाधिए करीने शक्तिजावे रहित अने नायक के० ध्यान
करवाने, स्मरण करवाने, चिंतवन करवाने योग्य साक्ष त
परमात्मा परमपूज्य ते पोतानो आत्मा ठे. इहि विधि वि-
चार के० उपर गवेषी एम जमता अविधि टाळोते अने
विधिए चेतन विज्ञाग विचारीने परलोक जय के० आवता
जवे दुर्गति पामवानुं वली दुःख जोगववानुं, जय नहि
व्यापी के० हृदयकमलमां अशाता वेदवा रूप नहि व्यापे,
वरतै सुधित के० त्यां सदा शुद्ध स्वरूप थको वर्त्ते. एम
ज्ञानी के० आत्मज्ञानी पुरुषोत्तम, परलोक जय वेदीने,
निःशंक निकलंक के० अशंकितपणे कर्म कलंक रहित एवो
निज के० पोतानो आत्मा, ज्ञानरूप के० लोकांलोकनो ज्ञाता
तेने निरखंत नित के० सदा नीरखे ॥ ११७ ॥

ए परजवना जयनुं निवारण कथन कथुं हवे त्रोजो मरण
जय निवारण कथन कहे ठे.

वप्पय वंद.

फरस जीज नासिका, नयन अरु श्रवण अक्ष इति ॥
मन वच तन वल तीन, सास उसास आठ थिति ॥

ए दस प्राण विनाश, तांही जग मरण कहीजे ॥

ग्यान प्राण संयुक्त, जोव तीहुं काळ न ढीजे ॥

यहचित करत नहि मरण जय, नय प्रमाण जिनवर कथित ॥

ज्ञानी निशंक निकलंक निज, ज्ञानरूप निरखंत नित ॥२२७॥

अर्थ:—फरसनी ज्ञाताते फरसइंझि, रसनी ज्ञाता ते जोव्हाइंझि, गंधनी ज्ञाना ते नासिका इंझि अने वर्णनी बली संस्थाननी ज्ञाता ते नयन एटले चक्षुइंझि अने शब्द जे सुस्वर दुःस्वर अथवा सचित अचित अने मिश्र तेनी ज्ञाता ते श्रवण इंझि, ए पांच इंझि तथा मन बल, वचन बल अने कायबल ए त्रण बल, आसोत्वास अने आयु स्थिति ए दस इव्य प्राण जीवना कहेवाय ठे, तेनो विनाश एटले हानि थाय, नाश थाय, तांही के० त्यां जग के० स्वर्ग मृत्यु अने पाताल ए त्रण जगतने विषे, मरण कहीजे के० मरण कहेवाय ठे, तथापि ज्ञान प्राण संयुक्त के० जोव पदार्थ ज्ञान चेतना तद्रूपजाव प्राण संयुक्त तिहु काळ न ढीजे के० जीवना ज्ञान प्राण अतीत अनागत अने वर्तमान ए त्रण काळमां तूटे नहीं, यह के० एवो, चित्त के० उपयोगे करत के० चिंतवन करवाथो, नहीं मरण जय के० मरणनो जय उपजे नहीं. एम नय प्रमाण जिनवर कथित के० नय एटले इव्यास्तिक नयपके अने प्रमाण एटले आगम प्रमाणे जिन एटले सामान्य केवळीने विषे, वर एटले अष्ट प्राति-हार्यादि ऋद्धि ए पूजनिकपणा माटे अग्रेसर जे तीर्थंकर देव तेमणे कथित एटले सिद्धांतने विषे प्ररूप्युं ठे, ते वच-

ननी श्रद्धाये ज्ञानी पुरुषो निःशंकपणे जीवने अजरामर
 कहेठे, एटले अजर के० धरुपण न पढोंचे वली अमर के० मरे
 नहीं वली मरे नहीं तो जन्मेज शेनो? ते कारणे बालतरुण अने
 वृद्ध ए० त्रण अवस्थाए रहितपणे स्वज्ञाव पर्यायनी अपेक्षा ए
 जीव ठे, अने कर्म पर्याय जे कर्म करीने उत्पन्न थया एवा
 नरनरकादि गति पर्याय तेनी अपेक्षाए बाज तरुण अने
 वृद्ध ए० त्रण अवस्थाए रहित ठे ते कारणे मरे तो कर्मथकी
 प्राप्त थया जे, उपर जीवना दश दुव्य प्राण गवेण्या ते मरे
 पण स्वज्ञाव पर्यायमय चेतन ज्ञाव प्राण धारी ते कदापि
 न मरे. जेने अनादि अनंत जांगो लागे ठे, ते कारण माटे
 अविनाशी ठे. निकलंक निज के० जन्म मरणरूप कलंक
 करीने रहित निज एटले ज्ञानी आत्मा, ज्ञानरूप एटले
 उपाधिनो कृत्य कारक ज्ञान ठे, माटे पुरण समाधिमय अ-
 रूपी चेतनने, निरखंत नित कहेतां सदा निरखे ॥ २१० ॥
 ए मरण जय निवारण कथन कथुं हवे चौथो वेदना जय
 निवारण कथन कहे ठे.

उप्पय उंद.

वेदनवारो जीव जांहि वेदंत सो उजिय ॥

यह वेदना अजंग सुतौमग अंग नांहीविय ॥

कर्म वेदना छिविध एक सुखमय दुतिय दुख ॥

दोउ मोहविकार पुद्गलाकार बाहिरमुख ॥

जब यह विवेक मनमहि धरत तबन वेदना जय विदित ॥

ग्यानी निशंक निकलंक निज ग्यानरूप निरखंत नित ॥ २११ ॥

अर्थ—वेदनवारो एटले जाणनारो तेतो जीव ठे, एटले जीवनो सामान्य विशेष उपयोग गुण ठे, ते जांहि कहेतां आत्माना सहज स्वरूप गत त्यांहि उपयोग जावे परिणामोने वेदंत के० गुण पर्यायादि ऋद्धिने जाणवा देखवापणे वेदवु एटले अनुज्ञववुं, रमण करवुं, आस्वादन करवुं सोड केण्ते, जीव के० ज्ञानी जीवनुं स्वरूप ठे. यह केण्ते ज्ञानी जीवनुं स्याद्वाद स्वरूप एज वेदना केण्तदगत् व्यापकपणे संवेदन एटले गुण-गुणगत स्वजावे पर्याय पर्यायगत स्वजावे वेदवुं एटले अनुज्ञ-ववुं ते, अजंग के० तेनो त्रणे कालमां जंग न थाय, कारण के एतो आत्मानो तिरोजावीपणे अनादि स्वजाव ठे, ते न टले माटे स्वरूप संवेदनपणुं सदा संजवे, सुतौ के० तेतो सम अंग केहेतां चेतनरायने माहं पोतानुं अंग ठे पण, नांहि विय के० उपर कहुं तेयो बीजु कर्म वेदना जे ठे, तेनांहि एटले मारी नथी कर्म वेदना. द्विविध के० कर्म एटले पूर्व कृत कर्म द्विविध एटले एक शुभ्र अने बीजी अशुभ्र वेदना एटले ते कर्मनी उदिकता योगे साताअसाता विपाके प्राप्त थइ ते वेदना एक सुखमय के० शातावेदनी अने बीजी दुःख एटले अशाता वेदनी दोन एटले ए वेहु मोहविकार केहेतां मोह मदिरानो विकार एटले ठाक, जेना हृदय क-मलने विषे व्यापेलो ठे तेनुं अंतःकरण एटले मनयोग च-पल ठे अथिर ठे. त्यां पुद्गलाकार एटले चेतन पुद्गल आकारे इंद्रियगत व्यापकपणे रूपी ठे, वली बहिर मुख के० मुख्य वृत्ति ए बहिर एटले ए बाह्यजावे परिणमेलो,

व्यापेलो अने विषय कषायनो तो ग्राहक ते सुखमय शाता वेदनीय अने दुःखमय अशाता वेदनीयने वेदे पण, शुद्धात्म स्वरूपनो ग्राहक तद्गतज्ञावे परिणमेलो चेतन स्वस्वरूपने अनुजवे, ते अवसरे परस्वरूपने अनुजवे नहीं, अने अनुजवना अज्ञावे वेदबुं कहेवाय नहीं. जव के० जे अवसरे यह के० उपर कसो एम विवेक के० जेद ज्ञानजोगे निजपर विज्ञाग वहेचणरूपे मनमहि धरत केहेतां. मने करीने चित्तवत, एटले जोव पुदगलना जेद जूदाइ रूपे निज परिणमनपणे करत, ते अवसरे चेतन उपाधि रहितपणा माटे शिवरूप ठे. वली अनुजव अवसरे अनंत चक्षुवंत ठे; तव के० ते अवसरे, न वेदनाजय के० नहीं शाता अशाता छिविध वेदनाजय विदित के० वेदवारूपे, ते कारणे ज्ञानी निःशंक के० ज्ञानी पुरुषोत्तम निःशंकपणे, निकलंकनिज के० पोताना आत्माने कर्म कलंकथी रहितपणे, केवल ज्ञानरूप के० ज्योतिरूप, निरखंत नित के० सदा निरखे ॥३३॥. ए वेदना जय निवारण कथन कथुं. हवे पांचमो अनरकाजय निवारण कथन कहे ठे.

उत्पय ठंद.

जो स्व वस्तु सत्ता सरूप, जगमहि त्रिकालगत ॥
तासु विनास न होइ, सहज निहचै प्रमाणमत ॥
सो मम आत्मदरव, सरवथा नहि सहाय धर ॥
तिहि कारन रहक न होइ, जहक न कोई पर ॥

જવ યહિ પ્રકાર નિરધાર કિય, તવ અનરક્ષા જવ નસિત ॥
જ્ઞાનો નિશંક નિકલંક નિજ, જ્ઞાન રૂપ નિરખંત નિત ॥૨૩॥

અર્થ:—જો કેળ પોતાના ચેતનને વાહ્ય જાવમાં રહ્યો
થકો જ્ઞાતા જીવ, રક્ષા જવને ઠેકોને નિર્જય થકો શીખા-
મણ આપે છે. કહે છે કે ઘટમાં ઇટલે અંતઃકરણમાં જ્ઞાનનાં
ઉપયોગ કરીને દેખ. સ્વવસ્તુ સત્તાં કેળ વસ્તુ ઇટલે પદ
દ્રવ્ય તેમાં કાલનું સ્વરૂપ તો ઉપચારે માન્યું છે. બાકી ઠતા
પણે પંચાસ્તિકાય છે, તેમાં ધર્માસ્તિકાય એક દ્રવ્ય છે,
અધર્માસ્તિકાય એક દ્રવ્ય છે, આકાશાસ્તિકાય એક દ્રવ્ય
છે. પુદ્ગલાસ્તિકાય અનંતાં દ્રવ્ય છે, અને જીવાસ્તિકાય
પણ અનંતાં દ્રવ્ય છે, તેમાં દ્રવ્ય દ્રવ્ય પ્રત્યે સ્વ ઇટલે
પોતાને વિષે પોતાપણની, તે પોતાના ગુણની, પોતાના પ-
ર્યાયની, અને પોતાના પ્રદેશની ઠતી છે, તેનું જ નામ સત્તા
છે, તે જગમહિ કેળ સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાલ એ ત્રણ જગ-
તમાં. ત્રિકાલ ગત કેળ અતિત, અનાગત અને વર્તમાન
એ ત્રણે કાલને વિષે દ્રવ્ય સત્તા સ્વરૂપને અસ્તિપણે
પામીએ. તાત કેળ એ જીવ અજીવાદિ દ્રવ્યની સત્તા સ્વરૂ-
પનો વિનાશ, ન હોઈ કેળ દ્રવ્ય દ્રવ્ય પ્રત્યે પોતાના ગુણ-
પર્યાયનો, વલી પ્રદેશનો કદાપિ વિનાશ થાય નહિ. અહીં
કોઈ તર્ક કરશે કે તમે પ્રદેશનું સદા અવસ્થિતરણું સર્વ
દ્રવ્યને વિષે કહો તો, પણ પુદ્ગલના સંવ સદા મલે વિ-
સરે છે, મલે છે તે પરમાણુ પ્રદેશની અધિકતાને પામે
અને વિસરે તે પરમાણુ પ્રદેશની ન્યૂનતાને પામે તેનું કેમ ?

तेनो उत्तर-हे जाइ ! तमे० कहुं के पुद्गलना खंय मले
 विखरे ठे ते वात खरी ठे, ए पुद्गलने विरे विजाव पर्या-
 य ठे, तेथी मले विखरे ठे, ते कारणे सिद्धांतकारे सिद्धां-
 तने विषे छो प्रदेशोथो मांकीने अनंत प्रदेशी पर्यंत पुद्ग-
 लना खंधने उपचलित द्रव्य एम कहीने उपचारे द्रव्य
 मान्यो ठे. वखो एक परमाणु प्रदेशने अनुपचलित द्रव्य
 कह्यो ठे एटले मले ठे तोपण परमाणु पुद्गल पोतानी जू-
 दाइने लइने रह्यो ते सदा जिन ठे, अजिन वृत्ति ए कदापि
 पुद्गल मले नहीं अने मले नहीं त्यां विखरहुं होय नहीं,
 ते कारणे द्रव्यास्तिक नयपक्षे त्रणे काले एक रूपे रहे. द्र-
 व्यनी सत्तानुं ध्रुवपणुं सवा संजवे एवुं सहज के० द्रव्य
 द्रव्यगत पोतानुं सहज सत्ता स्वरूप ठे. निश्चय प्रमाणमत
 के० एम. जिनेश्वर जगवानना दर्शनने विषे तिहचैनयनो
 मत एटले पक्ष आगम प्रमाणे ठे, ते कारणे, सोमम आत-
 मदरय के० ज्ञाता जीव चिंतवे ठे के मारो आत्म द्रव्य
 अनादि संबंधे चौगति संसार चक्रमां त्रमण करतां अनंतां
 पुद्गल परावर्तन कर्या, अनंतां दुःख सह्यां, तो पण वस्तु-
 गते सिद्ध सरखी सत्तावंत पोते ठे, ते कोइनी एटले एक
 जीवने बीजा जीवनी अथवा शुजाशुज पुद्गलनी सहाय
 लइने ठे. तो कहे ठे के, सर्वथा नहि सहायधर के० जीव ठे
 ते सर्वथा प्रकारे बीजानी सहायने धारण करतो नथो,
 पोताना पराक्रमे अखंरु अविनाशोपणे पोतानी सत्ताने
 लइने रह्यो ठे. तिहि कारन के० ते कारणे रक्षक न होइ के०

एटले कांईनुं करेलुं नीपजावेलुं कृत्रिम नथी, वली केवुं ठे ?
तो अनमित एटले मार विनानुं, प्रमाण विनानुं, अतुट
एटले अविनाशी जावनुं धन एटले अंतर लक्ष्मी ते आत्म
सत्ताए अनंतु धन ठे तांही केहेतां त्यां जश्ने, चौर किम
गहें केहेतां चोर केम ग्रही शके, ठौर नहीं लहें कं स-
त्तानी जूमिने ओर जन एटले पोताना चेतनथो अन्य बोजो
नहि लहें के० त्रण कालमां न पामे. चितवंत एम धरि ध्यान
जब के० एम ध्यानने विपे चितवंत एटले उपयोग जावे चित-
वीने आत्म प्रदेशे गुण पर्यायादि क्रुद्धि अचल जावेरहेली
तेने ग्रहीने एटले ए क्रुद्धिमां व्यापकपणुं. परिणामनपणुं,
रमणपणुं, अनुजव बले करीने, जब एटले जे अवसरे चेतन
मूल स्वरूपे वचें, तब के० ते अवसरे अशुत जय एटले
आत्मक्रुद्धि शुत नथी, आच्छादित नथी, तालाकुंची कष-
जामां नथी. अनुजव अवसरे प्रत्यक्ष प्रमाणे उपयोग गो-
चर खुल्लो ठे. वली अनुजवना अज्ञावे भ्रुक्षाने विपे परोक्ष
प्रमाण गोचर ठे, ते खुल्ला धनने साचववानो जय एटले बीक
ते। उपशमी जाय. अर्थात्तजयनो अज्ञाव थाय, ज्ञानो केहेतां
ज्ञानीने; ते कारणे निशंक एटले चोरजय शंकारहित नि-
कलंकनिज के० पोतानो आत्मा जय मोहनी आदि दूष-
णोए करीने रहितपणा माटे निकलंक एवु ज्ञान स्वरूप
एटले आत्माने अने अनात्माने जणाववावाळु उलखाववा
वाळु, वली अनात्म जावने हेय जाणीने तजाववावाळु अने
आत्म जावने उपादेय जाणी समाधि मानी ग्रहाववावाळुं

एवं ज्ञान स्वरूप तेने निरखंत नित के० सदा निरखे अने
त्यां परमानंद पामो॥२३॥ए चोरजय निवारण कथन करुं.
हवे सातमो अकस्मात् जय निवारण कथन कहे ठे,
ठप्पय ठंद.

शुद्ध बुद्ध अविच्छेद, सहजसु, समृद्ध सिद्ध सम ॥
अलख अनादि अनंत, अतुल्य अविचल स्वरूप मम ॥
चिद विलास परगास, वीत विकल्प सुख आनंद ॥
जहां दुविधा नहि कोइ, होइ तहां कबू न अचानक ॥
जय यह विचार उपजंत तब, अकस्मात् जय नहि उदित ॥
ज्ञानी निशंक निकलंक निज, ज्ञानरूपनिरखंत नित ॥२३॥

अर्थः—शुद्ध केहेतां चेतन केवो ठे तो उपाधि रहित
अने शुद्ध केहेतां ज्ञानी, अविच्छेद केहेतां निज स्वरूप र-
मणताये अने परस्वरूप अरमणताये वर्ते सहजसु केहेतां
एम पोताना स्वभावसु समृद्ध के० ज्ञानादि अनंता गुण
अने अव्यावाधादि अनंता पर्याय, तद्रूप ऋद्धि करीने
समृद्धिवंत, सिद्धिसम के० सिद्धपरमात्मानो बरोवरीउं
चेतन ठे, वली केवो ठे ? तो अलख के० लख्यो जाण्यो
वस्तुस्थिती जाय नहीं; केवली जगवान जाणे. वली केवो
ठे ? तो अनादि अनंत एटखे आदि नथो अने अंत पण
नथो, आदि अंत रहित ठे. वली केवो ठे ? तो अतुल
एटखे जेनी तुलना वचनयोगे केवली जगवानथो पण न
थाय, एटखे आठ बरसनी नमरे केवल पाम्या होय अने

तेमनुं क्रोरु पूर्वनुं आयुष्य होय अने केवल पाप्मा त्यांथी-
ज आत्माना गुण पर्यायनी व्याख्या आयुष्यना ठेना सुधी
अखंरु धाराए करे, त्वारे अजिज्ञाप्य स्वज्ञाव धर्मनो अनं-
तमो ज्ञाग कहेवामां प्ररूपवामां आवे अधिक न आवे, अने
अजिज्ञाप्य स्वज्ञाव धर्मथी, 'अनजिज्ञाप्य स्वज्ञाव धर्म
आत्माने विपे अनंतगणो अधिक ठे, ते तो केवली जगवा-
नने वचन गोचर पण थंतो नथी. माटे अहीं शेनी तुलना
करीए अथवा माप बांधीए. आत्मानुं स्वरूप ज्ञानी गम्य
ठे, एटले ज्ञानीने जाणवामां आवे' पण कहेवागां 'एटले
वचनयोगे गवेखवामां न आवे माटे अतुल. वली केवो ठे ?
तो, अविचल एटले आत्माना असंख्याता प्रदेश ठे, अने
प्रत्येक प्रदेशे ज्ञानादि अनंता गुण. अने अव्यावाधादि अनं-
ता पर्याय रहा ठे, तेमां एक प्रदेशे रहेला गुण पर्याय
चलीने धीजा प्रदेशे न जाय, अने जोजां प्रदेशे रहेला गुण
पर्याय चलीने पेहेला प्रदेशमां न आवे, ज्यां ठे त्याने त्यांज
सर्व प्रदेशे रहे माटे अविचल कहीए. "ते स्वरूप सम"
केहेतां ए स्वरूप चेतनरायने पोतानुं ठे, वली केवो ठे ?
तो चिद्विलास केहेतां ज्ञानयोगे अनंती ऋद्धिनो जोग-
वनार एटले विलासी ठे. परगास केहेतां स्वपर प्रकाशी चे-
तन ठे, वली केवो ठे ? तो, वीत विकल्प केहेतां संकल्प
विकल्प रहित निरविकल्प समाधिमुख चेतन ठे. वली केवो
ठे ? तो, सुखस्थान केहेतां अव्यावाध सुखनुं स्थानक
जे सिद्ध, ते संग्रहनयनी अपेक्षाए अनादि सिद्ध ठे. जहां

कहेतां आत्मसत्ताये दुविधा के० द्विधा ज्ञाव, अचेतन
 ज्ञाव, नही कोइ होइ के० त्रणे काळे न पामीए, एटले
 शक्तिज्ञावे आत्माने सदा निरावरण कहीए. तहां के० ते
 स्थानके, कलु न अचानक के० कोइ पण अणचित्तव्यो
 अचानक जय शोकादि न उपजे, न आवे. जब के० जे अ-
 वसरे, अह के० ए प्रकारे, विचार उपजंत के० हृदयकमलमां
 ज्ञान विवेक विचार ध्यानगत चित्तवत्, तब के० ते अवसरे
 अकस्मात् जय, नहि उदित के० उदय पामतो नथी ते
 कारणे ज्ञानी, निःशंक के० जयशंकारहित निर्जयशका वतें.
 वळी निकलंकनिज के० कर्मकलंक रहित, ज्ञानरूप के०
 जाणवाने योग्य एवुं आत्मानु स्वरूपठे तेने, निरखंत नित्य
 के० सदा नीरखे ठे, जुए ठे. नित्य एटले आंतरारहित पुनः
 पुनः स्वरूपगत दृष्टि करी ठे जेणे तेमने ज्ञानी कहीए.
 ज्ञानीने बाह्य दृष्टि करवानुं कांइ प्रयोजन नथी परंतु ज्ञानी
 बाह्य ज्ञावमां वर्तता जोवामां श्रीवेठे, तेनुं कारण एके उद-
 यिक ज्ञावने अपेक्षाए जोवामां आवे ठे, नहि तो आवे
 नहि पण वस्तुगते वस्तुपणानो बोध एटले जाणपणुं ते-
 नुंज नाम ज्ञान ठे, अने वस्तुगते वस्तुपणानो श्रद्धा तेनुं
 नाम समकित ठे अने प्रोताना स्वरूपगत रमणिपणुं अने
 परस्वरूपमां अरमणिपणुं तेनुं नाम चारित्रठे, वळी पो-
 ताना गुणपर्यायगत एटले गुणगुणनो स्वज्ञाव जुदो जुदो ठे
 वळी पर्याय पर्यायनो स्वज्ञाव पण जुदो जुदो ठे एटले अनंता

तेमनुं क्रोरु पूर्वनुं आयुष्य होय अने केवल पाम्या त्यांथी-
ज आत्माना गुण पर्यायनी व्याख्या आयुष्यना ठेका सुधी
अखंरु धाराए करे, त्यारे अजिलाप्य स्वज्ञाव धर्मनो अनं-
तमो ज्ञाग कहेवामां प्ररूपवामां आवे अधिक न आवे, अने
अजिलाप्य स्वज्ञाव धर्मथी, 'अनजिलाप्य स्वज्ञाव धर्म
आत्माने विपे अनंतगणो अधिक ठे, ते तो केवली जगवा-
नने वचन, गोचर पण थंतो नथी. माटे अहीं शेनी तुलना
करीए अथवा माप बांधीए. आत्मानुं स्वरूप ज्ञानी गम्य
ठे, एटले ज्ञानीने जाणवामां आवे पण कहेवागां 'एटले
वचनयोगे गवेखवामां न आवे माटे अतुल. वली केवो ठे ?
तो, अविचल एटले आत्माना असंख्याता प्रदेश ठे, अने
प्रत्येक प्रदेशे ज्ञानादि अनंता गुण. अने अव्यावाधादि अनं-
ता पर्याय रह्या ठे, तेमां एक प्रदेशे रहेला गुण पर्याय
चलीने बीजा प्रदेशे न जाय, अने बीजां प्रदेशे रहेला गुण
पर्याय चलीने पेहेला प्रदेशमां न आवे, ज्यां ठे त्याने त्यांज
सर्व प्रदेशे रहे माटे अविचल कहीए. "ते स्वरूप सम"
केहेतां ए स्वरूप चेतनरायने पोतानुं ठे, वली केवो ठे ?
तो चिद्विलास केहेतां ज्ञानयोगे अनंती ऋद्धिनो जोग-
वनार एटले विलासी ठे. परगास केहेतां स्वपर प्रकाशी चे-
तन ठे, वली केवो ठे ? तो, बीत विकल्प केहेतां संकल्प.

रहित निरविकल्प समाधिमय चेतन ठे. वली केवो
? तो, सुखस्थान केहेतां अव्यावाध सुखनुं स्थानक
सिद्ध, ते संग्रहनयनी अपेक्षाए अनादि सिद्ध ठे. जहां

कपाय ने मिथ्यात ए, मोह त्रमणुं मूळ ॥
 दुःख दाता अति मोटका, जन्म मरणुं शूळ ॥ ६ ॥
 कपाय पचवीश जेदए, पंचजेद मिथ्यात ॥
 ज्ञान उपाधि उलखी, संत करे तस घात ॥ ७ ॥
 संत शुद्ध ध्याने करी, वीर्य स्फुरणा पाय ॥
 उपाधि उन्मूळ करी, सिद्ध स्वरूपी थाय ॥ ८ ॥
 सिद्ध स्वरूप सत्ता विधे, ज्ञान शीतळनी मांही ॥
 शक्ति ते व्यक्ति लहे, सिद्ध पद कहीए रांही ॥ ९ ॥

श्लोक संख्या २१००

श्री जैन तीर्थ निर्णय ग्रंथनुं

शुद्धिपत्रक

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
१	१४	दवाइ	दवाइ	"	१७	एवरत	ऐरवत
२	१६	तेहेन	तेहने	१०	६	तीरथ	तीर्थ
"	१७	ग्रीवके	ग्रैवेयके	"	२०	संक्षेप	संक्षेपे
३	१०	भेवचीअं	भवेवीअं	११	७	अनानुगा-	अननुगाभिक
"	१३	परावर्तननी	परावर्त्तनी		भीक		
४	२	ग्रंथीभेदथयो	ग्रंथिभेदथये	११	१२	वर्था	वृद्धि
"	१३	पराय	प्राये	११	१४	"	"
"	१४	करतां	कर्त्ता	११	२०	महूर्त्तेज	सुहूर्त्तेज
५	१७	इहानो	इहाना	१२	८	अवधी	अवधि
७	२	भीन्न भीन्न	भिन्न भिन्न	१२	२	महुरतमातो	सुहूर्त्तमातो
		अपेक्षा	अपेक्षा	१२	५	अपरमत-	अममसस्यानके
७	६	वचननी	वचन		स्यानके		
"	६	अपेक्षाने	अपेक्षा न	१२	१०	भागे	भांगे
८	४	एटळ	एटळे	१२	९	चितवित-	चितवितभावने
"	८	सम्यक् सं-	सम्यक् ज्ञान		भावने		
		वेगेज्ञान		१२	११	उत्तरपीणी	उत्तरपिणि
"	८	सम्यक् सं-	सम्यक् दर्शन		अवसरपीणी	अवसरपिणि	
		वेगे दर्शन		१३	६	स्योपज्ञाप-	स्योपसमनी
"	९	इतुं थाय	हेतु थाय		समनी		
"	१२	इतुं छे	हेतु छे	१३	१३	पाम्या	पाम्यां
८	१३	तेमां	तेमां	१३	१०	स्योउपश-	स्यउपशममावे
"	२२	वीनु	वीनुं		ममावे		
९	९	द्रष्टीने	दृष्टिने	१४	३	स्यपसम	स्योपसम

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
१४	४	सयोरसम	सयोपशम
१७	६	मीयात्वने	मिध्यात्वने
१७	७	चारीत्र	चारित्र
१७	१४	मीयात्ववसे	मिध्यात्ववसे
१८	४	गजतमस्वा-	गौतमस्वामीर्
		भीए	
१८	२२	तेन	तेने
१९	११	करीए	करीए
२०	१	मीयात्व	मिध्यात्व
२०	९	समकीनपक्षी	समकितपक्षी
२०	१६	मीयात्व	मिध्यात्व
२०	१२	क्रीया	क्रिया
२०	११	यथारथ	यथार्थ
२०	१६	क्रीया	क्रिया
२०	२२	चारीत्र	चारित्र
२०	२३	क्रीयाने	क्रियाने
२१	१	चारीत्र	चारित्र
२१	४	चारीत्र	चारित्र
२१	३	मीयात्वपक्षी	मिध्यात्वपक्षी
२१	८	मीयात्वपक्षी	मिध्यात्वपक्षी
२२	५	क्रीयाने	क्रियाने
२२	५	चारीत्र	चारित्र
२२	८	चारीत्र	चारित्र
२२	९	चारीत्र	चारित्र
२२	१०	स्पीरपणुं	स्थिरपणुं
	१३	क्रीया	क्रिया
२२	१३	चारीत्रनी	चारित्रनी
२२	१४	चारीत्रनी	चारित्रनी

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
२२	१९	क्रीया	क्रिया
२३	१	रुजुमुत्र	क्रुजुमुत्र
२३	३	रुजुमुत्र	क्रुजुमुत्र
२४	३	मीयात्नी-	मिध्यात्नीजीव
		जीव	
२४	४	"	"
२४	६	"	"
२४	१२	स्थीती	स्थिति
२४	१३	स्थीतीवतने	स्थितिवतने
२४	१९	अपुरवकरण	अपूर्वकरण
२४	२०	स्थीती	स्थिति
२४	२३	स्थीतीछे	स्थितिछे
२५	२	स्थीती खपावे	स्थिति खपावे
२५	३	स्थीतीछे	स्थितिछे
२५	५	स्थीती खपावे	स्थिति खपावे
२५	५	चारीत्र	चारित्र
२५	७	स्थीतीछे	स्थितिछे
२५	८	स्थीती	स्थिति
२५	१९	महुर्तमाही	मुहूर्तमाही
२६	१	महुर्त	मुहूर्त
२६	१५	अपूर्वकरण	अपूर्वकरणे
२६	१६	महुर्त	मुहूर्त
२६	१६	मीयात्व	मिध्यात्व
२६	१८	महुर्त	मुहूर्त
२६	२०	मीयात्वमो-	मिध्यात्वमो-
		हनीना	हनीना
२६	२२	महुर्तना	मुहूर्तनी
२६	५	अंतःकरणवां	अंतःकरणमां

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
२६	८	महर्त	मुहूर्त
२७	३	मीयात्व	मिथ्यात्व
२७	७	दर्शनमोह- नीना	दर्शनमोहनीना
२८	१४	गुणपर्यायनी	गुणपर्यायनी
२८	२३	ते पुरुषोपां	ते पुरुषो
२८	२३	सदगुरु	सद्गुरु
२८	२३	सनमुख	सन्मुख
२८	३	आगता	सरागता
२८	४	आगताना	सरागताना
२८	४	मेषो	मेयो
२९	१	चतुर्विधि	चतुर्विध
२९	२	द्वादस	द्वादश
२९	३	"	"
२९	८	सस्त्र	शस्त्र
३१	२	अदत्तदान	अदत्तादान
३१	५	एवी	एवी
३१	१२	ए वंमांथी	ए वंमांथी
३२	१४	मंगाववी	मंगाववी
३२	२२	विचारवा	विचारवा
३२	२३	अहीत छ	अहित छे
३४	१४	आभक्षर्मा	अभक्ष्यर्मा
३४	१८	पंनर कर्मा- दान	पञ्चकर्मादान
३५	१३	अण भेद याय छे	अण भेदे यायछे
३५	७	सदसुनप- <br/ णामां	सद्सुनपणासां

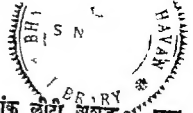
पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
३५	१६	चारीत्ररायनी	चारित्ररायनी
३५	१७	सो चारीत्र- रायनी	ते चारित्ररा- यनी
३५	२०	अचुन	अच्युत
३६	१	चारीत्रराये	चारित्रराये
३६	१	एमवीरती	एमविरती
३७	७	क्रीयासो	क्रिया ते
३७	१०	क्रीया करेछे	क्रिया करेछे
३७	११	क्रीया	क्रिया
३७	११	क्रीयामां	क्रियामां
३७	१३	छेद्यो छे	छेद्यो छे
३७	१६	अजवीमांनी	अद्वीमां
३७	१८	माहादीक	मोहादिक
३८	६	चारीत्ररायनी	चारित्ररायनी
३९	९	करीए	करीए
३९	२१	यथार्थ	यथार्थ
४०	७	मीयात्वमो-	मिथ्यात्वमो
		हना	हना
४०	९	फरस	स्पर्श
४०	१७	रजुसूत्र	ऋजुसूत्र
४०	१८	मनजो	मनजोग
४०	२२	रजुसूत्र	ऋजुसूत्र
४४	२३	मेरयो	मेर्यो
४५	२२	पंजरमु	पञ्जरमुं
४६	१७	क्रीयामां	क्रियामां
४६	१९	ओद्यामां	ओद्यामां
४६	२३	मीयात्व-	मिथ्यात्वसत्य
		सत्य	

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
४६	२३	मीयात्व	मिथ्यात्व
४७	७	मीयात्वसो	मिथ्यात्वते
४७	९	मीयात्व	मिथ्यात्व
४७	९	मीयात्वजुं	मिथ्यात्वजुं
४७	११	असुभक	अशुभ
४७	१३	चारीत्रायनो	चारित्रायनो
४७	१३	स्थीतीनो	स्थितिनी
४७	१४	मीयात्व	मिथ्यात्व
४८	२	जटे	जुटे
४८	४	कहीए	कहीए
४८	५	अतीथीसं-	अतीथिसंवि-
		वीभोगग्रत	भागग्रत
४८	११	चारीत्रथीज	चारित्रथीज
४८	१७	चारित्रजन	चारित्र नज
		होय	होय
४८	१८	गीयच्छोय-	गीयच्छोय-
		विहारो	विहारो
"	"	गीयच्छ	गीयच्छ
४८	१९	मणाओ	मणीओ
४९	१९	पञ्जर	पञ्जर
४९	२२	यपारथ	यपार्थ
५०	१०	चारीत्र	चारित्र
५२	१०	संगट	संगट
५३	३	दोपेण	दूषणे
५३	७	परमार्जीने	ममार्जीने
५३	८	परिठवणीया	पारिठवणीया
	१२	"	"
	१८	महत्तम	सुहृत्तमां

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
५३	२२	"	"
५४	२१	अंतःकरणे	अंतःकरणे
५६	४	उत्तरपीणी	उत्तरपिणि
		अवसरपीणी	अवसरपिणि
५६	१६	मीयात्वना	मिथ्यात्वना
५६	१८	मीयात्वजुं	मिथ्यात्वजुं
५६	२	महर्त्त	सुहर्त्त
५६	३	मीयात्व	मिथ्यात्व
५७	६	तेन	तेने
५७	६	मीयात्वी	मिथ्यात्वी
५७	२२	मीयात्वी	मिथ्यात्वी
५८	२	सर्व	सर्व
५८	२१	अपरमते	अप्रमते
५९	३	अंतरमहर्त्तनो	अंतरसुहर्त्तनो
५९	५	मीयात्त्वनी	मिथ्यात्त्वनी
५९	१३	भांग	भांगे
६१	४	तेन	तेने
६१	२०	चा०अपेक्षाए	चारित्र अपे-
			क्षाए
६२	११	परिठवणीया	पारिठवणीया
६३	११	परिठवणीआ	पारिठवणीया
६३	१२	परमारथ	परमार्थ
६४	७	एनीरवरवी	ए निवृत्ति
६४	१९	नवग्रीवेकन-	नवग्रीवेकन-
		मीछे	मछे
६५	६	भव	भाव
६६	१९	नवग्रीवेक	नवग्रीवेक

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
६७	१७	अदगतचिं- तव्य	तदगतचित्त- व्य
६७	४	तु अनादी	तुं अनादि
६७	२२	अंतःहकरणे	अंतःकरणे
६८	५	फरस	स्पर्श
६८	१३	मोरछा	मूर्च्छा
६८	२१	"	"
६९	१०	"	"
६९	१६	आंवलानो	आंवलानो
७०	१	कुरङ्गु	कूरगड्ड
७१	१३	पर्यदानी	पर्यदानी
७२	१९	मोर्छांत	मूर्च्छित
७३	८	तरणे यो- गिनी	त्रणे योगिनी
७३	८	भीक्षता	भिक्षता
७३	११	अवश्यव्यता	अवश्यव्यक्ता
७३	१८	एक आभव	एक आभवनो
७३	२०	छाम छे	छोम छे
७४	१४	आमाने	एमने
७४	२०	असत्तथाय	असत्य थाय
७५	१	चहेछे	चहेछे
७५	७	मोर्छा	मूर्च्छा
७५	८	मोर्छा छे	मूर्च्छा छे
७५	१६	पंजर	पञ्जर
७६	५	उणोद्री	उणोदरी
७६	१३	बळी	बळी
७६	१८	मजं	मज्जं
७६	१८	निद्राविकहा	निद्राविकहाया

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
७७	१४	काल वखते	काल वखते
७७	१९	आवलु आ- पसे	आवेळुं आ- पशे
७७	२२	स्थुति	स्तुति
७८	१६	उण	उण
७८	२०	ससुरखा	सुसुखा
७९	१८	करवी	करवी ने
७९	५	सलीनता	संलीनता
७९	६	अंतःकरण	अंतःकरण
७९	९	जोग	जोगे
७९	१२	जोग	जोगे
७९	१२	फरणाए	स्फुर्णाए
७९	१३	अंतःकरण	अंतःकरण
८०	२१	सुगतीआर	सुखत्यार
८०	२२	तहेतसांमि	तद्वत्तिसांमी
८१	१	सतभाषा	सत्यभाषा
८१	६	तेना वीनय	वीनय तेना
८१	७	चारीत्र	चारित्र
८१	१८	उपज	उपजे
८१	२१	अंतःकरणे	अंतःकरणे
८२	८	दसभेद	दसभेदे
८३	१०	साधुत्रुं	साधुत्रुं
८३	२३	नीःसंकीत	निःसंकीत
८४	१२	वच्छु	वधु
८४	१२	वस्तुनो	वस्तुनो
८५	१	विध्वंसण	विध्वंसण
८५	३	विखरेछे	विखरेछे
८५	८	छोकानो	छोकनो
८५	१४	तेने	तेने

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
८५	१७	मीधात्व	मिध्यात्व
८५	१९	चारीत्रमय	चारित्रमय
८६	१३	अभिलाप	अभिलाप्य-
		स्वभाव	स्वभाव
८६	१३	अनभिलाप	अनभिलाप्य
		स्वभाव	स्वभाव
८६	२०	चारीत्रमय	चारित्रमय
८६	२१	स्थीर	स्थिर
८७	३	क्रियाणा	क्रियाना
८७	४	चारीत्रमय	चारित्रमय
८७	२	सो स्थीर	ते स्थिर
८७	१०	नौखो नौ-	नौखो नौखो
		खा छे	छे
८७	१५	गुणगणमत्ये	गुणगुणमत्ये
८८	७	नीरजनआ-	निर्जन आ-
		त्मा	त्मा
८९	२	यथारथ	यथार्थ
८९	७	द्रव्यास्तीक	द्रव्यास्तिक
८९	१५	ज्योतिष	ज्योतिष
९०	९	व्याकपणे	व्यापकपणे
९०	१७	प्रदेशनोधन	प्रदेशनो धन
९०	१९	संसारमछे	संसारमाछे
९०	२२	सहित आ-	सहित आत्मा
		त्मा	
९२	२	अशीर्मानही	अश्रिमां चले
			नहीं
९२	५	चीन	चिह्न
९२	६	चीने करीने	चिह्ने करीने

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
९२	१०	करतातो	कर्त्तातो
९३	१८	नरकगत	नरकगति
९३	१९	नकगत	नरकगति
९४	३	अनंता	अनन्ता
९४	८	केनीशलंबछे	केनिरालंब
९५	४	आतमाछे	आत्माछे
९५	४	वस्तुनो	वस्तुनो
९५	६	फरसने	स्पर्शने
९६	२१	स्थीर	स्थिर
९६	२३	आतमा	आत्मा
९७	१७	पण	पणप
९८	१२	उर्ध्वलोक	उर्ध्वलोक
१००	१०	औरवतक्षेत्र	ऐरवतक्षेत्र
१००	१५	वे औरवत	वे औरवत
		क्षेत्रछे	क्षेत्रछे
१०१	६	औरवत	ऐरवत
१०२	१५	सूर्यछे	सूर्यछे
१०४	१८	ससारीजीव	संसारीजीव
१०६	७	भव्यपणुं	अभव्यपणुं
		अभव्यपणु	
१०६	९	परिणमता	परिणमता
१०७	४	दर्शनावर्णीये	दर्शनावर्णीय
१०७	२१	निःशंकपणे	निःशंकपणे
१०८	८	फरसतो	स्पर्शतो
१०९	१७	पर्यायीधिक	पर्यायाधिक
१०९	२१	पंचेद्रिपनो	पंचेद्रिपनो
११०	४	संयतिपेदतो	संयतिपेदतो
११५	८	मांत्वीना	मात्वीना

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
११६	९	क्रिया	क्रिया
१२०	१६	संजिपंचेद्रि	मभिपंचेद्रि
१२०	२१	चेतनना अ-	चेतनाना अ-
		मावे	भावे
१२१	२१	सर्वज्ञे	सर्वज्ञे
१२३	२१	क्रोध	क्रोध
१२५	६	कतो	कांतो
१२७	२०	आत्माजे क-	आत्मान करे
		रे छे	छे
१२८	२२	द्रष्टांत	ए द्रष्टांत
१२९	५	कुळाचारन	कुळाचारने
१४५	१३	सातपयोयछे	सांत पर्यायछे
१४८	४	सामान्ये	सामान्ये

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
१५३	२०	पबचन	प्रबर्चन
१६५	२१	पर्यायार्थिक	पर्यायार्थिक
१६७	२०	परिणमता	परिणमता
१७४	१४	इंद्रिनोइंद्रि	इंद्रिनोइंद्रिनो
१७७	४	कहीये	कहीये
१७९	५	परोक्षस्पष्ट	परोक्षस्पष्ट
१९०	१०	अनादि सांत	अनादि सांत
१९४	२३	सामर्थ्य	सामर्थ्य
२००	२३	उर्ध्वगातः	उर्ध्वगति
२०५	१०	गीतारथना	गीतार्थना
२२७	१२	उद्योतेनो	उद्योतनो
२२८	२०	अंतर्मुहूर्त	अंतर्मुहूर्त
२२८	२१	"	"

उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काल महात्म्य ग्रंथनुं शुद्धि पत्रक.

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
२४७	५	सवानवमा-	नवमास अने
		सेपूर्ण	चार दिवस
२५३	२२	नामकर्मसो-	जीननामकर्म-
		जीनबंधनो	बंधनो
२५५	१	धुवेवा	धुवेवा
२५५	१०	द्वादशांगी	द्वादशांगी
२५५	१६	मार्ग	मार्ग
२५७	१७	अनिवृत्तिगु-	अनिवृत्तिकरणे
		णडाणे	
२५८	११	रीखवदेव स्वामीना अधि-	कारमां चोरासी सहस्रसाधु
		पछी षण लाख साध्वी व-	धारी जेवुं

पृष्ठांक	लीटी	अशुद्ध	शुद्ध
२५८	११	त्रण लाख	त्रण लाख स-
		पांचहजार	चास हजार
		श्रावक	श्रावक
२५९	४	संयोगे हतो	संयोग हतो
२५९	८	सर्व छे	सर्व छे
२५९	११	सर्वमां छे	सर्वमां छे
२५९	१६	समाकित	व्यवहार सम-
			कित
२६३	९	पांच लाख	पांच लाख ज्ञो-
		त्रीजहजार	सहजार
२६४	१२	बेलाखस-	बेलाखसतावन
		तावनहजार	हजा

પૃષ્ઠાંક	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨૭૬	૧૬	પોળોપલ્યા પમ	પોળોપલ્યોપમ
૨૭૮	૧૯	છત્રીસસા-ગરોપમ	ત્રીસસાગરોપમ
૨૮૩	૨૧	અદલક ધન	અદલક દાન
૨૮૪	૧	દેહેરા	દેહેરાં
૨૮૪	૫	તરમતા	તરતમતા
૨૮૯	૯	વ્યાકળ	વ્યાકરણ
૨૯૦	૧૪	મુરારસ	મુધારસ
૨૯૦	૧૮	જાણ	જાણ
૨૯૨	૯	૧૯૦૬	૧૯૧૬
૨૯૫	૧૦	તિનિરાધ-કાર	તિમિરાધકાર
૨૯૭	૯	જતું હેલું	જતું હતું
૩૦૦	૧૦	મોહપણિના	મોહપણિયે
૩૧૧	૪	તેનો	તેને
૩૧૨	૨૦	ગતિય	ગતિયે
૩૧૭	૬	જાણવા	જાણવા નહીં
૩૧૯	૨૧	દેવાગનાની	દેવાંગનાની
૩૨૩	૧૯	તિર્યંચપંચેદ્રિ	તિર્યંચપંચેદ્રિ
		અને સન્નિ	સન્નિ
૩૨૫	૧૮	ઠાંસીને	ઠાંસીને
૩૨૭	૧	થાયાધાય	થાય
૩૨૮	૨૧	તેત્રીસ	તેત્રીસ
૩૨૯	૧૯	તેનાં	તેમાં
૩૩૦	૭	માને	માને
૩૩૦	૧૯	મત્યકે	મત્યેક
૩૩૧	૭	દેવગતિયા	દેવગતિયાં
૩૩૨	૩	તિરિયગતે	તિરિયગતે
૩૩૩	૧૩	પડ્મતલે	પડ્મતલે
૩૩૪	૨૧	મિનેશ્વર	મિનેશ્વર

પૃષ્ઠાંક	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩૩૨	૨૩	તલે	ટલે
૩૩૩	૧	૧૫	૧૩
૩૩૩	૩	૧૬	૧૪
૩૩૩	૬	૧૭	૧૬
૩૩૪	૬	આદિશબ્દ	આદિશબ્દે
૩૩૪	૮	ઋદિની	ઋદિની
૩૩૪	૧૮	સ્ફુર્ણાઓ	સ્ફુર્ણાઓયે
૩૩૫	૧૩	બ્રાહ્મદષ્ટિ	બ્રાહ્મદષ્ટિ
૩૩૬	૧૧	જેને	જિજે
૩૩૬	૧૯	તેને	તિજે
૩૩૭	૩	આત્મસ્વપ-	આત્મસ્વરૂપમ.
		રૂપાં	
૩૩૭	૫	વહીચાલાછે	વહી ચાલાછે
૩૩૯	૧	જા કવહુ	જો કવહુ
૩૩૯	૧૩	મત્યજ	મત્યજ
૩૩૯	૨૨	જાયછે	જાયછે
૩૪૦	૧૧	ગવેપણ	ગવેપણા
૩૪૪	૧૭	કરી	કહી
૩૪૬	૨	વિપયક્ત	વિપયરક્તપણે
૩૪૬	૨૩	નપાતો	નપાવે
૩૪૭	૧૧	જાવંત્યાગી	ભાવંત્યાગી
૩૪૯	૧	અચેનતા	અચેતનતા
૩૫૨	૧૪	વિભોગી	વિભાગી
૩૫૩	૭	સાસત પર-	સાસાત્ પર.
		માત્મા	માત્મા
૩૫૫	૭	રહિત છે	સહિત છે
૩૫૫	૧૯	મુતોમય	મુતોમય
૩૫૬	૨	મુળે	મુળે
૩૫૬	૧૭	મદેશે અને	અને મદેશે મદેશે
		મદેશે	
૩૫૮	૯	કરેવામાં	કરેવામાં